UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01509042 6

VELUT ARBOR ÆVO

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
by
Professor D. Verney

M. A. Grundy
1867

PT
9820
1847
v.7

LIBRARY
UNIVERSITY
OF TORONTO

ESAIAS TEGNÉRS

SAMLADE SKRIFTER.

SJUNDE BANDET.

STOCKHOLM,
HOS C. E. FRITZE.

ESAIAS TEGNÉRS

KYRKOTAL

SAMLADE EFTER HANS DÖD.

STOCKHOLM,
HOS C. E. FRITZE.

DEC
20
192[illegible]

Anmälan.

Hvad en man, ädel och snillrik som TEGNÉR, i heliga ämnen tänkt och talat, kan för ingen vara utan intresse och, hvad mer är, uppbyggelse. Från många håll har derföre en önskan yttrats att, vid sidan af hans vittra skrifter, jemväl äga någon del af hans religiösa. Om redan häruti tillräcklig anledning kunde sökas för dessa Kyrkotals utgifvande, ligger dock en ännu vigtigare i den pligt, som manar de efterlefvande att af en rik och skön verksamhet bevara så många spår som möjligt, uppsöka dem i mer än en rigtning, och på detta sätt, till bilden af den bortgångnes personlighet, till taflan af hans lif, samla nya drag och nya dagrar. Endast så kan efterhand den ena blifva fullt sann, den andra rätt åskådlig. Vi känna TEGNÉR med lyran, vi känna honom på talarestolen, men känna vi honom monne fullt, innan vi lärt känna honom äfven vid altaret?

Från altaret äro de flesta af dessa tal hållna. Det är från detta heliga rum, som han inviger ömsom Kyrkans tjenare och murar; det är derifrån, som han undervisar, som han varnar, som han välsignar. Många af dem äro hållna i ringa landskyrkor, inför obildade menigheter, enfaldiga kristna. För dessa tusentals åhörare ur torp och byar passade ej ett, vare sig i dogmatiskt eller oratoriskt afseende, utarbetadt föredrag. Ej ett sådant må man derföre vänta sig här. Det är blott ur Bibeln och sitt hjerta, som talaren här hämtar sina ord: han lägger dem utan konst och omsorg, så som de för tillfället bäst borde verka: han skyr allt, som för hans åhörare vore för högt, för grannt, för främmande.

Han bjuder likasom till att hålla undan sitt snille; men sitt nit, sin kraft, sin värma låter han känna öfverallt. Och derföre är det, som, äfven på läsare med större anspråk, dessa tal ej gerna kunna förfela sitt intryck. Säkert skall mer än en af dem erfara det på en gång rörande och gripande i en vältalighet, som, der fråga blott bör vara om Guds ära, ej sköter om sin, låter det Sköna böja sig för det Heliga, och villigt offrar det Höga åt det Högsta.

Af de trettiofyra tal, som detta band innehåller, utkommo, under Författarens lifstid, blott fem. Att, då handskrifterna äro förvarade, äfven de öfriga, förr eller sednare, skulle komma att utgifvas, var att förutse; och man har derföre, i samråd med flera inom Kyrkan aktade män, valt att göra det redan nu, medan borgen fanns för handskrifternas säkra läsning, och tillfälle erbjöd sig till jemförelse mellan handskrifter och kopior. I flera af dessa sednare, dem Författaren sjelf genomögnat, — han ägde ofta blott qvar en afskrift, i utbyte mot det bortskänkta originalet, — har han med egen hand gjort en och annan lätt ändring, som i originalet saknas, men som nu vid tryckningen blifvit iakttagen. I öfrigt har, äfven der någon omarbetning möjligen kommit i fråga, om Författaren lefvat, man ej ansett en sådan tillständig, sedan han är död. Endast på ett par ställen, der — såsom lätt fallet kunde bli, då talen höllos inför olika församlingar — Författarens tankegång återkom under samma uttrycksform, har en uteslutning ägt rum för att hindra en omsägning. Der en sådan ännu förekommer, har den, utan fara för sammanhanget, ej kunnat undvikas.

KYRKOTAL.

Anmärkningar.

För talen vid *Prestvigningar* har tiden, då hvarje särskildt blifvit hållet, ej med full visshet kunnat utrönas. Talet vid *en ung krigares graf* (sid. 145) är det enda i denna samling, som TEGNÉR hållit, innan han blef Biskop. Det hölls i Lackalänge, hans præbende-pastorat invid Lund, den 27 Febr. 1818. Visitations-talet i Pjetteryd 1830 (sid. 191) synes han till någon del hafva användt äfven vid invigningen af Nottebäcks kyrka 1837, att dömma af de utdrag ur talet vid sistnämda akt, som finnas införda i "Bihang till Wexiö stifts-tidningar för år 1838". Vid kyrkoinvigningen i Wäckelsång 1832 (sid. 263) hindrade sjukdom Författaren att sjelf vara närvarande. Hans tal upplästes af en annan.

I.

Vid en Prestvigning.

Du skall viga dem, att de blifva det allraheligaste,[*] hette det fordomdags till Moses om tabernaklet och arken och altaret och de heliga kärlen. Men alla dessa voro dock endast liflösa och förgängliga tecken af en helighet, som egenteligen icke genom något jordiskt kan afbildas, emedan hon är renare än ljuset, emedan hon är hvitare än dufvovingar. Derföre lämpar jag orden till eder, J unge bröder, hvilkas pligt det blifver från i dag att, bättre än tabernaklet och altaret, på jorden föreställa *det allraheligaste,* hvars förnuftiga stämmor, hvars lefvande bilder J ären kallade att vara. Det är ett heligt, ett dyrt, ett ansvarigt kall, som J åtagen eder; J stån på en vändningspunkt i eder lefnad, lika vigtig för andra som för eder sjelfva. Ty det värf, J skolen föra, rörer det vigtigaste af menniskors väl; den fana, J skolen svärja, får ej öfvergifvas förr än i döden.

---

[*] Andra Mosebok 30: 29.

Derföre bören J icke lättsinnigt halka öfver ett ögonblick som detta, der tid och evighet flyta tillsammans, der bestämmelsen är hög, men kraften ringa, der löftet är dyrt, men verkställigheten svår. - Jag förmanar eder alltså, att J med allvar betänken, och icke blott betänken, utan äfven kännen i edra hjertan, hvad stundens mening är, och hvartill det egenteligen är som jag i dag viger eder.

Jag viger eder icke till jordisk rikedom; ty i vårt land är fattigdomen det vanliga, det apostoliska arfvet inom ert ständ. Men jag ville viga eder till andans rikedom, hvilken väl kommer *ofvanifrån,* liksom *all annan god gåfva,* men den gåfvan bör genom egen omtanka göras fruktbar, hon bör förkofras genom fliten, hon bör förädlas genom bruket. Jernet växer också i berget; men det måste brytas ur sina dunkla gömmor, det måste renas genom månget eldprof, det måste hamras och härdas och slipas, innan det blir färdigt till plogbill, som närer, eller till svärd, som försvarar land och rike. Och sålunda är det äfven med andans gåfvor. Själen födes naken, liksom kroppen, men med olika anlag. De stora anlagen äro en himmelsk skänk, men deras utbildning är menniskans ensak; kunskap är icke ärfd utan förvärfd; hvar och en, som vill, kan eröfra den, ehuru fortare eller sednare, om han endast vill med allvar. Till ett sådant allvar förmanar jag er derföre; till den flit, som dageligen samlar, huru litet det ock må vara, till sitt förråd; jag förmanar er till den ifver, som ej tröttnar på halfva vägen, eller förr; till den sjelfkänsla, som säger er huru litet J lärt och huru ändlöst det är, som återstår att lära. Följen J en sådan förmaning, betrakten J ert kall, såsom J bören, som en anvisning på kunskaper och bildning, ansen J hvarje dag förlorad, som ingenting lärt eder, då kunnen J lätt trösta er öfver bristen på jordisk rikedom, ty då kommer han efter hand, han kommer af sig sjelf den bättre rikedomen, som hör *till det allraheligaste,* den andans och vetandets rikedom, hvartill jag ville viga eder.

Jag viger eder vidare icke till verldslig makt och inflytande. De tider äro förbi, de äro lyckligtvis förbi, då kyrkans tjenare voro statens herrar. Det var mörka, våldsamma, förvillade tider; ty den andeliga makten är i sin natur skild från den verldsliga, och kan derföre ej utan missförstånd och oreda inkräkta på den sednares område. Derföre förkunnade också den store Gudasonen sjelf, att hans rike icke var af denna verlden, utan af en högre, andeligare och ädlare; och det höfves oss, som skola förkunna hans lära, att tänka sammaledes och ej eftersträfva en makt, som är främmande för vårt egentliga kall. Nu ligger också den svenska kyrkan, som hon bör, icke öfver eller utom, utan inom staten; hon ligger, liksom hjertat ligger i menniskobröstet, och fördelar värmen och upprätthåller samhällets inre, andeliga lif. Detta är också kyrkans ursprungliga syfte, och ingen, som rätt förstår hennes väsende, skulle önska henne en annan plats. Det är alltså icke till någon yttre makt och inflytande, som jag viger eder; men väl ville jag viga eder till en inre makt, till ett andeligt inflytande på de menigheter, som framdeles komma att anförtros åt eder ledning. Det gifves i sanning intet skönare välde än det faderliga, som en rättskaffens prestman kan och bör utöfva på folket. Det förstås af sig sjelft, att detta välde, främst och förnämligast, åsyftar församlingens andeliga angelägenheter. Läraren skall undervisa den okunnige om himmelens väg, han skall visa den irrande tillrätta, han skall trösta den bedröfvade, styrka den svages mod, och bryta den förhärdades trotsighet. Emellan vaggan och grafven gifves intet vigtigt förhållande i det menskliga lifvet, der icke *han* skall vara med. Han helgar alla band; och, när det sista bandet brister i döden, då måste han vara tillhands med tröst för den kämpande och med välsignelse öfver den förlossade. Men just derigenom att hans verksamhet griper så djupt in i menighetens andeliga lif, just derigenom måste den äfven hafva ett märkbart inflytande på hela dess tänkesätt, dess seder, dess verldsliga och husliga förhållanden. För den rätta presten står hvarje dörr öppen, liksom hvart hjerta: liksom Abraham inbjöd de vandrande englarna, så inbjuder honom folket till sig. All församlingens sorg kommer till honom för att få tröst, all församlingens glädje för att möta deltagande. Yppar sig en oenighet, så kan han bilägga, träffar en olycka, så kan han mildra och beklaga, om ej afhjelpa, den. I allt är han en vis rådgifvare, en billig fridsstiftare, en faderlig vän. Han förer sin hjord som den gode herden, och skadedjuren våga sig icke in på hans fridlysta marker. Han känner de sina och de känna honom. *Frid* är hans helsning, och *välsignelse* är hans afsked. Så vandrar han, en lefvande husgud, inom församlingen, eller ock sitter han vid sin gästfria dörr och bjuder den kommande in, och rådgör med de gamla och förmanar de unga. Sålunda går år efter år, och till slut, när han är gammal vorden, då är han för alla den "käre fadren", då lyssnar ett förbättradt slägte till hans älskade röst, icke blott i templet, utan äfven derutanför; det företar sig intet utan hans råd, det hänger vid den gamle vises läppar, det fruktar hans ogillande vink och är stolt af hans bifallsnick. Och när slutligen döden kommer, den svartklädda engeln med morgonstjernan i pannan, då *låter Herren sin tjenare fara i frid;* ty han har gjort hans gerning på jorden, och *salig är den tjenaren, hvilken Herren så finner.*

Betrakten denna bild, mine unga bröder! Den är icke diktad: jag har sett dess drag i verkligheten. Men patriarkernas antal glesnar allt mer och mer på vårt svenska Zion: det är snart svårt att finna en prest, sådan som han var i fordomtima; ty tiden har splittrat sig i enskiltheter, han fattar ej, eller skattar ej nog, den oförmedlade, den enkla, den rörande skönheten af det fordna förhållandet mellan lärare och församling. Men gören hvad J kunnen, hvar och en i sin stad, för att återställa det. Det måste återställas; ty annars förvissnar hjertbladet på menskligheteus blomma, som varit och är och förblifver Religionen. Eken dör först i toppen, som fornar; och på samma sätt dör samhället först i Religionen; och, dör *den* ut, då förvissnar äfven den konstlade, den hopsatta statskroppen, liksom lemmarne på en borttagen, då går menniskoslägtet tillbaka, och verldsstyrelsens gåta blir oss dunklare än någonsin. Förenen er derföre med mig och bedjen till Gud, att han må gifva er kraft att ibland folket upprätthålla, icke ert stånds, men andans, den bättre, den menskliga, den gudomliga andans välde, som är grundadt på förtroende, på kärlek, på kristelig fromhet. Jag för min del får icke skåda frukterna häraf hos eder. Ty *J* ären unge som en morgonrodnad, och *min* sol har redan skridit fram öfver sin middagshöjd. Men om någon af mina efterträdare finner er sålunda, utöfvande andans makt öfver folkets sinnen, till bättring, till frid, till salighet: då har denna dagen icke varit förgäfves, då har jag *vigt er till det allraheligaste.* Amen.

II.

Vid en Prestvigning.

Ingen far opp i himmelen, utan den, som for neder af himmelen, heter det hos Johannes. * Egentligen åsyftar väl detta *menniskones son*, som synbarligen säges ha stigit till himla; men det har derjemte äfven en allmännare och djupare betydelse. Ty hvad skulle väl *menniskones son* vara, om han icke tillika vore menskligheteus urbild, den, som i sin personlighet föreställde och uttryckte hela menskligheten? Hans lefnad förebildar allt det högsta och bästa i vår, det ges ingen högre känsla, som ej förut klappat i hans gudabarm, det ges intet lidande, som icke är adladt af honom. Han är icke blott menskligbetens föresyn, utan äfven dess sammandrag, urmenniskan, gudamenniskan: hans törnekrona är blomkronan af lifvet. Hans lefnad var icke blott en lärande, en lidande, en försonande, utan äfven en symbolisk. Hvad som säges *om* honom och *af* honom, det har icke blott en enskilt och bokstaflig, utan äfven en allmän och andelig mening, som gäller för hela slägtet; han är dess hieroglyf; häfderna gå på den ton, som han anslagit, och verldshistorien har gömt sin nyckel i hans graf.

---

* Joh. 3: 13.

När det sålunda heter, att *ingen far opp i himmelen, utan den, som for neder af himmelen,* så gäller icke detta blott om den stora Gudasonen, utan det gäller äfven, och i allmännare mening, om menniskoanden, som också är en Gudason och fallit neder af himmelen. Eller *hvar* tron J annars, att han var, innan han kom på jorden och inmurades i det vandrande fängelse, som nu håller honom? *Hvart* tron J, att han går, när fängelset förmultnar och väggarne falla till stoft? Och redan förut, redan före döden, far han ju ofta upp i himmelen och hämtar ny tröst och förhoppning och salighet ifrån ofvan. Hvad är uppenbarelsen annat än en sådan himmelsfärd, företagen af själar, som fått vingar till en dylik flygt? Och, i en inskränktare mening, hvad är andakten, den vi dock alla erfarit, som värmer, lifvar, upplyftar sinnet ifrån jorden, som brinner i bön eller sväller i sång — hvad är hon annat än en sådan himmelsresa? Sannerligen, det finnes intet menskligt hjerta, som ej någon gång, i sina bättre stunder, *farit opp i himmelen.*

En befordringsanstalt för ett sådant ändamål är den kristna kyrkan, ett samfund af vägfarande till himlen. Hon är den högsta af alla inrättningar i menskligheten och anses derföre med rätta för en gudomlig stiftelse. Hon hvilar på ett helleberg, nemligen på menniskonaturens högsta och ädlaste behof. Det är en fåfäng tvist, om hon står öfver eller under staten; ty hon gör beggedera, alltsom man betraktar henne från olika håll. Hvar hon är frisk och lefvande, der är äfven lif och sundhet i hvarje ledamot, hon trifves och växer och förkofrar sig i solens ljus och i stjernornas skimmer. Men der hon krasslar och förtynar, der stockar sig blodet, der andas samhället tungt, der är död och förruttnelse. De rikaste, de kraftfullaste tider i historien hafva varit de, då kyrkans lif var rikast och kraftfullast, icke i yttre makt och prål, utan i anda och sanning. Hon sjelf *är* anda och sanning, och alltsom menniskan lossnar ifrån henne, lossnar hon äfven från sitt väsendes ankargrund, och drifver redlös öfver vågen, och finner ingen hamn på de saligas öar.

Det är en sådan kyrka, till hvars tjenst jag i dag inviger eder, J bröder! Välkomna till det högsta och vigtigaste, men också det ansvarsfullaste kall på jorden! Ty då andra måste ansvara för sin förvaltning inför lagen, inför samtiden, och, hvad som svårare är, inför sitt eget samvete, så måsten J derjemte ansvara inför Gud, hvars ord J förkunnen, hvars församling J vården, hvars salighets skattmästare J ären. Det är ett svårt yrke, ty det går genom idel försakelse och uppoffringar. J måsten alltjemt ligga i krig med verlden och hvad verlden har kärast. J måsten be henne utlefverera tidens fröjder mot en invisning på evigheten. Och icke blott utom er hafven J er fiende, äfven inom er sitter han och lurar i ert eget bröst, J söner af samma tid, som J skolen bekämpa, J vägledare från samma jord, som alltjemt vill dra eder tillbaka! Måtte derföre den Gud, som korat eder till sitt värf, äfven gifva er kraft till dess utförande och rena edra hjertan och bevinga er själ; "ty *ingen far opp i himmelen, utan den, som for neder af himmelen.*"

De heliga skrifterna prisa ofta de frommes lycka, och visa, hur fromhet ger tröst i lifvet och salighet i döden. Men hvem är from? Hvad är fromhet? Betrakta vi henne i sitt förhållande till andra menniskor, så är hon idel godhet, välvilja, öfverseende: hon misstänker intet, förargar sig öfver intet, hatet är henne ett obekant språk, kärleken är hennes modersmål. Hon går med öppna armar genom lifvet, der sitter en dufva och kuttrar vid hennes hjerta, der bo endast fridens ord på hennes läppar. Men fromheten ser icke endast åt jorden och på sina likar, hon ser äfven uppåt himmelen och till Gud. I detta fall kallas hon gudsfruktan, gudadyrkan, Religion; och som sådan är hon beslägtad med menskligetens ädlaste känslor, och likväl skild från dem alla. Hon är beslägtad med känslan för det *Sköna;* ty Gud är äfven det Skönas Gud, skapelsen är hans dikt, som blommar i våren, och gnistrar i stjernehvalfvet, och andas ömhet och förtjusning i ett älskande hjerta. *Skönheten* är väl förgänglig, men det *Sköna* är evigt och ovanskligt, det är naturens högtidsdrägt, det är andens kröningsmantel. Men just derföre är det mera form än innehåll: det Sköna är sken, men ett återsken från Gud. Den fromme solar sig gerna i detta ljus och prisar honom, från hvilken det kommer; men hans inre längtan uppfyller det icke allena.

Vidare är fromheten beslägtad med sinnet för det *Sanna,* ty Gud är äfven sanningens Gud, och lögn och falskhet finnas icke hos honom. Om det Sköna ligger på ytan, så ligger sanningen på botten af tingen, hon är deras innersta grund och väsende. Derföre är den fromme öfver allt och allestädes sannfärdig, det bor intet svek i hans själ. Hon är genomskinlig som en molnfri sommardag, och himmelens ljus ser tvärsigenom henne. Men sanningen, lemnad åt sig sjelf, fäster sig uteslutande vid begreppet och skjuter känslan åt sido, hon forskar och eftersinnar och räknar, hon vill gerna mäta de frommas himmel, och rita en landkarta öfver deras paradis. Derföre är kärlek till sanningen allena icke ännu fromhet, ehuru hon ingår deri och är nödvändig för dess väsende.

Och slutligen är fromheten äfvenväl beslägtad, och på det närmaste, med känslan för det *Goda;* ty Gud är enkannerligen godhetens och barmhertighetens Gud; menniskoslägtet ligger som ett barn på hans arm, och han gläder sig, som en fader glädes, när det går hans söner väl. Godhet, välvilja, kärleksfullhet, de äro Guds bästa faddergåfva till jorden, de utgöra hans väsendes rätta beläte ibland menniskors barn. Derföre är också en from man alltid tillika en *god* man; begreppen härom falla nära tillsammans. Men det Goda, åtminstone för verldens ögon, beror mera på den yttre, synbara handlingen; fromheten deremot på det inre tänkesättet. Det Goda, du gör, eller åtminstone vill och åsyftar, kommer af din fromhet, liksom blommorna komma af vårvärman. Man uttrycker detta äfven sålunda, att den goda gerningen kommer af tron; ty tro är ingenting annat än fromhet, det vill säga, att du öfverlemnar hela ditt väsende, och med full tillförsigt, åt Guds goda behag, att du upptager gudomen i ditt eget bröst, tänker, så vidt du förmår, hans tankar, verkar, så vidt du förmår, hans verk.

En sådan fromhet, hon är alltså ett sammandrag af menniskans ädlaste krafter, hon är blomkronan af lifvet, det högsta, hvartill ett menskligt sinne kan lyfta sig. Det är hon, som gifvit seder och bildning och menskliget åt menniskoslägtet: hon är vår ledstjerna i lugnet och vårt nödankar i stormen. Hon har funnits, ehuru i mycket olika mått, i alla tider och bland alla folkslag; ty en tid utan all fromhet, all tro, all aning om något högre än jordlifvet, skulle snart brutit sönder sig sjelf, upplöst samhället och jagat menniskan åter till skogs, för att lefva med vilddjuren. Hvarhelst ett menskligt öga blickar upp till himlen och anar en Gud, hvarhelst ett menskligt förnuft forskar det Sanna, ett menskligt hjerta älskar det Sköna och klappar för det Goda, hvar helst det Ädla bär sin krona, och det Rätta sitt vattenpass, och det Stora sin himmelsglob: — der har det äfven funnits fromhet och tro och försakelse och uppoffring. Det är en barnslig, en trångbröstad föreställning, som man stundom hör, nemligen att fromheten skulle blifvit införd i verlden genom den kristna läran. Der fanns mycken kristendom före Kristus, kristendom är endast fromhetens dopnamn. Men visserligen böre vi erkänna, att fromhetskänslan derigenom blifvit utvecklad och stegrad, och upplyftad på den plats, der hon bör stå, på menskligbetens tinnar. Visserligen har Kristi lära rensat bort fromhetens skal, och lagt dess kärna i dagen. Hans lefnad var de frommas förebild, hans död var uppoffringens seger; och med rätta står korset nu mera som tornspira på Guds tempel; för det korset böjer med rätta hvarje ädelt sinne sitt knä.

Det är till en sådan fromhets tolkar och budbärare ibland folket, som jag i dag viger eder, J unge män och bröder. Jag fruktar, att jag viger eder till svikna förhoppningar, till långvarig strid, der segren är oviss och nederlaget troligt. Vi lefva i en ofrom tid, mer ofrom, fruktar jag, än de flesta föregående. Sen er omkring! Det är inga fromma Gudar, som menniskan nu dyrkar, utan en afgud i sitt eget fåfänga hjerta, för hvilken hon alltjemt faller ner och tillbeder. Hennes egen obetydlighet, hennes lumpna sjelf, är för henne skapelsens medelpunkt; och det är lätt att inse, hvad det skall bli af en verld, som har likaså många solar som det finnes dåraktiga, betydningslösa, egennyttiga, enskilta viljor uti menniskoslägtet. Det solsystemet ger i sanning hvarken ljus eller värma; och derför går det också idel frostnätter genom dagens häfder; de ljusa, de varma, de kraftiga andarne äro spridda som stjernor i en mörk natt, och vada och drunkna i molnen. Eller hvar äro nu de folk, som låga upp i herrlig ifver, och våga gods och lif och blod för tro, eller ära, eller frihet? Visserligen talas och skrifves ideligen, och ända till vämjelse, om folkens *frihet,* men det är en frihet, som lemnar menniskan till slaf, ja till lifegen, åt den sämsta af alla herrar, åt hennes eget *jag*, med sina vexlande hugskott. Det är en förderflig, en förstörande, ja en föraktlig frihet; ty den går ut på att jemna allt, hvilket är både mot Guds och naturens lag, den går ut på att upplösa det menskliga samhällets grundvalar, den vill sätta massan öfver förståndet, armstyrkan öfver tanken. Hvad viljen J, mine bröder, uträtta med en tid utan Gud, ett slägte utan ära? Ett slägte, som ej lefver för annat än vinst, som är andras förlust, eller fåfänga, som är den manliga stolthetens apa, eller nöje, som är tanklöshet och dagdrifveri? Hvad viljen J göra med en tid, der mannen är fåfäng som en qvinna, och qvinnan listig som en orm, der de stora äro små, och de små äro vanskapliga dvergar? Hvad är för ett sådant slägte korsets predikan, det vill säga, predikan om rik uppoffring, om fromt, om gudomligt menniskovärde? Jo, *Judomen en förargelse och Grekomen en galenskap.* Och *Judar* sakna vi ingalunda, hopkrumpna, småaktiga, egennyttiga krämaresinnen, *Judar*, ehuru de äro döpta, ehuru de hvarken tala Ebraiska eller Kaldaiska, endast dålig Svenska. Icke heller sakna vi *Greker*, lättsinniga, fåfängliga, opålitliga, konstfulla naturer, som förstå allt — utom Grekiska. Ho tror er predikan ibland dessa? Af egen bitter erfarenhet skulle jag kunna säga er allehanda,

handa, huru litet den enskilte mannen, äfven med god vilja, varmt nit och någon förmåga, huru litet han uträttar i en tid, som är sömnig och trög för allt stort och ädelt, men vaken och liflig endast för det obetydliga. Det må vara oss en helsosam förödmjukelse att erfara detta, på det vi måtte inse och erkänna otillräckligheten af all menniskokraft, af allt enskilt menskligt bemödande, då fråga är om verldens gång och tidehvarfvets riktning. Vi böre hoppas, att Gud genom omvägar, hvilka ofta förefalla oss som en återgång, ett tillbakaskridande, vill föra sitt menniskoslägte till sig. Skriften berättar, att Moses förde Israels barn i fyratio år omkring i öcknen, för att komma till det förlofvade landet, en väg, som beqvämligen kunnat göras på lika så många dagar. Vi böre tro, att menniskoslägtet för närvarande är stadt på en dylik öckenfärd. Guldkalfven saknas åtminstone icke, icke heller andra afgudars dyrkan, eller Moabiternas döttrar, en hel härskara af frestelser. Likväl böre vi icke tvifla, att Herren lefver och vakar och leder slutligen till löftets land. I denna förhoppning böre vi ej låta modet falla, utan gå vår ban oförryckt fram, vore det också på svullna fötter, vi böre alltjemt gripa efter det högsta, vore det också med förblödda händer, med förblödt och gäckadt hjerta. Den äldsta kristna församlingen hade sina martyrer, den nu varande har äfven sina, men det är icke kroppen, som äfventyras och lider, det är själen. Det är sinnets störda lugn, det är den svikna förhoppningen, det är det fruktlösa bemödandet, som utgöra *vår* martyrkrona. Låtom oss förtjena henne, efter så är Guds vilja. Men icke en fotsbredd vilje vi vika för det onda utan kamp; klenmodigt och feghjertadt vilje vi ej öfvergifva den heliga saken, utan strida derför med alla andans vapen, alltsom vi kunna, med tankens slagsvärd, eller bildens blixt, eller känslans fromma tårar. Icke en gång skämtets pilar eller åtlöjets eldregn vilje vi försmå; ty alla vapen äro goda för dem, som svurit ljusets fana och beslutat att stupa derinunder. Och när allt är förloradt, när syndaflodens vågor slå tillhopa öfver våra hufvuden och qväfva och fördränka oss: se, då bygger regnbågen sin glänsande bro öfver vår våta graf, en dufva flyger med oljoqvisten derutöfver, och solen går upp och lyser öfver ett nyfödt, ett bättre, ett frommare slägte. Amen.

III.

Vid en Prestvigning.*

Anden gör lefvande, heter det hos Paulus. — Mine bröder! För att invigas i det heliga predikoembetet ären J komne hit från förödelsens bygder, dem döds-engeln med de svartnande anletsdragen nyligen förhärjat. Edra städer ligga som redlösa skepp på stränderna, och rundtomkring dem höja sig tallösa grafvar, dem ännu ingen grönska hunnit att skyla, liksom friska sår, som ännu ej hunnit att ärra sig. På de grafvarna, midt ibland dödens och förgängelsens rysligaste minnesmärken, skolen J stå och predika, att *Anden gör lefvande.*

Anden gör lefvande: men hvilken Ande, hvarifrån kommer han, huru verkar han? Jag skall snart lägga händerna på eder med bön. Det är en gammal plägsed, bibehållen från kyrkans äldsta tider, en symbolisk handling, som ej saknar sin betydelse. Men icke kunnen J på allvar tro, att Anden går genom fingerspetsarna; utan han går igenom verlden, han är verldens lif; egentligen *gör* han icke lefvande, utan han *är* lifvet; hvad som är utan ande, det är dödt, är massa och förstelning. Sen eder omkring: J finnen honom öfverallt i den lefvande naturen, ifrån *blommorna*, der han ännu ligger slumrande och drömmer sin rosenfärgade dröm om våren, ända upp till *stjernorna*, de gyllene vandringsmännen i det blå, dem han regerar så, att de icke stöta de strålande pannorna mot hvarandra, utan med säkra steg tråda dansen i den bestämda banan. Och längre opp på varelsernas trappa, der ser han, ehuru ännu med dunkla blickar, fram ur *djuret*, och skönjer och urskiljer och begär och afskyr och njuter och lider. Men hos *menniskan*, der blickar han med fullsöfda, med klara ögon omkring verlden, och ser sig sjelf, och skiljer mellan godt och ondt, mellan rätt och orätt, och dömmer och sluter och letar sig fram till sitt ursprung, till Andarnas Ande, till Gud. Frågas nu, hvilken Ande det är, som Apostelen menar, så är det klart att det icke kan vara någon blott och bart mensklig Ande, utan en sådan, som väl är beslägtad med det bästa i menskligheten, men dock är högre, kraftigare, renare än det. Den Anden, som *gör lefvande*, det måste vara en ljusets, en sanningens Ande, emedan mörker och lögn äro dödens makter. Det måste vara en fridens Ande, emedan strid och tvedrägt sönderslita hjertat och döda dess ädlaste känslor. Det måste vara en kärlekens

---

* Under Kolerans härjningar 1834.

Ande, emedan hatet är ett törne, som växer opp ur de döda djupen, men kärleken är lifvets blomma. Det måste vara en helig Ande, emedan han väcker och lifvar det heligaste hos menniskan, renar begäret och helgar viljan. Det måste vara en Guds Ande, emedan Gud är bildande och lifgifvande, och allt lif kommer ifrån Gudi och icke kan förklaras annorlunda än som hans andedrägt. Och härmed är också besvaradt, hvarifrån han kommer; ty han kommer ofvanefter, hvarifrån all god och fullkomlig gåfva kommer. Frågas det ändtligen huru han verkar på menniskan, så är egentligen all inverkan af Anden oförklarlig, och vi kunne endast bedömma den af dess följder. Dessa se vi stundom framstå plötsligen och som genom en blixt, andra åter komma efterhand, och man kan fullfölja spåren af deras fortgång. Det är en fåfäng fråga, om han verkar naturligt eller öfvernaturligt; ty det öfvernaturliga kan menniskosinnet dock icke fatta. Men det gifves intet land, intet tidehvarf, der han ej visat sig, och verldshistorien är full af hans verk. Alla jordens herrlige och ädle hafva känt honom, hafva varit förda af honom i sina bästa stunder. Han tänker med den Vise och diktar med Skalden: han uppoffrar sig med den dygdige, och med den fromme ser han himmelen öppen. Fatta vi honom uteslutande från denna sistnämda sida, så framträder han väl i allt slags gudadyrkan, men renast och betydningsfullast i Kristendomen. Der är han nådeverkaren, emedan hans gåfvor, liksom allt himmelskt, komma af nåd, icke af förtjenst. Der är han hugsvalaren, ty han styrker de svaga och tröstar de bedröfvade. Der utgår han både af Fadren och Sonen, en djupsinnig bild, som betecknar, att han är begges gemensamma tanke, att han sammanbinder det gudomliga med det högsta menskliga; der är han, hvad vi, såsom en särskilt personlighet, kalla för den Helige Ande. Detta är, i alla dess mångfalldiga verkningar, den Ande, som ehuru på olika sätt, *gör lefvande*, och den Apostelen derföre sätter emot bokstafven, som dödar. Från urminnes tider hafva de fåviska sagt: vi vilje mana fram den Anden, och binda honom i vår kyrka; vi vilje mura in honom i vår lärobyggnad. Men bäst de mura, se då flyger han ifrån dem, och tar sin plats i ett öppet, ett rent hjerta, och den konstiga lärobyggnaden ligger der som en andelös lekamen. Den Anden besvärjer ingen, utan han kommer sjelfmant. Den Anden känner ingen, utan den der honom får. Måtten J undfå honom i stilla, i ödmjuka, i oförderfvade hjertan. Måtte han bo och trifvas der, och uppenbara sig i lära och lefverne! Och måtte han också ofta sitta på edra läppar, och fara ut derifrån som en vårfläkt och *göra lefvande* i församlingen. Amen.

IV.

Vid en Prestvigning.

De hafva tagit bort min Herra, klagade Maria, då hon fann grafven tom efter den uppståndne. Och sålunda må äfven vi klaga, då vi finna icke blott grafven, utan äfven lifvet tomt. Vår tid går onekligen framåt i många riktningar. Vetandet begrundar djupare och sträcker sig vidare, den ena slöjan efter den andra faller bort ifrån skapelsens anlete, menniskan är mera än förr naturens herre, åskan ledes i gångstol som ett barn, och ångan spännes för lasset som en dragare, och flyttar ofantliga tyngder öfver haf och land. Men i ett annat, i ett vida vigtigare afseende, går äfven tiden tillbaka. Utom sig herrskar menniskan mera än förr, och hennes rike vidgas dagligen. Men inom sig är hon mera slaf än någonsin; midt i kristenheten tjenar hon mera än förr de stumma, de verkliga afgudarna. Templet i hennes hjerta förfaller allt mer och mer, allt mer och mer tränger fienden undan de goda makterna derinne. Det är ett kallt, ett beräknande, ett kärlekslöst tidehvarf, och just derföre ett okristeligt. Ty man älskar egentligen ingenting annat än sig sjelf och sin egen lilla lumpna personlighet; hvarje enskilt man tror sig vara medelpunkten i solsystemet; utom honom gifves det intet, som har ett värde. Jorden är till för att föda honom, medmenniskor för att gagna honom, lag och rätt för att freda hans fördelar, Gud sjelf är till för att slutligen belöna honom. Och på detta sätt krymper menniskohjertat ihop, likt en frostbiten blomma, och de stora tankarna, de rika uppoffringarna för sin tro, sitt land, sin ära, för allt, som är stort och ädelt i menskligheten, de draga sig alla undan, och skämmas för ett egennyttigt och småsinnadt slägte. Det är sannt, enfaldigheten är försvunnen, men lifvets enfald har äfven försvunnit; vantron är borta, men hon har tagit tron med sig; man fruktar icke mera för djefvulen, men man fruktar ej heller Gud: det ihåliga lifvet har förlorat sin kärna, och äfven de bättre bita sig fåfängt ömtända på det målade skalet. Ofta i nattens tystnad, när de mörka föreställningarna sväfva omkring mitt sömnlösa läger, när jag tycker mig höra hur likmasken gnager på mitt folks, på mitt fäderneslands, på mina egna hjertrötter, då förefaller det mig som om förstörelsens engel ginge genom tidehvarfvet, liksom fordomdags genom Sanheribs läger; då tycker jag mig stå, icke vid Kristi, utan vid Kristendomens graf, och klagar med Maria: *de hafva tagit bort min Herra.*

Det är mot detta onda, som J skolen strida, J unge medbröder, som i dag invigens till den kristna kyrkans tjenst, och svärjen ljusets och kärlekens fana. Låten icke förvilla er af dagens tvister mellan de skriftlärde. Aderton århundraden hafva hört deras spetsfundigheter och ömsesidiga förkättringar; men det väsendtliga i Kristendomen, tänker jag, består för evigheten, och då må det tillfälliga och förgängliga gerna omvexla. Låt dem tvista om uppenbarelsens möjlighet och verklighet. Hvarje tänkande man vet inom sig sjelf, att hvarje tid, och företrädesvis Kristi tid, uppenbarar på *sitt* vis; menniskoslägtets häfder äro den fortgående, den ännu oafslutade Uppenbarelseboken. Låt dem tvista om treenighetens hemlighet. Det väsendtliga är ju det, att Gud är en Fader, att Sonen är menskligheten föreställd i menskligbetens krona, i Jesus af Nazareth. Och den långa tvisten om de begge naturerna i Kristo, hvad blir dock dess slutliga upplösning, om icke den att, i den mån menniskan stiger, nalkas hon Gudomen och sammanfaller med den, eller, med andra ord, att hvarje menniskobarn är bestämdt att blifva en Gudason? Men den helige Ande, Guds Ande, han går ju uppenbarligen genom verlden, som utan honom skulle vara en död massa; han förnimmes ju i hvarje menskligt hjerta, som vill det Rätta, och söker det Sanna, och bildar det Sköna; han är ju med öfverallt i våra bästa, våra saligaste stunder. Att fråga hur han verkar på menniskan, huru nåden består tillhopa med friheten, det är detsamma som att fråga, om gnistan ligger i stålet eller i flintan, då hon endast uppkommer genom en samverkan af begge. Allt är nåd, och allt är frihet, efter som man ser det från särskilta och enstaka sidor. Och slutligen Försoningens hemlighet, som tillika är den eviga kärlekens hemlighet, och som ej skulle vara det, om hon kunde upplösas som ett räknetal: huru många äro icke förklaringarna deröfver, huru besynnerliga, huru motsägande! Men det vissa är dock det, att hon är, och alltid varit, ett behof för menniskohjertat, att hon derför, ehuru under olika former, går som en purpurtråd genom menniskoödets dunkla väf, att hon varit och är och förblifver verldshistoriens hjertblod. — På dessa Kristendomens hufvudläror beror mycket; på deras olika uppfattning föga. Men på lärorna beror ingalunda allt; den rätta, den väsendtliga gudadyrkan ligger i den fromma känslan; det är för kallt för henne i hjernan, men hon trifves i hjertkamrarna. Låt begreppen vexla, endast det fromma sinnet står qvar. Derföre förmanar jag eder att väsendtligen söka verka i den riktningen; ty tidens onda ligger i bröstet; egennyttan, beräkningen, sjelfkärleken hafva utträngt all annan och bättre kärlek; det småsinnade slägtet saknar mindre ljus än värma; det är frossbrytningar, som skaka verlden. Ett varmt, ett nitiskt, ett kristeligt sinne hos läraren är den bästa läroboken; folket förstår den öfverallt, och efterdömet smittar, så väl det goda som det onda. Kommen ihåg, att J ären himmelens ombud på jorden; de himmelska orden, kärlekens och fridens ord, passa illa tillhopa med ett kallt och kärlekslöst sinne. Er verkningskrets må tilläfventyrs blifva inskränkt och ringa; men ingen ting är ringa i hvad som rör mensklighetens stora angelägenhet. Bevaken den, så vidt J förmån. Framgång följer ej alltid, men välsignelse följer städse ett ärligt bemödande. Välsignelsen bygger huset, och, om huset är kyrkan, så botar hon dess refvor. Måtte den välsignelsen stiga ner öfver eder, och följa eder genom lifvet och i döden. Amen.

V.

Vid en Prestvigning.

Haf akt uppå dig sjelf och på läran, var fordomdags Pauli förmaning till den unge Timotheus. Denna förmaning var dubbelt nödvändig i församlingens första tider, då Kristendomen ännu låg i sin vagga, dess bekännare voro få och föraktade, emedan de för det mesta tillhörde de ringare och obildade folkklasserna, och läran sjelf, med alla sina egenheter, ansågs som en svärmande dröm, var *Judomen en förargelse* och *Grekomen en galenskap*. Vi lefva nu under helt andra förhållanden. Kristendomen har eröfrat hela den bildade verlden; vettenskap och konst hafva öfverallt gått i dess tjenst; öfverallt är hon ljusets öga; jordens vise böja sitt hufvud för stjernan öfver Bethlehem, jordens väldige hålla sin sköld för korset. Och likväl ligger det i Kristendomen något eget, något af yttre förhållanden oberoende, som gör att Apostelens förmaning ännu alltjemt är användbar, helsosam, nödvändig. Ännu alltjemt innehåller den i kärnfull korthet hufvudsumman af den kristelige lärarens pligter. Jag upprepar den derföre i dag; vid inträdet i edert kall helsar jag er med de betydningsfulla orden: *Haf akt uppå dig sjelf och på läran.*

Haf akt uppå dig sjelf. Den kristelige läraren är icke hvad forntidens prester troddes vara. Han uppträder icke som ett slags högre väsende, som en medlande person mellan himmel och jord, ty vi erkänna blott *en* medlare, som är Jesus Kristus. Han talar icke omedelbarligen med Gud, utan han förnimmer, som hvarje annan, dess röst, men endast medelbarligen, i uppenbarelsen, i förnuftet, i naturen. Den helige Anden (ett begrepp, som, när det rätt fattas, är hjertat i Kristendomen) kommer till honom, men icke annorlunda än till alla andra. Med ett ord, helgonskenet, som låg kring det forntida presterskapets panna, är försvunnet; den kristne läraren är icke någon fridlyst person; tadlets öga hvilar fritt på *hans* svagheter som på alla andras, han står, en menniska ibland menniskor, endast med högre kunskaper och ett heligare kall. Och, på andra sidan, hvad är Kristendomen sjelf? Utan tvifvel en lära, men en lära, som väsendtligen är riktad på lifvet, det yttre och i synnerhet det inre lifvet. Visserligen är *Gudaktighetens hemlighet stor*; men icke derföre, att hon upplyser oss om något förut alldeles ohördt och okändt, utan derföre, att det är menniskohjertats egen innersta hemlighet, den hon förklarar och framställer i dagen. Det gifves ingen af Kristendomens väsendtliga läror, som icke förut låg med sitt frö i ett menniskobröst, och anades dunkelt i våra bättre stunder, utan att kunna komma till lif och klarhet. Men när de vakna upp och framträda, då känna vi igen de fördolda englarna; vi förnimma förgätna men välbekanta toner, när de hviska till oss om den himmelske fadren, hvars öga är öfver oss, om kärlek, om försonlighet, om förtröstan, och om fadrens hus, der det är *många boningar.* Detta är hemligheten af Kristendomens framgång och bestånd, och vi behöfve ej taga vår tillflykt till något särskilt underverk för att förklara dem: ty Kristendomen, ehuru i en outvecklad gestalt, är så gammal som verlden, som menniskohjertat, och det är en djuptänkt sanning, när Menniskones Son säger hos Johannes: *Innan Abraham var, var jag.* Den ledande tanken i hela denna lära är tro, verkad genom Anden, och uppenbar i gerningen. Ty hvad skulle väl tron vara, om hon icke är en öfvertygelse, grundad i känslan, och som tar mandom i handlingen? Hvad skulle väl Anden vara, om han icke är Guds kraft, verksam icke blott i den yttre naturen, utan äfven i den inre menskliga, der han framträder i tänkesätt och i gerning? En tro utan gerning är ett så fåkunnigt, ett så motsägande begrepp, som om du ville tänka dig ett seende öga, som ingenting ser, eller ett språk, som ej uttalar någon föreställning, eller en vind på hafvet, som hinner skeppet och dock icke fyller dess segel. Derför är Kristendomen i sitt innersta väsende en lära till handling; och just derföre kommer det hos den, som förkunnar henne, mera än annorstädes, an på hans egen personlighet, på hans tänke- och handlings-sätt. Detta är så påtagligt, att äfven den enfaldigaste inom församlingen inser, eller rättare känner det. Visar hans lärare sig liknöjd och ljum för det värf, han förer, förråder han spår till egennytta, väld, hot, oordentlighet i seder: då är, i och med detsamma, Kristi Evangelium förrådt, och hans arbete i församlingen är fåfängt. Ingen lärdom, huru djup och vidsträckt han än är: ingen vältalighet, huru rik och lysande hon än må visa sig, öfverskyler dylika brister för det oförderfvade sinnet. Och derföre, mine bröder, förmanar jag er med Pauli förmaning: — om icke för er egen skuld, för eget anseendes, för egen tillfredsställelses skuld, så åtminstone för den lärans skuld, hvars fana J i dag skolen svärja; för framgången af det heliga kall, hvars pligter J nu viljen åtaga er; för den kristna kyrkans skuld, som är den högre, den förädlade mensklighetens skattkammare, som är porten till himlen: jag förmanar eder med Pauli förmaning: *Hafven akt uppå er sjelfva!*

Det heter vidare: *Haf akt uppå läran.* Kristna läran kallas med rätta för en uppenbarelse. Men hvad är uppenbarelse? Hvarje tid uppenbarar, och Kristi tid gjorde det företrädesvis; men, både förr och efter den, fanns uppenbarelse, och dess källa torkar ej ut, så länge Gud lefver, så länge våren blir grön, förnuftet forskar, och häfderna ha en tunga. De naturkunnige lära oss, att ljuset i sig sjelft är ett och enahanda och färglöst: men som sådant kan det ej fattas af något menskligt öga; det måste förut brytas i skyn och mot jorden, och först derigenom kan det af oss förnimmas med sitt rika, sitt skiftande färgspel. Och på samma sätt är det äfven med uppenbarelsens ljus. Det bär alltid och allestädes sin tids färger, liksom det talar sin tids tungomål. Det är i sanning en besynnerlig föreställning, att uppenbarelsen skulle ha fallit alldeles enstaka, alldeles naken ner ifrån himlen, lik de sköldar, som genom ett under fallit från skyn, och dem Romerska sagan omtalar. Den hade i det fallet åtminstone varit obrukbar och gagnlös för sin tids menniskor; och de heliga urkunder, der kristna kyrkan söker sin uppenbarelse, visa ej heller något sådant. De innehålla läror om de gudomliga tingen, men inbäddade bland en mängd andra ämnen, som dermed stå i mer eller mindre sammanhang. Att nu afsöndra hvad som är egentlig och bestående lärosats från hvad som endast är dess tillfälliga, till tiden hörande omklädnad; att skilja form från innehåll, detta är de skriftlärdes kall; och om vi äfven inskränke den kristlige lärarens yrke endast till att *ransaka skrifterna*, så är dock redan detta en lifstids göra. Ty huru mycken kännedom fordrar det icke af forntidens språk, seder, tänkesätt och öden, huru mycken insigt om beskaffenheten och utvecklingen af hela dess bildning? Med ett ord, Bibeln har sin nyckel, sin förklaringsgrund i fyra årtusendens häfder. Men — ännu mera. Sjelfva de funna lärorna förevisa ett märkvärdigt framskridande, en stegring, från de första enkla begreppen, som kunde fattas af kringirrande Nomader, ända upp till dem, der den Vises utbildade förnuft ej har något vidare att tillägga eller önska. Abrahams Gud var väl redan den ende och sanne Guden, men ännu endast för en stam af herdar, med uteslutande af hela det öfriga menniskoslägtet. Hvilket afstånd är icke från denne ända upp till Kristi Gud, som är alla menniskors kärleksrike fader, och vill stifta ett evigt, ett himmelskt rike på jorden, omfattande alla dess slägten, och hvarmed uppenbarelsen, från denna sida betraktad, kan anses fulländad! De heliga urkunderna vitsorda på detta sätt uppenbarelsens plan och fortgång, de innehålla protokollerna öfver den uppfostran, Gud gifvit menskligheten, till en början symboliskt inskränkt inom ett enda folk, men sedermera, och i tidernas fullbordan, ämnad att i Kristendomen omfatta dem alla. Härtill kommer slutligen ännu en annan omständighet. Österlandets Vise brukade icke att sammanbinda sina läror till ett sammanhängande helt; de älskade tvärtom att uttrycka sig i strödda satser, i korta tänkespråk, i målande bilder. Vi åter äro födde under en blekare sol, som icke färgar inbillningskraften så rosenröd, vi lefva under mera invecklade samhällsförhållanden, stå på en annan bildningspunkt, och hela vår tids riktning är uppenbarligen mera betraktande och vettenskaplig är forntidens. För oss är det derföre nödvändigt att i allt söka förståndig enhet, och i sjelfva gudaläran måste vi söka att sammanbinda begreppen i öfverskådligt sammanhang till ett helt, till en lärobyggnad. En sådan lärobyggnad finnes icke, och kan, enligt sakens natur, ej finnas i Bibeln; men väl förefinnas byggnadsämnen dertill, ehuru i spridd ordning. Aderton århundraden hafva öfvat sin skarpsinnighet på att uppföra en dylik byggnad: mången sådan har rest sig och åter fallit: och ännu i dag tvista de skriftlärde både om dess grundvalar och dess ritning. På detta sätt har den kristna gudaläran, från sitt första enkla ursprung, växt ut till en vidlöftig vettenskap, som icke kan umbäras af den, som blifvit kallad att förkunna henne bland folket. Kristendomen ligger väl icke i vetandet; men vetandet är dock nödvändigt för att rätt fatta och, i synnerhet, för att utveckla och framställa det kristeliga lärobegreppet. Det förstås af sig sjelft, att man icke af hvarje lärare i församlingen kan fordra vettenskapen i sin fullständighet: endast dess allmänna begynnelsegrunder, endast en allmän, men klar, öfversigt af dess följder, dess utveckling, dess närvarande tillstånd, fordras med rätta. Den, som brister häruti, han har icke *akt uppå läran,* han gör icke en evangelisk predikares verk rättsliga, han är blind, icke blott för sitt tidehvarf, utan äfven för sitt kall och sin tro, han vet icke på *hvem* han tror, eller åtminstone vet han icke *hvarföre* han tror, han kan ej uppge något förnuftigt skäl hvarföre han ej likså gerna borde tro på Brahma, eller Budha, eller Mahomet. I en tid så stormig, så mångfaldigt upprörd som vår, då de vettenskapliga hvälfningarna äro så många, då forskningen öfverallt och i alla riktningar har sin djerfvaste flygt, och mången fruktar, att hon torde skaka Kristendomen i sina grundvalar, — i en sådan tid blir det nödvändigare än någonsin, att hvarje lärare, efter förmåga, med vaksamt öga följer och bedömmer vettenskapens riktning och, så godt han kan, *har akt uppå läran.*

Och med denna förklaring af Apostelns betydningsfulla ord bjuder jag eder, J unge medbröder, vara välkomna i kyrkans tjenst. Hvarje redlig man, *den der ett embete hafver, han aktar deruppå.* Detta gäller, äfven om embetet är ett verldsligt kall. Den, som försummar ett sådant, eller endast sköter det på det håglösa sätt, som är nog för att ej ådraga honom offentligt åtal: den, som anser sina nöjen, sin maklighet, sin vinst såsom hufvudsak, och embetet sjelft med dess pligter som bisak: den, som icke blyges att, dag från dag, år från år, stå med tiggarstafven utanför statens dörr och bettla sig till det bröd, som han är ombetrodd att med sitt nit, sin verksamhet, sin duglighet förtjena: — sannerligen, hvarje vältänkande man föraktar en sådan i djupet af sitt hjerta, huru högt också slumpen eller ett missledt förtroende må hafva ställt honom. Gäller nu detta om ett verldsligt embete, huru mycket mer måste det icke gälla om ett andeligt? Åt andans män har staten anförtrott sin yppersta angelägenhet; kyrkan har nedlagt sitt heligaste i deras händer; de äro ämnade att vara mensklighetens skattmästare. Söken att svara mot ett sådant förtroende, J unge män: tänken ringa om er sjelfva, men högt om ert kall, och nedläggen deruti hela er själ, alla ert förstånds och ert hjertas krafter. Akten ert embete, ty solen skiner ej på något mera heligt och vördnadsvärdt. Betrakten det från i dag som ert lifs bestämmelse, ty det fordrar uteslutande sin man, det fordrar ett helt jordiskt lif, och förbereder till ett evigt. Framställen er sjelfva såsom en föresyn för församlingen, i hjertats renhet, i nitets allvar, i förståndets klarhet, i kunskapens säkerhet och omfång! *Hafven akt uppå er sjelfva och på läran; ty när J detta gören, då frälsen J er sjelfva och dem, som er höra.* Amen.

VI.

Vid en Prestvigning.

Hvad som är födt af Andanom, det är Anda, heter det hos Johannes. Det är ett djuptänkt uttryck, som i få ord omfattar de begge halfrunderna af hela vår menskliga natur, hela vårt väsendes hemlighet. Det är en gammal lära, att menniskan utgöres af tvenne stridiga beståndsdelar, kropp och ande. Hvad kroppen angår, så vete vi, att den bildas på samma sätt, som alla andra jordiska ting, som blommorna, som träden, som djuren, eller hvad helst som har lif, eller rörelse derjemte. Vi vete, att den har sin tillväxt, sin mognad, sitt förfall, och slutligen upplöser sig sjelf i det stoft, hvarutaf han kommen är. Men det obegripliga, det osynliga väsende inom oss, som afspeglar verlden och beräknar dess lagar, som ställer sig vid skapelsens vagga, och bjuder sig till gäst vid dess graf, som tänker sig oändligheten, och hoppas på evigheten, och bär inom sitt jordiska bröst kärlekens mystèr, det hemlighetsfullaste, det djupaste sakramentet i menskligheten, kärleken icke blott till sin like, utan till Gudomen sjelf, — detta förunderliga väsende, hvad *är* det, hvad betyder det, hvarifrån kommer det, hvart går det hän? Är det kanske ingenting annat än den nödvändiga följden af blodets omlopp, af en dallring i nerverna, det tillfälliga spelet af organiska krafter, förgängligt liksom de? Der hafva funnits verldsvise, som yrkat detta. Och ännu finnas de, hvilka bekänna Kristendomen, ja påstå sig ensamme hafva uppfattat Kristendomen rätt, der finnas skriftlärde, som uppenbart neka någon väsendtlig skillnad mellan kropp och ande, utan låta begge förruttna i samma graf. Den skönaste, den tröstefullaste tanke, som ännu gått genom menskligheten, tanken om andens odödlighet, den faller till stoft inför denna nya Kristendom. Och Gud sjelf finnes ej heller egentligen, åtminstone icke som ett personligt och från verlden skildt väsende; der bor ingen Fader ofvan skyn; Gud är egentligen ingenting annat än sin egen tanke, sin egen aning, sin egen längtan i ett menniskobröst; han *är* icke, utan han *blir*, han växer till, alltsom fromhetskänslan utvecklar sig hos oss.* Men äfven om vi, som billigt tyckes, låta den kristna verlden behålla sin Gud, och anden sin odödlighet, om vi, både efter förnuft och uppenbarelse, anse kroppen såsom väsendtligen skild från anden, så återstå dock ännu många frågor och tvifvelsmål. Huru har anden växt tillhopa med kroppen? Huru har den odödlige gästen förirrat sig i en jordisk hydda? Sväfvade det kanske fordomdags, sväfvar det ännu, i himlarymderna ett bevingadt slägte af själar, med tankar och känslor och begär som vi? Fanns det ett syndafall i skyn, och är det jordiska just dess straff, dess rening? Så hafva många kyrkans fromme fäder föreställt sig,* och äfven den störste ibland dem, Kristendomens egyptiska obelisk, fullristad med djuptänkta, med heliga runor.** Det är sannt, denna tanke var icke ursprungligen hans, utan kommen från en af de hedniska vise. Hvad gör det? Huru mången tanke, tänkt af hedningar, har icke, och med skäl, vunnit burskap i kristenheten? Det är en besynnerlig föreställning, att Kristendomen skulle stå alldeles enstaka, som en förtrollad stad, som ett nytt Jerusalem nedfallet ifrån himmelen, midt i verldshistorien, utan något sammanhang med den förutgående tiden. Kristendomen är en uppenbarelse: ja, men hvarje tid uppenbarar, ty Gud går, och har alltid gått, genom tiden. Hade icke kristna korset sitt rotfäste i en föregående bildning, hednisk så väl som judisk, så stode det icke nu och öfverskyggde hela den bildade verlden, det bure ej på sin panna solvisaren, som afskuggar det eviga ljuset. — Eller kanhända att Gud, för hvarje gång, skapar en ny menniskoande: så ofta en menniska födes, griper han kanske med handen i sin flammande barm, och kastar ned en gnista i stoftet, som uppväxer, nu till ett irrbloss, nu till en gudalåga. Många bland de vise och skriftlärde hafva tänkt sålunda.* Eller kanhända att anden fortplantas med kroppen, liksom en sjukdom, liksom ett lyte, går ifrån far till son?** Denna föreställning är den vanligaste, och förklarar riktigt nog en lekamlig obegriplighet — med en andelig. Hvilket är nu det rätta? jag vet det icke. Hvarken uppenbarelse eller förnuft afgöra det. Jag svarar endast med Johannes, eller rättare med Kristus till Nikodemus: *Hvad som är födt af Andanom, det är Anda.*

---

* Hegelianer.

---

* Præexistentianer.

** Origenes.

Men huru märke vi, att något är *födt af Andanom*? Den, som icke finner svaret på denna fråga inom sitt eget bröst, sannerligen han kan icke heller lära det af andra. Men, om du märker hos dig en stor, en ädel tanke, hvars ursprung och anledning du icke vet, men som griper och uppfyller hela ditt väsen, och ej lemnar dig någon ro, innan han är utredd, uttalad, verkställd, innan han, på ett eller annat sätt, träder fram utur din själ, och verkar och fyller sin bestämmelse: då kan du vara viss på, att den är det Sannas, det Rättas uppenbarelse, och att *den* är *född af Andanom.* — Eller om en bild, en syn, drägtig med en hel verld af skönhet, springer opp, du vet ej hvarifrån, och öfverger dig icke, utan går alltjemt, liksom eldstoden för Israels barn, framför dig i öcknen; var då öfvertygad, att det Sköna äfven har sin uppenbarelse, och att den är *född af Andanom.* — Eller om der i ditt hjerta uppstår en känsla, djup, oändlig, outsäglig: du kan icke uttala, icke beskrifva henne; den kan icke rymmas i ord; du tycker att det menskliga uttrycket derför skulle vara sång; men om Gud förnekat dig sångens gåfva, så måste den känslan gå döfstum genom lifvet, och hennes tungoband löses först i himmelen. Och den känslan innebär en oändlig välvilja, en oändlig kärlek, icke till dig sjelf, utan till dina likar, till hela menskligheten. Du är kanske försmådd, tillbakastött, misskänd af dem, men du tycker ändå, att du ville förlåta och älska och dö. Och ifrån menniskor uppstiger denna känsla till Gud, och knäfaller inför hans thron, men han tar den upp i sin faderliga famn, och det är dig, som om du låge gråtande, upplöst, försmält i salighet invid hans förbarmande bröst. Ack! en sådan känsla, den är ju Kristendomens egentliga innehåll och sammandrag, den är ju det Godas, det Heligas, dat Saligas uppenbarelse på jorden, och *den*, om något på jorden, den är *född af Andanom.*

---

* Creatianer.

** Traducianer.

Till en sådan andas tjenst är det som jag i dag inviger eder, J unge män och bröder! Gån ut och prediken den andan inför ett kärlekslöst, ett småsinnadt, ett förderfvadt slägte. Det är väl troligt, att J ofta kommen att predika i öcknen, men der predikade ju Johannes döparen före eder, och aktades likväl värdig att döpa den Gudasände i Jordan. Uppfatten icke allt för inskränkt, allt för trångsinnadt, eder kallelse. J ären icke kallade att förkunna ordet allena, utan äfven och ännu mer, den anda, som bor deruti, och hvarförutan ordet sjelft blir en död bokstaf. Icke heller ären J kallade hufvudsakligen för att förfäkta vissa lärosatser, bland hvilka många kunna vara tvistiga, och andra likgiltiga. Utan J ären kallade att föra Guds och den högre mensklighetens talan på jorden, det vill säga, med andra ord, att J ären kallade af kyrkan. Och hvad är kyrkan, om icke hjertat i menskligheten, anden i samhällets kropp? Derföre kallas hon ju också en *helig* kyrka, ty hon samlar det heliga på jorden, hon kallas en *allmännelig* kyrka, ty hon omfattar, eller sträfvar att omfatta, verlden, hennes tempelhvalf är den oändliga rymden, och hennes torn äro mensklighetens tinnar. Det bästa, det skönaste, det menskligaste i häfderna är idel kyrkogods. För *den* kyrkan ha alla vise och ädle, bland alla folk och i alla tider, verkat; verldshistorien är full af deras Apostlagerningar. Sluten eder derföre till dem, så vidt J förmån; gåfvorna må vara mångahanda, men låten Anden vara en. — Och det är dock Anden, som styr jorden och upplyser henne: det är Anden, som mäter himlarna och ärfver dem: *kött och blod kunna ej ärfva Guds rike,* men himlen hör slägten till, och *hvad som är födt af Andanom, det är Anda.* Amen.

VII.

Vid en Prestvigning.

Det är en gammal klagan, att *tiden är ond*, ty paradiset och den gyllne åldren ligga alltjemt bakom oss, hoppets och fullkomlighetens dagar ligga i framtiden, eller äfven framom den, i evigheten. Derföre är också denna klagan så gammal som verlden, och har kanske ofta utan skäl varit upprepad. Men vi kunne ej neka, att den för närvarande är välgrundad. Jag vill ej tala om dagens bekymmer, om hungern, som med bleka kinder, med tiggarstaf i händerna, från morgon till afton, belägrar vår dörr; ty detta är tillfälligt och, som vi hoppas, öfvergående. Jag vill ej heller tala om tillståndet i andra länder, der statens fogningar äro upplösta i sitt innersta, der upproret samlar *en* här och förtrycket en annan, der en omogen frihet, och anspråk, oförenliga med samhällets ordning, svärma på ena sidan, men också, på andra sidan, våldet alltjemt vädjar till gammal häfd och till svärdet, som är ännu äldre, som är de mäktiges adelsbref och de svagares dödsdom, huru rättvis ock dessas sak må vara.

Ännu mindre vill jag tala om det upprörande, det hjertgripande, det omenskliga skådespelet af ett helt folk, som en gång räddat Europa och Kristendomen, och som, till belöning derför, blifvit fördeladt såsom lösören bland grannarna. Ännu bibehåller det, detta oaktadt, sina minnen, och kämpar på knä mot öfvermakten; men likväl lemnas det utan hjelp och förbarmande, till pris åt vildar, åt den menskliga bildningens arfliender. — Om detta, och många andra af tidens styggelser, vill jag icke tala. Vi ha nog af egna bekymmer. Här är hvarken krig *utom* eller uppror *inom* oss; hafvet med sina djupa vågor ligger ännu mellan oss och den allmänna förstörelsen. Och likväl, hurudan är tiden ibland oss, hurudant är folket? Svenska allmogen var fordom berömd för oskrymtad gudsfruktan och för hvad som följer deraf, medborgerliga och enskilta dygder, oförvilladt frihetssinne, tillit till kung och fäderneslaud, oförvitlig ärlighet, omtänksam tarflighet, frikostig gästfrihet. Och nu, — hvad är dess gudsfruktan? Jo, antingen en sömnig likgiltighet, en tanklös utanlexa, utan anda och sanning, eller också, der det skall vara som bäst, ett haltlöst, ett dumt svärmeri, utan förstånd och sansning. — Hur visar sig dess frihetssinne och fosterlandskänsla? Jo, i ett obilligt, ett kortsynt klander öfver alla styrelsens åtgärder, äfven de välmentaste, äfven de helsosammaste;

i ett uselt kannstöperi, som, hvart femte år åtminstone, icke blott skaffar sig luft, utan äfven förpestar samhällets luft med sina onda och vämjeliga ångor. — Hvad har blifvit af dess ärlighet? Höra icke bedrägeri, stöld, ja, rån och mord till ordningen för dagen? Tilltager icke fånghusförsamlingen framför alla, hotar ej tukthuset att växa öfver kyrkan? — Hvad har det blifvit af den fordna tarfligheten? Raglar icke den druckna liderligheten dagligen oss förbi, och, i sällskap med den, armodet, sjukdomen och döden? Och den fordna oegennyttan, har den icke lemnat rum för en snikenhet och trätsjuka, som alltjemt, och med hvar dag mer och mer framträder, under ledning af personer, som äro landets pest och samhällets afskum, rättvisans hospitalshjon, råa, folkförförande, uppviglande lagläsare. — Men tilläfventyrs motarbetas det onda, såsom det bör, af lärarne, tilläfventyrs må vi af dem vänta en långsam, men säker hjelp mot det ständigt stigande förderfvet. Jag vill göra mitt stånd rättvisa. Många äro utmärkta af ljust omdöme, af erforderlig kunskap, af kristeligt sinne, och verka otvifvelaktigt mycket godt i sin krets. Men der äro också andra, som jag icke kan berömma härför. Deras okunnighet, mindre skadlig i en mera patriarkalisk tid, är numera icke en brist, utan ett brott; ty den gör dem oskickliga till sitt embete, i en tid som denna. En kristen prest måste numera, ibland annat, äfven ha någon öfversigt af det helas utveckling; han måste kunna bedömma sin tid och betydelsen af ett andeligt embete; ty detta är just Kristendomens seger, att den icke blott ej motsätter sig, utan äfven går i spetsen för all mensklig utveckling till något bättre både i kunskap och vilja; detta är begreppet af den allmänneliga kyrkan, af Helgamanna samfund, som befordrar allt ädelt och stort i menskligheten, eller, som det äfven kallas med ett annat namn, Guds ära i församlingen. Hade icke Kristendomen från början haft detta högre, detta allmänt menskliga syfte, sannerligen han hade icke eröfrat hela den bildade verlden, han hade stadnat som en dunkel sekt bland Judarna, och förskingrats med dem. Men den, som icke fattat denna dess allmänna, dess egentligen lifgifvande betydelse, den, som uteslutande håller sig vid embetets mekaniska del, och inskränker sin ärelystnad dertill att oklandrad lägga det ena tjenståret till det andra, för att slutligen få ett rum på kyrkans pensionsstat, i Religionens indelningsverk: i sanning, han verkar föga för den lära, han besvurit, han tyglar ej sjelfsvåldet, han utbreder ej Guds rike på jorden. Det gör mig ondt att säga det; men sådana har jag funnit många, oaktadt sin yttre oklanderlighet i lära och lefverne. J sjelfve, som i dag skolen invigas till det heliga predikoembetet (ty heligt är det, och det heligaste på jorden), J sjelfve! hvad kan jag för detta ändamål vänta mig af eder? Jag tviflar icke på er välmening, på helgden af edra eder. Men huru vill er oerfarenhet bekämpa det allmänna förderfvet, huru vill er bildning, ofullständig som den är, leda Herrans menigheter i en tid som denna? Ären också J icke söner af er tid? Med bekymmer lägger jag i dag darrande händer på edra hufvuden. Måtten J vederlägga min farhåga, måtte jag hafva fruktat förgäfves! Tron mig, mine vänner, mine blifvande embetsbröder! det gifves äfven för mig många ensliga, många mörka stunder, då jag i nattens tystnad med bäfvan öfverväger mitt kall och tidens gång, så vidt jag kan fatta den. Den synes mig i sanning förtviflad; ty tiden är icke blott ond, utan han är starkare än vi alla. Jag hade hoppats att kunna uträtta något godt på St. Sigfrids stol. Men — mitt hår grånar, min kraft förblöder i onyttiga och misskända strider, och Gud har hittills ej velat uppfylla mina förhoppningar. Ske hans vilje! Men hvad skall det slutligen varda af detta förvillade, detta olyckliga och förkastade slägte?

Och likväl. De gamle Romarne voro hedningar; men jag har i deras lärorika historia stundom funnit oändligt mera kristelig dygd, det vill säga, uppoffring och storsinthet, än i våra dagars småaktiga och egennyttiga häfder. Det berättas om dem, att de, efter ett stort nederlag, som hotade staten med upplösning, offentligen tackade den härförare, som föranledt och likväl öfverlefde det, derföre att han ej förtviflade om fäderneslandets räddning. Låtom oss följa detta högsinnade efterdöme. Den kristna kyrkan är ert och mitt fädernesland. Låtom oss icke förtvifla om dess räddning, ehuru förtvifladt det ser ut. Låtom oss, hvar och en i sin stad och efter sin förmåga, arbeta som en skeppsbruten mot förderfvets öfversvämmande vågor. Det är ett åskväder, samladt af många århundradens qvalm. Det må också gå förbi som ett åskväder, och upplösa sig i ett välgörande regn. Låt äfven regnet vara af blod. Med blod beseglades Kristendomen, blod har ofta döpt menskligheten till nya och skönare tider, till förbättring och förädling. Och när regnet är förbi, då skiner himmelens sol klar och ofördunklad, icke på oss, men på vår graf, och en verld af blommor, de oskyldiga, de renhjertade kristne, växer på grafven, och vår ande fröjdar sig i höjden, att vi i svåra tider ej förrådt hvarken Guds eller mensklighetens sak, utan *hållit fast vid Herran.* Amen.

VIII.

Vid en Prestvigning.

Sköt du folket inför Gud, och framsätt ärenden för Gudi, och förse dem med rätt och lag, att du visar dem den väg, der de uti vandra skola, och de gerningar, som de göra skola. Sålunda talade fordomdags den vise Jethro till Moses, då han med Israels barn vandrade i öcknen, på vägen till det förlofvade landet. Men den vandringen fortfar ännu, när hon nemligen tages i en andelig mening. Jakobs hus är icke utdödt ännu, det fortfar till dagarnas ända. Öcknen är det menskliga lifvet, och det förlofvade landet ligger ofvanom skyarna. Väl är lagen utgifven, och åskan har långt för detta knallat ut öfver Sinai. Väl är också lagen fullbordad; ett gladt budskap, som heter Evangelium, har nedstigit från himlen, och lifvets sol skiner mild och välgörande öfver den kristna verlden. Väl ha *vi* också en bättre ledare, än Israels barn, genom öcknen. Men det är också ett annat Kanaan, som *vi* söke, det är en vådligare väg, *vi* hafve att vandra, det är andra fiender, *vi* hafve att besegra. Det Kanaan, vi söke, ses icke med dödliga ögon; den väg, vi ha att vandra, går genom andans land; de fiender, som hindra oss, ligga för större delen i vårt eget hjerta. Till eder, J unge män, som åtagit eder det svåra värfvet att leda Jesu Kristi menighet, lämpar jag derföre ännu Jethros ord: *Sköten folket inför Gud, och framsätten ärenden för Gudi, och försen dem med rätt och lag, att J visen dem den väg, der de uti vandra skola, och de gerningar, som de göra skola.* *

Sköten folket inför Gudi. Detta är summan af det embete, hvartill J i dag invigens. Det är icke folkets *verldsliga* angelägenheter, som blifvit er ombetrodda. Dessa äro uppdragna åt andra, som derför ansvara. Om J likväl dermed stundom måsten sysselsätta er, så glömmen icke, att det bör ske i en helt annan mening och afsigt än den vanliga. Allt verldsligt har äfven en andelig betydelse, det timliga hänvisar beständigt till det eviga. Det är lärarens kall att förklara och utreda sammanhanget emellan dessa. J ären kallade att blifva andans männer. Derföre tillhöra er folkets *andeliga* angelägenheter. Ären J icke öfvertygade, att dessa äro de högsta, de vigtigaste, då stån J förgäfves här, och fåfängt blifver ert embete i församlingen. Men hvarföre skullen J tvifla derom? Äfven den okunnigaste inser, vid det ringaste eftersinnande, att anden styrer verlden, att anden äfven hos menniskan är det yppersta. Dess utveckling i tiden, dess öde i evigheten, äro lagda på edra hjertan. Upplysen derföre förståndet, förbättren viljan, böjen det trotsiga, upprätten det svaga sinnet. Undervisen de unga, råden de medelåldriga, trösten de gamla, visen åt alla det eviga lifvets väg. Den vägen är er företecknad af Gud i hans ord, och om någon genom ert förvållande eller er försummelse far vill, då blifver ert ansvar så mycket drygare, och den evige domaren kräfver en gång hvarje förlorad själ tillbaka ur edra händer. Men verken J, efter måttet af edra krafter, med allvarligt sinne, för det Goda, för det Sanna, för det Heliga: lären J, som J bören, med barnets oskuld, med mandomens mognad, med ålderdomens erfarenhet: bekräften J eder lära med edert lefverne, upplysande för den vilseförda, bestraffande mot den hårdhjertade, uppmuntrande mot den bekymrade, förlåtande mot den ångerfulla, fördragsamma mot hvar man: då först hållen J den ed, J nu skolen svärja, då bären J himmelrikets nycklar, då ären J Jesu Kristi stridsmän, då *sköten J rätteliga folket inför Gud.*

---

* Andra Mosebok 18: 19, 20.

Framsätten ärenden för Gudi. J hafven nyligen hört, och känden det redan förut, hvilka dessa ärenden äro. Den rätte medlaren mellan Gud och menniskor är visserligen Kristus, som *framsätter* allas våra *ärenden för Gudi.* Men

J ären hans tjenare, J skolen förkunna hans lära, J bören, så vidt er svaghet förmår, föra hans sak på jorden. *Ert* kall är derföre äfven ett medlarekall, och af er väntar församlingen med rätta, att J, å hennes vägnar, nalkens Gud i bönen. Ty bönen är menniskans umgängelse med Gud, hon är det bekymrade hjertats språk, som förstås i himmelen. Det är skönt, när den enskilte beder och med barnslig tillförsigt anförtror sitt väl i den gode Fadrens händer. Men vida skönare är det likväl, när läraren beder för sin församling, och nedlägger alla dess samlade önskningar inför den Eviges thron. Hvarom J skolen bedja både för eder sjelfva och för andra, det veten J af er store mästare. Men bedjen med brinnande hjertan, med rena sinnen. Ty en sömnig bön dör bort i molnen, hon hinner ej opp till himlen; och sinnets renhet är själens bröllopsklädnad, hvarförutan J ej mån framträda inför renhetens Gud. När J *sålunda* bedjen för folket, då hörer eder Gud, och gifver af sin oändliga barmhertighet, hvad helsosamt är, hvad som kan bestå med hans högre verldsstyrelse och det helas behof. Men sjelfve hafven J uppfyllt en af edra skönaste pligter, och, såsom det höfves en lärare, *framsatt folkets ärenden inför Gudi.*

Försen folket med rätt och lag. Den Högstes lag är väl långt för detta utgifven, och Evangelium är förkunnadt för jordens slägten. Men för den, som ej känner dem, är *det* detsamma, som om de ej funnos. Det blir er pligt att härom undervisa församlingen, synnerligast de unga. Ty deras behof af kunskap är störst, och på deras oförderfvade sinnen verkar vanligen det heliga ordet kraftigast. Påminnen er tillika, att minsta delen af folket emottager någon annan undervisning, än den J sålunda kunnen bibringa dem. Den är också, när den rätt gifves och rätt fattas, för dem tillräcklig. Af verldslig mångkunnighet blir ingen vis, och för allmogen i synnerhet är den både onödig och ofta skadlig. Det enda nödvändiga för den äro Kristendomens enkla och rörande sanningar, som på en gång äro det första och sista af visheten. Ty *Herren Gud är A och O*, och med det, som hans ord lärer, hjelper sig det fromma sinnet fram genom lifvet, och hjelper sig äfven, hvad bättre är, fram genom döden. Inplanten derföre dessa läror med ifver och eftertryck, tröttnen ej att upprepa och inprägla dem hos alla, som anförtros åt er vård. Guds ord *varar evinnerliga*, men det måste genom menskliga medel bibehållas och utbredas. Herren vakar öfver sin lära; men all lära fordrar en lärare, och till detta kall hafven J anmält eder. Det är icke ett tomt namn, det fordrar alla er själs krafter, det är från i dag er lefnads bestämmelse. Uppfyllen den, så vidt J förmån, med ärligt allvar, med fromt nit. Lären i andan och sanningen, varen alltjemt tillhands med upplysning för den okunnige, med öfvertygelse för den tviflande, med råd för den rådville, med tröst för den bedröfvade. Ty endast sålunda blifven J värdige en kristelig lärares namn, endast sålunda kunnen J numera *förse folket med lag och rätt.*

Visen folket den väg, der de uti vandra skola, och de gerningar, som de göra skola. All kristelig undervisning åsyftar icke blott förståndets upplysning, utan äfven, och väsendtligast, hjertats och lefvernets förbättring. Till ett blott och bart minnesverk, till ett tomt munväder var Kristendomen ej från början ämnad. Den döda tron hvilar på en död kunskap; den lefvande deremot tillkännager sitt lif just derigenom att hon visar sig i handling. Kunskapen om Gud är endast half, om den ej öfvergår till kärlek, och kärleken är roten till all god gerning. *Den mig älskar, han varder hållande min bud,* säger den store läraren. Den ytliga kristendom, som stannar vid ett blott vetande, eller vid yttre plägseder, och derigenom tror sig rädda själen, den är sämre än Judarnes galenskap och Hedningarnes villo; ty den gör det högsta lågt, och drifver gäck med det heligaste. Bemöden er derföre ifrån början, att den sanning, J prediken, måtte bära sin frukt i lifvet och för döden. Det gifves dertill många medel, som kunna bero af eder; men det verksammaste är likväl det, om J sjelfve genom ert lefverne bevittnen, att er kunskap ej är fåfäng, om J sjelfve utöfven, hvad J lären åt andra, i saktmod, i kärlek, i hjertats renhet. På lärarens efterdöme aktar församlingen med rätta; hon anser det med skäl, om ej som ett bevis på lärans sanning, åtminstone som ett bevis på *dens* egen öfvertygelse, som förkunnar henne. De största gåfvor äro fruktlösa för himlen, om de ej understödjas af den oförvitlighet i lefnaden, som bereder aktning åt en hvar, men för läraren i synnerhet är oumbärlig. Derigenom verkar han säkrast på folket, som lättare fattar exemplet än föreskriften, och har svårt för att skilja mellan ordet sjelft och dess förkunnare. Varen derföre uppmärksamme på er sjelfva, gifven ej anledning åt oordningen att ursäkta sig med er egen föresyn. Det verldsliga sinnet är skarpsynt, och spejar flitigt på deras svagheter, som tillsatte äro att föregå andra och icke blott förkunna, utan äfven sjelfve vandra eviga lifsens väg. Betrakten er från denna stunden såsom invigde Herranom, icke blott till läran, utan äfven till dess utöfning, såsom lefvande förebilder af ordets sanning. Vandren utan fläck för Gudi och mannom: då *visen J folket den väg, der de uti vandra skola, och de gerningar, som de göra skola.* Amen.

IX.

Vid en Prestvigning.*

Mine bröder! J ären komne hit från ett främmande stift för att invigas till Evangelii förkunnare. Er ungdom har icke förflutit ibland oss, er bildning är hämtad annorstädes, er mandoms kraft och er ålderdoms vishet skall verka för andra menigheter än våra, J skolen utså eviga lifsens säd i en annan mark, och äfven edert stoft skall en gång hvila i en annan, i en sydligare, i en mera fruktbärande jord. Jag kunde derföre anse er som främmande. Men i detta tempel är ingen främmande, som bekänner den gudomliga sanningen, inför denna altarrund är hvar och en välkommen, som vill predika försoning och frid, och inom altarrunden räknar jag för bröder alla dem, som vilja inviga sig till ljusets tjenst, som i sitt hjerta sjunga med englarna i Bethlehem: *ära vare Gud i höjden*, och *frid på jorden*, *menniskomen en god vilje.* Ty detta, mine bröder, detta är just det herrliga, det lefvande, det verldshistoriska i Kristendomen, att den icke söndrar utan förenar, att den är beräknad på att sammanbinda, jag vill ej säga, landskaper och århundraden, men folkslag och årtusenden, alla jordens slägten och åldrar, tiden och evigheten. Det egentliga och rätta kännetecknet på en kristen kyrka är, att den är *en, helig* och *allmännelig.* Och helig är den derföre, att det heliga består i hjertats upplyftande till Gud, i oskuld och renhet, i tro och ära. Men *allmännelig* är den kristna kyrkan derföre, att den icke är beräknad på något visst folk, någon särskilt statsförfattning, några egna seder och bruk, utan den är beräknad på det för alla gemensamma, på menniskoväsendets grundvalar, och derföre passar för alla, bildar, tröstar, saliggör alla. Häraf kommer det också, att denna kyrka alltmer och mer måste utvidga sig, att all jorden slutligen måste bli dess golf och himmelen dess tempelhvalf, och hela menniskoslägtet inrymmas inom dess murar. Det är ett högt, ett värdigt, ett upplyftande kall att koras till lärare i den kyrkan och vara Guds medarbetare i den uppfostringsanstalt, han sålunda inrättat för sitt menniskoslägte. Fatten J rätt denna höga bestämmelse, hållen J den fast som en ledstjerna för ert öga genom lifvet, då lyckönskar jag er till det embete, J nu tillträden, då skolen J med lugn bära dess mödor och finna er lyckliga vid dess försakelser; ty den, som lefver för det Stora, han aktar icke på dagens tillfälliga besvärligheter; den, som verkar för det Eviga, han är *öfver* tidens små bekymmer. Tänken J sålunda, handlen J sålunda, då susa ännu Mamres lunder öfver eder, då stiga englarne ännu neder och besöka jordens barn, liksom fordom till Abraham. Och med denna fromma önskan vill jag i dag lägga min hand på edra hufvuden, med denna välsignelse vill jag skicka er hem i ert land igen. Lycka ske eder på hemvägen, det vill säga, på vägen till det stora, till det rätta hemmet, der vi alla skola samlas, der vi alla skola redovisa för huru vi verkat i vårt kall, huru vi fört himmelens sak på jorden. Amen.

---

* De, som ordinerades, voro från Lunds stift.

X.

Vid en Prestvigning.

Hafver någon ett embete, så akte han derpå, förmanar Paulus.* — Och hvem har icke ett embete? Äfven i det enskilta lifvet, med sina mångfaldiga förhållanden, förekomma sådana. Du är make, du är husfader, du är bror, vän, medborgare. Tror du icke, att hvart enda ålägger dig pligter, som ej strafflöst kunna försummas? På gränsen mellan det enskilta och offentliga lifvet, och förenligt med begge, ligger författarekallet, det högsta eller det lägsta af alla kall, alltsom det bedrifves. Tror du icke, att äfven detta kall har sina rätt vigtiga pligter att akta uppå? Emellertid, i egentlig och vanlig bemärkelse, talar man endast i offentliga lifvet om *embeten*, och förstår dermed sådana uppdrag, som staten eller kyrkan gifvit åt sina tjenstemän. Det är således egentligen *dem,* som Apostelens förmaning åsyftar, det är *dem,* som man framför annat bör *akta uppå.*

Men — hvad vill det säga att *akta på embetet?* Icke kan det betyda att vilja göra gällande den rang och det anseende i samhället, som stundom åtfölja embetet, eller att derpå grunda något anspråk på andras vördnad och undergifvenhet. Det är väl sannt, att embetet, för mensklig ordnings skull, i och för sig sjelft fordrar aktning, men detta utgår alltid från den förutsättning, att mannen är sitt kall vuxen, och sköter det med nit och duglighet. En sådan behöfver sällan eller aldrig påminna om den vördnad, hans embete fordrar; den möter honom frivilligt öfverallt, mindre för hans embetes än för hans egen skull. I motsatt fall åter gör han sig endast löjlig genom anspråk, som ingen vill erkänna, och som på sin höjd låta stegra sig till en yttre höflighet, ett iakttagande af vissa sällskapsformler, hvari den inre känslan och öfvertygelsen ej hafva någon del. Att *akta på sitt embete* är således icke detta; utan på embetet aktar rättsliga den, som dertill har full skicklighet, inser den plats, det innehar i samhället, vare sig statens eller kyrkans, och derigenom kan bedömma dess värde och betydelse, samt slutligen nitälskar derför, lefver ensamt deri, och använder på dess utöfvande alla sin själs krafter.

---

* Rom. 12: 7.

Skall du rätt akta, det vill säga, hafva den rätta aktningen för ditt embete, så måste du dertill, först och främst, göra dig fullt skicklig. Jag dömmer icke huruvida detta alltid äger rum i afseende på *statens* embeten.

Men för *kyrkans* underkastas man alltid en embetspröfning, innan man emottages, och en sådan hafven äfven J nyligen undergått. Gåfvorna kunna vara mångahanda, blott anden är en, och den anden är Kristendomens, fromhetens, sanningens ande. Prestmannens kall är ett lärarekall, och, som sådant, fordrar det lärdom, åtminstone i grunderna för den tro, han är kallad att förkunna och, om så erfordras, att försvara. I andra delar af menskligt vetande bör han åtminstone vara en bildad man. Men det förekommer likväl mycket och väsendtligt i hans embete, som icke kan läras utan erfarenhet och öfning, och i sådana fall är lärdom god, men erfarenhet bättre. Det tillhör er derföre, J unge bröder, att eftersträfva beggedera. Er erfarenhet är ännu ingen. Lyssnen derföre med uppmärksamhet till hennes läror, lyssnen till hvad äldre embetsbröder säga, tillegnen eder det, begagnen det så, att det småningom blir ert eget. Och er lärdom! J veten väl, att den ingalunda är fullkommen, ehuru den för tillfället blifvit ansedd antaglig. I detta afseende återstår er ännu mycket, ja, det mesta. Läggen derföre icke bort boken, helst den heliga; glömmen ej af de himmelska runorna; ty de innebära himmelrikets runestaf, som mäter, icke året, icke tiden, utan evigheten, för hvilken J sjelfva ären födda, och de, som eder anförtrodde varda.

Vill du vidare rätt *akta på ditt embete*, så måste du klart veta och inse hvad det innebär, dess plats i det menskliga samhället, dess afsigt och betydelse. Allt på jorden har sin plats, sin betydelse, likasom på himlahvalfvet. Skulle då icke äfven presterskapet hafva sin, och en ganska vigtig, en verldshistorisk! Men huru vill du fylla den platsen, om du icke fattar och klart inser dess mening? Och hvad annat kan den meningen vara än att kyrkan är ämnad att vara häfstången i menniskolifvet, spännkraften, som lyfter menniskan, åtminstone stundom, ifrån jorden och låter henne andas en renare, friare, friskare luft, der hon dricker försoning, tröst och hopp emot dagens jordiska och orena bekymmer? Hvad skulle kyrkan betyda, om hon icke betydde samtalsrummet för menniskans heligaste och bästa känslor, för den umgängelse med Gud, der själen lägger af dagens släpdrägt, och står ren i sin söndagsskrud inför den Evige, och talar till hans barmhertighet, och faller till hans fadershjerta, och försmälter i salighet vid hans betraktande? Hvad skulle väl prestens embete vara, om det icke är salighetens tolk, språkröret mellan menniskan och Gud, dufvoposten mellan himmel och jord? Betraktar du det annorlunda, så förvaltar du ditt embete på samma sätt, som qvarnhjulet förvaltar sitt.

Det drifver stenarna, det mal och mal brödet, som närer menniskan, utan att veta hvad det gör. Dess verksamhet är en död, en mekanisk kraft; men din bör vara en medveten, en lefvande. Din Gud vare den lefvande Guden. Huru mångas äro icke de döde gudar, vanan, tanklösheten, slentrianen? Ingenting skadar embete, ja samhälle, så som det tyvärr alltför vanliga, död kraft i stället för lefvande, bokstaf i stället för anda, slentrian i stället för tanke och förstånd. Derigenom växer det dödkött i samhällets lemmar, och statskroppen upplöses inifrån i förruttnelse. Synnerligast gäller detta om kyrkan, som, enligt sitt begrepp, är något andeligt, ja, andens fädernesland, den högre, den renare, den helgade mensklighetens vagga. Der kyrkan är hvad hon bör vara, der är hon statens hjerta. Men huru många äro icke de, som göra dess hjertkamrar till idel skräpkamrar, idel tiondelador! Den, som sålunda inreder Herrans hus, sannerligen han fattar icke dess mening och betydelse, han aktar icke, som han bör, på sitt embete.

Aktar du rätt *på ditt embete*, så drifver du det, slutligen, äfven med nit och värma, du lefver endast för och i det, du är icke nöjd med att freda dig endast för verldsligt åtal, du vill äfven vara fri för ditt samvetes förebråelser, du påminner dig alltjemt den ed, du i dag aflägger, nemligen att åt detta kall uppoffra alla din själs och kropps krafter. Haf den eden ständigt för ögonen, och göm henne i ditt hjerta. Du aflägger henne i dag inför Gud och församlingen; och, glömmer du henne sjelf, så glömmer henne dock icke domaren på räkenskapsdagen. Jag hör ofta, kanske icke utan all anledning, klagas öfver presterskapets ljumhet i sitt heliga kall, och att det skötes med likgiltighet och köld; och ingenting smittar åhöraren så, som lärarens synbara köld och liknöjdhet för sitt embete. Derföre faller också folket till de så kallade »Läsarepresterna», som dock ge lifstecken, och prof på värma och nit i kallet. Hos dem berömmer jag deras nit. *De nitälska*, men — icke *visliga*. Under den vackra täckmanteln af huslig andakt, samla och förvilla de en enfaldig allmoge, förtala och nedsätta sina embetsbröder, som de påstå icke hafva andan. Deruti hafva de också rätt, ty de hafva, lyckligtvis, icke *den* andan, som drifver dem. Deras nit är sällan eller aldrig utan misstanke för skrymteri, och det förlorar merändels sitt värde genom trångbröstad ofördragsamhet, genom en barnslig fåfänga att, äfven med medelmåttiga gåfvor, utmärka sig framför andra, och, när detta lyckas dem, genom ett andeligt högmod, som ingen skenhelighet kan skyla. Ofta, och hvad som är det värsta, fördunklas det äfven af en smutsig egennytta. Dem drifver ett nyktert svärmeri, som just genom sin nykterhet och beräkning är föraktligt. Att jag, för min del, måste ogilla, ja afsky, dessa *falska profeter*, dessa nutidens fariseer, lycksökare inom kyrkan, bifalls-jägare på vigd mark, — detta behöfver jag icke säga; ty det följer ovillkorligen af de tänkesätt, jag ofta, ja alltid, förklarat. De åberopa sig Apostlarnes efterdöme, som också predikade i tid och otid. Men detta var under helt andra förhållanden. *De* skulle bygga en verlds-religion, en kyrka, som nu icke blott är byggd, utan ordnad och helgad. Hedendomen växte rundtomkring dem. Vi deremot lefva i ett kristeligt samhälle, hvars bruk och ordningar, långt för detta bestämda, icke förnuftigtvis böra öfvergifvas. — Gud har gifvit mig både vilja och någon förmåga att motarbeta denna, liksom mången annan, förvändhet, och tillräckligt mod att göra det öppet och utan menniskofruktan. Hvad jag förmår skall jag, med Guds hjelp, verka mot denna galenskap, som är en hädelse icke blott emot förnuftet, utan äfven emot det högre förnuft, som kallas Kristendom; och det är föga troligt, att detta skamliga lycksökeri gör någon lycka, der jag möjligtvis kan hindra det.

Det är, tyvärr, icke utan särskilt anledning, som jag i dag yttrar dessa varningar. J måsten dock medgifva, mine bröder, att det kan och måste finnas ett annat nit än *Läsarenitet*, ett förståndigt och obefläckadt, utan oförDragsamhet, utan fåfänga, utan egennytta, ett nit, som har sin grund i hjertats oskrymtade värma för ett stort, ett heligt ändamål, och i öfvertygelsen om dess vigt, ja nödvändighet för alla tider, och i synnerhet för denna. Det är *det* nitet, som jag ville väcka i edra sinnen; det är *det*, som gläder jorden och förvärfvar himmelen; det är *det* nitet och intet annat, som visar, att J rättsligen *akten på edert embete.*

Med denna korta förklaring öfver Apostelns förmaning slutar jag i dag min till eder. Måtte den icke vara helt och hållet förspilld, utan bära någon frukt för detta lifvet och det tillkommande! Låt vara, att det embete, J nu tillträden, icke medför några stora timliga fördelar; låt vara, att det af en vrång och lättsinnig tid missaktas. Det är dock i sig sjelft ett bland de högsta på jorden, likasom det är det ansvarsfullaste. Akten derföre derpå; ty *derigenom frälsen J eder sjelfva och dem, som edra bröder äro i tron.* Amen.

XI.

Vid en Prestvigning.

Vi äre Guds medhjelpare, skrifver Paulus i sitt första bref till de kristna i Corinthus.[*] För menniskan, som är ett så svagt, ett så beroende, ett så hjelplöst väsende, som oupphörligen måste kämpa med de yttre tingen om sitt bestånd och likaledes kämpa om sin frid med den inre, den aldrig hvilande fienden i sitt eget bröst; för menniskan, som icke vet, hvadan hon kommer eller hvart hon går, som är ett hittebarn i tiden och likväl drömmer om evigheten, — för menniskan, säger jag, måste det alltid vara en tröstefull och upplyftande tanke, om hon i något afseende kan anse sig som *Guds medhjelpare.* Men på hvad sätt kan menniskan vara *Guds medhjelpare?* Hvad åsyftar Gud med sina skapade verk? — *Gud är kärleken,* säger oss den skrifna uppenbarelsen; och det samma säger oss den uppenbarelsen, som värmer oss ur solen, och lyser oss ur stjernorna, som stillar vår hunger med jordens frukter och vår törst med hennes källor; det samma säger oss den uppenbarelsen, hvilken är som ett vakande öga i vårt inre sinne; det samma säger oss slutligen, och ännu säkrare, den uppenbarelsen, hvilken ligger som ett mensklighetens adelsbref i djupet af vårt eget hjerta. Om nu således *Gud är kärleken*, så kan han ej åsyfta något annat än sin skapelses och i synnerhet sitt menniskoslägtes bästa. Men hvad är det bästa för menniskan? Icke kan det vara det yttre, tillfälliga, förgängliga, som dagen ger och tager, icke kan det vara tidens osäkra gåfvor, dem evighetens arfvinge ej kan anse för sina. De hänga samtelige för löst på menniskans väsende, de äro samtelige en klädning, som dock, förr eller sednare, måste afläggas, och vi vete ju alla, att slutligen ingen annan klädning blir qvar än svepningsklädningen, som ändå förmultnar i grafven. Utan det bästa för menniskan måste vara något annat, något högre, fastare och evärdeligt: det måste vara det, som egentligen *gör* henne till menniska, det måste således sökas i hennes andeliga och oförgängliga natur. Men hvari består denna ypperst, om icke i förnuftets ljus och viljans renhet: hvad som är sannt och godt, kunskap och rättskaffenhet, — detta måste vara det bästa för menniskan, detta måste således äfven vara det ändamål, som med henne åsyftas; och hvar och en, som befrämjar ett dylikt syfte, hvar och en, som med tanke och handling befordrar ljus och förädling för sig sjelf och för andra, han utvidgar Guds rike på jorden, han är, och kallas med rätta, en *Guds medhjelpare.* Ty Gud verkar vanligast genom menniskor och naturliga medel. Han är icke som en oskicklig urmakare, hvilken alltjemt måste göra ändringar på sitt misslyckade verk; utan, när han någon gång träder fram och verkar omedelbarligen, då är det i de stora verldshistoriska ögonblicken, när tidens tornur är utlupet, hjulen måste smältas om, och timmarne täljas efter en annan måttstock. Då kommer den Högstes kraft och öfverskygger menskligheten, då varder ordet kött och bor ibland menniskor, då remnar förlåten i templet, och genom den remnan blickar menniskoslägtet upp till en annan himmel och till andra stjernor. Men dessemellan går allt sin jemna gång, och det fordras inga öfvernaturliga krafter, ingen särskilt ingifvelse att, i mer eller mindre mån, vara en *Guds medhjelpare*; ty det, hvarigenom vi uppbygge Guds tempel på jorden, det, hvarigenom vi befordre hans afsigt, nemligen förnuftets ljus och samvetets vittnesbörd, äro ju gemensamma för oss alla. Visserligen äro gåfvorna mycket olika, och ingalunda böre vi jemföra oss med mensklighetens herrlige, med Guds utkorade redskap, som, i tanke eller handling, på ett utmärkt sätt befordrat hans ändamål derigenom att de upplyst och förädlat menniskoslägtet. Sådane hafva funnits i alla tider och bland alla folkslag: de äro Guds helige, de äro den fortgående uppenbarelsens sändebud, och vi vörde med rätta deras minnen. Men om också gåfvorna äro mångahanda, så är dock anden en, en helig ande, ty han kommer af Gud, en allmännelig ande, ty han kan ej utrotas ur menskligheten, en menskligetens ande, ty, den förutan, skulle menniskan vara som de oförnuftiga djuren. Derföre är ingen så ringa, ingen så enskilt och afsöndrad, att han icke i sin mån kan befordra Guds ändamål, och i denna mening vara en *Guds medhjelpare.* Ty hvad är ringa eller hvad är stort inför Gud, hvars alnsmått heter oändlighet, för hvilken *tusende år äro såsom en dag*, och stjernorna, de vandrande verldar, äro såsom strösand på hans tempelgolf? Och hvad är enskilt och afsöndradt i menniskoslägtet? Är icke allt en följd af årtusenden, som gått förut, och verkan på årtusenden, som följa efter? Kan den enskilta tanken, den enskilta handlingen anses annorlunda än som droppar i verldshafvet; men ingen enda droppe drunknar eller förgås, utan de tusen och de hundratusen bilda en våg, och vågorna bilda hafvet. Och när skeppet går fram och drifves af himmelens vindar, då är det ju egentligen icke vågen, utan tillika hvarje droppe i vågen, som tar skeppet på sin skullra och vaggar det fram närmare och närmare till de saligas öar. Eller hvilken är så enskilt, så obetydlig, att han icke verkar på sina närmaste, och dessa åter på sina, och så i oändlighet ifrån slägte till slägte? Sannerligen, den ändliga menniskan bor och lefver dock midt i en oändlighet, som är beslägtad; hon är hopvuxen med densamma. Den luft, hon andas, kommer från den gränslösa rymden; hvad hon tänker och gör, det gör hon icke för sig sjelf, utan för tusende, för ett helt, som hon ej kan öfverskåda. Derföre må äfven de ringa, de obemärkta krafterna ej anses för overksamma; ty hvar och en, som tänker sundt och handlar rättskaffens, huru inskränkt ock hans tanke- och handlings-krets må vara, han verkar dock, både för sig sjelf och andra, i Guds anda, till Guds ändamål; han är derföre, som Apostelen skrifver, en *Guds medhjelpare.*

---

[*] 1 Corinth. 3: 9.

Men. — det förstås af sig sjelft, att Apostelns ord icke böra tagas endast i denna allmänna mening, utan i en mera enskilt och som närmare rör eder, J unge bröder, och det kall, hvartill J i dag skolen invigas. Ty om hvarje menniska, efter måttet af sina krafter, genom förnuft och rättskaffenhet, kan vara en *Guds medhjelpare,* så måste detta gälla ännu mer och särskilt om en kristelig lärare, som härtill blifvit uppfostrad, som häri bör sätta sitt lifs bestämmelse och af kyrkan blifvit kallad att förkunna eviga lifsens ord. Det förnämsta och yppersta härvid beror visserligen på ett högre bistånd, hvilket i allmänhet bereder all mensklig framgång, men i synnerhet bör tänkas såsom verksamt för dem, hvilka åtagit sig att föra Guds talan på jorden. Men mycket beror också otvifvelaktigt på er sjelfva, på er egen vilja, ert eget bemödande, och det är i detta afseende som jag bör gifva er några välmenta påminnelser med på vägen, på den branta vägen, som nu förestår eder. Det första, vi fordra af en *Guds medhjelpare* såsom kristelig lärare, är en sann gudsfruktan, hvilken alltid och allestädes röjer sig genom en rättskaffens vandel, liksom solen alltid röjer sig genom ljus och värme. Ty sann gudsfruktan är ingenting annat än vördnad för det Heliga, för Gud, som är helighetens urbild, och för dess återsken, för det heliga hos menniskan, eller, som man äfven kallar det, för menniskans sedliga väsende. Just på detta sistnämnda är Kristendomen väsendtligen beräknad; derigenom bevisar han säkrast sitt gudomliga ursprung, derigenom är kristna kyrkan en allmännelig, och måste blifva det alltmer och mer, tilldess det slutligen är blott *en* hjord och *en* herde. Eller hvarigenom tron J. att Kristendomen redan eröfrat hela den bildade menskligheten och ännu alltjemt utvidgar sig och tränger mörkret och råheten undan? Der hafva funnits uppenbarelser före, och uppenbarelser efter Kristendomen, som visserligen kunna anses för falska i det hela, men som dock ingalunda saknade sin gudomsgnista. Hvaraf kommer det, att de trifvas och lefva endast bland barbarerna, och äfven småningom utträngas hos dem? Visserligen kommer detta, om man så vill uttrycka sig, af en Guds skickelse, men detta förstås af sig sjelft, emedan ingenting kommer annorlunda: men närmaste orsaken ligger väl ändå i lärans egen verkande, öfvertygande, sedliga kraft; den ligger deri, att hvarje oförderfvadt sinne deri igenkänner sina egna fordringar; den ligger deri, att den läran icke blott räddar menniskohjertats helgedomar, utan äfven renar och förklarar dem; den ligger deri, att läran är så hög som Guds vishet, men tillika så enkel och okonstlad som ett barn. Kristendomen, från denna sida betraktad, är egenteligen alla bättre sinnen medfödd, dess uppenbarelse är blott förklaringen af den naturliga lagens dunkla hieroglyfer, eller, som Apostelen träffande uttrycker sig, *Evangelium är lagsens fullkomning.* Att nu en sådan lära, att menniskokärlekens lära ej bör predikas af den hatfulle, den hårdhjertade, den afundsjuke: att fridens ord förlora sin kraft på den trätgiriges läppar: att de jordiska fördelarnas fåfänglighet ej rätt kan läras af den egennyttige, den herrsklystne, den lycksökande: att redlighet och öppenhet ej framställas, som sig bör, af den falske och inbundne: att hjertats renhet ej rätt kan prisas af den, *som besmittelig är*: — detta är ju i sig sjelft så tydligt, att det ej behöfver någon mångordig förklaring. — Men det gifves äfven, i afseende på ert uppförande som lärare, en annan afväg, för hvilken jag bör varna eder. Det är i sig sjelf en skön inrättning i vår evangeliska kyrka, att läraren icke här, som annorstädes, är afsöndrad från det öfriga samhället, utan har med folket icke blott en gemensam tro, utan äfven ett gemensamt fäderneslând, gemensam lag, gemensamma medborgerliga pligter: han bor midt ibland sin menighet, lefver, för det mesta, likaså enkelt som den, och till en stor del äfven af samma yrke. Detta är i sig sjelf en skön, en patriarkalisk, en kristelig inrättning; men den kan missbrukas och har, tyvärr, blifvit det alltför mycket. Påminnen er derföre, att J blifvit kallade till menighetens ledare, icke till dess kamrater. Påminnen er, att J bören söka dess förtroende, icke dess förtrolighet. Lärare och åhörare äro, både efter Guds och naturens ordning, åtskiljda, och den, som förblandar dem, handlar emot begge, Umgänget jemnar allt, och vi antage omärkeligen deras seder och tänkesätt, med hvilka vi ständigt lefve; men derigenom förminskas också småningom den öfvervigt, som läraren bör ha öfver sin församling, och det är likväl hans bestämmelse, icke att stiga ner till allmogen, utan att lyfta den upp till sig, helst i andelig kunskap.

Men — den, som skall upplyfta, måste sjelf stå högre. J ären kallade att tjena Gud, icke blott i andan, utan äfven i sanningen, det vill säga, icke blott i viljans helighet, utan äfven i kunskap och bildning. Det är en falsk, en olycksalig tanke, som jag någon gång hört yrkas, men hvars följder jag oftare erfarit, att nemligen den kristlige läraren behöfver mera tro än lärdom, och att i synnerhet den så kallade verldsliga visheten är honom umbärlig. Denna tanke är först och främst falsk; ty den förutsätter, att Religionen skulle vara, hvad den icke är, icke kan vara, något fullkomligen afsöndradt och enstaka i menskligheten, någonting bildadt i en helt annan verld och främmande för denna, ett slags månsten, som plötsligen och oförtänkt fallit ner ur skyarna. Men Religionen är ju tydligen något gudomligt just derigenom, att hon är det högsta i menskligheten; hon är ju uppenbart de menskliga förmögenheternas blomma, utvecklad och mognad, liksom andra blommor, genom det himmelska ljuset. Men icke sväfvar den blomkronan för sig sjelf i luften, icke hänger hon lös på solstrålarna; utan hon har sin rot, sin stjelk, sina blad, hvarförutan hon icke kunde lefva och trifvas. Den andliga visheten kallas med rätta för en högre, den verldsliga för en lägre. Men huru kommer man till det högre, utan att förut ha genomgått det lägre, huru gör man sig hemmastadd i det ena, när man är en främling i det andra? Hvarför söndrar man dessutom så skarpt, men tillika så tanklöst, verldslig och andelig kunskap från hvarandra? Eller, med andra ord, hvem lär oss, att Kristendomen är, icke blott den högsta, utan äfven den enda uppenbarelsen? Har icke Gud uppenbarat sig, och uppenbarar sig dagligen, i tanken och forskningen? Fanns det ingen sanning före Kristus, ingen efter honom, oberoende af hans? Men der sanningen är, der är ju äfven Guds ande? — Har icke Gud uppenbarat sig, och uppenbarar sig dagligen, i naturen, den växande, den blomstrande Bibeln, det evigt nya testamentet? Är det icke Guds ande, som går öfver stjernorna, och ser till, att de himmelska spannen ej skena ut öfver sina banor: är det icke hans ande, som grönskar i lunderna och susar i vattnen? — Har icke Gud uppenbarat sig, och uppenbarar sig dagligen, i tideböckerna? Är menskligheten lemnad åt sig sjelf som ett förloradt barn, röjer sig ingen verldsstyrelse i häfderna, sättas folkslagens öden på ett tärningskast af slumpen, utan plan och sammanhang? — Allt detta hör ju likväl till hvad man kallar den verldsliga vishetens område: och likväl saknar det icke sin uppenbarelse. Sannerligen solen skiner ej blott på templet, utan äfven på trakterna deromkring och derunder. Det är en falsk, en ensidig tanke, som söndrar hvad som hör tillsammans: *hvad Gud förenat skola menniskor ej åtskilja.* Men det är icke blott en falsk, det är äfven en olycksalig tanke: olycksalig både för Religionen och dess förkunnare. Ty verldslig vishet är nu mer utbredd i församlingen än förr; upplysningen, sann eller falsk, sprider sig alltmer och mer till alla samhällets afdelningar, och läraren, om han skall förtjena sitt namn, kan ej ensam umbära den. För honom gifves det väl, och bör alltid gifvas, en kristelig *enfald*, men icke en kristelig *okunnighet.* Men derföre att den sista gifves, svärmar otron fritt omkring och eröfrar landena, emedan trons väktare ej kunna hämma henne, ej kunna möta henne på fältet, på hennes eget fält, utan draga sig overksamma in i den uråldriga fästningen, ehuru det i synnerhet är utanföre som fästningen bör försvaras. Derföre förmanar jag eder, J unge bröder, att vinnlägga eder om allt slags nödig kunskap, andelig så väl som verldslig. Nödig kunskap innefattar nu mera än fordomdags; ty det menskliga vetandet är kanske grundare, men säkert vidsträcktare än någonsin. Ett sådant vinnläggande är äfven en gudstjenst; ty kunskapen är af Gudi, den är hälften af er bestämmelse. Låten verldens barn ej säga, att de äro visare än J, att kristna kyrkan är blott en föråldrad, en ramlande byggnad, der det spökar om natten, men dagens ljus ser endast tomhet och förfall derinne.

Och slutligen, om J på detta sätt skolen kunna vara *Guds medhjelpare*, vara en föresyn för församlingen både i lära och lefverne, både i kunskap och dygd; om J skolen vara detta i en beroende ställning, i fattigdom, hvilket är det apostoliska arfvet för en prestman i vårt land, i glömska och obemärkthet, i betryck för dagen och med föga lofvande utsigter för framtiden; om J, under sådana omständigheter, skolen vara och verka hvad J bören, hvad J i dag svärjen att vara och förblifva och verka: — så fordrar detta å er egen sida en stark bestämning i viljan, en kraftig föresats, en fast öfvertygele om vigten af ert kall, och, i synnerhet, ett lefvande nit, hvilket lätt upplågar i det unga sinnet, men också ofta alltför lätt utslocknar. Är icke den öfvertygelsen fast, är icke det nitet ståndaktigt, då hjelper er i sanning hvarken er ostrafflighet eller er kunskap; då hafven J gått vilse i lifvet, och förfelat åtminstone ert kalls bestämmelse. Men den nitälskan, ert kall fordrar, är en förnuftig, en sann nitälskan, icke en falsk, en trångsinnad, en munkartad. Akten er för denna, som med korslagda händer, med hängande hufvud, smyger fram genom Kristendomen, och gör jagt på hvarje lifvets glädje, och predikar mera till fördömmelse än till salighet, och hotar alltjemt med helfvetet, liksom den aldrig hört talas om himmelriket. Akten er för denna nitälskan! Ty de korslagde händerna äro ofta befläckade händer, och det hängande hufvudet är ofta ett tomt hufvud, eller något ännu sämre, en fallucka till ett falskt, ett hycklande hjerta dernedanför. *Vi äro kallade till frihet*, säger Apostelen, det vill säga, till tankens, till lefvernets frihet, lagbunden endast genom Gud och vårt samvete. Men den Kristendom, som alltjemt måste afsöndra sig från andra, som endast trifves i öcknen, liksom vilddjuren, endast suckar i mörkret, liksom nattugglan: sannerligen den är icke värd sitt namn, och mästaren kännes ej vid den, när hans räkenskapsdag kommer. Tagen er derföre till vara för den falska nitälskan, och bemöden er så mycket mer om den sanna, som hvilar på känslan af lärans värde, af ert eget värde, så framt J redligen förkunnen henne, af menskligheternas värde, som genom den läran bör upplysas, förädlas, helgas och saliggöras. Vare denna känsla er ledstjerna i de mörka, de bekymmerfulla stunderna; upprätthålle hon ert mod, när det vill svigta, och er kraft, när den vill förlamas, och vare hon slutligen det ljus, som leder eder till sängs i grafven. Evangelisten berättar om lärjungarna, att, när Kristus var uppstånden och gick med dem, då kände de honom icke i början, men *deras hjerta var brinnande i dem, när han talade med dem i vägen.* Välan, mine bröder, Kristus är ju längesedan uppstånden: jag hoppas, att J *kännen honom*: hans lära talar ännu till eder, liksom till lärjungarna, i ordet, och dessutom i förnuftet, i naturen, i häfderna. Vare derföre äfven *edert* hjerta brinnande i vägen, i den vägen nemligen, som nu förestår eder, den vägen, som leder er sjelfva och leder andra till evinnerligt lif, den vägen, som en Kristi lärjunge, en *Guds medhjelpare*, vandra skall! Amen.

XII.

Vid en Prestvigning.

Mine bröder! J hafven i dag inställt eder för att invigas i ett embete, hvars vigt jag hoppas att J redan tillräckligen öfverlagt. Det är i sanning ett *vigtigt* embete, icke genom något yttre anseende, icke heller genom något utmärkt inflytande på verldsliga angelägenheter. Men det är vigtigt genom det inflytande, det *bör* hafva på angelägenheter af en högre ordning, på förståndets upplysning, på viljans förbättring, på frid i lifvet och på hopp i döden. J skolen förkunna en lära, som, i sin enkelhet, likväl innefattar det högsta och yttersta, en lära, hvarförutan vishetens lampa brinner dunkel, och lifvets tröst talar endast med stapplande tunga. J skolen förkunna en lära, som med rätta kallas försoningens, emedan dess afsigt är att försona menniskan med Gud, det vill säga, att återställa det brutna förhållandet mellan himmel och jord, och föra oss alla tillbaka till det mål, hvarifrån vi förirrat oss; en lära, som bär lifvets nycklar i sin hand och, lik Gudasonens moder, bär salighet i sitt sköte. Att rätt förkunna henne är derföre icke blott ett vigtigt, utan äfven ett *ansvarigt* kall. Ty de pligter, J nu skolen åtaga er, kunna icke utan ansvar försummas. J skolen ansvara derför inför Gud, hvars värf J fören på jorden, inför menniskor, hvilkas ledning blifver er anförtrodd, inför ert eget samvete, som håller räkning öfver allt ert uppförande och aldrig dagtingar med försummelsen. Derföre är det äfven ett *heligt* kall, hvartill J anmält eder; icke blott derföre, att det är instiktadt af Gud, utan äfven i synnerhet derföre, att, hvad som hos menniskan är heligast, anförtros åt dess vård. Ty hvad skulle väl vara heligt i lifvet, om icke det Sanna, hvarom J skolen upplysa, om icke det Goda, hvartill J skolen uppmana, om icke Herrans ord, som J skolen framföra, om icke salighetens väg, som J skolen visa? *Lärarens* kall är i allmänhet ett heligt kall, om han också endast sysselsätter sig med verldslig vishet; men när det Gudomliga anförtros åt hans svaga händer, när det himmelska stiger ner för att bo på hans tunga, då måste han med bäfvan erkänna, att han, lik Israels barn i öcknen, bär det högsta och allraheligaste. Ty hvad är högre än himmelen, hvad är heligare än Gud? Och *hans* rådslag skolen J förkunna, *hans* rätter skolen J uppenbara, *hans* helsning skolen J föra ibland folken.

I ett sådant embete, i ett så vigtigt, så ansvarsfullt, så heligt, skolen J i dag insättas. J stån här inför Gud, färdige att inträda i hans tjenst, färdige att invigas till det högsta, färdige att afsvärja allt, som är mindre ädelt än det ädlaste, mindre heligt än det heligaste. Det är en vigtig stund, troligtvis den vigtigaste, J hittills upplefvat. Bedjen derföre till Gud, att han må skapa i eder ett rent hjerta; ty utan sinnets renhet kunnen J icke vårda hvad eder anförtrodt varder. Bedjen till Gud, att han måtte stärka edra svaga krafter; ty utan hans bistånd blifver bördan för tung äfven för starkare skuldror än edra, utan hans välsignelse växer icke lifsens säd. Fatten klart och rent den stora betydelsen af edert kall, och föresätten er att, från i dag, för detsamma använda alla er själs krafter. En allvarlig föresats förmår mycket, och Gud ser med välbehag till hvarje fast och manligt beslut. Tagen till rådgifvare på er vandring icke blott förståndet, som är en väktare på templets tinnar, utan äfven samvetet, som är en spegel i ert eget bröst. Väktaren slumrar stundom, men spegeln aldrig. Men tagen i synnerhet till rådgifvare det heliga ordet, som *var* i begynnelsen och som *varar* till ändan. Söken att fatta dess betydelse och att göra det lefvande i edra hjertan, och icke blott i *edra* hjertan, utan äfven i församlingen, som från i dag blifver eder myndling. Förvalten redligt hennes arfvedel, ty *Israels Gud sofver icke,* och han granskar en gång strängt er förmyndareräkning. Bedjen och arbeten, ty säden är mycken och arbetarena få. Församlen i ladone hvad J kunnen, så att icke eder Herre finner eder försumliga, när han kommer. Akten på tiden, det är godt och helsosamt; men glömmen likväl icke, att edert värf egentligen gäller evigheten. Låten den föreställningen upprätthålla edert mod i mödans timmar. Är också vägen mörk och besvärlig, så leder han dock till ett högt mål, och vid det målet hänger för den trogne läraren en ovanskelig krona. Amen.

XIII.

Vid en Prestvigning.[*]

Du skall varat, Gud hafver sändt dig, hette det fordomdags till Moses, när han skulle tillträda sitt kall, skulle föra sitt folk ur träldomen, och stifta lag och rätt för ett obildadt och hårdnackadt slägte. Men sålunda heter det äfven ofta ännu, och Guds röst sker till menniskan nu som förr, om icke omedelbarligen, likväl genom en inre kallelse, en ledande drift, en bestämd riktning af de mångartade gåfvorna. Ty icke är uppenbarelsen slutad, utan den fortgår alltjemt, icke blott i den yttre naturen, icke blott i folkens häfder och öden, utan äfven i menniskans eget bröst; och så länge det finnes ett menniskoslägte, måste det äfven, i denna mening, finnas en uppenbarelse, ej endast i och för det hela, utan äfven i och för hvar och en sådan enskilt, som Gud bestämt att på något utmärktare sätt verka till hans ändamål. Derföre hafva också i alla tider alla stora sinnen, alla de, som genom handling eller lära kraftigt verkat på sitt tidehvarf och förändrat verldens utseende, de hafva alla åberopat sig ett inre uppdrag af Gud, en kraft, som kom ofvanifrån och ej tillät dem att hvila. De hafva, efter olika tider och föreställningssätt, kallat det för sin sändning, sin stjerna, sin ingifvelse, sitt lifs bestämmelse; men alla hafva de dermed väsendtligen menat detsamma, en inre nödvändighet, som dref dem, en ande, som var verksam uti dem. En sådan tanke är i sanning ej heller att betrakta som en tom inbillning eller en fåfäng dröm; ty de hafva bevisat sin tro med sina gerningar, de hafva drömt den drömmen de, som voro mensklighetens ypperste, sanningens ordförande på jorden, bildningens stamfäder, tidernas uppfostrare; de hafva drömt den drömmen, och deras namn är dock slägtets ära, deras värf är dock verldens ljus. Men icke blott desse Guds utkorade, dessa ljusets utskickade, icke blott den konungsliga slägten, som är född med maktens prägel på sin panna, äfven vi andre, undersåter i handlingens eller i tankens verld, äfven vi känne stundom, om vi endast akte derpå, att Gud ämnat oss till något visst, att det är något, hvartill vi äro kallade: äfven vi förnimme inom oss den rösten, som är en röst från Gud: *Jag skall varat, Gud hafver sändt mig.* *

---

[*] En äldre Skollärare ordinerades.

---

* Andra Moseb. 3: 14.

Men om någon, så bör i synnerhet en kristelig lärare inom sig hafva förnummit denna röst; ty hans kall är både i sig sjelft heligt och maktpåliggande, och fordrar dessutom, framför många andra, bestämda anlag och inre åhåga. Du, min broder, har förnummit den rösten; ty, samvetsgrann som du är, stode du annars icke i dag inför altaret, färdig att aflägga det dyra, det svårhållna löftet. *Du skall varat, Gud hafver sändt dig;* ty han har gifvit dig, hvad som är väsendtligt för ett sådant kall, han har gifvit dig, framför många, hjertats fromhet och kunskapens ljus, dufvan och örnen: dufvan, som är en bild af den kristliga eller, som han äfven kallas, den heliga anden, och örnen, en sinnebild af tanken, som med klara ögon ser igenom himlar och sträfvar på fria vingar upp mot ljusets eviga källa. Fromhet är Kristendomens kärna, och i synnerhet oumbärlig för läraren; ty omkring den kärnan måste hela hans väsende sätta sig: utan ett fromt hjerta, utan ett hjerta, som älskar menniskoslägtet, hvad vill han i templet, der han skall förkunna kärlekens lära? Hvad vill han i templet, der han skall förkunna uppoffringens och försakelsens lära, om hans eget hjerta är hårdnadt af egennyttan, som aldrig ser annat än sig sjelf, eller hopkrumpet af missunsamheten, som är små sinnens ärelystnad? Hvad vill han i templet, der han skall förkunna försoningens gudomliga lära, om hans eget hjerta är bittert och hatfullt och ofördragsamt? Gud har icke förgäfves satt hjertat till lifvets medelpunkt, liksom han satt solen, hvarifrån värmen kommer, midt i sin himmelska härskara; och inga gåfvor, huru lysande, huru mångfärgade de ock må vara, kunna hos läraren ersätta bristen på hjertats fromhet. Och likväl är fromheten enkel och enfärgad: hon går hvitklädd som Leviterna, hon är prestens rätta embetsdrägt, hon är altarskruden, hvari han firar sin lefnads sabbatsdag. Men jemte fromhet fordras äfven kunskapens ljus; ty en kristlig lärare bör veta *på hvem han tror*, det vill säga, han bör känna grunderna för sin öfvertygelse, han bör vara boksynt på Gudomlighetens runor, han bör kunna åtskilja hvad som i läran är väsendtligt från hvad som tilläfventyrs är blott tillfälligt, hvad som är ursprungligt från hvad som är sedermera tillfogadt, han bör veta hvilka förgårdar till templet han kan utrymma, för att så mycket säkrare, och med samlade krafter, kunna försvara sjelfva den befästade helgedomen, som är grundad på ett hälleberg, men hvars tinnar äro sammanbyggde med stjernorna. Ty annars är han icke en rätt väktare på murarna, han är ej en rätt ledare för den stridande församlingen. Dertill bör han ej vara främmande i forntidens och nutidens verldsliga vishet: hvarken roten eller blomman af det menskliga vetandet bör undfalla honom; ty han är kallad att i sin krets vara tidens öga, som skall uppfatta ljuset, icke blott det himmelska urljuset, utan äfven ljuset sådant som det bryter sig i skyarna, som det skiftar öfver jorden; han är, med ett ord, kallad att vara församlingens tanke. Gud har utrustat dig med gåfvor, min broder, att genom hans nåd allt detta uppfylla: han har skrifvit både i ditt hjerta och i ditt förstånd: *Du skall varat, jag hafver sändt dig.*

Var oss derföre välkommen till en mästare i Israel, var oss välkommen, du älskelige broder, i det embete, hvartill Gud från början bestämt dig. Gå ut och för hans bud, den eviga kärlekens, den eviga vishetens bud. Älska din blifvande församling äfven så hjertligt, äfven så faderligt, som du här älskat en yngre församling, de växande barnen. Undervisa henne äfven så troget, äfven så nitiskt, som du här undervisat dem, men i högre och vigtigare ämnen. Var verksam för menniskors väl, ty *det* är Guds salighet; var verksam för menniskors ljus, ty *det* är Guds ära. Blif icke modfäld, om du motarbetas i det rätta, om du misskännes i din nitälskan; ty detta är det godas lott på jorden, och all varmare välvilja väcker harm hos de kallsinte, liksom vårvärmen väcker de kallblodiga, de giftiga krypen till lif; men se, hon väcker äfven blommornas prakt och lundarnas grönska och den vingade sången, som bygger under deras grenar. Derföre vik icke af, utan verka troget och häget, medan dagen är. Och när du arbetat dig trött, när din lefnadsqväll instundar, lyse då din aftonsol på ett bättre, ett frommare, ett förståndigare slägte rundtomkring dig; sitt då glad under din aftonrodnad, och hvila dig i skuggan af det Goda, som du stiftat. Men när den långa hvilan kommer, när du sofver ostörd under det gröna täcket på någon landtlig kyrkogård, då välsigne dig din efterverld på ditt stoft, då riste hon på lärarens minnessten de orden: *Han skulle varat, Gud hade sändt honom.* Amen.

XIV.

Vid en Prestvigning.

Den vise Syrach säger, att *den, som för sinom skapare syndar, han måste komma läkarenom i händer.* * Men syndat hafve vi alla, både med kropp och själ, och själens läkare har, hvart han går, sitt sjukhus. Ty själens lidanden äro talrikare än kroppens, de äro allmännare, de äro djupare, de äro svårare att bota. Jag vill icke omtala de få, dem Gud i sin vrede gifvit det brinnande hjertat och det lättrörliga sinnet, dem en ständig oro jagar från det ena ögonblicket till det andra, och som bära icke blott sin egen smärta, utan äfven hvarje annans, som de känna. För dem gifves ingen läkedom på jorden, det är deras bestämmelse att vara lifvets blottade känslonerver, att vara de evigt dallrande strängarna på skapelsens harpa. Men äfven utom dessa, som lyckligtvis äro få, så är ju, hvart vi se oss om, det menskliga lifvet sin egen sjukdom. Eller känner du någon, huru önskvärd hans yttre belägenhet må synas, huru lugnt hans inre må vara, som icke någon gång, icke många gånger, smakat lifvets bitterhet? Vet du en glädje, som icke bedrager, vet du ett hopp, som icke sviker på jorden? Det är ju allt fåfänglighet och sken, det är ju ingenting, som består härnere; den längtande anden märker väl, att han icke har någon varaktig stad under solen. Med gråt börjar barnet sitt lif, och med plågor slutas det för den utlefvade. Den konungslige profeten har rätt, då han utropar, att *menniskan är född till olycka, liksom fåglarna till att flyga.*

---

* Syr. 38: 15.

Är nu det menskliga sinnet sådant, så behöfver väl själen sin läkare. Men härnere växer ingen ört för det sjuka hjertat, själens läkedom måste sökas på de himmelska höjderna. Derföre har gudaläran nedstigit på jorden, en tröstefull Gudomlighet, med frid i sin barm och med öfvertygelse på sina läppar. — Du har anmält dig,* min broder, att föra hennes ord, du framträder i dag för altaret att invigas till hennes tjenst. Du kommer icke oberedd: hvad du *kan* blifva, det *är* du redan: oerfarenhetens flyktiga ålder ligger långt bakom dig, vishetens år hafva längesedan för dig inträdt. Välkommen derföre till ditt nya kall! Sköt det med nit och värma, ty lifsens frö gror icke i kölden; sköt det med omtanke, ty det är ansvarsfullt och fordrar alla din själs krafter; sköt det med öppet sinne, ty det Goda trifves helst i dagen, och himmelens ljus gläder sig att se på dess framgång; sköt det med hopp och förtröstan, ty välsignelsen kommer ofvanifrån. Gå med läkedom till det sjuka, gå med frid till det oroliga hjertat; utbred, så vidt du kan, Guds rike på jorden, sätt fram hans ljus för dem, *som bo i mörko lande,* lugna lifvet och trösta döden! Var mig ännu en gång välkommen, du själens läkare, du Gudomlighetens ombud, du fridens, du salighetens härold härnere! Välsignad vare den stund, då du inträder i ditt embete, då du böjer ditt knä och lyfter ditt hjerta i bönen: välsignad vare den stunden af Gud och af menniskor. Amen.

---

* En äldre Skollärare var den, som ordinerades.

I.

Vid en Kyrkoherdes invigning i embetet.*

Lyckosamliga gånge dig i dinom skrud. Drag fram för sanningens skuld, och till att behålla de elända vid rätt; så skall din högra hand bevisa under. Sålunda lyckönskar David, i en profetisk sång, den store läraren, menniskoslägtets Försonare, den hans ögon ej fingo se, men om hvars ankomst han var öfvertygad, hvars under han ofta i ingifvelsens stunder förutsade. Han förtröstade på löftet af Abrahams Gud och han visste, att det en gång i tidernas fullbordan skulle uppfyllas. Nu är det längesedan uppfyldt; den förväntade, den förutsagde är kommen, med sanning och rätt, med salighet och frid; hans rike omfattar hela den bildade verlden. Församlingen, den David ofta föreställer under bilden af en längtande brud, hon har ändteligen funnit sin brudgum. Men på jorden är hans värf slutadt, och han har

återvändt

---

* Utnämnde Kyrkoherdens i Tolgs pastorat, Lektorn, Mag. Kr. Is. Heurlin, d. 4 Juli 1824.

återvändt till den höjd, hvarifrån han nedsteg. Der vakar han ännu öfver sin församling och manar godt för oss hos Fadren. Oss har han lemnat sin föresyn, sitt ord, sin lära. Men i sitt ställe har han insatt lärare, tjenare i Kristi stad, som skola upprätthålla hans verk, förkunna hans ord, predika hans försoning. Du, älskade medbroder, är en af dessa. Du är insatt att, ehuru på menskligt sätt och i en ringare mån, företräda den Gudomliges ställe, och derföre helsar jag dig i dag med Davids profetiska ord, yttrade i en högre mening: *Lyckosamliga gånge dig i dinom skrud. Drag fram för sanningens skuld, och till att behålla de elända vid rätt; så skall din högra hand bevisa under.* *

Lyckosamliga gånge dig i dinom skrud. Men när går det dig lyckosamt? Hvad utgör en kristelig lärares lycka? Att den icke kan bestå i hvad man vanligtvis kallar verldslig lycka, förstås af sig sjelft. Den kan icke bestå i rikedom; ty *den* vinnes bättre och säkrare på en annan väg, den fäster sinnet vid jorden, hvarifrån läraren just borde lösrycka det, den binder andens vingar, som i sin flygt borde utbreda sig och stiga mot himlen. Den kan icke bestå i verldslig ära och ett berömdt namn. Vägen dit går öfver höjderna, öfver *Efraims*

---

* Davids Ps. 45: 6.

berg; men lärarens gång är i de tysta dalar, han dväljes för det mesta i det husliga lifvets skugga. Han ingår med hugsvalelse i hyddan, tröstens ord bo på hans läppar; men han stöter dem icke ut i trumpeten, han hviskar dem fram: han är som lampan, hvilken lyser endast i mörkret, han är som himmelens dagg, hvilken faller blott om natten. Det hörer till hans kall att försmå skenet för verkligheten, att uträtta hvad godt han kan — i tysthet. Den Gud, som han förkunnar, bor icke i stormvinden, icke i jordskalfvet, icke i elden, utan han bor i *ett sakta väder,* sådan som han fordomdags uppenbarade sig för Elia. Derföre känner ryktet sällan hans namn, och, som blott kristlig lärare betraktad, kan han ej ens önska sig dess bullersamma loford. Ännu mindre kan hans lycka bestå i vällefnad och ett sorgfritt och bekymmerslöst lif. Den lära, han förkunnar, är en lära om försakelse och uppoffring: hon försmår ej jordens glädje, men hon söker den ej heller såsom det väsendtliga. Läraren *kan* ej vara sorgfri, ty det är just hans kall att dela och trösta andras sorger; han *kan* ej lefva bekymmerslös, ty det är just hans pligt att bekymra sig om det högsta, om det andeliga både för sig sjelf och för andra. Det är hans pligt att bekymra sig om Guds rikes tillväxt på jorden, det vill säga, om det rättas, det godas, det heligas framsteg i menniskohjertat.

Lyckas honom detta, och i den mån det lyckas honom, har han uppfyllt sin bestämmelse och utfört det uppdrag, som den store läraren honom anförtrott. Såningsmannen gläder sig, när kornet, som han sått, grönskar frodigt på hans fält och lofvar rikedom i skördeanden. Trädgårdsmästaren fröjdar sig, när den blomma, han satt, skjuter opp i höjden och hänger frisk på sin stängel. Och likväl vet man, att de begge växa endast för att förvissna, eller för att fylla ett jordiskt behof och ge ett flyktigt nöje. Men det korn, som ordets tjenare utsår, är ovanskeligt, det knyter sina ax i himmelen: den blomma, han planterar, är en evighetsblomma, som slår ut ofvan skyarna. Skulle han då icke glädjas dubbelt åt deras trefnad? När han då ser, att Gud, som växten gifver, välsignar hans arbete i församlingen: när ordet, rundt omkring honom, bär frukt i bättring, i helgelse, i lefvande tro: när tron visar sig som hon bör i gerning, i frid, i saktmod, i kristeligt sinne: när de unge hos honom hämta sin upplysning och de gamle nedlägga sitt bekymmer i hans sköte: när glädjen kommer till honom för att meddela sig, och sorgen för att tröstas: när förtroendet möter honom vid hvarje dörr, och välsignelsen från allas läppar: när han, med ett ord, är en herde för sin hjord, i den högre mening, som Evangelium yrkar: när han af alla är vördad som en far och älskad som en vän: — då, då först uppfyller han en evangelisk lärares kall, då *går det honom lyckosamliga i hans skrud.* Och sålunda gånge det äfven dig, du nya herde för Jesu Kristi hjord, du Guds sakförare ibland folket! Sköt ditt himmelska värf med all ditt hjertas värma, med all ditt förstånds vishet, eller rättare, sköt det med den högre vishet, som kommer af Gudi. Då skall visserligen din möda ej vara fåfäng, då skall din glädje blifva rik redan på jorden och din lön skall varda stor i himmelen.

Drag fram för sanningens skuld, fortfar David. Ty sanning är den lära, du förkunnar, och derom är du visserligen sjelf öfvertygad. Men din öfvertygelse är icke af det lättköpta slag, som ett sjelfständigt sinne måste förakta. Det gifves en art af *död* öfvertygelse, som vinnes med liten kostnad och består egentligen endast deruti, att man ej med något allvar tänkt öfver den tro, man bekänner. Men en dylik öfvertygelse kullstjelpes lätt af det lösaste inkast: det är ett träd utan rot, som ej kan bära några frukter. Det gifves åter en art af tvifvelsmål, som föde af sjelfva pröfningen, och egentligen ej är annat än ett sjelfständigt sinnes bekymmer öfver troslärornas outgrundlighet, eller deras skenbara stridighet med förnuftets allmänna sanningar. Ett sådant bekymmer är så långt ifrån att vara straffbart, att det snarare är säkraste bevis derför, att man med allvar behandlar mensklighetens vigtigaste angelägenheter. En tänkande man vill ha sin tro byggd på säkra grunder, han vill ha räkningen uppgjord mellan förnuftet och uppenbarelsen, han blyges för att med läpparna bekänna hvad antingen hans förstånd ej insett eller åtminstone hans hjerta ej omfattat, han vill icke, att hans öfvertygelse skall förestafvas honom såsom en omyndig, eller hans väsendes innersta helgedomar, hans tro och hopp, upplösas i ett tomt munväder. I synnerhet är detta slags tvifvel vanligt för dem, som, i mer eller mindre mån, mätt kunskapens djup, och derigenom vant sig att i allt lita på egen forskning, och ej gerna vilja erkänna någon högre domstol än det menskliga förnuftets. Det är ett tvifvel, mine bröder, hvarför vi ej behöfve blygas, emedan det, en gång öfvervunnet, gör oss fastare i vår tro och värdigare att förkunna sanningens Evangelium. Guldet pröfvas i degeln, och sanningen genom tviflet: äro de äkta, så gå de begge godkända derutur. *Det* är just det herrliga af Kristi lära, att allt det väsendtliga derutaf i längden icke blott består med pröfningen, utan äfven i allmänhet visar en säkrare och genare väg till sanningens källa. Ty när förnuftet länge grubblat öfver tingens gåta, och ändtligen tror sig hafva upplöst den: se, då har Kristendomen redan långt förut i hjertats enfald funnit upplösningen, och vanligtvis uttryckt den, utan konst och ordprål, i enkla bilder. Det är som om den hade lekt sig fram till det högsta, det är som om ett barn hade hittat de Visas sten i gräset. Tyngdkraften sammanhåller den yttre verlden; men Kristendomen är tyngdkraften i andans verld: han sätter de menskliga önskningarna ett fast mål före, han ger alla tankens riktningar en säker medelpunkt. Derföre beror ock dess sanning äfven så mycket på förnuftet som på uppenbarelsen, eller, med andra ord, uppenbarelsen är blott den Eviges förnuft, uttaladt i ett menskligt tungomål. — *Drag* derföre *fram för sanningens skuld,* du broder, för den sanningens skull, som härstammar från himmelen och derföre ej kan svika på jorden. Men drag fram oförfärad, och blygs ej för Kristi Evangelium. Ett ädelt sinne förnekar icke sin öfvertygelse, minst när det gäller det heligaste. Det *vet på hvem det tror*, det vet, att Kristi lära är byggd på ett hälleberg, och att *helfvetets portar ej skola varda henne öfvermäktiga.* Tvenne fiendtliga makter gå, nu i synnerhet, genom den kristna verlden, och dela församlingen sig emellan. Den ena är den kalla Liknöjdheten, ett barn af stoftet, som går halfslumrande, med ögonen fästade på jorden, och glömmer, att det finnes en himmel derofvanföre.

Hvad skall jag äta, hvad skall jag dricka, hvad skall jag kläda mig med: det är de enda frågor, hvarmed hon sysselsätter sig, och svaret derpå utgör för henne summan af lifvets vishet. Allt annat, allt högre, är henne likgiltigt. Är endast jorden hennes visthus, så må himmelen gerna vara en blå dunst: är endast tiden henne angenäm, så må gerna evigheten vara en saga. Men — den ena ytterligheten föder ofta den andra, och när Liknöjdheten somnar på ena sidan, så yrar Svärmaren på den andra. *Han* verkar med den kraft, som öfverspänningen gifver. Med brinnande ögon och med tunga af eld, talar han om Kristendomens förfall, om tidens ljumhet, om lärarnes försumlighet: han talar om särskilta ingifvelser och uppenbarelser, likasom om oredan, öfverdriften och den falska nitälskan skulle komma ifrån Gudi. Till honom lyssnar den lätt förledda mängden, hans ord falla som eldgnistor i lättfängda och enfaldiga sinnen; han blir dagens hjelte, han blir en profet från himmelen. Kristendomens höga läror, som skulle upplysa förståndet, användas att ännu mer förmörka och förvilla det; hvad som skulle stifta *frid på jorden* användes att göra buller och oordning; hvad som skulle inge fördragsamhet och öfverseende mot andra användes till hårda straffdomar och bittert klander; hvad som skulle göra lifvets stilla glädje förvrides till ett mjeltsjukt och surmulet missnöje med sig sjelf och andra: — med ett ord, den högsta, den ädlaste gåfvan, som Guds barmhertighet skänkt åt menskligheten, förvändes till ett vämjeligt gyckelspel. J veten väl, mine bröder, att jag här icke öfverdrifver; J kännen alle, hur svärmeriet börjat att spöka äfven i edra dalar. Men det falska nitet kan ej besegras utan genom det sanna, förvillelsen kan ej nedtystas utan genom sanningen. *Drag* derföre *fram för sanningens skull*, du älskade medbroder, sätt ditt förstånds klarhet mot de töckniga drömsynerna, sätt din friska kraft mot feberyrans utsväfningar, sätt en mans mod emot den vacklande hopens lösa tadel. Verka i din krets för den rätta Kristendomen, som är mensklighetens krona, som är det heligas, det godas, det förnuftigas seger.

Var på tidens tecken vaken,
Var vid dess förderf ej ljum.
Låt den helga ljusastaken
Icke flyttas från sitt rum.
Bäfva ej i stormig tid,
Manligt emot villan strid,
Tåligt Jesu smälek lid.

Behåll de elända vid rätt, heter det vidare hos David: det vill, i detta sammanhang, säga: bibehåll de elända, de svaga, de syndiga dödliga vid hvad som en gång var mensklighetens rätt, men nu endast kan vinnas genom nåden i Jesu Kristo, genom försoningens höga lära. De fleste folkslags fornsägner tala om ett skönare tillstånd, då menniskan i sorglös oskuld låg som ett barn vid naturens barm, då hennes vilja var ren och helig, och hon umgicks personligen med den Högste såsom med en fader. Men de tala tillika om ett tidernas förderf, om ett fall, hvars följder fortgå ifrån slägte till slägte. Ett behof att återvända till ett bättre tillstånd och blidka en förolämpad Gud, en längtan till försoning, går genom hela verldshistorien; men först genom Jesu Kristi ankomst till verlden är en dylik längtan tillfredsstäld, och den rätta försoningens hemlighet vorden uppenbar. Prisom derföre Gud, *som var i Kristo och försonade verlden med sig sjelf*, prisom honom, som gaf sig sjelf till ett offer för den syndiga, till en upprättelse för den fallna menskligheten; prisom honom, som uttalat den eviga kärlekens stora hemlighet, som gifvit en betydelse och ett mål åt hjertats trängtan, som gifvit ett öga åt tron och ett ankar åt hoppet. När du derföre, älskade medbroder, förkunnar hans försonings lära, då förkunnar du tillika det, som ensamt ger hugsvalelse i lifvet och tröst i döden, det, som ensamt ger oss hopp att en gång återvinna vår himmelska arfvedel, det, som ensamt *behåller de elända vid den rätt*, som var dem ämnad. Predika derföre läran om den korsfäste, om det gudomliga offret för verldens synder, om den store fridsstiftaren mellan himmel och jord; predika försoningens lära till bättring, till tro, till salighet, ty försoning är Kristendomens märg och kärna, hon är på en gång det högsta för förnuftet och det tröstefullaste för hjertat, hon är den borttappade, den igenfunna nyckeln till himmelrikets portar. Och när dessa upplåta sig i ljus öfver jorden, när det tviflande förståndet öfvertygas, när det oroliga hjertat stillas, när det vilda begäret blyges för sig sjelf och går till hvila, när vreden lägger sig som ett tamt lejon, när hatet kastar bort sin blodiga klädnad och bjuder handen till förlikning, när tron, med alla sina underbara verkningar, sväfvar ner som en dufva från höjden, och bär hoppet och kärleken på sina vingar, och svalkar det försmäktande sinnet och öfverskygger de elända med salighet; har icke då *din högra hand bevisat under?* Dock — icke *din* hand, utan den starkare, som leder dig; icke du sjelf, utan ordet, som du förkunnar. Lofsäg då Herran, som verkar mäktig ting i de svaga; tacka den, som andan gifver; välsigna Herran, som välsignar ditt arbete i församlingen.

Med dessa förhoppningar öfverantvardar jag dig i dag församlingen och inställer dig i ditt heliga kall. Det är en högtidlig stund, full både af bekymmer och glädje: af bekymmer, ty embetet är vigtigt och ansvarsfullt, och ingen mensklig förmåga är ensam tillräcklig att rätt utöfva det, så framt ej kraft kommer ifrån höjdene. Men derom beder du sjelf, derom bedje vi alla i våra hjertan till Gud, och *en redlig mans bön förmår mycket, der hon allvare är.* Men, på andra sidan, gifver dig äfven denna stund rika anledningar till glädje. Se dig omkring, min broder! Församlingen står dernere med hopp och längtan för att emottaga dig, liksom en brud emottager sin utkorade. Hon vet, att Herren begåfvat dig rikeliga, hon vet, att du kan, att du vill leda henne på lifsens väg, hon gläder sig att få hvila i din starkhets skugga. Och rundtomkring altaret knytes en krans af vänner och medlärare, färdige att välsigna dig. Men främst ibland dem står din ålderstigne fader, redan på gränsen af evigheten, redan halft förklarad, med silfver i lockarna och med en försmak af himmelen i sitt hjerta. Det har börjat att mörkna för hans ögon, liksom fordomdags för Isaks; men han finner dock sin son, innan han far hädan, han finner honom der han önskat. Och när snart hans händer darra på ditt hufvud, när hans bön stiger opp till barmhertighetens thron och manar godt för den ende, för den älskade sonen: då, då om någonsin, öppnar sig himmelen och gjuter välsignelse neder tillfyllest. — Och slutligen jag, som i dag talar: den rösten känner du från länge; ty det är rösten af en ungdomsvän, som du haft kär och som länge älskat dig tillbaka. Det är glada minnen, som hon återkallar, enskilta, det är sannt, för oss, men likväl sådana, att de ej behöfva sky något slags offentlighet, sådana, att de utan rodnad kunna inträda och visa sig äfven i Herrans tempel. Ty vänskapen är i sig sjelf något heligt, Davids och Jonathans vänskap *var tacknämlig för Herranom*, förtroligheten mellan redliga män, den är det enskilta lifvets gudstjenst, den är en husandakt för hjertat. När hjertan meddela sig, då står den Högste midt ibland dem med välbehag: när ungdomsvänner förena sig för det goda, då är det godas Gud när med välsignelsen. Låtom oss derföre ej blygas för vår ungdoms drömmar, låtom oss snarare försöka att bringa dem till verkställighet, med mandomens kraft, med mognadens allvar. Låtom oss här inför altaret, här i den Högstes åsyn, förnya det löfte, vi ofta gjort i våra hjertan, att hvar och en i sin stad verka hvad han kan för det rätta, det sanna, det ädla. Låtom oss bedja Gud om kraft att afväpna den trotsige och upprätta den svage, låtom oss bedja Gud att han ville göra oss starka som örnar och fromma som dufvor. Strid mot det onda, frid och förbund med det goda: detta vare vår lösen och vårt föreningstecken genom lifvet. Den som, i denna mening, verkar hvad han kan för rätt, för ljus, för sanning, han verkar i Kristendomens anda, han utbreder Guds rike på jorden, hvarhelst han än må ställas. Ty Guds rike är öfverallt, der det Goda är; ljus och sanning äro himmelens barn, under hvad form de ock må framträda; men den skönaste formen är tvifvelsutan den kristliga. Lef du för dem, låt dem lysa i de mörka dalar. Vaka der öfver ordningen, vaka öfver friden, vaka öfver hjertats renhet. Låt de förhärdade höra lagen som ett åskeslag, låt de ångerfulla förnimma Evangelium som en solstråle. Du har stora gåfvor att ansvara för; af dig hoppas vi alla mycket. Du skall icke, du kan icke, du får icke svika vårt hopp. Himmelen uppmanar dig, församlingen väntar dig, vänskapen beder med tårar för dig. Gud hörer oss af sin eviga barmhertighet, Gud skall välsigna den gode, den trogne herden. — *Lyckosamliga gånge dig i dinom skrud*, och lyckosamliga äfven den förutan. Lyckosamliga gånge det dig i ditt hus, i din enskilta lefnad! Måtte friden trifvas i din boning, och det verldsliga bekymret gå din dörr förbi! Måtte himlen länge unna dig, utom en lärares, äfven en makes och en faders glädje! Måtte du aldrig förlora en vän; men glädje och förtrolighet hädanefter, som hittills, i ditt hus språka långt inpå qvällen, inpå lifvets qväll! Och när natten kommer, den långa natten, sof då i ro intill den stora morgonen, och vakna glad ofvan stjernorna, midt i den segrande församlingen, midt ibland din ungdoms förklarade vänner!

Och J, kristelige invånare af dessa församlingar, emottagen i dag eder lärare, den J sjelfve valt och önskat eder. Han efterträder ibland eder en man, som var er alla kär, och den äfven jag länge känt och älskat.* Men hans bana var kort och alltför tidigt för oss alla ingick han i sin Faders glädje. Han kallades bort i förtid från en församling, som han älskade, från värf, som han måste lemna ofulländade, från ett namn, som han skulle ha försvarat, från maka och barn, som han skulle ha vårdat. Hans stoft hvilar härutanför; men hans förklarade ande sväfvar kanske i dag öfver våra hufvuden, kanske står han just nu osynlig midt ibland oss. Men frukten eder icke; ty de salige skada ingen, de fara vederqvickande som en himmelsk vind öfver jorden. Men viljen J hedra hans minne, viljen J glädja honom ännu efter döden, så gifven åt den nykomne samma kärlek, som J unnat den bortgångne. Han förtjenar den äfven så väl, han skall med hvarje dag förtjena den ännu mera. Bemöten honom med aktning; ty han är Guds ombud ibland eder, han är er lärare, han skall leda eder på rätta vägen, som förer till evinnerligt lif. Bemöten honom med vänskap och förtroende; ty han är sjelf en pröfvad vän, han är öppen och förtrolig, och hans själ bor på hans tunga. Bemöten honom med lydnad; ty hvad han vill är edert eget bästa, han älskar ordning och kristeligt skick, i sitt kall känner han ingen menniskofruktan, han smickrar ej gudlösheten, han dagtingar ej med förderfvet. Lyssnen till det eviga ordet, som han predikar. J behöfven ej söka det annorstädes; ty Herrans ande hvilar öfver talaren, och hans mun förkunnar salighetens ord. Lefven derföre med honom såsom med en visare vän, anförtron åt honom edra bekymmer, följen hans råd, låten honom leda er som en god herde genom lifvet. Och när J en gång skiljens hädan, måtten J då alla med glädje mötas inför Guds ansigte, måtten J der alla höra er lärares välbekanta röst, höra de tröstefulla orden: *kommer, J min Faders välsignade, och besitter det riket, som eder tillredt är ifrån verldens begynnelse!* Amen.

---

* Prosten, Mag. *David Aspelin.*

II.

Vid en Kyrkoherdes invigning i embetet.

Jag förmanar dig att du uppväcker Guds gåfva, som i dig är; ty Gud hafver icke gifvit oss räddhågans anda utan kraftens. Med dessa ord tilltalade fordomdags Apostelen Paulus sin medhjelpare Timotheus: och jag lämpar dem nu på dig, du broder, som i dag skall tillträda ditt apostoliska lärarekall.* Tillfället är högtidligt, är vigtigt, både för dig och för församlingen. Du stiger i dag in öfver tröskeln af din framtida bestämmelse, du tillträder ett embete, hvarifrån troligtvis endast döden skall kalla dig. Du är nyss nedstigen från *det* rum, hvarest du hädanefter allt framgent skall förkunna eviga lifsens ord, du står inför *det* altare, der du allt framgent skall välsigna och utdela de heliga håfvorna till åminnelse, till hopp, till förbättring. Men rundtomkring stå embetsbröder, Herrans vigde tjenare, med händer

lyfta

---

* Utnämnde Kyrkoherden i Jönköping, Mag. J. Wetterling, d. 3 Juni 1827.

lyfta till välsignelse, med böner i sina hjertan och med förmaningsspråk på läpparna. Du står midt i templet, en minnesvård öfver fädernas tro från århundraden tillbaka, och inom hvars heliga murar många arbetat före dig, och många skola arbeta efter dig, sedan du gått till hvila. Och derutanför står Pingstdagen klädd i grönt och himmelsblått, och ser in genom fönstren; just *den* dagen, då andans gåfvor utgötos öfver Apostlarna, öfver Kristendomens första förkunnare. Du står midt i staden, midt i domarenas stad, der Rättvisan, den himmelens dotter, alltjemt sitter till tings, och skipar lag och rätt ibland folket. Du står midt i din församling, i *den* församling, som från i dag är din, hvars alla invånare alltså du måste betrakta som dina andeliga barn, men du skall vara deras själars fader. De utgöra från i dag ditt hus, din slägt, dina närmaste: det är icke blodsbandet, utan det är ett högre, det är ett himmelskt band, som fäster dig vid dem. Alla skall du undervisa, uppbygga, råda, trösta, förmana: många utaf dem skall du tilläfventyrs begrafva. Sannerligen, min broder, tillfället är vigtigt och betydningsfullt. Det är väl värdt, att du lägger handen på ditt bröst, och gör Gud och dig sjelf ett heligt löfte att icke svika de eder, du i dag skall aflägga. Det är väl värdt, att du i dag föresätter dig att samla tillhopa alla din själs förmögenheter och använda dem redliga för ett kall, som väl fordrar saktmodets, men icke derföre räddhågans, icke hårdhetens, utan kraftens anda. Derföre förmanar jag dig med Aposteln, *att du uppväcker Guds gåfva, som i dig är; ty Gud hafver icke gifvit oss räddhågans anda utan kraftens.* *

Uppväck Guds gåfva, som i dig är, ty en sådan bär hvarje menniska inom sig sjelf. De stora gåfvorna må vara gifna åt få, och det är lyckligt att så är; ty de äro icke blott de ansvarsfullaste, utan äfven de som lättast missbrukas, och, när de missbrukas, draga, såsom irrande ledstjernor, folk och tidehvarf med sig i förvillelsen. Men ingen har dock kommit alldeles obegåfvad, alldeles lottlös ur den eviga, den rika barmhertighetens händer; och hvarhelst du ser en menniska, der ser du tillika en begåfvad, en skapelsens herre, en himmelrikets arfving, med odödligt hopp i sitt hjerta, med ljusets och sanningens insegel på sin panna. Det gifves i sanning ingen, som ej kan verka *något* godt i sin krets, huru inskränkt den ock må vara, ingen, som icke är utrustad med tillräckliga krafter för *den* plats, hvartill Gud bestämt honom; och om han tränger sig fram till en annan, till en högre och ansvarigare, då är det hans eget fel, men icke den gode gifvarens, från hvars mening och bestämmelse han afviker.

---

* Andra Tim. 1: 6, 7.

Men väl gifves det mången, som är för håglös för att utbilda och öfva de krafter, han fått, mången, som är för maklig för att använda dem som han kunde och borde, utan låter dem insomna, mången, som, för att nyttja Apostelns ord, icke *uppväcker den Guds gåfva, som i honom är.* Tillämpa vi detta till lärarekallet, så fordrar *det* visserligen högre gåfvor än många andra i det menskliga samhället, men ingalunda högre än dem, hvarmed du, min broder, blifvit välsignad. De utomordentliga anlagen böre vi prisa och beundra i läroembetet, som annorstädes; men de äro icke nödvändiga för att stifta nytta och utbreda välsignelse i församlingen. Det embetet fordrar visserligen ett klart hufvud och ett upplyst förstånd; men en hvar kan sjelf upplysa sig om han vill. Det fordrar visserligen ett fromt, ett rent hjerta; men en hvar kan sjelf rena det, om han åstundar. Det fordrar visserligen ett manligt, ett stadgadt sinne; men en hvar kan sjelf stadga det, om han allvarligen föresätter sig. Det fordrar visserligen ett varmt nit; men en hvar kan sjelf uppvärma det, ty en gnista till *Herrans Zebaoths nitälskan* slumrar i hvart menskligt bröst. Du är icke heller, min broder, någon främling i församlingen, någon oförfaren yngling, någon nyläring i embetet. Du har redan länge utöfvat det, du har redan vunnit många till salighet, du blomstrar i kraftig och mognad mandomsstyrka. Vi begäre för dig inga nya gåfvor, utan endast att de gamla må bibehållas oafkortade och verka på ett vidsträcktare omfång, på en talrikare menighet. *Bibehåll* derföre, *samla, uppväck* den Guds gåfva, som uti dig är. *Bibehåll* henne, att driften ej förslappas, att verksamheten ej dör ut i förtid, ej går till ro förr, än du sjelf får hvila. *Samla* henne, att hon icke fördelas onyttigtvis, icke sprides åt obehöriga håll, utan verkar till *en* punkt, till det enda nödvändiga, till ditt embetes sköna och höga syfte. *Väck* henne, icke derföre att hon hittills slumrat, utan derföre att hon nu behöfver vara ännu mera vaken än någonsin, derföre att den plats, du skall bevaka, är vigtigare, den krets, hvari du skall verka, är vidsträcktare än fordom. Du skall här, liksom fordomdags Profeten Jonas, *stå upp och gå in och predika i den stora staden,* stor åtminstone i våra trakter, en stad full af bildade åhörare, men också af stegrade anspråk, svåra att tillfredsställa. *Men frukta dig intet,* utan träd gladt och frimodigt in i ditt nya kall, och kämpa för det goda, och vinn själar åt himlen, vinn segrar åt det rätta, det sanna, det gudomliga på jorden. *Frukta dig intet,* säger Profeten, *ty Gud är med dig: vik icke af, ty han stödjer dig, han upprätthåller dig ock med sin rättfärdighets högra hand, och skall på sistone bekröna dig med ära. Frukta dig intet*, ty den, som fruktar Gud, han fruktar icke för någon annan; han är Guds ombud, hvad skulle menniskor göra honom? det bör bo ett oförfäradt, ett säkert mod i hans bröst, liksom lejonet bor i sin kula; hans bana är bestämd, är trygg, som de andra himlakropparnas, som stjernornas och solens; han verkar Guds verk till ljus, till sanning, till frid, och *helfvetets portar skola icke varda det öfvermäktiga. Vik icke af;* ty den, som viker till höger eller till venster, han vacklar utan mål och syfte, han drager icke sin sädesfåra rät, och utsädet faller bredvid och förkommer. Men går du rakt fram, som väderstrecken gå igenom himlen, eller som jordens axel går igenom jorden, då bestämmer du himlarymderna, då sammanhåller du jordlifvet, såsom det höfves en fast man och en himmelens fullmäktig, då skall Gud på *sistone bekröna dig med ära,* och der skall vara frid och kärlek öfver ditt stoft, och ditt minne skall lefva i välsignelse.

Men jag vet, att du icke skall frukta dig; *ty Gud hafver icke gifvit dig räddhågans anda utan kraftens.* Utan kraft, min broder, kan ingenting åstadkommas, hvarken *i* församlingen eller *utom.* Men det fordras med rätta, att *den* kraft, som användes af en kristelig lärare, af en fridens härold, är sjelf fredlig och saktmodig. Egentligen är all kraft saktmodig och lugn i den mån hon är stark, men stojet och ropet äro svaghetens kännetecken. Den *rätta* kraftens ande brådskar ej fram med buller och bång, utan han går trygg och stilla, i känslan af sin öfverlägsenhet. Se på Göthas medelhaf, på er sjö härutanföre: i årtusenden har han brusat och brusar ännu; men hans bölja är ännu lika ofruktbar som fordom, och ingenting annat än skum åstadkommer han med allt sitt buller och oro. Men på de lugna stränderna omkring honom, der växer gräset, der mognar kornet, och sjelfva bergen spänna upp sin gröna solskärm emot middagshettan; ty djupa, men stilla krafter verka tyst i jordens innersta, och genom dem näras menniskor och djur, och den trötte vandraren finner skugga och vederqvickelse. Vare dig detta en bild af det menskliga verkningssättet äfven i *ditt* kall. Med våldsam, med bullrande, med ovislig ifver, vinnes sällan annat än förargelse; men den saktmodige når målet småningom, när han endast fattar det skarpt och aldrig förlorar det ur sigte. Hvad åren ha bragt i olag kan ej en dag återställa: det stormande förbättringsnitet skaffar oredan nya försvarare bland dem, som annars kunnat vinnas med lämpa. Du torde väl finna kyrkans fogningar här och der lossnade: mura igen dem, men i tysthet och småningom. Du torde väl finna ordningsbanden här och der brustna: knyt dem åter tillsammans, men med lätta, med varsamma händer.

Ett sådant visligt framgångssätt, en sådan saktmodig anda, den är dock något helt annat än *räddhågans anda*, som viker tillbaka för trotsigheten, eller skrämes af anseende till personen, och derigenom alltjemt nödgas att dagtinga med oskicket. Man talar i våra dagar mycket om kyrkans förhållande till staten. Tider hafva funnits, mörka, vilda, blodiga tider, då man ansåg henne för den herrskande, den väsendtliga makten, och betraktade staten sjelf endast som ett utbygge till kyrkan: och vi höra ju ännu dagligen omtalas huru man, i flera land af vår verldsdel, söker med list och våld att återställa dylika tider på den förmörkade jorden. Vi höra ju omtalas männer, som skända Apostlarnes vördnadsvärda namn derigenom att de sjelfve kalla sig apostoliska, och oförsynt yrka, mindre kyrkans fordna helgd och rätt, än sina egna ensidiga, äresjuka, vinningslystna anspråk: mörkrets Apostlar, vidskepelsens talemän, lögnens ordförande på jorden, fräcka, hycklande, hädiske dårar, dem ljusets Gud skall fördömma, om äfven förvillade konungar beskydda dem. — Men det har äfven funnits, och finnas ännu, andra tider och ställen, der man, med en motsatt öfverdrift, snarare tyckes anse kyrkan såsom ett bihang till staten, en föråldrad inrättning, som man ännu tål, men endast under det villkor, att hon går i statens tjenst, och som icke har någon annan eller högre betydelse än hvarje annat embetsverk i samhället. Begge dessa åsigter äro otvifvelaktigt i sin grund lika falska, och hvila endast på motsatta förvillelser. Ty kyrkan är på ena sidan en andelig stiftelse och som sådan är hon högre än staten, hon är det menskliga samhällets innersta lifskraft, och utom henne skulle det upplösas till ett djuriskt: hon föreställer det gudomliga i det menskliga och förenar dem begge; tornspetsarne hänga tillhopa med stjernorna. Men på andra sidan är äfven kyrkan en verldslig inrättning, och som sådan måste hon vara underordnad staten, som skyddar och underhåller henne: hon måste åtaga sig äfven några af *hans* timliga bestyr, och det tillkommer en rättskaffens evangelisk lärare att sköta *dem* med samma nit och trohet som sitt embetes mera egenteliga, mera andeliga åligganden. I begge dessa fall, och synnerligast i det sistnämnda, fordras, som i allt menskligt, bestämd ordning och klar reda. Bibehåll dem derföre der de förefinnas, återställ dem der de tilläfventyrs saknas, utan prut, utan tvekan, utan räddhåga, men med kraftens, den visa, den saktmodiga, den kristeliga kraftens anda.

Och med denna välmenta förklaring öfver Apostelns förmaningsord, bjuder jag dig, min broder, vara välkommen i din församling. Var välkommen till att förkunna försoningens, uppoffringens, kärlekens lära, den rika, den menskliga och just derföre gudomliga läran, *den* läran, som tröstat våra fäder, som tröstar oss, och skall trösta våra söner både i lifvet och i döden. Var välkommen att tillrättavisa de vilsefarande, att styrka de svaga, att näpsa de hårdnackade, att trösta de sörjande, att upplysa alla. Välkommen i din vingård, du Herrans vingårdsman; arbeta, plantera, vattna, att ogräset må förqväfvas, men de ädla, de purpurfärgade drufvorna hänga som morgonrodnader mellan löfven. Värdera ditt embete, ty det är i sig sjelft det högsta, det skönaste, det ädlaste på jorden: värdera ditt embete, så skola äfven andra, icke blott värdera, utan äfven välsigna dig. Vandra här som en patriark ibland ditt huses folk, som en Guds ombudsman i den verldsliga, den yrande tiden. Och när din dag grånar liksom dina lockar, när du skall lägga ner din herdestaf, vare han då blomstrande såsom Arons staf, grönske det då ett paradis af tro och hopp och rättskaffenhet rundtomkring din stilla graf, och din efterverld tacke dig på ditt stoft, och himlens regn stige ner med välsignelse derutöfver!

Men — innan jag vänder mig ifrån dig, och nedfaller i bön och åkallan, bör jag äfven säga ett ord till eder, J invånare af dessa kristeliga församlingar. Jag ser en talrik samling framför mig, och utmärker deribland främst dig, du länets höfding,* du styrelsens *hjerta,* som genom ditt embete har många *yttre* beröringspunkter med den nykomne läraren; men jag vet, att du med honom äfven har en *inre,* en vigtigare beröringspunkt, i nitet för ordning och skick, gemensamt för alla klara sinnen. Omhägna honom derföre med din ynnest, stöd honom med din makt, låt andeliga och verldsliga styrelsen, som två samhälliga bröder, verka till samma ändamål, verka *för* det goda, som är reda och bestämdhet och ljus, verka *mot* det onda, som är oordning och halfhet och mörker. Då skola förbättringarne komma sjelfmant, hvad som var skeft skall blifva rätt, hvad som var förfallet skall stå upp igen ur gruset, och ljusets och ordningens Gud skall stå på templets tinnar och med välbehag se ut öfver staden.

Men i samlingen märker jag äfven många af eder, J domare i Israel, J lagens språkrör, J lefvande tungor på rättvisans dallrande vigtskålar! Och huru gläder det icke mitt hjerta att som den främste ibland eder igenkänna den mannen,** som jag haft kär alltifrån hans barndom, mannen med det uråldriga namnet, som sutit på Sverges thron och växt tillhopa med Sverges ära, mannen med det öppna, det frisinnade väsendet, hvars nit är som ungdomen med de lågande kinderna, hvars förstånd är som ålderdomen med de försilfrade lockarna. För honom och för eder alla framställer jag i dag denne embetsbroder såsom er blifvande själasörjare och anbefaller honom till er aktning, er vänskap, ert förtroende. J bören så mycket mindre vägra honom dessa som äfven J ären andans män, emedan J sysselsätten er med ett andeligt yrke. Ty andeligt är allt, som hänger tillsammans med menniskans högre natur och påminner om hennes himmelska ursprung. Men hvad är högre och mera himmelskt hos menniskan än känslan af rätt; bodde icke Rättvisan hos Gud, innan hon steg ner på jorden; är mensklig lag i sig sjelf något annat än den gudomliga, hvars lagbok är samvetet, endast tillämpad till särskilta fall inom det menskliga samhället? Derföre var äfven hos många af forntidens folkslag domarekallet förenadt med prestaembetet, och altaret stod tätt intill domsätet. När J dömmen, kännen J då icke, att Gud är när, kännen J icke, att J förrätten en helig handling? Är icke domsalen äfven ett tempel, är icke lagskipningen äfven en gudstjenst? Derföre bören J ej heller anse såsom främmande för eder *den*, hvars yrke är den himmelska lagfarenheten, den, hvars bestämmelse det är att rena och pröfva hjertat, under det J endast pröfven den yttre handlingen. På ert anseende, på ert efterdöme beror mycket i denna församling. Sluten er derföre med vänskap till mannen, som både önskar och förtjenar den: understödjen honom i hans bemödanden för hvad rätt, hvad skickeligt, hvad ordentligt är, och hållen sålunda *andans enhet genom fridens band.*

---

* Landshöfdingen m. m. Friherre Lars Hjerta.

** Presidenten m. m. Friherre A. Leijonhufvud, talarens fordne lärjunge.

J stadens fäder och äldste, räcken er hand åt den nyinvigde, och bistån honom ärligt; ty kyrkans bästa är äfven stadens bästa, liksom kroppens helsa är själens fröjd. J borgersmän af Jönköping, och J öfrige församlingarnas invånare af alla åldrar, stånd och villkor! J sen nu inför altaret den läraren, som de fleste utaf er kallat: Gud och konungen hafva gifvit honom åt eder. Han är icke heller någon främling ibland er, han har lefvat länge i ert sällskap, han har ofta varit en välkommen gäst i edra boningar. Möten honom der hädanefter som hittills, bibehållen för honom det gamla förtroendet, den gamla tillgifvenheten, på det han ibland eder må göra sin kallelse *med fröjd och icke med suckan.* J gamle, betrakten honom såsom en utskickad från den högre, den bättre verld, dit J snart skolen inträda, lyssnen till hvad han säger eder om det obekanta landet, stödjen eder vid honom, då J stapplen fram till det sista målet, att han med gladt samvete må förkunna eder förlossning, och med saknad inviga er till den yttersta hvilan! J medelåldrige, akten på hvad er jemnårige lärer eder, ty den läran är icke *hans* utan den Högstes; det stormiga lifvet med sina mångfalldiga bestyr gör hon lugnare, och hon bäddar mjukare åt er på sotsängen. J unge, lyssnen till hans vishets råd, liten på hans pröfvade erfarenhet, trängens omkring honom, som barn omkring en undervisande fader, gläden honom med er lydaktighet, er uppmärksamhet, er förkofran! J samtelige, *anammen honom, som kommer i Herrans namn,* välsignadt vare hans verk ibland eder, välsignad hans ingång och hans utgång! *Nåd och frid föröke sig i eder genom Guds och vårs Herras Jesu Kristi kunskap! Nåd vare med eder och frid af Gudi vårom fader och Herranom Jesu Kristo! Amen.*

Vid
en Kyrkoherdes begrafning.

Vi skola i dag inviga åt jorden stoftet af den äldste bland Svea rikes presterskap, en aktad vettenskapsidkare, en pröfvad lärare och en utmärkt man. * Det sker i det tempel, der han lärt i mera än ett halft århundrade, inför det folk, hvars fäder han jordat, ibland embetsbröder, nu till en del åldrade sjelfve, men hvilkas barndom han kunde minnas. Det sker, då året står färdigt att taga afsked, och *dess* öga snart brister, likasom *hans* redan slocknat. Handlingen och dess föremål, stället, omgifningen, tiden sjelf äro betydningsfulla. Låtom oss samla våra tankar, innan vi åtskiljas, och utsäga några minnesord öfver den bortgångne.

Han var den äldste bland sitt stånd. De gamle ansågo en hög ålder för en nåd af gudarna. Föreställningen låg nära till hands, då man ansåg döden för ett ondt, ja, det högsta onda. Efter de åsigter, Kristendomen gjort gällande, är det nästan motsatsen, och lyckliga prise vi ofta dem, som falla vid början eller medlet af sin bana. Men om också en hög ålder anses för en lycka, så är den åtminstone icke en förtjenst; och likväl har ålderdomen för hvarje bättre sinne något vördnadsbjudande, något på en gång rörande och upplyftande. Det är en naturlig känsla, som förmår oss att blotta vårt hufvud för gråhårsmannen. Barnen hänga vid hans knän, ungdomen vid hans läppar, och de medelåldrige lyssna gerna till hans vishet. Vi betrakte honom som en långväga resande, som sett främmande land och har mycket att förtälja om deras seder; ty han kommer, om icke från främmande land, dock från främmande tider; han har lefvat med ett bortgånget slägte, som såg lifvet och menniskan annorlunda än vi, han är ett lefvande minnesmärke af det förflutna. Är han derjemte, eller har han i sin styrkas dagar varit, en utmärkt man i vetande, i bildning, i handling: huru mycket måste då ej de långa åren hafva lärt honom, hvad erfarenhet har han ej samlat, hvad strider har han ej öfverlefvat och vunnit inom sitt eget bröst! Visheten och lugnet äro dyrköpta varor: han har förvärfvat dem till det enda pris, hvarför de äro fala, för tid och erfarenhet. Lifvet har för honom kokat ut, det förgängliga deraf har dunstat bort i ånga, och det eviga, det ovanskliga ligger som fällning qvar på botten. Är han slutligen till allt detta en folklärare, en invigd i Herrans rådslag, en himmelens budbärare på jorden: — huru ofta, huru djupt har han icke då fått blicka ner i menniskohjertat, hur mången glädje har han helgat, hur månget bekymmer har han tröstat! En sådan patriark, han är menskligbetens konung, hans silfverhår äro mer än krona och lagerkrans, vördnaden är hans rätt, förtroendet kommer alltjemt och klappar på hans port, och när han går bort, då sörjer bygden som en faderlös.

---

* Professorn, Häradsprosten, Doktor Samuel Heurlin i Åsheda, d. 20 Dec. 1835.

Under sådana förhållanden hafve vi alla, och innan åren ännu alltför mycket nedböjde honom, känt den gråhårsman, som här hvilar. Men det var dock ingalunda hans ålderdom ensamt, icke ens väsendtligen, som gjorde honom så aktad. Det var i främsta rummet hans anseende som vettenskapsman. O vettenskapens fria, stilla, oändliga verld, de högre, de renare själarnes fädernesland! Den, som är hemmastadd der, han äflas icke om jordiska förmåner, han tvistar med ingen, ty hans rike är gränslöst och räcker till för alla; han är sig sjelf nog, det är icke en gång ära, som han söker, endast sanning. Men det är i synnerhet *en* vettenskap, ren och färglös som ljuset, utan all jordisk tillsats, utan all tvekan och ovisshet, ty hon är tankens egna och skä-

raste

raste form; sjelf utan gräns, begränsar och mäter hon allt; hon är skapelsens grundritning; på jorden rör sig allt efter hennes lagar, och himmelens stjernor vika icke ur den ban, som hon uträknat. Derföre kallade äfven Grekerna henne, med ett uteslutande namn för läran, *Μαϑησις*. Till denna vettenskap stod hans håg från ungdomen, den utgjorde kanske hans lifs egentliga bestämmelse: han var en aktad och eftersökt lärare deri vid högskolan, äfven utomlands föredrog han den, och hans lärosal fyllde sig öfverallt. Ännu in på ålderdomen, då han längesedan kommit i en annan verkningskrets och var bosatt bland dessa skogar, fjerran från de lärdas täflan och samqväm, idkade han, med oförminskadt deltagande, sin ungdoms yrke. Den höga Urania öfvergaf honom icke, och för mer än hundrade år hade han beräknat sol- och mån-förmörkelserna. Ack! den stora, den fortfarande solförmörkelsen i andans verld, den hade han icke beräknat.

Men det gifves ingen enstaka lärdom; och, om han också med särskilt kärlek fäste sig vid nyssnämnda vettenskap, så omfattade han äfven många andra. Utom de gamla språken, som i hans bildningstid utgjorde vetandets modersmål, kände han äfven, som då var mindre vanligt för en lärd, de flesta nyare, till en del inhämtade under hans utrikes resor. Men äfven i den vettenskap, som låg närmast hans presterliga kall, beklädde han med heder en akademisk lärostol, och presiderade, för mer än fyratio år sedan, i prestmöte för en afhandling om Kristi person och naturer. Theologien står nu icke på den punkt som då; och detta bör ej förefalla någon underligt, som lefver i ett protestantiskt land. Kristendomen är icke ett menniskoverk, men väl de theologiska lärobyggnaderna; och hvad menniskohänder byggt kunna menniskohänder störta. Det kan ej undfalla någon tänkande man, att theologien hänger väsendtligen tillsammans med många andra vettenskaper, och måste ombyta skick i den mån, som dessa förändras. Det kan icke undfalla honom, att den, som ej tror på en inspirerad kyrka, måste just derföre tro på en framskridande vettenskap äfven i gudaläran, och att allt stillastående är och blir omöjligt inom vettenskapens område. I alla tider ha de skriftlärde kastat boll med flerhanda dogmer sinsemellan, och,. så långt kyrkohistorien går tillbaka, har theologien varit en mätare på tidehvarfvets vettenskapliga utveckling. Hvad som i vår tid utmärker denna vettenskap i allmänhet, är ett sträfvande till försoning mellan vetande och tro: den vill afsluta ett konkordat mellan förnuft och uppenbarelse, som man fordom ansåg för öfverflödigt. Vi stå härigenom på en annan punkt i vettenskapen än våra fäder, och man påstår, att det är en högre. Men månne det äfven är en fastare? Der låg i den gamla lärobyggnaden en sträng, man kan väl säga, en jernfast följdriktighet, som gjorde, att den, som medgaf de första satserna, icke kunde komma ifrån följderna. Derföre stod denna lärobyggnad också orubbad i århundraden, innan den började att vackla. Den slöt sig också vida närmare, icke blott till forntidens föreställningssätt, utan äfven till dess bokstaf; dess tolkningsgrunder voro enklare, om också ofullständigare. Men hvad som i synnerhet utmärkte och åtskilde den från nutidens, det var en viss trofasthet, det vill säga, fasthet i tro. Tro blef ledstjernan, icke blott i religionen, utan äfven i religionsvettenskapen, förnuft en underordnad makt, och tviflet en hädelse. Det är otvifvelaktigt, att ett kristeligt sinne kan förenas med skiljaktiga åsigter af vettenskapen; ty dufvan sväfvar, eller kan åtminstone svväfva, öfver *alla* vetandets höjder. Men det kan ej heller nekas, att menniskohjertat varit rikast under de tidehvarf, då tron herrskat.

Det är nödvändigt för folkets lärare att känna och kunna redovisa för de vettenskapliga grunderna till sin tro. Denna fordran är oeftergiflig; men *den* uppfyller ännu på långt när icke lärarens kall. Ty hvad är Kristendomen, sådan den framställes i sina urkunder? Ingalunda ett dogmatiskt system, den lemnar endast ämnen dertill. Den är i sitt innersta väsende mera lefverne än lära, den går mera ut på handling än på begrepp, den fromma känslan är dess lifspunkt, den vänder sig mera till hjertat än förståndet. Vetandet är nyttigt, är nödvändigt; men egentligen står det till Kristendomen i samma förhållande som anatomien till den lefvande menniskokroppen: det är en dödskalle stjelpt öfver en lilja. Derföre bör läraren väl vara skriftlärd, men han måste äfven vara mera. Undervisningen är mycket, men den är icke allt, icke ens det förnämsta. Det förnämsta är en fromhet, som är kärnan af Evangelium, en välvilja, som inger förtroende, och ett nit, som är visligt och icke heller försmår menskliga medel. Läraren skall vara den första mannen inom sin församling, hans plats är icke predikstolen och altaret allena, utan äfven det husliga lifvet. Han skall uppsöka bekymret för att trösta, förvillelsen för att varna. Han skall kunna råda äfven i jordiska bestyr och förhållanden, han skall icke anse mensklig ordning, mensklig trefnad, såsom främmande för sitt embete. Han skall, med ett ord, gå som en vandrande husgud ibland sitt folk, och vara dess vägvisare, icke blott till himlen, utan äfven på jorden. Sådan kände denna församlings invånare den åldrige lärare, som här hvilar; sådan kände honom ännu bättre deras fäder. Han hade bland dem ett inflytande, som omfattade alla menskliga förhållanden, men som icke var tryckande, derföre att det var faderligt, och emedan det hör till tingens ordning, att ett högre förstånd leder ett underlägset. Han lefde, som vi alla, i en tid, då staten kastar alltmer och mer verldsliga småbestyr på kyrkans tjenare. Det är en tid, som ideligen skrifver och räknar och förer bok öfver sin egen obetydlighet. Men hans åtgärder äfven häruti voro utmärkta af ordning, klarhet och reda. Derföre väckte det hvarken missnöje eller förvåning, då han utnämndes till den främste bland sitt härads presterskap, en befattning, som han innehade i fyratio år och lemnade först på sin höga ålderdom. *Uppvidinge* hade likväl på den tiden ett utmärkt presterskap, kanske det utmärktaste i stiftet. *Wickelgren* och *Aspelin*, *Engstrand* och *Molin* voro, hvar på sitt vis, ovanliga män; men det företräde, som visades en annan, störde icke deras förhållande, som deras ännu förvarade brefvexling utvisar. Detta är också det vanliga. Bättre sinnen förstå och värdera hvarandra: det är endast småaktigheten och odugligheten, som afundas.

Hans sinne var lifligt och lättrördt, som det ofta är hos de högre begåfvade. Det slags lugn, som utbreder sig, och står still som ett fruset vatten, öfver lifvet, var honom främmande. Han uppbrusade ofta och lätteligen; men lika så hastigt lade sig äfven stormen i hans själ, och himlen speglade sig åter deruti med alla sina stjernor. Han bestod många af lifvets pröfningar. Fattigdom tryckte honom i ungdomen: eld och brand gingo öfver hans hus och förtärde allt, äfven det käraste, hans boksamling, och han förlorade sin första, älskade hustru i hennes bästa dagar. Men han fördrog allt, icke med Stoisk känslolöshet, utan, sedan det första svidande intrycket var förbi, med den stilla undergifvenhet, som egnade hans kall, och småningom ärrade de djupa såren. Som de flesta lifliga naturer hade han sinne för konsten, ty något slags sång eller strängaspel hvilar gerna i hvarje bröst, som fått en gnista af gudomligheten. Sålunda älskade han tonkonsten, hvars vettenskapliga grunder han kände, och öfvade den sjelf under flera former. I öfrigt bekände han sig till ett tänkesätt, som i våra dagar börjar blifva alltmer och mer urmodigt. Han ansåg icke för ett nöje, ännu mindre för en skyldighet, att från den plats, han innehade, klandra en hvar, som mensklig ordning hade ställt på en högre. Det slags egenkärlek, som icke tål någon öfver sig, var honom främmande. Tvärtom omfattade han med aktning och tillgifvenhet dem, som stodo på de ledande punkterna i kyrkan eller staten; och, om han såg deras misstag eller brister, så fann han åtminstone ej en glädje i att förstora och utsprida dem. Vår tid tänker annorlunda. Allt slags öfverlägsenhet, den må vara tillfällig eller medfödd, den må bero på ett embete eller ett namn, är förhatlig, allt skall jemnas, och den ene får ej vara bättre eller mera ansedd än den andra; och är han det ändå, så måste han straffas derför och stå till rätta inför en domstol, som hvarken är ojäfvig eller behörig. Den man, som hvilar här, trodde icke på ett sådant slags jemlikhet. Han ansåg den oförenlig med den ordning, som Gud uppenbarar i naturen, der gåfvorna äro så olika. Han ansåg den äfven oförenlig med den ordning, som allt slags samhälle, andeligt eller verldsligt, ovillkorligen fordrar, så framt det ej skall störta tillsammans i oreda och förstörelse. Han kröp ej för de högre, men han aktade dem, äfven för deras plats, och derföre förtryckte han ej heller de lägre, utan han förelyste och vägledde dem. Öfverlägsna själsgåfvor afundades han icke, ty han räknade slägt med dem; och derföre var han också både älskad och aktad af alla, inom och utom sitt stånd. Trenne Biskopar efter hvarandra sökte och värderade hans vänskap, och den fjerde talar i dag öfver hans stoft.

Hans bana är slutad på jorden. Det var en lång bana, en ärofull, en välsignelserik. Oss, som stå omkring hans graf, tillkommer det besinna, icke blott att vi dö måste, utan äfven att vi innandess böre lefva med ära och i välsignelse. I synnerhet tillkommer det dig *, du som har ärft hans namn och med det hans själs liflighet och hans högre gåfvor, mångfaldigt utbildade både i kyrkans och statens tjenst, som begge akta dig högt. Troligtvis stiger du högre än han i begge: men, huru högt du stiger, så glöm icke denna stunden, glöm icke hvad predikaren ur din faders graf säger dig, nemligen icke blott att lifvet är förgängligt, ty det veta vi förut, utan äfven att lifvet sjelft icke är annat värdt än det rätta man velat, det goda man uträttat, och det minne man efterlemnar. ** Amen.

---

* Dåvarande Domprosten, Doktor C. J. Heurlin.

** De verser, med hvilka talaren slutade, finnas förut införda i *fjerde bandet* af hans *samlade skrifter*, *sid. 88.*

Vid en ung krigares graf.*

Herre! lär mig besinna, att mitt lif ett slut hafver, och mina dagars mått huru ringa det är! Lik en hands bredd hafver du gjort min lifslängd; såsom ett intet inför dig är min lefnads tid. Och i sanning, mine bröder! hvar skulle väl förgängelsens bilder lifligare framställa sig för oss, hvar skulle vi djupare känna huru osäkert vårt lif är, än vid den ynglings graf, der vi i dag äro församlade? Ty icke är det i naturens vanliga ordning, att den kraftfulle sonen följes till grafven af sin grånade fader, eller att ungdomen och helsan föregå ålderdomen till den eviga hvilan? Hvarhelst vi derföre se detta, der måste äfven den lättsinnigaste påminna sig, huru *menniskan växer opp som ett blomster och faller af, flyr bort som en skugga och hafver ingen varaktighet.* Men icke är det derföre välbetänkt, om vi vid en sådan graf ville gå till rätta med den eviga visheten, eller skatta *honom* olycklig, som fallit i början af sin bana.

---

* *Lönnegren*, Fändrik vid södra skånska infanteri-regementet, belönad med medaljen för "tapperhet i fält."

Ty är det icke sannt, att han af lifvet endast känt dess skönaste sida, att han medför inga andra minnen till sin graf, än minnen af sin barndoms oskuld och sin ungdoms glädje? Är det icke sannt, att han besparat sig lifvets bittraste erfarenhet, mannaålderns felslagna förhoppningar och ålderdomens sena bräckligheter? Är det icke sannt, att han flyger till det mål, dit vi andra mödosamt framskrida, att han hoppat öfver mensklighetens jämmer, och att ungdomen, som är lifvets morgonrodnad, bebådar för honom icke, som för oss, en mulen dag, utan den eviga solen? — Ett älskadt exempel hvilar här framför oss. Jag beklagar dig icke, du yngling, som somnat i din morgonstund, du unge krigare, med äretecknen burna till din graf. Ty de bevittna, att ditt lif ej varit overksamt; du har njutit din korta, din skuldfria lefnad med glädje, och du omfamnade döden som en brud. Du hade kunnat stupa på slagtfältet långt ifrån de dina, der blott de döendes suckar omgifvit dig och ingen vänlig hand lagt dina ögon tillhopa. Men se! ditt öde var mildare. Det församlade kring din sotsäng allt hvad lifvet äger skönast, föräldrar och syskon, slägtingar och vänner. Det lemnade dig din sansning till det sista ögonblicket; du kunde trycka hvarje älskad hand, du kunde säga hvarje vän ett lugnt farväl. Den långa resan förfärade dig icke, du mötte din förvandling med en ynglings munterhet och med en mans mod. Hurtigt, som till en kappränning, har du genomlupit din bana, och din lefnads korta fälttåg slutades med seger och fred. Så hvila, du älskade stoft, hvila lugnt i den bygd, som du prydde, i den fädernejord, som du försvarat! Snart kommer våren och kläder din tidiga graf med sin grönska. En faders och en moders tårar skola vattna den, och syskonkärleken och vänskapen göra sina vallfarter till det rum, der dina ben hvila. Men din oförgängliga del sväfvar i ljuset; och glad, som du varit på jorden, blickar du ned från din himmel, du unge, du tidigt fullmyndige arfving till ett oförvanskligt rike. Amen.

Vid ett barns dop.

Kristelige åhörare! Vi äro i dag församlade för att begå en helig handling. Vi skola öfverlemna ett nyfödt barn åt den kristna församlingen, upptaga det i dess gemenskap, förklara det för en ledamot af helgamanna samfund på jorden. Det är icke nödvändigt att vi härvid tänka oss något mystiskt, hemlighetsfullt och underbart, ehuru allt det högsta och bästa i lifvet är och förblifver underbart. Men det är i allt fall vigtigt och betydelsefullt, när det nykomna menniskobarnet på lifvets tröskel emottages af den kristna församlingen och inviges till dess rättigheter, förklaras för delaktigt af dess välgerningar, och hyllas som arfvinge af dess förhoppningar i lifvet och i döden. Ty kristna kyrkan hon är dock den högre, den förädlade menskligheten plantskola, hon är tröstarinnan på jorden och vägviserskan till himlen. Det menniskobarn, som är födt derutanför och aldrig upptages deri, vi vilje ej påstå att det är förtappadt för tid och evighet; ty Guds barmhertighet är oändlig, och hvad menniskan ej frivilligt brutit, det kan hans rättvisa icke bestraffa. Men onekligt är likväl att, utom den kristna kyrkan, menniskan mer eller mindre är ett hittebarn i tiden, som icke vet hvarifrån det kommer eller hvart det går, ej har någon säker ledning i lifvet eller något säkert hopp i döden. Låtom oss derföre tacka Gud, som gifvit oss denna förmån framför så många tusende af våra likar i fordna tider, och ännu i dag. Var oss helsad och välkommen, du nykomling i lifvet, välkommen i kristna församlingen, till himmelrikets, det vill säga, till ljusets, till menniskobildningens, till salighetens arfskap. Du skall begjutas med vatten; ty det vattnet är nya födelsens bad, det är ett flytande ljus, det renar kroppen och är derföre en sinnebild på andens renhet. I hvitt framhafves du till dopet; och detta är också, liksom hela handlingen, symboliskt. Ty hvitt är himmelrikets nationalfärg, hvitklädda tänka vi oss englarna och de saliga, hvitklädda voro Leviterna och kristenhetens första presterskap: hvita äro liljorna på marken; och jordens vandrande lilja, den rena, fläckfria jungfrun, trifves också bäst i hvitt. Våra förfäder anlade ofta på sotsängen sina dopkläder, det kallades att dö i »hvita vadum» * och ansågs, om icke som ett medel, likväl som en sinnebild för saligheten. Hvitt är oskuldens och det rena sinnets liffärg. Tidsnog blir lifvets släpmundering fläckad och bro-

---

* In albis.

kig, alltsom jordens stoft sätter sig fast i henne. Lycksalig den, hvars inre, om också icke hans yttre, så länge som möjligt, bär den hvita högtidsdrägten. Välkommen till oss, till församlingen, du hvitklädda, du oskuldsfulla, du nyfödda! *Sådana*, säger den store Gudasonen, *sådana hörer Guds rike till;* och *hvilken icke undfår Guds rike såsom ett barn, han kommer der aldrig in.* — Vi vete icke hvartill du kommen är, om till sorg eller glädje, till medgång eller motgång, troligtvis till en blandning af beggedera, ty det är mensklighetens allmänna lott. Men det vete vi, att du är kommen till kristna församlingens gemenskap, att kristna kyrkan från i dag öppnar dig sin moderliga famn, som är full af ljus och tröst och evinnerligt hopp. Väx opp i dess skygd, trifs och blomma deruti, som ett blomster växer på tempelgården och gjuter sitt doft öfver grafvarna, öfver den stora grafven, som vi kalla för jorden. Blif dina föräldrars och anhörigas glädje! Lycka till lifvet; och, när stunden en gång kommer, lycka äfven till det, som fullbordar lifvet och kröner det med salighet såsom med en sköld, lycka till döden! — Till detta de kristnas lif vill jag nu, efter församlingens föreskrift och fädernas sed, inviga dig med efterföljande ord och handling:*

---

* Akten fullbordades nu efter Handboks-formuläret.

Vid tacksägelsen* för H. K. H. Prins GUSTAFS födelse.

Kristlige åhörare! Gårdagens post har bragt oss alla en kär midsommarsgåfva; ty han har medfört underrättelsen om Hennes K. H. Kronprinssessans lyckliga nedkomst med en prins, född den 18 i denna månad, som i dopet skall kallas *Frans Gustaf Oscar*, och är nämnd till Hertig af Upland. Vi lyckönske konungahuset till den nyfödde, och främst deribland lyckönske vi den konungslige farfadren, den fjortonde Carl, emedan vi älske och vörde honom. Ty vi hafve icke förgätit, och våra efterkommande skola ej heller förgäta, att han var den som kom, när staten lutade till fall, och i kraftig hand tog den åldriga, men förrostade spiran, och se, hon återfick på en gång sin fordna glans, hon växte ut öfver ett nytt konungarike, och fädernas sol, som fordom speglat sig deri, såg sin ära åter i dess lågande guld. Vi lyckönske den furstlige fadren, Sverges och Norges Kronprins; ty vi älske honom, vi hoppas uppå honom, emedan det klappar ett manligt, ett redligt, ett svenskt hjerta i hans konungsliga bröst, emedan han både vill och förstår landets bästa, emedan han är framtidens borgen och våra söners förhoppning. Vi lyckönske den furstliga modren, nordens Kronprinssessa; ty vi älske henne, icke derföre att hon är skön och blåögd som en vårdag, utan äfven derjemte huld och god som en engel, som nedlåtit sig att bära en kunglig purpur på jorden. Vi lyckönske landet, det gamla kära svenska landet, emedan det sålunda fått sin kungaslägt förökad och derigenom sitt öde betryggadt för framtiden. Vi lyckönske oss alla, att den uråldriga thronen på detta sätt uppstödjes, den ärorika Vasathronen, der hjeltar sutit och adlat sitt land, och qvarlemnat i häfderna oförvanskliga minnen. — Men då vi sålunda prise konungahusets och folkets lycka, måtte vi icke förgäta att äfven prisa *honom*, från hvilken den kommer, lyckobringaren öfver stjernorna, det Godas gifvare: måtte vi alla med rörda hjertan nedfalla inför honom i följande bön och tacksägelse: *

---

* I Hemmesjö kyrka, Midsommardagen 1827.

---

* Den allmänna tacksägelsen blef nu uppläst.

I.

Vid en Kyrko-visitation.*

*De söka mig dagligen och vilja veta mina vägar, såsom ett folk, det allaredan rättfärdighet gjort hade, och sin Guds rätt icke öfvergifvit hade.*** Med dessa ord bestraffar Herren hos profeten Esaias ett högmodigt och hycklande slägte i Israel. De sökte honom väl dagligen i bönen, men icke på det sätt, icke med det sinne, som Gud vill sökas af menniskor. De inbillade sig, att deras myckna bedjande var en förtjenst, som borde dem tillräknas, de trotsade på sin egen rättfärdighet, de ansågo sig genom sin skenheliga gudsfruktan för bättre än andra, och föraktade en hvar, som afvek ifrån deras tänkesätt. När sedermera, i tidernas fullbordan, Guds son nedsteg på jorden, då fann han ännu samma slägte, ehuru under ett annat namn. De kallades då Fariseer eller *afsöndrade*, emedan de söndrade sig från den öfriga församlingen. De utmärkte sig framför andra genom ett strängt iakttagande af den mosaiska lagens föreskrifter i allt, som rörde det yttre. De helgade hvilodagen, icke blott efter Mosis stadgande, utan äfven derutöfver, på ett småsinnigt och vidskepligt sätt, och fördömde äfven den, som gjorde väl på sabbaten. De bådo icke blott i templet och synagogorna, utan äfven i gatuhörnen. De litade endast på sin egen rättfärdighet och ropade öfverallt, att de gjorde lagen tillfyllest. Derföre voro de högmodige i sina hjertan, de fällde förtappelsens dom öfver en hvar, som icke hörde dem till, icke ville, liksom de, framställa sin skenhelighet till ett efterdöme. Ty hela deras väsen var endast skrymteri och beräknadt på det yttre skenet. *Alla sina gerningar gjorde de*, säger Kristus sjelf, *på det de skulle varda sedde af menniskor*, och derföre förliknade han dem vid dryckeskäril, renskurade utanpå, men innantill fulla med orenlighet. Han förliknade dem vid hvitmenade grifter, *hvilka utvärtes synas däjeliga, men innantill äro fulla med de dödas ben.* På mångfaldiga ställen af de heliga böckerna är derföre deras dom tecknad, och sjelfva det Evangelium, som vi i dag hört förklaras,* målar i en träffande bild deras skrymtaktiga högmod och sjelfhelgelse. Aderton århundraden äro förflutna sedan dess, Jesu Kristi lära har utspridt sig öfverallt på jorden, hon har eröfrat hela den bildade menskligheten, och vunnit många till salighet; den kristna kyrkan står på ett hälleberg, och *helfvetets portar skola ej varda den öfvermäktige.* Men midt i den kristna kyrkan finnas ännu de, som, ehuru under annan skepnad, annat namn, andra omständigheter, påminna om forntidens Fariseer och öfvertyga oss, att deras slägte ej ännu är utdödt. De äro sådane, som först och främst förtrösta på sin egen rättfärdighet och yrka, att hvar och en af egna krafter kan fullgöra lagen. Att nu menniskan med all flit bemödar sig att med sina gerningar visa sin gudsfruktan, att handla, så vidt hennes svaghet tillåter, i öfverensstämmelse med Guds föreskrifter, att vara helig och rättfärdig i allt sitt lefverne: detta är visserligen rätt och tillbörligt, och egnar en hvar, som bekänner Jesu Kristi lära. Men att föreställa sig, det ett sådant bemödande, ensamt och i sig sjelft, skulle vara tillräckligt att uppfylla allt hvad Gud fordrar af den syndiga, den svaga menniskan, detta är en förvillelse, som strider både mot förnuftet och Bibeln, både mot det naturliga och uppenbarade ljuset. Den strider mot förnuftet; ty om vi endast lyssna till den inre rösten i vårt hjerta, till samvetets vittnesbörd, så lärer detta oss osvikeligen, att vi icke kunne uppnå den helighet, som kan bestå inför Gudomligheten, att vi alltid ha något att förebrå oss, vare sig i gerningen eller i uppsåtet, att vi äro födde med en böjelse till det onda, som skriften kallar för syndafallet. Men ännu tydligare läres detta af uppenbarelsen, som egentligen ej är annat än det klarnade, det fullt utvecklade förnuftet, i frågan om andeliga ting. *Den är icke till, som rättfärdig är, icke en*, säger Paulus. *Intet kött kan af lagens gerningar varda rättfärdigt för Gudi, ty af lagen känner man synden. Allesamman äro de syndare, och hafva intet att berömma sig af för Gudi; och varda rättfärdige, utan förskyllan, af hans nåd genom den förlossning, som i Kristo Jesu skedd är.* Och på ett annat ställe heter det hos samme Apostel: *Alla de, som med lagens gerningar umgå, de äro under förbannelse. Men att ingen varder rättfärdig för Gudi genom lagen, är uppenbart; ty den rättfärdige skall lefva af sin tro.* Dessutom, om en dödlig kunde uppfylla helighetens lag, hvartill behöfdes då en medlare mellan Gud och menniskor, hvarföre skulle då Guds son hafva lidit och dött för verldens synder? Hans blod, gifvet till en lösepenning för mången, det var då förspilldt onödigtvis: försoningens hemlighet, den djupaste, den trösterikaste af alla, den var då en fåfäng anstalt, en öfverloppsgerning, utan behof och nytta! Och sålunda leder en dylik fariseisk rättfärdighet just till den raka motsatsen af hvad som är Kristendomens hörnsten, dess merg och kärna. Men den leder äfven till annat, som är lika stridande mot en rätt kristelig anda. Den leder till ett högmod, som inbillar sig vara förmer än alla andra, till en egenkärlek, som med välbehag speglar sig i söndagsdrägten af sin sjelfgjorda helighet. Men genom högmod föllo himmelens englar; Gud *är när dem, som ett ödmjukt hjerta hafva.* Kristus lär oss, *att den sig upphöjer han skall varda förnedrad, och den sig förnedrar han skall varda upphöjd:* och hans förste lärjunge säger oss, att *Gud står emot de högfärdiga, men de ödmjuka gifver han nåd.* En dylik fariseisk gudsfruktan leder vidare till ett kärlekslöst sinnelag, till hårda och oblida omdömen öfver våra annorlunda tänkande bröder. Men utan kärlek och fördragsamhet finnes ingen verklig Kristendom. *Kärleken är lagens fullbordan* och summan af Evangelium. *Om jag kunde profetera*, säger Paulus, *och visste all hemlighet och allt förstånd, och hade all tro, så att jag försatte berg, och hade icke kärleken, så vore jag intet.* Men den kärleken visar sig emot bröderna i fördragsamhet, i förlåtelse, i ett mildt omdöme öfver alla. Ty *kärleken*, heter det vidare hos Aposteln, *han är tålig och mild, han uppblåses icke, han gläds icke öfver orättfärdighet, men han fröjdar sig öfver sanningen. Kärleken vänder aldrig åter, ändock profetiorna skola återvända.* Och huru ofta, huru eftertryckligt, huru kärleksfullt förmanar icke Kristus sjelf, att vi ej måtte tänka argt om vår broder, utan öfverse med hans brister. *Dömmer icke, på det J icke skolen varda dömde; ty med den dom, som J dömmen, skolen J dömde varda, och med det mått, som J mäten, skall eder mätit varda.*

---

* I Kalfsvik, den 17 Aug. 1828.

** Es. 58: 2.

---

* på elfte söndagen efter hel. Trefald.

En sådan fariseisk gudsfruktan leder vidare till en söndring inom kyrkan, som är stridande emot Kristendomens anda, den bryter församlingens enhet, och sätter split och förbittring och oreda i stället för kristelig endrägt och samhällighet. Men annorlunda förmanar Paulus de kristna i Efesus: *Vandren såsom tillbörligt är i den kallelse, der J uti kallade ären, med all ödmjukhet och saktmodighet. med tålamod, unddragande den ene den andra i kärleken; vinnläggande eder att hålla andans enhet genom fridens band;* ty J hafven ju alla *en Herre, en tro, ett dop, en Gud och allas vår fader.* Utan en sådan andans enhet genom fridens band, faller den kristna kyrkan sönder; der uppstår en ny församling inom församlingen sjelf, och Guds rikes fiender på jorden gläda sig åt dess tvedrägt och upplösning. Och slutligen leder äfven en sådan skef och falsk gudsfruktan till många dåraktiga och svärmande föreställningar, dem jag nästan blyges att omtala, till exempel, att man på vissa yttre kännetecken skulle kunna märka huru långt helgelsen fortskridit hos en menniska, huruvida hon är uppväckt eller ouppväckt, omvänd eller oomvänd, värdig eller ovärdig, då hon begår Herrans Nattvard. Men att detta, och annat dylikt, är blott en tom, ja en hädisk inbillning, det behöfver jag väl icke bevisa för någon, hvars hufvud är sundt, och hvars förstånd ej blifvit förvridet af onyttigt grubbel. Ty icke hänger Guds ande ut sin skylt i anletet, utan han bor och lefver och verkar i hjertat: och hvad derinne föregår, det skåda ej menskliga ögon, utan Gud allena, som allting känner. Men en dylik ohöfvisk dom, den inskränker man icke till sina öfriga medkristna, utan man utsträcker den äfven till sina lärare. Den tid är redan kommen, hvarom Apostelen Paulus skrifver i sitt andra bref till Timotheum: *de skola icke kunna lida helsosam lärdom, utan skola, efter sina egna lustar, samla sig lärare, efter dem kliar i öronen: och de skola vända sina öron ifrån sanningen, och vända sig till fabler.* Höra nu de ordentlige, af Gudi och öfverheten insatte lärarne, icke till det skrå, hvartill man sjelf räknar sig: beifra de tvärtom, såsom de böra, dess högmod, dess skrymtan, dess andeliga utsväfningar: visa de salighetens väg på ett annat sätt än det, som den inbilska sjelfklokheten utstakat, på ett sätt, som endast öfverensstämmer med Bibeln, då den rätt förklaras, med kyrkans och våra fäders tro, då den rätt utvecklas, med sunda förnuftet, då det får gälla hvad det kan och bör i andeliga ting: då heter det, att sådane lärare hafva icke andan, de äro oomvända, ordet har ingen kraft på deras läppar, sakramenterna förvissna mellan deras händer. Att man nu fordrar både lefvernets och lärans enhet af den kristlige läraren, att man begär, det hans vandel skall svara emot hans predikan, detta är rätt och tillbörligt. Men är hans lefnad oförvitlig, är hans lära ren, då hafven J intet vidare att fordra, ty det är Gud och icke J, som *ransakar hjertat och pröfvar njurarna. Ho är den, som dömmer en annors tjenare? Sinom egnom Herra står han eller faller.* Eller veten J icke, att predikoembetet är insatt af Gudi, att ingen upptages deruti, som ej ransakat skrifterna bättre och grundligare än hvad som kan vara er höfva? Veten J icke, att det gudomliga ordet har sin inneboende kraft i sig sjelft, när det endast rent och klart föreställes? Veten J icke, att gåfvorna kunna vara mångahanda, men anden är en? Veten J icke, att sakramenterna verka oberoende af dens sinne, som utdelar dem? Och derföre anstode det er bättre att med tro och hopp lyssna till ordet och begagna nådemedlen, detta anstode eder bättre än att med sjelfklok vishet dömma öfver dem, som äro kallade till ordets tjenare. Men hvad säger jag? Det är icke blott edra bröder, icke blott edra lärare, det är icke blott de lefvande, som J dömmen: J dömmen ju äfven de döda, grafvarne äro ej fria för eder vishet. J veten ju att säga oss, om de afsomnade äro salige eller ej. O, J förblindade dårar, *skaffer* sjelfve *med fruktan och bäfvan att J salige varden*, men låten de döda hvila i ro uti sina kamrar! De stå inför en domstol, dit äfven J en gång skolen inställas: men hvad der föregår, derom veten hvarken J eller jag eller någon annan att förtälja; det sitter ingen menniskosjäl uti den Högstes rådkammare, det är intet menskligt öga, som har mätt den eviga barmhertighetens djup. Store Gud, menniskoslägtets fader, nådens och barmhertighetens eviga källa! Förlåt de förvillade, som med fräcka händer vilja lyfta på täckelset, som höljer dina rådslag; förlåt de fåviske, som vilja sätta sig på din domarestol, hvilken stod, innan verldens grundvalar lades, och som blifver ståndande, när de ha ramlat. Fader, förbarmare, kärleksrike domare! *förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra!*

Kristlige åhörare! Det är, tyvärr, icke utan särskilt anledning som jag i dag talat emot Fariseernas rättfärdighet och varnat för de *falska profeter*. Jag har väl med glädje hört, att de fleste af eder utmärka sig för ett kristeligt lefverne, och en ren och oförfalskad tro. Dessa förmanar jag alltså att ej låta förvilla sig af dagens hugskott, utan bibehålla sig obesmittade och fasta i tron intill ändan. Men jag har äfven med bekymmer förnummit, att sådana läror och föreställningar, som dem jag omtalat, äro gängse ibland några utaf eder, och drifvas på enskilta sammankomster, hvilka anställas än här och än der i församlingen. J veten, att dylika sammankomster äro af öfverheten förbjudna; och redan detta borde vara er ett skäl att derifrån afhålla eder; ty *öfverheten är af Gudi*, och, att lyda hennes bud, det är äfven en kristelig pligt och en af de angelägnaste. J ären äfven genom presterskapets omsorg underrättade om det straff, som verldsliga lagen utsätter för dylika sammanträden. Men jag ville gerna, att det icke vore en trälaktig fruktan för straffet, som förmådde er att afstå härifrån, utan snarare omtanken för ert eget andeliga bästa, och öfvertygelsen att dylika sammankomster äro både onödiga och skadliga. De äro onödiga; ty hvarje söndagssol skiner på det öppnade templet, der Guds ord förkunnas eder utan flärd och villa. Och synes detta eder icke nog, hvem är, som hindrar, hvem är, som afråder er ifrån, hvem är den rättskaffens lärare, som icke snarare tillstyrker och befrämjar den husliga andakten? Det är skönt och kristeligt, när en husfader samlar omkring sig de sina, och förklarar dem skrifterna, och med solens uppgång lär dem att prisa Herran, och vid dess nedgång tacka honom för hans nåd. Så gjorde edra fäder före er, och voro dock ett bättre, ett arbetsammare, ett redligare, ett gudfruktigare slägte än J. De hade nog af den lärdom, som ordets tjenare gaf dem i templet, eller som Bibeln gaf dem i deras hus; men de löpte icke derutom efter *allehanda lärdomsväder*, de försummade icke sitt arbete för att lyssna till fåfängeligt tal, de visste, att det myckna oförståndiga läsandet icke hör till deras yrke; de visste, att half lärdom är sämre än ingen, emedan den utmagrar hjertat och fördunklar det sunda modervettet; de visste, att flit i sitt kall och redlighet emot hvar man äfven är en gudstjenst, som *är tacknämlig för Herranom*. Och sålunda äro då edra öfverloppsgudstjenster, edra stulna andaktssamqväm, onödiga. Men jag säger er, att de äfven äro skadliga. Ty hvad viljen J lära af de sjelfgjorda presterna, som sjelfve ingenting lärt? Jo, de lära er hvad de sjelfve kunna: att förmörka hvad som är klart i sig sjelft, att förklara hvad Gud fördolt för menniskors ögon, att förakta hvad de borde vörda, att hata dem de borde älska, att dömma hårdt, der de borde öfverse och förlåta. Eller tron J, att anden ingifver dem allt, såsom han fordomdags gjorde med Apostlarna? Men Apostlarne lefde i tider, då den kristna församlingen ännu var späd som ett nyfödt barn, och vantro och våld och förföljelse omgåfvo hennes vagga. Då var det nödvändigt, att Gud med utomordentliga medel skyddade sin nya inrättning, och på ett öfvernaturligt sätt utgöt sin ande öfver dem, som förde hans talan på jorden. Men nu är den kristna kyrkan fullbygd, åtminstone ibland oss. Profetiorna och undren hafva längese'n återvändt, emedan de ej längre behöfvas för sitt fordna ändamål. Den, som derföre säger er, att han, i en sådan mening, är ingifven af Guds ande, den, som åberopar sig särskilta uppenbarelser och öfvernaturlig lärdom, han är antingen en bedragare eller en drömmare, han ljuger antingen för eder eller åtminstone för sig sjelf. Tagen er derföre tillvara för den ande, som drifver dylika, ty det är den uppblåsta lögnens ande, som skyr för sanningens ljus, det är det tomma, det ihåliga svärmeriets ande, som lefver af drömmar och syner. Jag förföljer ingen för hans tro, jag vördar samvetets frihet, liksom all annan frihet; men friheten måste då vara lagbunden, och icke urarta till sjelfsvåld och utsväfningar. Det är mitt embetes pligt att först varna och förmana, och jag uppfyller den villigt. Men om ingen varning hjelper, då är det äfven mitt embetes pligt att vidtaga sådana åtgärder, som lagen bjuder för att återställa ordning inom församlingen och enhet i kyrkan. Skonen mig för en sådan obehaglighet. Betänken ert eget bästa, återvänden till den föreskrifna, den af Gudi helgade ordningen, utplånen spåren af allt split, all söndring inom församlingen, låten det vara, såsom Jesus Kristus oss bjudit hafver, *ett fårahus och en herde!*

(*Efter nu med församlingen anställdt förhör och deröfver afsagdt vittsord, fortfor talaren:*)

Eder, J unga, förmanar jag att J flitigt bevaren edert döpelseförbund, som J för icke längese'n förnyat. Men för att kunna bevara det, så växen ännu dagligen till och förkofren er i Guds och vår Herras Jesu Kristi kunskap. Ty den kunskapen är den enda säkra ledsagaren under den villsamma vandringen genom lifvet. J stån ännu vid början af er bana, på tröskeln af en obekant verld, full af faror och förförelser. Tagen er tillvara, att icke er oerfarenhet blir öfverrumplad, att icke edra hjertans oskuld förvissnar, som en blomma bruten i förtid. Det bästa, det säkraste, det osvikligaste medlet härtill är det, att J ären starke i tron och brinnande i bönen. Sluten er fast intill det ordet, *som hafver löfte med sig både för detta lifvet och det tillkommande*, låten det ledsaga er, såsom engeln fordom ledsagade den unge Tobias på hans vandring, låten det vara *edra fötters lykta och ett ljus på edra vägar.* — Eder, J tjenare, förmanar jag med Apostelens ord, att J ären *edra herrar underdånige och uti allting behaglige, icke gensvarige, icke otrogne, utan all god trohet bevisande.* Ty trohet är tjenarens prydnad, och den, som sviker sin husbonde, han sviker sin fader, han sviker äfven allas vår fader, som är i himmelen. Men den, som redeliga tjenar, den, som icke stjäl bort tiden med sin försumlighet, den, som är förnöjsam med hvad han får, som är lydig och undfallande, han är Gudi täck, och *salig är den tjenaren, som Herren så finner.* — Eder, J husbönder, förmanar jag med Syrach: *hafver du en tjenare, så låt dig vårda om honom såsom om dig sjelfvom*, och med Paulus: *hvad lika och rätt är, det beviser edra tjenare, vetande att J hafven ock en Herra i himmelen.* — J föräldrar! *uppföder edra barn i tukt och Herrans förmaning*, såsom Apostelen lärer. Påminnen er, att de äro er bästa rikedom, att det är de, som skola göra er sorg eller er glädje på gamla dagar. Förelysen dem derföre med ert eget efterdöme, vänjen dem ifrån barndomen vid det goda, låten dem ej se annat än hvad rätt, hvad helsosamt, hvad gudaktigt är; ty det unga sinnet är böjligt, och om det förderfvas, då kommer dess förderf ifrån eder, och det kommer äfven med tiden *öfver* eder med sorg och vanära. — J samtelige, både unge och gamle, både höge och låge, fattige och rike, eder förmanar jag med Petri ord: *varer underdånige all mensklig ordning, för Herrans skull, ehvad det är konungen, såsom den öfverste, eller befallningsmännerna, såsom de der sända äro af honom, de onda till straff och de goda till pris.* Ty utan mensklig ordning, kan intet samhälle bestå, icke en gång kyrkan, och öfverheten är Guds afbild på jorden, hon vakar för oss alla, hon skyddar oss alla, hon älskar oss alla. Hedren edra lärare, ty dem är anförtrodd vården om er eviga salighet, de äro Guds budbärare, det är icke *sitt* ord, utan Herrans, som de frambära. Varer kärleksfulle och fördragsamme, *ty hufvudsumman af budet är kärleken af ett rent hjerta och af ett godt samvete och af en oskrymtad tro.* Varer redlige; *ty de, som redeliga för sig vandrat hafva, komma till frid och hvila i deras kamrar.* Varer arbetsamme; ty arbete gör icke blott huset rikt, utan det gör äfven både kropp och själ sunda; men lättja är menniskans förderf, och *hvar och en skall få sin lön efter sitt arbete.* Varer nyktre: *ty nykterhet är sinnets öga, men dårskapen bor på den drucknes läppar.* Men först och sist, mine åhörare, varer gudfruktige, *söker först efter Gads rike och hans rättfärdighet, så faller eder allt detta till.* Men *frukter Gud i andan och sanningen,* i den anda, som han fordom utgjutit öfver sina heliga, i den sanning, som han nedlagt i sitt ord. *Men hvilken annorlunda lärer,* säger Apostelen, *och icke blifver vid vår Herras Jesu Kristi helsosamma ord, och vid den lärdom, som är om gudaktigheten: han är förmörkad och vet intet, utan är sjuk i spörsmål och ordaträtor.* — J tycken kanske, att jag talat strängt till eder i dag i detta ämne. Men denna stränghet gäller icke dem, som deraf ej finna sig träffade: hvad de andra angår, så har jag mot dem uppfyllt mitt embetes pligt, då jag förmanat, då jag varnat, då jag bestraffat. Men jag är icke endast kommen att bestraffa, jag är äfven kommen att välsigna både dem och de öfriga. Böjer derföre edra hjertan till Gud och anammer hans välsignelse. — Amen.

II.

Vid en Kyrko-visitation.*

*När ordningen upphör för mig, säger Herren, då skall ock Israels säd återvända, så att det icke mer skall vara ett folk för mig.*** Sålunda varnades fordomdags Israels barn af en man, uppfylld af Herrans ande, som med rörande stämma beklagade sin tids förderf, och med manligt allvar beifrade dess oordningar. Han förutsade med profetisk röst oordningens följder, som också snart inträffade: statens upplösning, templets fall, folkets förskingring och fångenskap i främmande länder. — J, mine åhörare, ären icke af Jakobs hus, ingen yttre fiende hotar er, ingen babylonisk fångenskap tyckes för er vara att befara, ert tempel står fast och säkert på den fredliga grunden. Men ordningen är ännu hvad den fordom varit: hon är bandet, som sammanhåller både den yttre och inre naturen, hon är samhällets grundval, hon är kyrkans och församlingens pelare. Derföre tilltalar jag er ännu med profetens ord: *när ordningen upphör för mig, säger Herren, då skall ock Israels säd återvända, så att det icke mer skall vara ett folk för mig.*

---

* I Elmeboda, den 14 Sept. 1828.

** Jerem. 31: 36.

Kristelige åhörare! Gud är en ordningens Gud, och genom en bestämd och orubbelig ordning upprätthåller han först och främst hela den yttre verlden. Solen och stjernorna stiga ju upp på sin bestämda tid, och J hafven icke märkt att de försofva sig. När hans dag är inne, kommer ju våren med sina löf och hösten med sina ax. Vintern sjelf är tillhands, när han bör, och lägger jorden i träde, och bygger sin silfverbro öfver sjö och flod. Haffvet vet sin gräns, som det icke får öfverstiga, och månen känner sitt rum i himmelen, hvarifrån han icke viker. Allt hvad skapadt är iakttager sin plats och sin tid, och utan en sådan ordning skulle skapelsen lossna i sina fogningar och vända åter till det intet, hvarutur den kommen är. Men på samma sätt förhåller det sig ju äfven med det menskliga samhället. Utan ordning och skick skulle det snart upplösa sig sjelft i oreda och förstöring. Finge hvar och en opåtaldt göra hvad han ville, så skulle menskliga samfundet snart blifva en röfvarekula; den starke skulle öfverallt förtrycka sin svagare broder, och rättvisan vara landsförvist från jorden. Derföre är lagen satt som en tygel på den obändiga viljan, straffet följer förbrytelsen tätt i spåren, öfverheten, som är lagens tolk och ordningens upprätthållare, måste befalla, och de andra lyda. På annat sätt kan icke den afsigt uppnås, som Gud med samhället åsyftat: den afsigten är hans egen ära, förklarad i menniskoslägtets utveckling och framskridande till det bättre. Derföre är också all ohörsamhet emot verdslig lag, åtminstone medelbarligen, en ohörsamhet äfven emot den gudomliga; ty *öfverheten är af Gudi:* det är Gud, som satt svärdet i hennes händer, till skräck, till tuktan, till rättfärdighet. Betrakte vi åter den kristna församlingen, så är den, ej mindre än hvart och ett annat samhälle, i behof af yttre skick och ordning. Församlingen är väl, på ena sidan, en stiftelse af Gudi, som står under lagar högre än de menskliga, och åsyftar en högre ordning än den blott jordiska. Men, på andra sidan, är äfven församlingen en del af staten, hon är såsom sådan underkastad den verldsliga styrelsen och de yttre ordningsbanden. I detta sednare hänseende är det först och främst åhörarens skyldighet att ställa sig till efterrättelse hvad verldslig ordning bjuder: och dernäst är det lärarens både rättighet och pligt att inom den krets, som blifvit honom afmätt, beifra allt slags oskick, allt, som afviker ifrån lagens rättesnöre. Häri bör han vara sträng och oböjlig, som lagen sjelf; ty efterlåtenhet är här icke fromhet, utan försumlighet, den är ett förräderi emot himlen, hvars fullmäktige, emot staten, hvars embetsman han är, emot församlingen sjelf, som han skadar genom sin uraktlåtenhet. Frihet är god, den är menniskans rätt, den är statens grundval; men sjelfsvåld är ingalunda godt, det är menniskans förderf, det är statens upplösning. Derföre får den rätta kristliga läraren icke dagtinga med något slags oskick: ingen osedlighet, intet ogudaktigt lefverne får han tåla, intet slags utsväfning, huru gängse, huru inrotad hon ock må vara, får han fördraga. Han är icke någon verldslig åklagare, utan han ger besinnings-, han ger bättringstid: han varnar med lämpa, han varnar med allvar, han varnar slutligen med stränghet. Men när ingen varning hjelper, då måste han, efter omständigheterna, taga sin tillflykt antingen till den makt, som kyrkan gifvit honom sjelf, eller öfverheten anförtrott åt andra för att vidmakthålla ordningen. *Ty när ordningen upphör för mig, säger Herren, då skall ock Israels säd återvända, så att det icke mer skall vara ett folk för mig.*

Men allt detta, kristlige åhörare, åsyftar dock endast egentligen en yttre ordning, en klanderfrihet inför lagen, ett sken af rättfärdighet, hvarunder mycken invärtes ondska kan dölja sig. Mången kan iakttaga en yttre anständighet, så att hans lefverne består inför menniskors öga, men det består ej derföre inför Guds öga, som pröfvar skarpare och *ransakar njurarna.* En sådan skickar ut sin gerning såsom ett falskt vittne, såsom en sminkad skådespelare för verlden; men det hjerta, hon kommer ifrån, kan dock vara fullt af hyckel, af hat, af orättfärdighet. Han kan, till exempel, fira sabbaten och hålla Herrans dag helig. Detta är visserligen en utvärtes ordning; men om han firar den med oheligt sinne, utan hjertats uppbyggelse och endast för en syns skull, då saknas den inre, den väsendtliga ordningen, som Gud fordrar. Han kan bedja och läsa och sjunga mera än andra; men beder han utan andakt, läser han utan förstånd, sjunger han utan hjertats upplyftning, då vänder Herren sitt öra ifrån honom: *haf bort dina visors buller ifrån mig; jag orkar icke höra ditt psaltarespel,* säger Herren hos profeten Amos. Det gifves således en högre, en inre ordning inom den kristna församlingen, som icke pröfvar gerningen allena, utan den källa, hvarifrån hon flyter, icke åtnöjer sig med det yttre skalet, utan fordrar derjemte, att kärnan är frisk, icke ser på handlingen allena, utan äfven på tänkesättet. *Den* ordningen fordrar först och sist ett rent hjerta, ett förbättradt uppsåt, en helgad vilja. Den fordrar, att så väl gudomlig som mensklig lag måtte samvetsgrant åtlydas, men icke af fruktan, utan af en inre öfvertygelse om dess helgd, men icke blott af öfvertygelse härom, utan äfven af en inre känsla, af en helig drift, med ett ord, af kärleken sådan som Kristus visade, som Johannes och Paulus lärde den. Den fordrar i korthet, att I, efter Apostelens ord, *afkläder eder den gamla menniskan, med dess gerningar, och ikläder eder den nya, den der förnyas till hans kunskap och beläte, som henne skapat hafver.* Att nu åstadkomma och vidmakthålla en sådan inre ordning, detta är Kristendomens väsendtliga afsigt; derföre har Gud uppenbarat sig i sitt ord; derföre är den kristna församlingen uppbygd ibland oss alla, och *när den ordningen upphör för mig, säger Herren, då skall ock Israels säd återvända, så att det icke mer skall vara ett folk för mig.*

Men skall en sådan ordning verkeligen lefva inom församlingan, så är, till en början, nödvändigt, att dess medlemmar icke sakna kunskap i de stycken, som höra till deras salighetslära. Vet du icke vägen, så går du vilse i mörkret: och känner du icke Guds råd om din salighet, så kan du ej heller följa dem. Derföre är predikoembetet insatt för att vägleda och upplysa er, och rätt dela sanningens ord. Jag har i detta afseende dels sjelf undersökt, dels genom andra låtit undersöka er kristendomskunskap. Så mycket som på den inskränkta tiden kunnat utrönas, hafva vi i allmänhet funnit den försvarlig, men ojemn och för många i behof af större både omfång och säkerhet. Dessa förmanar jag att med allvar söka förkofran i sin Kristendom och i de nödvändiga villkoren för densammas inhämtande. Hvad de brista deruti, det brista de i den ordning, som med rätta blifvit föreskrifven för kristna församlingen. Det gifves ingen tro, allraminst en kristelig tro, utan kunskap; men väl gifves det en kunskap utan tro, utan ära, utan lefvernets förbättring, en half, en död, en vinglande kunskap, som åstadkommit, och ännu alltjemt åstadkommer mycket ondt, och hotar att upplösa både stat och församling. Men för missbruket får man icke fördömma det rätta bruket. Svenska allmogen behöfver nu för tiden, och under förändrade omständigheter, veta mer än dessas fäder visste; ty staten har utbildat sig helt annorlunda än fordom, alla menskliga förhållanden äro mera invecklade än förr: de gudomliga endast äro desamma som alltid, och i dem kan ingen förändring tänkas. Men den uppfostran, som menigheten gifver åt sina söner, den bör räcka till både för det andeliga och verldsliga, både för himmel och jord. Derföre förmanar jag eder, J föräldrar, att J betänken edra barns behof, och icke försummen något af de tillfällen, som tiden erbjuder att skaffa dem den kunskap, som erfordras både i och utom församlingen, både för den kristne och medborgaren. Kan detta också icke ske utan någon omkostnad, så är dock den ingalunda förlorad hvarken för tid eller evighet. Jag helsar er i detta afseende med den helsning, som den döende Petrus skickade till sin församling: *nåd och frid föröke sig i eder, genom Guds och vår Herras Jesu Kristi kunskap!* Ty den kunskapen han är oumbärlig både för den yttre och inre ordningen inom de kristnas församling: och *när den ordningen upphör för mig, säger Herren, då skall ock Israels säd återvända, så att det icke mer skall vara ett folk för mig.*

Men kunskap är ingalunda det endaste, icke ens det väsendtligaste af hvad som fordras af församlingen; kunskap är, i sig sjelf, endast en minnessak, ett begripande, ett fattande af hvad som är gifvet utifrån. Det väsendtligaste är något mera innerligt, något mera sjelfständigt, något på en gång mera gudomligt och menskligt, det vill med ett ord säga, något mera kristeligt. Derföre förmanar jag eder: viser eder tro i edra gerningar!* — Då skall aldrig inom er den ordning saknas, hvarom jag i dag talat, *Israels säd skall* då ej *återvända,* utan J skolen *vara ett folk för Herran.* Och dertill önskar jag eder nåd och kraft af ordningens Gud, som håller sin hand öfver församlingen; dertill önskar jag eder välsignelse af *honom*, i hvars namn alla jordens slägter välsignade äro. — Amen.

---

* De förmaningar, dem Författaren på detta ställe närmare utvecklade, återfinnas, under enahanda form, i slutet af hans visitations-tal i *Pjetteryd*, och äro derföre här utelemnade.

III.

Vid en Kyrko-visitation.[*]

Nåd och frid föröke sig i eder, genom Guds och vår Herras Jesu Kristi kunskap![**] Med denna helsning tilltalade Petrus fordomdags församlingarna i Asien. De voro nyligen stiftade, deras Kristendom var ännu ung och oerfaren, och de behöfde derföre uppmuntran och varning. Men Petrus sjelf stod redan vid slutet af sin bana, hans erfarenhet var följakteligen mognad, han hade genomgått och lidit mycket för Herrans sak. Ty det var samme Simon Petrus, som hade åtföljt Kristus alltifrån början af hans lärarekall och af hans egna läppar upphämtat eviga lifsens ord, han hade sett hans förklaring på Thabor, han hade, ehuru med vacklande mod, följt honom i den sista pröfningen; han var bland de första, för hvilka den uppståndne uppenbarade sig; han var, med ett ord, den klippa, den *Cephas*, på hvilken Gudasonen ville grunda sin församling.

---

[*] I Agunnaryd, den 22 Aug. 1830.

[**] Petri andra bref 1: 2.

Han förstod alltså hvad som gjordes församlingen behof, han önskade henne derföre det bästa och yppersta, då han helsade henne med de anförda orden: *nåd och frid föröke sig i eder, genom Guds och vår Herras Jesu Kristi kunskap!*

Kristelige åhörare! Då jag i dag helsar eder med Petri helsning, så bjuder jag er med detsamma äfven det nödvändigaste, det bästa. Ty hvilken är väl den menniska, som icke behöfver *nåd* af Gudi? Är hela vår varelse, hela vårt yttre och inre lif i sig sjelft något annat än en gåfva af hans nåd? Att du lefver och andas, att du gläder dig åt solens ljus och åt gräsets grönska och åt himmelens och jordens herrlighet: hvem har du att tacka derför, om icke honom, som väckte dig ur det intet, der du sof, honom, hvars *nåd räcker så vidt som himmelen är, och hvars sanning så vidt som skyarne gå?* Är du frisk och sund, under det att dina bröder, som kanske äro bättre än du, förtyna på sjuksängen; kan du uppträda i Herrans tempel och förnimma hans ord, under det de qvarhållas på sin plågobädd; är du rik eller åtminstone bergad, under det att så många andra måste äta sitt knappa bröd i sin anletes svett, och kanske äfven ofta sakna *det*, kanske nödgas att söka det inför de obarmhertigas dörrar: — af hvem har du allt detta, om icke af *hans* nåd, som håller helsa och sjukdom, som håller rikedom och armod i sin hand, och utdelar dem efter sin vishets rådslag? — Se vi åter, icke på yttre fördelar, utan på inre, på själens och förståndets gåfvor, så är förhållandet äfven härutinnan enahanda. Hvem har gifvit den kloke sin klokhet, eller den klyftige sin fyndighet; hvem skärper tanken hos den vise, hvem lägger orden på den vältaliges läppar? Öfverallt är det densamme, det godas gifvare, öfverallt är det högsta, det yppersta i menskligheten en nådegåfva: *hvarjom och enom af oss är gifven nåd, efter Kristi gåfvas mått*, säger Paulus; *Herren kröner de sina med nåd, såsom med en sköld*, sjunger David. Taga vi åter ordet i en annan och mera biblisk bemärkelse, tänka vi oss nåden i den mening, som oftast förekommer i nya testamentets heliga skrifter, då är menniskans behof deraf ännu mera trängande och vigtigt. *Nåd* betyder då en sådan handling af Gud, hvarigenom han af faderlig barmhertighet, och med afseende på vår menskliga svaghet, öfverser med våra brister och likasom nerstämmer den eviga helighetens rättmätiga fordringar. Ty att Gud är en helig Gud, att hans vilja är fläcklös och snöhvit, det ligger redan i begreppet om det högsta väsendet. Att menniskan åter ej af egen förmåga kan uppnå hans renhet, det ligger redan i begreppet om en ändlig eller, som Bibeln kallar det, om en fallen natur. Att menniskoslägtet följakteligen i detta afseende behöfver den Högstes nåd och förbarmande, det lär oss redan det utbildade förnuftet, det insågo och erkände redan de bättre bland hedningarna. Men bättre och säkrare inses och bekräftas det af uppenbarelsen och dess försoningslära, som väl kan tydas, och verkligen blifvit tydd, på mångfaldigt sätt, men dock alltid såsom sin yttersta grund förutsätter menniskans brister, och en Gud, som i nåd förbarmar sig deröfver. *Ho kan blifva beståndande för Herranom, honom, som en helig Gud är,* heter det i Samuels första bok, och samma fråga genljuder alltjemt i hvarje menskligt hjerta, samma svar upprepas alltjemt af förnuft och uppenbarelse: *Herre, gack icke till doms med din tjenare! Förlåt mig mina hemliga brister! Ho kan märka huru ofta han bryter?*

Den alltså, som önskar församlingen nåd af Gud, han önskar henne hvad hon i alla afseenden, så i lekamlig som andelig måtto, behöfver. Men Aposteln önskar sin församling icke blott nåd, utan äfven frid: *nåd och frid föröke sig i eder,* heter det i texten. Det gifves månget slags frid; men den må vara af hvad art som helst, så är den dock alltid en Guds gåfva, behöflig och helsosam för oss alla. Det gifves en utvärtes frid för folk och land, då ingen fiende hotar deras gränser, och allt *krig med storm och blodig klädnad* är fjerran. Då går plogen tryggt i sin fåra, kornet växer gladt under regn och solsken, väfstolen slår sina jemna slag, och skeppet går fredadt i hafvet. Tacken Gud för en sådan välsignelse; ty det har ej alltid varit så ibland er, och två århundraden äro ännu ej förflutna, sedan denne trakt var en gränsort, alltjemt utsatt för en fiende, som brände templen, förhärjade landet och slog dess söner. Men svenske konungars segersälla vapen jagade den för alltid härifrån, och flyttade gränserna ner till hafvet, som nu med sina vågor går på vakt och värnar rundtomkring Sveas landamären. Och inom landet är ju äfven frid och rolighet: det är icke här som annorstädes, der kung och folk betrakta hvarandra med misstänksamma blickar, och stå med handen på svärdet, eller redan dragit det i blodig brödrastrid mot hvarandra, såsom vi förnimma, att det i dessa dagar skett hos ett mäktigt, ett upplyst, ett segervant folk. Men utom denna frid, så inom som utom landet, gifves det äfven en annan, som består i samdrägt och enighet mellan de enskilta, i broderligt öfverseende med gemensamma brister, i kristelig välvilja och hjelpsamhet emot alla. Gifve Gud, att jag äfven kunde lyckönska er till detta slags frid, ty *huru godt och ljufligt är, när bröder kunna sämjas!* Gifve Gud, att ingen söndring funnes inom detta samhälle, att intet hemligt agg trädde tillsammans inom dessa murar, ingen bitterhet, ingen afund, ingen trätsjuka lade sig ner inför detta altare! Vore det så, vore det verkeligen och utan undantag så, då skulle ingen ibland er sakna den inre, den andeliga friden, hvilken här på jorden är den högsta, den yppersta af alla. *Salige äro de fridsamme, ty de skola kallas Guds barn*, säger Kristus sjelf hos Mattheus. Men om det åter, som jag fruktar, icke är alldeles så, om det icke är så åtminstone hos en och annan: huru vill *han* hoppas den andeliga friden, som icke är annat än frid med Gud och sitt samvete? Icke har *den* frid med sitt samvete, som ligger i delo med sin broder och släpar honom från domstol till domstol, ofta för en obetydlighet, som icke är värd rättegångskostnaden, eller af ett högmod, som alltid vill ha rätt, eller af en envishet, som är fåkunnighetens vanliga och säkraste kännemärke. Icke har *den* frid med sin Gud, som vet med sig sjelf, att han önskar ondt åt sin broder, ett barn af samma himmelske fader som han, med samma tro, samma lag, samma fädernesland, samma seder och tungomål som han. *De ogudaktige hafva ingen frid, säger Herren* hos profeten; men ogudaktige äro icke blott de, som lefva i uppenbara laster, utan äfven de, som, i ständigt kif och osämja med sina likar, äflas om någon ringa förmån, någon lumpen vinning. Derföre förmanar jag eder till frid med hvar man; ty den förutan fån J ingen frid hvarken inom er sjelfva eller med fridsens Gud. Men söken J den friden med uppriktigt, med kärleksfullt, med samvetsgrant sinne, då söken J den icke länge förgäfves, utan den stiger ner ifrån himmelen och bor i ert hjerta, och lugnar och vederqvicker och uppvärmer det. Ty detta är ett fast ord hos profeten, och väl värdt att man det anammar: *bergen skola väl vika, och högarna falla; men min nåd skall icke vika ifrån dig, och mitt fridsförbund skall icke förfalla, säger Herren, din förbarmare.*

Alltså. — *Nåd och frid föröke sig i eder!* Men huru, genom hvilka medel? Jo, låt Aposteln Petrus svara med textens ord: *genom Guds och vår Herras Jesu Kristi kunskap.* Genom denna kunskap trodde han alltså, att vägen bereddes till nåd och frid. Hvad han trodde och öppet förklarade, det måste väl också ha någon grund, och vi behöfve icke att leta länge, innan vi finna den. J hafven ju hört, och hören ännu dagligen, att tro är Kristendomens rot och kärna, att utan tro finnes hvarken nåd eller frid eller salighet. Denna lära, ehuru den visserligen ofta blifvit missförstådd, kanske äfven missbrukad, är dock, när hon rätt fattas och förklaras, i sin grund den enda sanna och tillförlitliga. Men första steget till tro är ju kunskap, det är ju omöjligt att tro hvad ingen har sagt dig, så framt du ej sjelf uppfunnit eller insett det, och härtill räcker icke din förmåga till, i frågor af dylik beskaffenhet. Skall du alltså veta hvad och på hvem du tror, så måste du lära det af andra, och detta är det som Aposteln kallar *Guds och vår Herras Jesu Kristi kunskap.* En sådan kunskap hämtas från det uppenbarade ordet, upptecknadt i forntiden af fromma och upplysta män, hvilka med rätta anses vara ingifne af Gudi, emedan all sanning, all förträfflighet, allt hvad som i märkelig mån öfverstiger sin tids tankemått, kan och bör anses såsom en ingifvelse ofvanifrån. Men det uppenbarade ordet, förkunnadt i aflägsna och från *vår* mycket skiljaktiga tider, kan nu mera icke förstås och rätt fattas af en hvar, utan fordrar särskilt förklaring och uttolkning. Det är med det uppenbarade ordet som med ljuset: i sig sjelft är det ett och enahanda, färglöst och oföränderligt. Men innan det hinner fram till vårt öga, bryter det sig i skyarna, det bryter sig mot jorden, och skiftar i flerahanda färger. Hafven J icke sett huru det ljuset hänger ut sin präktiga profkarta i regnbågen, i det sjufalt randade bandet, som skiftar med alla jordens färger. Men hvarföre samma himlaljus färgar ängen grön och sjön blå, hvarföre det rodnar i rosen och blifver hvitt i liljan, det veta *vi* icke, det vet endast han, som sade: *varde ljus, och det vardt ljus;* det vet endast han, som har inredt ögat och slipat alla dess spegelglas. Och på samma sätt är det äfven med det himmelska ordet, som också ursprungligen var ett; men det har brutit sig och skiftar i mångahanda färger, efter olika tider och omständigheter, olika seder och tänkesätt, olika språk och folkslag. Derföre måste det förklaras, upplösas, upplysas; och i denna afsigt är predikoembetet inrättadt, för att sammanfatta det spridda, afsöndra det oväsendtliga, uttyda det mörka af de heliga böckerna, och, i allmänhet, enkelt och klart föredraga inför församlingen Guds och vår Herras Jesu Kristi kunskap. Sådan är predikoembetets mening och afsigt. Men denna afsigt kan i tidens närvarande skick icke vinnas utan att församlingen på förhand, och annorstädes ifrån, förvärfvat sig en förberedande kunskap och inhämtat grunderna för möjligheten af all boklig undervisning. Med ett ord, all presterlig undervisning förutsätter en barnundervisning, kyrkan hvilar på skolan såsom på sin grund. Är grunden osäker, så blir byggnaden bräcklig och opålitlig. Dessa begge slag af undervisning kunna ej heller förenas i samma person; presten kan och bör icke vara er skolmästare; hvarken hans tid eller hans bestämmelse medgifva det: han skall reda ert begrepp, icke förhöra edra utanlexor, han skall lära er att tro och förstå, icke att stafva och lägga tillhopa. Hvilka anstalter äro inom denna församling vidtagna för den första undervisningen? Jag märker inga. Det heter väl, att föräldrarna sjelfva skola undervisa sina barn: och detta vore rätt och lofligt, det vore naturligt och vackert och kristeligt, om endast alla föräldrar hade insigt eller tid eller vilja dertill. Men *när den blinde skall leda den blinde, så falla de begge i gropen*, säger Syrach. Huru många ibland er äro de, som veta nog för att bibringa sina barn en säker och pålitlig kunskap? Huru mången ibland er kan stiga fram och säga mig, att han förstår göra det; och den, som förstår det, hvem försäkrar mig, att han vill det, hvem försäkrar mig, äfven om han vill det, att hans öfriga arbeten och omsorger lemna honom tid dertill? Och när dessa hinder inträffa, hvem bestrider då edra barns undervisning? Jo, utlefvade orkeslösa gummor, mogna för fattighuset, och som dock anses goda nog att undervisa och vårda och bereda hvad som borde vara er kärast och dyrbarast, er egen afföda. Eller också kanhända kringstrykande personer, som komma och gå på obestämda tider, ett löst folk utan seder och insigter. Dessa föredragen J framför en ordentlig, en pröfvad och kunnig lärare, emedan J tilläfventyrs kunnen köpa deras lejda möda för en skilling mindre i veckopengar. Men hvad säger jag? Icke en skilling i veckan, icke en gång en skilling på året, hade det behöft kosta er att få en ordentlig, en för ert och tidens behof tillräcklig skola. J haden endast behöft att, vid den inträffade ledigheten, medgifva indragningen af en presterlig tjenst, tillskapad för makligheten, onödig för folket, öfverflödig, ja löjlig för en så inskränkt församling. Förslaget härom gjordes er af stiftets styrelse, som dock väl måste förstå ert behof, och som J ej rimligtvis kunnen misstänka att önska annat än ert eget bästa; detta förslag understöddes äfven af er själasörjare och af hvarje bildad, fördomsfri och tänkande man inom församlingen. Men se, då vaknade misstroendet, jag kunde väl säga, grollet till alla, som förstå något bättre än J sjelfve, då reste sig fördomen mot all nyhet, huru nyttig och helsosam den än påtagligen är, då verkade den missförstådda kärleken till det gamla, huru förruttnadt och orimligt det än må vara, den kärleken till det gamla, som qväfver tankens ljus och mördar förbättringen i sin vagga. Då stötten J, med oförståndig likgiltighet, ifrån er ett tillfälle, som icke så hastigt torde återkomma. Inför sjelfva konungathronen tiggden J er till den förmån att få behålla er okunnighet, för er och edra söner. Men jag säger eder här, de skola hädanefter ej straflöst behålla den. Det är mig likgiltigt *hvar* de unga inhämta en bättre förberedande kunskap: deras visare föräldrar må sörja derför; men, utan den, få de hädanefter icke emottagas till presterlig undervisning, utan fullgiltig och säkert pröfvad kristendomskunskap få de icke, under någon förevändning framträda till detta Herrans altare, så länge församlingens Kyrkoherde ännu åtlyder min å embetets vägnar gifna och bestämda föreskrift, som han bör och måste.

J mågen icke föreställa er, J invånare af Agunnaryds församling, att de fordringar, jag nu omnämnt, härleda sig från någon öfverdrifven och otidig stränghet. De äro inga andra än de, som jag bör göra öfverallt i stiftet, som jag särskilt bör göra i en församling, som så nyligen försmått det lätta och enklaste medlet till deras uppfyllande; de öfverensstämma med tidens behof, med kristna kyrkans bestämmelse, med församlingens, så väl de gamlas som de ungas, verkeliga bästa. Det kristendomsförhör, som i dag, till följe af kyrkoordningen, blifvit anstäldt, har öfvertygat mig, att dessa fordringar här, som annorstädes, ingalunda ännu kunna anses som allmänt uppfyllda. Varen derföre betänkta på att, i hvad som på er beror, få detta rättadt. Betänken, hvad jag i dag sökt förklara för eder, att Guds och vår Herras Jesu Kristi kunskap är nyckeln till nåd och frid i lifvet, och till salighet i döden. Den nyckeln är den rätta Petri nyckel, den är lösenyckeln från synd och förderf, den är bindenyckeln till det Goda, det Sanna, det Rätta. Vinnläggen er derföre om att få den nyckeln i er hand; ty han öppnar, icke blott porten till den kristna kyrkan härnere, utan han öppnar äfven det eviga lifvets tempelport ofvanom stjernorna. Dit, dit gäller slutligen resan för oss alla. Lycka ske eder och oss alla på vägenom! Välsignelse vare allom dem, som den vägen rättsliga vandra! Amen.

IV.

Vid en Kyrko-visitation.[*]

Veten J icke, att J ären Guds tempel?[**] Sedan Apostelen Paulus, under sitt första vistande i Grekland, hade grundlagt den kristna församlingen i Corinthus, som på den tiden var en rik och mäktig handelsstad, begaf han sig derifrån till andra folk och länder, för att äfven ibland dem predika Kristi Evangelium. Efter hans afresa yppade sig snart tvistigheter i den nya församlingen. En del höll sig ännu till Pauli framställningssätt, som, enkelt och klart, mera med anda och kraft än med vettenskaplig spetsfundighet, inpräglat den nya lärans grundbegrepp. Andra föredrogo en viss Apollos, som med sin tids vältalighet framställde samma läror och understödde och förklarade dem med anmärkningar, hämtade ifrån den verldsliga vishetens område. Några åter åberopade sig Petri första satser om bibehållandet af vissa mosaiska stadgar äfven för dem, som öfvergått till Kristendomen. På detta sätt söndrades redan i sin början en församling, som nyss var bildad och ännu kunde anses som en nybegynnare i tron. Ett sådant förhållande kunde lätteligen förleda till dess fullkomliga upplösning och förskingrande, så mycket lättare som det unga samfundet hotades med förföljelse utifrån, som blefve dubbelt vådlig, om det ej förut vore stadgadt och enigt inom sig. Det var i anledning af dessa misshälligheter som Paulus ifrån Ephesus skref sitt första bref till de kristna i Corinthus. Han varnar deri emot den oklokheten att på sådant sätt slita *andans enhet genom fridens band* ibland dem, som bekände en gemensam tro. Han påminner, att man ej borde göra en sådan åtskillnad emellan lärare, som, ehuru på olika sätt, likväl alla arbetade till ett gemensamt mål, alla voro Kristi tjenare, alla i honom erkände ett gemensamt öfverhufvud och den ifrågavarande lärans källa och ursprung. Bland de många bilder, som här, efter vanligheten, framställde sig för Apostelns lifliga och brinnande sinne, dröjer han i synnerhet vid den, som föreställer den nya lärobyggnaden såsom ett tempel. Han, Paulus, hade endast lagt grunden dertill. Tiden skulle visa, huruvida denna grund var fast och säker: det tillkomme en hvar att på sitt vis bidraga till byggnadens vidare uppförande och fulländande. Alla Kristi bekännare borde, som det heter på ett annat ställe, anse sig som *lefvande stenar, uppbyggda till ett andeligt hus;* och det är till följe af denna liknelse, som Apostelen slutligen frågar: *veten J icke, att J ären Guds tempel?* Detta är anledningen till, sådant är sammanhanget af de anförda orden.

---

[*] I Pjetteryd, den 17 Okt. 1830.

[**] 1 Cor. 3: 16.

J ären Guds tempel. Detta är, som redan är sagdt, endast en bild. Men till grund för hvarje bild, helst hos en man som Paulus, ligger alltid en tanke, och ofta en betydningsfull. Hvilken kan denna vara? De, som här tilltalas, utgjorde en församling, det vill säga, ett samfund af menniskor, som på enahanda sätt dyrkade Gud; — huru kan ett menskligt samfund kallas för, anses för *Guds tempel?* Församlingen, sådan den visar sig i verkligheten, består alltid och allestädes af blandade ledamöter. Der kan möjligtvis här och der finnas en eller annan, hvars gudsfruktan är så sann, hvars både yttre och inre vandel är så obefläckad, hvars hjerta är så rent och oskyldigt, att han i sitt bröst inrymmer likasom hela Kristendomen, att Kristi lära är likasom lefvande föreställd och afpräglad i hela hans väsende. Om en sådan skulle det med skäl kunna sägas, att han är *Guds tempel.* Men en eller två sådana utgöra ej församlingen. De heligas antal är öfverallt och till alla tider ringa; och hvad som undantagsvis gäller om en eller annan, det gäller derföre icke om det hela. Äfven i den kristna församlingens första och bästa tider var förhållandet sådant, som bevisas icke blott af det nu omtalta brefvet till Corinthierna och dess anledning, utan äfven af mångfaldiga andra ställen i Apostlarnas skrifter, der förvillelser i läran bestraffas, missbruk beifras, fel och laster i lefvernet fördömmas. Till församlingen, sådan den förekommer i verkligheten, sådan som den är och alltid varit, till den yttre och synliga församlingen kan derföre Apostelens uttryck ej lämpas. Men utom den synliga gifves det äfven en osynlig församling, en högre, en ädlare, kringspridd i alla tider och i alla länder, ett samfund, förenadt ej genom yttre, utan endast genom inre band, ett slägte af fulländade kristne, ett Guds husfolk, ett helgamanna samfund, som utgör urbilden till den rätta, den *tänkta* kristeliga kyrkan. Denna församling eller kyrka är *en*, ty hon är enhällig i tron, i kärleken, i hoppet. Hon är enhällig i tron, icke blott i den tron, som rör lärosatserna, ty dessa äro få och enkla i den mån som de äro hufvudsakliga: ett barn kan fatta dem, ty de fattas mindre med förståndet än med hjertat: och *den, som icke undfår Guds rike såsom ett barn, sannerligen, han kommer der aldrig in.* Men den osynliga församlingen, hon är äfven enhällig i den tron, i den rätta, den lefvande, som visar sig i gerningarna, i den tron, som är själen till handlingens kropp, som uttrycker sig i lifvet, liksom solen uttrycker sig i dagen, eller som våren uttrycker sig i blommorna; och egentligen gifves det ingen annan tro, som förtjenar sitt namn, som verkar till bättring i lifvet eller till salighet i döden. — Men just härigenom är äfven den osynliga församlingen enhällig i kärleken. Ty *den, som tro hafver till salighet, han hafver kärleken;* och *hade jag tro, så att jag kunde försätta berg, och hade dock icke kärleken, så vore jag intet,* säger Apostelen. Utan en sådan kärlek och välvilja för alla sina bröder, utan den högre kärleken till Gud, som är allas vår Fader, gifves det egentligen ingen Kristendom, utan döpta hedningar, hvilkas hjertan förneka, den Gud, som deras mun bekänner. — Den osynliga församlingen hon är slutligen äfven enhällig i hoppet, i det rätta kristeliga hoppet, som bär nyckeln till odödlighet och evinnerligt lif i sin hand, och under alla lifvets stormar har sin rätta säkra ankargrund i grafven. En sådan församling, hon och hon allena, är helig och allmännelig. Hon är helig; ty hon härstammar från helighetens ursprung, och icke blott härstammar från, utan äfven återspeglar i hela sitt väsende den eviga heligheten, så vidt nemligen som den menskliga ofullkomligheten tillåter. Hon är allmännelig, nemligen till sin natur och sitt syfte, emedan hon bör omfatta hela menniskoslägtet, emedan hon inbegriper det allmänneliga, det vill säga, det från all enskilt tillsats afsöndrade och rena af Kristendomen. Hon är det nya Jerusalem, hvilket omtalas i uppenbarelse-boken, det nya Jerusalem, som *ofvanifrån är, den heliga staden, som nedkommer af himmelen ifrån Gudi, tillredd såsom en prydd brud till sin man. — Se, Guds tabernakel ibland menniskorna; och han skall bo med dem, och de skola vara hans folk, och sjelfver Gud med dem skall vara deras Gud.*

Kristelige åhörare! Det är en sådan församling, och den allena, som med rätta kan sägas vara ett *Guds tempel.* Den andra, den yttre, den synliga församlingen, hon är blott skuggan af den förra, dess fallna, dess ofullkomliga, dess fördunklade bild; men det måste vara dess bestämmelse att småningom närma sig sin föresyn, och genom allt högre och renare utbildning nalkas sitt slutliga, sitt yttersta syfte. Men på hvilken punkt af utveckling den synliga församlingen ock må befinna sig, så behöfver hon dock alltid en samlingsplats, der dess ledamöter komma tillhopa för en gemensam Gudsdyrkan. Det är väl otvifvelaktigt, att Gud bor öfverallt, och att det vore en fåfäng och dåraktig föreställning att tänka sig honom såsom instängd inom en gifven plats eller bunden vid en viss ort. Men äfven så otvifvelaktigt är det, att menniskans inskränkta natur, för att bättre fatta hans närvarelse, för att med mera samlade sinnen kunna tillbedja och lofsjunga honom, behöfver ett särskilt och bestämdt ställe, ett tempel, som är annat än himlahvalfvet, ett altar, som är annat än jorden. Och derföre, så långt som häfderna gå tillbaka, öfverallt der ett samhälle funnits, der Gud varit mer eller mindre fullständigt känd, mer eller mindre dunkelt anad, öfverallt finne vi tempel och altaren åt Gud eller — gudarna. Sålunda äro hedningarnas tempel, ännu i sitt grus, ett föremål för åskådarens beundran, och många utaf dem blefvo renade och invigda till den enda sanna Gudens dyrkan. Bland de kristna voro templen till en början ringa och oansenliga; men när den kristliga tron efterhand undanträngde sina motståndare, och, steg för steg, eröfrade hela den bildade verlden: då bugtade sig hvalfbågarna liksom himlabågen, då lyste ljusen på altaret, liksom stjernan lyste öfver Bethlehem, då lyfte tornet sin spira emot skyn, då talade klockorna med klingande tungor af metall, orgeln andades i brusande välljud, och rökelsekaret fyllde sig och doftade ifrån Libanon. Äfven i det fattiga, det mörka, det aflägsna Norden, dit Evangelii ljus senare han fram, reste man templen, efter tidens skick och tillgångar och byggnadssätt. Ty det förstås af sig sjelft, att Herrans hus bygges efter någon likhet med menniskors, och att tillgångar, folkmängd, bruk och vana till väsendtlig del bestämma dess beskaffenhet. Man fordrar ej Söderns praktbyggnader, fulla af guld och marmor, i det torftiga Norden: och äfven inom vårt land begär man ej en stadskyrkas prydlighet och anseende i en ringa landtförsamling. Men det är likväl vissa fordringar, som man utan undantag, och med rätta, gör af hvarje byggnad, som vill anses för ett Herrans tempel. Det kan ej alltid vara nytt; men man fordrar med skäl, att det åtminstone underhålles i brukbart stånd, och, när det en gång är föråldradt, att det ombygges. Man fordrar med rätta, att det skall kunna, utan trängsel och qväfning, inrymma församlingen, och vara tillräckligt äfven för en växande folkmängd. Man fordrar med rätta, att det skall vara ljust; ty Kristendomen är en ljusets lära och trifves ej i mörkret: himmelens ljus räcker till för templet, blott vi vilje insläppa det: dagen må gerna se våra goda gerningar, vi behöfve ej skyla vår andakt för solens öga. Man fordrar slutligen med rätta, att det skall vara, om icke prydligt, likväl åtminstone, efter råd och lägenhet, anständigt, värdigt, snyggt, på det att icke åsynen af hjelplös skröplighet, af vårdslösad bofällighet, af smutsig upplösning, måtte nedtrycka sinnet och förlama dess vingar, just när det som bäst behöfver att upplyfta sig och taga sin flygt till Gud, till fadren öfver stjernorna.

Dessa fordringar äro billiga. Jag frågar eder, J invånare af Pjetteryds församling, om er kyrka, i sitt närvarande skick, uppfyller dem. Jag ser henne med förvåning: hon har sannerligen icke sin like i stiftet, troligtvis ej i Sverige, knappast i kristenheten. Hvilken utaf er, i synnerhet bland de mera välmående, skulle vilja bortbyta sitt enskilta boningshus, eller ens sin ladugård, mot detta bofälliga trädskjul? Är detta ett tempel, värdigt en kristelig församling, hon må vara så ringa som helst; är det i en skum lada, som denna, der menniskans högsta angelägenheter böra afhandlas, Guds ord förkunnas, sakramenterna utdelas? Det säges, att ett halft årtusende försvunnit, sedan er kyrka byggdes. Om så är, borden J hafva funnit, redan edra fäder före er borde hafva funnit, att hon långt för detta tjent ut sin tid och behöfde att gå till hvila. När edra egna hus förfalla, då upphjelpen * J dem, och nybyggen dem, när de äro alldeles förfallna. Endast Herrans hus är er likgiltigt; J sen, att det bär femhundraårig mossa på sin panna, men J hoppens, att det skall stå ännu i er tid; och, när det faller, som det en gång måste, då hoppens J, att det icke skall vara er, som det krossar i sitt fall, utan endast edra

---

* *Anm.* Handskriften har: *då böten J på dem.* Småländsk provincialism.

söner; och hvad kan det röra er? — Fjorton år äro förflutna, sedan min företrädare i embetet besökte denna ort och utdömde er kyrka, som långt förut var utdömd af tiden. J förbunden er då att, inom fem år, hafva åtminstone byggnadsvirket till ert nya tempel färdigt och framskaffadt. Huru hafven J hållit ert löfte? Gud har sedan dess förunnat oss frid och rolighet, han har välsignat jorden med korn och kärna, och kyrkans förmögenhet har tilltagit i samma mån som dess bofällighet. Hon är för närvarande den rikaste i stiftet, likasom hon är den uslaste; hon liknar en girigbuk, som svälter ihjäl på sina skatter? Huru hafven J hållit ert löfte? Hvar är den sten, som blifvit bruten, den bjelke, som blifvit huggen, det spån, som blifvit hyfladt till den utlofvade byggnaden? Jo, stenen ligger och sofver i jorden, bjelken står och grönskar på sin rot, spånet sitter otäljdt qvar på sin stam. Skall det sitta der, tills det blir förmultnadt som er kyrka? Det skall det icke, såvida mitt embete ännu gäller för något, såvida som jag ännu har röst och stämma i den svenska kyrkans angelägenheter. Jag är kommen hit för att söka göra slut på detta skamliga oskick. Jag hoppas, att det kan ske i godo. Jag hoppas, det är ingen i församlingen, som icke inser nödvändigheten att med endrägtig

skynd-

skyndsamhet godtgöra den alltför långa försummelsen. Jag hoppas att ej vidare mötas af onödiga invändningar eller tillkrånglade undflykter. I motsatt fall är jag tvungen att å högre ort anmäla förhållandet, och det är icke troligt, att J kommen att vinna derpå.

Dock — härom skall jag snart närmare öfverlägga med eder. Det är egenteligen en verldslig sak, ehuru den står i nära sammanhang med församlingens andeliga angelägenheter. Hvad dessa angår, så har jag, enligt mitt embetes pligt, låtit undersöka er kristendomskunskap, och funnit den försvarlig. Jag förmanar er samteliga att utvidga den kunskap J ägen och förskaffa er den J saknen. Men särskilt förmanar jag eder, J unge, som omgifven altaret, det samma altare, der J nyligen svurit ny trohetsed åt himmelens konung, åt oskuldens Herre och beskyddare, eder förmanar jag särskilt att förkofra er i hans kunskap och vandra på hans vägar. Ansen er icke för fullärda; ty fullärd är menniskan aldrig på denna sidan grafven. Besinnen, att J ären nykomlingar till arfvedelen i Jesu Kristo, och att det beror på er sjelfva, huruvida det arfvet skall förskingras eller förökas. Och förskingras det, hvad viljen J på den stora räkenskapsdagen svara *honom*, som väl hade barnen kär, väl var de ungas vän, men också fordrar rena hjertan och rättfärdighet utan vank? Öfvergifven derföre icke den vännen, vandren i hans ljus, som leder er till fromhet i lifvet och till salighet i döden. Den Högste bevare eder!

Och er öfriga, er samtelige invånare af församlingen, eder förmanar jag med Apostelen Paulus: *lägger bort vrede, grymhet, ondska, försmädelse.* Lägger bort dem, ty *vreden hvilar i en dåres hjerta*, säger Predikaren, vreden är som ett starkt gift, som spränger sitt eget käril, han är själens rost, han är den gnagande masken, som uppfräter ett menniskobröst. *Kläder eder*, fortfar Apostelen, *uti hjertans barmhertighet, vänlighet, ödmjukhet, saktmodighet.* Ty dessa dygder äro den rätta Kristendomens frukter, och på frukterna skolen J känna honom. Den barmhertige *honom skall barmhertighet vederfaras*; den vänlige skall vinna många vänner, och Gud skall vara den ypperste ibland dem; den ödmjukes stol sättes högt i himlen, och *den sig förnedrar, han skall varda upphöjd;* den saktmodiges vägar äro fridens vägar, och han stöter icke sin fot emot stenen. Derföre *unddrager med hvarannan,* heter det vidare hos Apostelen, *förlåter hvarannan, om någon hafver något klagomål emot den andra; såsom ock Kristus eder förlåtit hafver, så görer ock J. Men öfver allt detta ikläder eder kärleken, hvilken är fullkomlighetens band, och Guds frid regere i edra hjertan, till hvilken J ock kallade ären.* Dessa ord behöfva ingen förklaring ibland kristna åhörare; ty om J icke erfarit i edra hjertan, hvad försonlighet, hvad kärlek, hvad frid är, då har i sanning er Kristendom varit fåfäng. Det berättas om Johannes, om den lärjungen, som Jesus kär hade, att, då han var gammal vorden och ej längre förmådde predika, som förr, för de kristna i Ephesus, då steg han likväl dagligen upp för altaret och sade till församlingen endast de orden: *mine käraste, älsker hvarannan inbördes.* Och om J frågen mig, hvad som är summan af Jesu lefnad och död, hvad som är hjertat af hans lära, då vet jag ej bättre att svara er, än med Johannis ord: *mine käraste, älsker hvarannan inbördes!* — Men jag fortfar i min förmaning med Paulus: *J män, älsker edra hustrur, och varer icke bittre emot dem. J hustrur, varer edra män underdåniga, såsom tillbörligt är, i Herranom.* Ty väl är mannen qvinnans hufvud, men qvinnan är äfven mannens ära. Han är den starkare, men derföre skall han äfven vara den ädlare; han skall icke missbruka sin öfvermakt, icke förbittra den svagares lott; han skall påminna sig, att hon öfvergifvit fader och moder och följt honom; Gud har satt honom till hennes beskydd och icke till hennes tyrann. Och på sin sida må qvinnan besinna, att Gud skapade henne till att älska och fördraga, att kärleken är hennes styrka och tålamodet hennes seger; när hon ärar sin man, då ärar hon med detsamma sig sjelf, då bor frid och trefnad i huset, och välsignelsen gjuter sig som en ström derutöfver. — Det heter vidare hos Apostelen: *J barn, varer edra föräldrar lydige i all ting, ty det täckes väl Herranom.* Och att J bevisen föräldrarna lydnad och hörsamhet, det är ju både naturens och uppenbarelsens bud, det är ju en pligt både inför Gud och menniskor, det är ju äfven ert eget bästa; ty hvem vet bättre än föräldrarna hvad som göres eder behof, hvem kan vara angelägnare än de om er framgång? Barnslig kärlek och lydnad äro icke de en sinnebild af den kärlek och lydnad Gud, som är allas fader, med rätta fordrar af oss alla, sina barn; är icke föräldrakärleken en sinnebild af Guds kärlek till sitt menniskoslägte? — Och derföre fortfar också Apostelen: *J fäder, reter icke edra barn;* ty barnet växer ju till och förkofrar sig under edra ögon, det har ju af naturen samma väsende, samma viljans frihet, som J, det är ju en himmelens arfvinge, liksom J sjelfve. Förmenen dem derföre icke hvad rätt, hvad billigt är, hvad som passar deras ålder; förtrycken dem icke med eder öfvermakt eller edra nycker, upplösen icke sjelfmant de band, hvarmed naturen fästat dem vid edra hjertan. Och hvad som gäller om barnen, det gäller ju äfven om tjenarena, de antagna barnen, de sjelfvalda medlemmarna af ert hus. I afseende på dem förmanar Apostelen: *J herrar, hvad lika och rätt är, det beviser edra tjenare, vetande, att J hafven ock en herra i himmelen,* behandlen dem ej hårdare än J kunnen ansvara, bemöten dem med saktmod, med faderlig omsorg, ty J ären dem i föräldrars ställe, och sjelfve ären J tjenare i Guds stora hushåll: ingen är herre, utan Gud allena: den jordiska husfadren är blott en ringa bild af den stora husfadren ofvan stjernorna. — Och till eder, J tjenare, heter det slutligen: *varer lydige edra herrar i all ting; icke med tjenst för ögonen,* ty ögontjenaren är en hycklare, och Gud ser hans falskhet, *utan med hjertans enfaldighet,* det vill säga, uppriktigt och utan flärd, *och med Guds fruktan,* det är, med den tanken, att J tjenen, icke blott under husbondens, utan äfven under Guds ögon, som ser eder trohet och vedergäller den vid dagarnas ända, om ej förr.

Kristelige åhörare! J återfinnen dessa förmaningar samteliga hos Apostelen Paulus i tredje och fjerde kapitlen af hans bref till de kristna i Colossä. Läser dem, begrunder dem och, i synnerhet, följer dem. Då varder *Guds tempel* uppbyggdt i eder, till en förklaring af den yttre tempelbyggnaden, som förestår. Och dertill önskar jag eder välsignelse af honom, i hvars namn templet skall byggas och vigas. Amen.

V.

Vid en Kyrko-visitation.[*]

Af himmelen hafver Herren låtit dig höra sin röst, att han skulle lära dig. [**] Så talade fordom Moses till hela Israel, på hinsidan Jordan i öcknen. Men det talet var icke endast ställdt till Israel, utan det gäller för hela menniskoslägtet. Det var icke ämnadt blott för en viss tid, ett visst tillfälle, utan det gäller för alla tider. Det tillkännagifver på en gång uppenbarelsens ursprung, att den är ifrån himmelen, och uppenbarelsens ändamål, som är att lära och undervisa alla jordens slägten. En sådan lära och undervisning, kristelige åhörare, den är nödvändig för hvar och en på lifsens väg. Ty väl har Gud, såsom Apostelen säger, *inskrifvit lagen i menniskans hjerta;* väl har han satt samvetet såsom en väktare i menniskans bröst, såsom en skiljomur emellan rätt och orätt; väl har han uppenbarat, och uppenbarar sig dagligen, i sina verk; väl kunne vi af den yttre verldens bestämda och oföränderliga gång sluta till hans upprätthållande makt; väl kunne vi ana hans kärlek och hans dagliga nådeprof, då han låter sin sol lysa, sina källor förfriska, sin jord nära oss. Men huru skullen J veta, att den naturliga lagen är *hans* vilja, att samvetet är *hans* röst, att det är *hans* hand och ingen annans, som upprätthåller verlden, som skrifver stjernorna sin ban, den de gå måste, och skickar årstiderna tillbaka att de inträda, när deras stund är kommen? Huru skullen J veta, att alla de välgerningar, som J dagligen emottagen, verkeligen äro af Gudi, äro prof af hans nåd och kärlek för menniskoslägtet: huru skullen J veta allt detta, om ingen hade er det uppenbarat, *om Herren icke hade låtit er höra sin röst af himmelen, att han skulle lära er,* såsom han fordom lärde Israels barn? Derföre är Gud uppenbar vorden, icke blott i den yttre skapelsen, som omger er, icke blott i själen, som tänker, i hjertat, som känner inom er, icke blott i sanningen, som är hans anletes återsken, icke blott i hoppet, som är ett eko af hans fadersstämma; utan han är dessutom äfven uppenbar vorden i ordet, uppfattadt af vise och gudfruktige män i forntiden, bevaradt ända till våra dagar, och beståndande efter oss till dagarnas ända. Der uppenbarar Gudomligheten sina djupaste hemligheter, der vinner tanken ett säkert fäste och hoppet en fast ankargrund, der förnimme vi Guds råd om vår salighet, der förklaras för oss både lifvet och döden. Men till en tolk af det ordet är läraren insatt i sitt embete, han skall predika, han skall uttyda, han skall inprägla det hos eder: icke blott offentligen, på en viss timma i veckan, utan äfven enskilt i edra hus och vid alla de tillfällen, som lagen föreskrifver, eller plägseden stadgar, eller hans egen nitälskan kan bereda honom. Afsigten med hvarje sådan åtgärd är i allmänhet åhörarens uppbyggelse. Men den rätta kristeliga uppbyggelsen består deruti, att ögat ser klarare och hjertat känner lifligare sin himmel, det vill säga med andra ord, att förståndet upplyses och viljan helgas. Derföre höfves det läraren att framför allt tillse, det begreppet, så vidt möjligt är, åtföljer minnet: det höfves åhöraren att söka göra sig reda för sin bekännelse, och med egna ord kunna förklara och utveckla sitt lärostycke. Men Kristendomen är icke endast något för förståndet, något, som skall begripas: den är äfven, och ännu mer, ännu väsendtligare, en angelägenhet för hjertat. Det gifves ett himmelskt sinne, ett sinne för Gudsfruktan, helst hos de unga och oskyldiga, som läraren i synnerhet bör söka att utveckla. Kristendomen är en faderlig, en kärleksrik lära, som, om hon rätt föredrages, går rakt till hjertat. Enligt den är ju Gud den fromme, den kärleksrike Fadren, som skapat och upprätthåller allt, som ej vill annat än sina barns bästa, som gerna tager alla sina skapade verk till sitt faderliga hjerta. *Ty så älskade Gud verlden, att han för den utgaf sin enda son.* Och sonen, han är ju uppoffringen, försakelsen, välviljan sjelf, han gaf bort det högsta, han gaf bort sitt lif för att bekräfta sin lära, och på det *vi* genom den måtte salige varda. Och sedan han kämpat ut på jorden, sedan han lidit och dött för sitt menniskoslägte, sedan han återgått med seger till den, som honom sändt hade, sitter han ännu och manar godt för oss hos den rättfärdige domaren, *på Fadrens högra hand.* Men anden, den helige anden, han är ju som solen på himmelen, han är mensklighetens lifsvärme, som genomtränger och lifvar det hela, och verkar förädlingen i viljan och helgelsen i uppsåtet. Med ett ord, de kristnas Gud är kärlekens Gud, han uppenbarar sig endast genom nåd och välgerningar; hvarje sinne, som lär att känna honom, måste äfven med detsamma lära att älska honom. Och derföre är äfven detta Kristendomens väsendtligaste bud, det är summan af lagen och profeterna, att vi skole *älska Gud öfver allting och vår nästa såsom oss sjelfva.* Ty vår nästa han är ju barn af samma fader som vi, han bär ju samma Gudomens prägel på pannan, han har ju samma behof, samma önskningar, samma bestämmelse som vi. Gör läraren eder uppmärksamma härpå, inpräglar han det med den värma och det eftertryck, som öfvertygelsen ingifver, då förfelar han ej gerna sitt ändamål, då bildar han, genom Guds nåd, Kristus i hjertat, icke blott i begreppet och bekännelsen. Och på detta sätt blir hans undervisning, hvad hon bör vara, icke blott ett solsken, som förskingrar molnen för det fördunklade begreppet, utan äfven ett fruktbärande regn för menniskohjertat. Och under omvexlande solsken och regn växer eviga lifsens säd, och trifves och frodas på oförgänglig åker.

---

[*] I Karlstorp, den 12 Sept. 1837.

[**] Femte Mosebok 4: 36.

Men, skall läraren på detta sätt verka genom sin undervisning, så måste han deri understödjas af eder, J föräldrar och husbönder, J födde, J närmaste lärare för de unga och oerfarna, som äro anförtrodda åt eder vård. Kunnen J sjelfva med säkerhet vägleda dem i undervisningens första grunder, så är det visserligen så mycket bättre. Det är skönt att se en far eller en mor, som under de långa vinterqvällarna samlar omkring sig sina små och lär dem de första bokstäfverna af salighetens kunskap, och förklarar och uttyder allt, och bilägger hvarje ord med en tillsats af faderlig erfarenhet eller moderlig hjertlighet. Det är skönt att se, huru föräldrakärleken uttyder Guds kärlek, och huru menniskans förhållande till Gud upplyses genom barnens förhållande till fadren. Det är utan tvifvel det riktigaste och naturligaste, om den offentlige läraren emottager de unga, på detta sätt förberedda, ur föräldrarnas hand. Men flere torde sakna kunskaper till ett sådant värf, andre sakna tid, andre sakna vilja och håg för att göra det med det besked, som erfordras. Derföre bören J icke försumma det tillfälle, som tiden och edra lärares omtanke kunna bereda eder för att få denna brist afhulpen. Det är i sanning en väsendtlig brist. Ty barnskolan är församlingens hjerta, och på få ställen slår det hjertat som det borde. Det är sannt, att den kan vara förenad med någon kostnad; men denna är så ringa, den utgår så småningom och oförmärkt, att den icke kan besvära någon, icke en gång den fattigaste; och hvad J sålunda kosten på edra barn, det är dock väl icke förloradt, det grönskar upp i välsignelse på edra grafvar; och deras framgång, deras lycka, deras bildning till menniskor, till kristne, till medborgare, den är väl dock er glädje i lifvet, den blir den bästa minnesvården på ert stoft. J hafven dessutom här en ny inrättning, Söndagsskolan, öppnad genom er lärares nit och omtanke. Den kostar er hvarken penningar eller arbetstid: edra barn hafva den utan allt slags afgift. Låten derföre edra barn flitigt begagna den. Det bör fägna er, att J ären den första församling i stiftet, der något sådant blifvit försökt och lyckats. Och lyckas det verkeligen, och består och gagnar, hvarpå jag icke tviflar, så skall jag nog söka att skaffa det efterföljd på andra ställen.

Men, utom detta, hafven J äfven sjelfve ett kraftigt medel att understödja lärarens möda. Det är den dagliga husandakten, yrkad och använd af våra fäder, som voro bättre och frommare än vi. När dagens arbete var slutadt, då församlade de omkring sig barn och husfolk i bön och sång, de föreläste för dem de heliga skrifterna, de uttydde dem, enfaldigt, men hjertligt och eftertryckligt. En sådan sedvänja, den är väl värd att den efterföljes, och åter upplifvas der hon försvunnit. J hafven lättare tillgång, än de, på Herrans ord; och der det ännu saknas, der kan det nu, för vida mindre kostnad än förr, lätteligen anskaffas; och det är en kristelig pligt, att de förmögnare härvid understödja de fattigare. Men det är ingalunda nog, att J *ägen* Bibeln; J bören äfven läsa, och söka att förstå och fatta den. J sägen mig kanske, att J icke hafven tid dertill. Men tiden är lång, mine vänner, och J änvänden den ofta på det, som är sämre, mindre nödigt, mindre upplysande, mindre förbättrande, mindre tröstefullt både i lifvet och i döden. Derföre förmanar jag er att för de unga föreläsa helst nya testamentets heliga böcker. J skolen ej göra det, utan fromma för dem, utan förbättring för eder sjelfva; ty Guds ord leder till salighet allom dem, som det med tro annamma.

Men — då jag således, på ena sidan, förmanar eder till en kristelig husandakt, till det eviga ordets begagnande för er sjelfva och för dem, som äro eder närmast, så måste jag äfven, på andra sidan, varna er för dagens andeliga utsväfningar och ett ovisligt och missförstådt läsarenit. Här går en förvillelse genom landena, en svindel har fattat folket, och det helsosamma Guds ord förtydes af oinvigda läppar, eller bortblandas med fåfänga menniskohugskott. Ett skrymtaktigt slägte med skenheliga blickar vandrar fram genom lifvet, och yfves öfver sin sjelfgjorda helighet, och fördömmer skoningslöst en hvar, som icke är af deras anhang. Farer icke efter deras nymodiga vishet. Det myckna oförståndiga läsandet hör icke till edert yrke och lefnadssätt: J hafven nog af den undervisning, som predikoembetet meddelar er i Herrans tempel, eller Bibeln erbjuder er i edra egna hus. Löpen derföre icke landet om efter allehanda lärdomsväder, påminnen er, *att Herrans röst icke var i vädrena,* tron icke på deras fromhet, som sjelfva skryta dermed, tron icke på anden, som de säga har ingifvit dem. *Mine käraste,* skrifver Johannes, *J skolen icke tro hvar och en anda, utan pröfver andarna, om de äro af Gudi.* Men högmodets, skrymteriets och ofördragsamhetens andar, de äro icke af Gudi, utan af lögnens fader. Akten er derföre för de *falska profeter*, låten icke förleda er af deras hvitmenade helighet, frukten icke för deras vanmäktiga förbannelser, följen dem icke, när de vilja locka er till sina stulna, äfven i verldslig lag förbudna sammankomster. Utan hållen er fast vid edra fäders tro: församlen er i kyrkan, der edra fäder församlade sig, när de lefde, och i hvars grannskap nu deras stoft hvilar. Församlen eder der och icke annorstädes; ty den rätta kristeliga kyrkan hon står i medelpunkten, lika långt från bespottare som svärmare, lika långt från gudlösheten som från vidskepelsen. Hållen er vid den medelpunkten. Jag förmanar er i detta afseende med den förmaning, som Moses gaf sitt Israel, då han sade: *viker icke hvarken på högra sidan eller venstra, utan vandrer i alla de vägar, som Herren eder Gud eder budit hafver, på det J mågen lefva, och eder skall väl gå.*

Efter slutadt förhör hafva de lärare och män, som detsamma anställt, för mig tillkännagifvit, att de funnit kristendomskunskapen i allmänhet god inom dessa församlingar. Härför BÖren J först tacka Gud, som gifvit eder sitt ord, och dernäst edra lärare, som förklarat och uttydt det för eder. Men ansen er ingalunda för fullkomliga, utan söken förkofra er alltmer och mer, och tillväxa i salighetens kunskap; ty salighetens kunskap bidrager *till* salighet, och man försummar icke strafflöst de tillfällen till undervisning, som kyrkan erbjuder. Gud bor i ljuset: Kristendomen är en ljusets lära, och derföre äro mörker och okunnighet okristliga. Hvad J behöfven veta är väl ringa till sitt omfång; men J måsten fatta det klart och tydligt, och bevara det troget, icke blott i ert minne, utan äfven i edra hjertan. Det samma gäller äfven, och i synnerhet, om eder, J unge, hvilkas framsteg jag nyss undersökt. J hafven nyligen här vid detta altare utlofvat att bemöda er om alla kristeliga dygder, det vill säga, rättvisa, återhållsamhet, försonlighet, kärlek eller, som det äfven kallas, att älska Gud öfver allt och er nästa såsom er sjelfva. J hafven beseglat dessa löften derigenom att J druckit af den hemlighetsfulla kalken, hvilken är insatt till en åminnelse af den högsta, den skönaste, den kärleksrikaste uppoffring, som menniskor eller englar veta att omtala. Det var en vigtig stund, näst dödsstunden den vigtigaste i er lefnad, då edra läppar för första gången vidrörde förbundsblodets sinnebild, och edra hjertan togo städja till himmelens tjenst. Vare den stunden alltid oförgätelig, alltid närvarande för edra sinnen! Lifvets dal ligger öppen för er, och ännu synes han er lustig och glädjefull. Men J kännen ännu föga till den dalen, han har många villovägar; ju längre J framskriden, desto törnigare blir han; han är mörk och kylig mot aftonen, och vid hans slut står ert nattqvarter beredt, den ännu mörkare, ännu kyligare grafven. Måtten J genomvandra honom med samveten så fria, med tankar så oskyldiga, med hjertan så rena, som hittills. Och förmån J icke alltid det, måtte då detta altare och dess håfvor styrka er, trösta er, försvara er. Den Högste välsigne eder!

Och eder, J öfrige invånare af dessa församlingar, både unge och gamle, både fattige och rike, er förmanar jag med Petri ord: *frukter Gud, ärer konungen, älsker bröderna. Frukter Gud;* ty gudsfruktan är icke blott vishetens begynnelse utan äfven dess fullbordan, hon är icke blott modren till en eller annan dygd, utan hon är inbegreppet af alla dygder. Hon är redlig, ty Gud ser henne, och hon vandrar i hans ljus. Hon är arbetsam, ty tiden är henne gifven af Gudi, och hon vet, att hon måste ansvara derför. Hon är nykter, ty dryckenskapen fördunklar tankens ljus, som kommer från det Godas gifvare. Hon är ödmjuk, ty hon känner sitt intet emot verldens skapare. Hon är förnöjsam, ty hon vet, att hon har en fader i himmelen, som gifver henne hvad helsosamt är, hon vet, att *Herren ger*

och

och Herren tar, välsignadt vare Herrans namn. Derföre *farer främst efter gudaktigheten, söker först efter Guds rike och hans rättfärdighet, så faller eder allt detta till.* — Dernäst *ärer konungen*, ty öfverheten är af Gudi, hon företräder verldsstyrelsens ställe på jorden: konungen måste beställa om sitt land, som en god och omtänksam fader beställer om sitt hus, bekymret om det helas bestånd ligger på honom, han måste vaka, då vi hvila, han har icke, han kan icke ha, någon annan fördel än landets fördel, han är folkets man, han är ordningens hufvud, den blindes öga och den lames fot. Derföre beder för honom och hans hus, ärer honom, vörder honom, lyder honom med glädje. Och slutligen: *älsker bröderna!* Ty hufvudsumman af budet är kärlek af ett rent hjerta: utan kärlek, fördragsamhet och öfverseende finnes ingen verkelig Kristendom: den, som hatar och förföljer eller strängt bedömmer sin broder, han är endast en döpt hedning, hans namn finnes icke i de lefvandes bok, och kärleken, som sitter på Gud Faders högra hand, kännes icke vid honom på räkenskapsdagen. Kärleken till Gud och nästan är det väsendtligaste i Kristendomen, *älskar du icke din broder, som du ser, huru skulle du då kunna älska Gud, som du icke ser?* Men uppfyller du, så vidt din svaghet förmår, den eviga kärlekens bud, tänker du intet argt om din broder, utan öfverskyler hans brister och förklarar allt till det bästa, glömmer du en oförrätt, och minnes troget hvar välgerning, är du, med ett ord, rotad och uppbyggd i kärleken; — då skall icke välsignelsen uteblifva i lifvet; och när slutligen mullen, liksom dödens tredubbla insegel, faller tre gånger på ditt stoft, då skall välsignelsen icke heller uteblifva. Och en sådan välsignelse, i lifvet och i döden, önskar jag eder alla, för Jesu Kristi skull. Amen.

I.

Vid en Kyrko-invigning.[*]

Uti hvad hus J kommen, säger först: frid vare detta hus! Med en sådan förmaning utskickade Kristus fordomdags de sjuttio för att förklara Evangelium. Men äfven för oss gäller denna förmaning. Den gäller i synnerhet i dag, då vi äro samlade för att till den Högstes dyrkan helga och inviga detta tempel. Alltså *frid vare detta hus,* frid, den skönaste och sista gåfva, som Kristus i dagens Evangelium skänkte sina lärjungar: *Friden låter jag eder, min frid gifver jag eder.* Guds frid vare icke blott öfver detta hus, utan äfven öfver alla dem, som nu och hädanefter besöka det, att de alltid må gå härin som fridens barn, och härifrån med frid i sina hjertan. Fridens Evangelium blifve här förkunnadt, samvetets frid blifve här vunnen, den eviga friden blifve här grundlagd! Derföre ännu en gång: *Frid vare detta hus!* [**]

Kristelige åhörare! J hafven här med förenadt arbete uppfört Herranom ett hus. Så vidt det berott på er, hafven J sökt att göra det värdigt sitt ändamål. Under det höga hvalfvet lyfter själen sig glad och fri emot sitt ursprung, och himmelens ljus blickar vänligt in genom de rymliga fönstren. Hvad skulle jag för er mångåriga, fromma möda kunna önska både er sjelfva och er kyrka bättre än frid? Ack! det menskliga lifvet är fullt af oro. *Menniskan, af qvinno född,* säger Job, *lefver en liten tid, och är full af orolighet.* Det ligger i hvarje menskligt hjerta en längtan till något annat och bättre, ett missnöje med det närvarande, och hela vår lefnad är ett fortsatt vädjomål till framtiden. Barnet längtar att bli yngling; ty på ungdomens blomstrande höjder der tror han, att sjelfständigheten och glädjen och lugnet bo i solskenet. Men, när han är deruppe, då möta honom först lifvets stormar, slumrande begär vakna i hans sinne, och friden trifves icke i det unga, i det oroligt klappande hjertat. Då längtar han till mannaålderns sjelfbestånd och anseende, der, tänker han, uppfyllas alla hans önskningar, der vill han hvila ut, i lugnet af de träd, han sjelf planterat, der vill han bjuda friden till hvardagsgäst under sitt eget tak, der, menar han, är all hans längtan, all hans oro stillad. Men knappast är han der, innan han märker sitt misstag, och begynner klaga öfver fordom obekanta bekymmer, han måste sörja för sitt och de sinas bestånd, för sitt anseende, för sitt namn, och utbrister slutligen med profeten: *hade jag icke godan ro, och sådan oro kommer.* Derföre vänder han sin blick emot ålderdomen, ty der, tror han, äro begären lugnade, der äro bekymren tystade, der är lifvets kamp genomkämpad, der växer friden med silfverhåren på den gamles hufvud. Men se, när han sålunda inträdt i årens dal, då finner han den mörk och kall, då klagar han öfver att hans kraft är försvunnen, att hans glädje går på krycka, att lifvet med hvarje dag mer och mer förmörkas för hans skumma ögon; men friden, som han trodde skulle bo härstädes, se, den är flugen undan som en skygg dufva, den trifves nu mera ingenstädes om icke i grafven, dit den gamle hastar och, stående på brädden deraf, suckar han med David: *menniskorna gå bort såsom en skugga, och göra sig mycken onyttig oro.*

---

[*] I Berga, Pingstdagen 1825.

[**] Luc. 10: 5.

Sådant är det menskliga lifvets skick. Till frid och lugn längtar hvarje menskligt hjerta, och likväl är det ingenting, som så gerna och så jemt undflyr oss. Omgifne öfverallt af fiendtliga krafter, måste vi, från vaggan till grafven, kämpa om vår varelse och vårt bestånd. Från jord och haf måste menniskan med svett och möda framtvinga sitt uppehälle. Men om hon också lyckligt öfvervinner alla dessa yttre svårigheter, så bär hon likväl fridens fiende i sitt eget hjerta. Der rymmas oändliga önskningar, der kriga ständiga begär, der äflas oron alltjemt och tumlar omkring som på sin valplats. Finnes det då ingen frid på jorden, hafve vi ingen annan ro att förvänta än grafvens? Jo, *Kristus är kommen,* säger Paulus, *Kristus är kommen, och hafver igenom Evangelium bådat eder frid;* och på mångfaldiga ställen i de heliga skrifterna inpräglas den sanning, att Kristendomen är en fridens lära, att frid är stiftad för menniskor genom Jesum Kristum. *Frid på jorden* sjöngo englarne redan vid hans födelse: som en fridsstiftare lefde han, som en fridsstiftare dog han för våra synder.

Men hurudan är den frid, som Kristus oss genom Evangelium bådat hafver? Icke består den i något yttre jordiskt lugn, eller jordisk lycka och medgång. J veten det väl, mine åhörare, Jesu Kristi rike var icke af denna verlden, det är egentligen inga timliga fördelar, som han utlofvat åt sina bekännare, det är ej heller någon timlig frid, som han eder bådar. *Icke gifver jag eder, såsom verlden gifver,* säger han sjelf i dagens Evangelium. Det är tvärtom en inre frid midt i verldens oro, midt i lidandets stunder, det är en frid, som ej beror af det timliga, emedan den till sitt väsende och sitt ursprung är evig, det är en frid, som icke störes af jordens stormar, emedan den är kommen från himmelen. Det är icke en yttre, utan en inre frid, det är icke verldens, utan

Guds frid, det är *den* frid, hvartill jag i dag inviger detta tempel, och hvartill jag skulle önska att äfven kunna inviga edra hjertan.

Till denna Guds frid, kristl. åh. hörer mycket; men det första och yppersta är det, att den befriar oss från begärelsernas välde. Har en gång det jordiska och timliga blifvit oss det vigtigaste, så är det fåfängt att hoppas något lugn för ett menskligt sinne. Ty begärelsen, äfven sedan den blifvit tillfredsställd, ger oss ingen hvila. Hon födes alltid ny, och omvexlar endast sitt föremål. Men hafva vi deremot en gång lärt oss känna och värdera ett högre lugn, en renare glädje än den som jordiska lustar gifva, då skola dessa ej längre föra oss bort från den frid, som i Gudi är, då skola vi utropa med David: *Herre! för dig är allt mitt begär, och min suckan är dig intet fördold.* Vi skola då ej anse all jordisk fröjd med likgiltighet, men vi skola ej heller värdera den mer än den förtjenar. Det timliga goda, som Gud gifver, skola vi ej förakta, men ej heller omåttligt gräma oss och förtvifla öfver dess förlust. Vi skola ej förakta dagens nöjen, men söka dem endast som en vederqvickelse efter arbetet, eller som en styrkande förberedelse dertill. Vi skola ej förakta medmenniskors bifall, men ärelust och fåfänga skola vika fjerran ifrån oss, och dårarnas spott skall ej såra oss. Vi skola ej förakta att med flit och arbetsamhet skydda oss och de våra för brist och behof, att vinna välstånd och beqvämlighet; men girighet och slem vinning skola vi afsky, och *den orätta Mammon* skall aldrig blifva vår afgud. Vi skola, med ett ord, vara befriade från de jordiska lustarnas herravälde; ty det jordiska är icke mera vår endaste, mindre vår högsta lust, *och i himmelen bor han, som glädjen gifver.* Ja, i himmelen bor han, som glädjen gifver; men han bor tillika, osynlig, i detta tempel. Härifrån förkunnas hans ord och hans rätter, här förklaras för er de eviga buden, härifrån utgår den lefvande anvisningen att *öfvervinna verlden samt med dess lustar och begärelser*, här, och icke annorstädes, skall frid stiftas i edra egna bröst, den *Guds frid, som öfvergår allt förnuft.* Måtte aldrig dess bud förkunnas förgäfves inom dessa murar, måtte hos er och edra efterkommande fridens säd, som här utsås, växa och bära frukt, för tid och för evighet, i renade, förbättrade, helgade hjertan!

En annan omständighet, som också hörer till den frid, som af Gudi är, är en kristelig fördragsamhet och öfverseende med andras brister. Hvad som gör det menskliga lifvet angenämt, eller åtminstone drägligt, mine åhörare, det är utbytet af ömsesidiga tjenster, af kärlek, af välvilja, af fördragsamhet. Fridens lära, hvartill detta tempel i dag inviges, fordrar också alla dessa dygder af en hvar, som bekänner Jesu Kristi namn. *Dömmer icke, så varden J icke dömde. — Tänk ej argt om din broder, öfverskyl med hans svagheter. — Välsigner dem som eder banna, görer dem godt, som eder hata*, detta är ju allt den store mästarens ord, och J skolen ofta höra dem inom dessa murar. Men huru mycket fordra vi icke i denna väg af andra, och huru litet äro vi ej benägne att sjelfve gifva! Vi fordra kärlek; men hat, afund, missunsamhet utdela vi sjelfve med rika händer. Vi fordra uppriktighet; men med förställning och list möta vi ofta våra medmenniskor, och lyckönska oss öfver vår egen klokhet, när vi lyckats att bedraga dem. Vi fordra fördragsamhet; men när någon har fallit, så som menniskor falla, då fröjdas vi öfver hans fall, då utskrika och förstora vi det, och utropa skenheligt med fariseen: *jag tackar dig Gud, att jag icke är såsom denne syndare.* Vi fordra förlåtelse och försonlighet; men sjelfve vilja vi icke uppoffra vår hämnd, vi skrinlägga hatet som en skatt i våra egna hjertan. Icke förer detta till den frid, som i Gudi är, icke är detta den kristliga kärlekens anda, icke är detta det efterdöme, som Kristus oss gifvit hafver genom sin lefnad och sin död. *Hans* hela lefnad var kärlek, välvilja, fördragsamhet, och hans död var syndares försoning. Jag står här och talar inför hans altare. Kallas det icke, är det icke försoningens altare, fridens altare? Skola icke här synderna förlåtas, skall icke här frid stiftas mellan Gud och menniskor? O måtte aldrig ett ofördragsamt, ett oförsonligt, ett hatfullt hjerta nalkas detta nådens bord, måtte aldrig annat än kärlek, välvilja, förlåtelse böja knä inför denna altarrund, måtten J och edra efterkommande här alltid kunna bedja med tillförsigt: *förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåte dem oss skyldige äro.*

På detta sätt, kristelige åhörare, kunna vi hoppas, att Gud af sin oändliga barmhertighet gör detta tempel till ett fridens tempel. Och hvar skulle väl verldens lustar bättre qväfvas och öfvervinnas än på det rum, der Herren bor, der hans lag förkunnas, hans belöningar utlofvas, hans nåd omsväfvar oss? Hvar skulle fördragsamhet, öfverseende, förlåtelse, bättre inplantas än i det hus, der försoningens lära alltjemt predikas, der mensklighetens stora skuldebref dödas, der synderna förlåtna varda? Hvar skulle friden finnas på jorden, om icke här, der himmelen stiger ner med sitt ord och vederqvicker de bedröfvade och söfver sorgen? Utanföre stormar det alltjemt, och jag vet icke hvar vi skulle leta opp någon varaktig ro på jorden, någon glädje, som ej försvinner, något hopp, som icke sviker. Men här, inom dessa murar, är det lugnt, hit böra lifvets bekymmer ej räcka: du bör lägga af den gamla menniskan, innan du stiger öfver tröskeln, och stå ren och obesmittad inför Guds anlete. Huru kommer du hitupp, eller huru kommer du härifrån, utan att gå öfver de dödas hviloställen? Ack, hvar menniskan sätter sin fot på jorden, der trampar hon på en graf, ofta utan att sjelf veta det; men här utanföre hvila dina fäder, det växer grönska öfver deras stoft, och om några år hvilar du sjelf jemte dem i den stilla, den fredliga kammare, dit jordens oro icke hinner. När du sålunda går fram öfver förgängelsens hviloplatser, då vet du, hvart din slutliga väg bär, då må du påminna dig, att de dödas hem är beläget omkring fridens hus. Det huset är fridlyst: måtte jag äfven kunna lysa frid öfver ditt hjerta, öfver alla deras hjertan, som i århundraden skola söka tröst och hugsvalelse härinne. Huru många slägten, ofödda ännu, skola knäböja inför detta altare, huru många sinnen skola här lyfta sig i bönen till Gud, huru många bröst skola här glädas af eviga lifsens ord! Frid och välsignelse vare öfver dem alla! Hör mig, du gode fader, du, som bor i höjden, hör på din tjenares röst: håll din hand öfver det tempel, vi i dag invigt dig, bevara det heligt och vaka öfver dess gårdar! Men vaka ännu mer öfver deras hjertan, som här skola dyrka dig, nu och framdeles, och så länge som dessa murar hålla tillsammans! Låt dem tillbedja dig i andan och sanningen, låt intet enda af dina ord, som här förkunnas, falla på jorden, utan låt det falla på hjertat, och bära frukt för tid och för evighet! Gör ditt hus till en salighetens plantskola: gif salighet af höjdene! Gör det till tröstens skattkammare: gif tröst af höjdene! Gör det till fridens arfvedel: gif frid af höjdene! *Frid vare öfver detta hus!* Amen.

II.

Vid en Kyrko-invigning.*

När Salomo hade byggt templet och skulle viga det Herranom, då lyfte han sina händer mot himlen och bad till Gudi: *Vänd dig till din tjenares bön och till hans begär, Herre min Gud; så att du hörer det lof och den bön, som din tjenare gör för dig i dag: att dina ögon måga stå öppna öfver detta hus natt och dag.* Äfven vi, kristelige åhörare, hafva här ett nybyggdt tempel att helga Herranom. Väl är det ringa emot Salomos, liksom vi sjelfve mot den kunglige vise: dock är det ämnadt till den Högstes dyrkan, och en renare, en högre lära skall predikas här än den som hördes i Jerusalem. Med tillförsigt anförtro vi derföre detta hus åt den Högstes vård; vi nedkalla hans välsignelse deröfver. Ty hvad kan vara eder dyrbarare, kristelige åhörare, än dessa murar, uppförda af edert fromma nit till den Högstes dyrkan, dessa hvalf, der hans ära skall genljuda för er och edra efterkommande i århundraden? Det kan icke vara er likgiltigt, att den Högste omhägnar med sin nåd en byggnad, som är uppförd till hans dyrkan. Och den dagen, då den byggnaden inviges och helgas till Guds tjenst, den bör vara er alla en glädjefull, en högtidlig dag. Sen er omkring: midsommaren är kommen med sin fägring, jorden grönskar af hopp, och i de fulllöfvade träden sjunga fåglarna om Guds ära. Och midt i sommarens prakt står er nya kyrka, glad och rymlig och ljus, en Guds boning, ett fridens bönehus, färdigt att invigas till sin bestämmelse. Men rundtomkring altaret stå det eviga ordets tjenare, med sinnen lyfta emot höjden, och med bibelspråk på sina läppar. *Detta är den dagen, som Herren gör: låtom oss på honom fröjdas och glädjas.* Låtom oss bedja med Salomo: *Vänd dig till din tjenares bön och till hans begär, Herre min Gud; så att du hörer det lof och den bön, som din tjenare gör för dig i dag: att dina ögon måga stå öppna öfver detta hus natt och dag.* *

---

* I Skatelöf, Midsommardagen 1825.

Gud vårdar sin kyrka; detta lär oss både Bibeln och förnuftet. Hans ögon stå natt och dag öppna öfver sitt hus. Men *hvar* är Guds hus? Så säger Herren hos Esaias: *himmelen är min stol, och jorden är min fotapall; hvad är det då för ett hus, som J mig bygga viljen? Eller hvar är*

---

* Första Kon. bok. 8: 28, 29.

det rummet, der jag hvila skall? Och på ett annat ställe säger Salomo: *himmelen och alla himlars himlar kunna icke begripa dig; huru skulle då detta huset göra det, som jag byggt hafver?* Nej, det är ett större, ett oändligt hus, der vi måste tänka oss den oändlige. I hvar och en af dess mångfaldiga salar har han hvälft himmelen till tak, han har ställt en sol till väggur, och när natten kommer, hänger han ut månen till lampa. Vi kalla det huset för verlden eller skapelsen: en stor, en höghvälfd moderkyrka, der en evig gudstjenst firas. Ty ifrån den högsta engeln, som står närmast hans thron, ner till fågeln, som qvittrar på sin gren, prisar honom allt lefvande. Men huru stor den kyrkan är, så vårdar han henne dock faderligt, huru vidsträckt verlden är, så bär han den dock vid sitt hjerta. Det stora som det lilla, det höga som det låga, omfattar han med samma omvårdnad; ty för honom är intet stort eller ringa, intet är högt eller lågt för den allrahögste. Derföre skrifver han stjernorna sin ban, men han kläder tillika marken med liljor; han skickar ut sina stormväder och jagar verldshafvet öfver dess brädder, men tillika krusar han källan med ett sakta väder, och vaggar blommorna, och svalkar den trötta vandringsmannen. Ty *synnerligast låter han sig vårda om menniskan*, derföre att hon från början var hans afbild, derföre att den bilden ännu ej är fullt fördunklad, derföre att hennes förstånd kan ana *hans* vishet, hennes hjerta kan känna *hans* kärlek. Det sista, som framgick ur hans skaparhänder, var menniskan, med ögat som forskar mot himmeln, med anden som längtar dit tillbaka. Henne leder han, henne uppfostrar han, henne hägnar han framför allt lefvande. Det bör vara oss en tröst, att den allsmäktige, som styrer de himmelska härskarorna, han försmår ej heller att styra våra obetydliga öden: ett krossadt hjerta är för honom äfven så vigtigt som en krossad jord, ett slocknadt hopp fäster hans uppmärksamhet äfven så mycket som en slocknad sol. Sannerligen, det bor en fader i höjden, som vakar öfver oss alla; det fins ett öra i molnen, som lyssnar till vår klagan; det klappar ett hjerta ofvan stjernorna, som förbarmar sig öfver oss. Vore det icke så, vore vi alla som hittebarn utkastade i tiden, vore vår bestämmelse ingen annan än den att irra omkring utan ledning i lifvet, för att plågas och dö, vore vår glädje icke bättre än djurens, vore vårt yttersta hopp intet annat än en säker förrutnelse: O hvem ville icke då säga till bergen: *faller öfver oss,* och till afgrunden: *skyl oss;* hvem ville ej då genast lägga sig ned i sin graf och suckande fråga, hvarföre han blifvit till? Men så *är* det icke, så *kan* det icke vara. *Edra hufvudhår äro*

all

all räknade, säger den store läraren. Det gifves en Gud, som har skapat och upprätthåller oss, *han styrker oss, han hjelper oss ock, han håller oss vid makt genom sin rättfärdighets högra hand. I honom lefve vi, röras och hafve vår varelse.* Han öfvergifver oss icke, han vakar öfver oss, som en moder vakar öfver sitt slumrande barn, han leder oss, som en vän leder den blinde vännen.

Vår Gud är oss en väldig borg,
Han är vårt vapen trygga;
På honom, i all nöd och sorg,
Vårt hopp vi vilje bygga.

Vi behöfve derföre hvarken att frukta eller klaga, *såsom de der intet hopp hafva;* ty så länge jordens grundvalar stå och himmelen är spänd derutöfver, så länge står äfven den sanningen fast, att Gud ser oss, och icke förgäter sitt skapade verk, utan tänker på den rättfärdige, och styrker den lidande, och uppfriskar hans hopp, och håller räkning med hans tårar.

Den korta stund, jag vandrar här,
Hvad fruktar jag och klagar?
Han, som den gode herden är,
Han mina steg ledsagar.
Han, som gaf lifvet för sin hjord,
Än med sin anda och sitt ord
Är när oss alla dagar.

Således — Gud vårdar menskligheten. Men hvad *är* menskligheten? Löfven falla af om hösten, och det ena slägtet går bort efter det andra. Hvad som utgör menniskoslägtet i dag är, till en stor del, icke mera till i morgon. Vi äro alla födda för grafven, och ingen sol går upp, som icke skiner på ett nyligen samladt menniskostoft. Hvad är det beståndande i denna ständiga omvexling? Icke är det den enskilta menniskan, ännu mindre hennes jordiska del. Det enda beståndande är anden, fattad såsom ett helt och evigt fortgående: det är menskligheten själ, som aldrig dör. Menniskoanden är Guds lärjunge. Honom uppfostrar han, men i stort; hvad som icke hinnes med hos den ena, det fortsättes hos den andra, tilldess en gång fullkomligheten är hunnen. Menniskolifvet är en stor uppfostringsanstalt, och läromästaren bor i himlen. Men *tusen år äro för honom såsom en dag,* lärostunderna äro århundraden. Till tvenne stora ändamål är denna uppfostran riktad. Det ena är förståndets upplysning och sanningens kunskap; och hvem kan neka, att menniskoslägtet i *detta* afseende ständigt framskrider? Kunskapen går i arf från slägte till slägte, och hvar och en lägger sin skärf till det ärfda. Huru mycket veta vi icke nu, mera än våra fäder: huru mången sanning, obekant för dem, ligger icke nu i dagen för alla! Men kunskapens träd är på godt och ondt, och visheten *allena* bär blott onyttiga frukter, Sodoms-äpplen med lysande yta, men innanmätet är förbrändt till aska. Derföre, det andra och vigtigare ändamålet med menniskoslägtets uppfostran, det är viljans förbättring. Hvad rätt är, det skall du göra, icke af fruktan, men med lust, du skall rensa slagget ur ditt hjerta, du skall vilja hvad den himmelske Fadren vill, eller, som Bibeln uttrycker det: *du skall älska Gud öfver allting.* Ty kärleken är summan både af lagen och Evangelium: *den mig älskar, han varder hållande min bud,* säger Herren. En sådan renad, förbättrad, helgad vilja åsyftar Gud hos menniskan; för det ändamålet *har han utgifvit sin enda son, på det att hvar och en, som tror på honom, skall icke förgås, utan få evinnerligt lif; det* är uppenbarelsens, *det* är försoningens, *det* är verldsstyrelsens yttersta syfte. Alltså, till sanning och dygd eller, som man äfven kan kalla det, till vishet och kärlek, till förstånd och tro, vill Gud uppfostra sitt menniskoslägte. Men denna uppfostran måste ha en synlig bild på jorden, en spegel af Guds tankar; och *detta* är den kristeliga kyrkan, det är bandet i andans verld, det är helgamanna samfund. Hvad som är högst och bäst i menskligheten, det föreställes alltså genom kyrkan. Ty hvad är högre än det eviga ljuset, hvad är bättre än kärlek och tro? Utgöra icke *dessa* den egentliga menskligheten, det, hvarigenom vi förnämligast skilja oss från djuren? Äro icke *dessa* den egentliga kärnan, det evigt beståndande, då allt det andra är skal, är tillfällighet, är vacklande omvexling? Kyrkan är derföre på en gång menskligketens hufvud och hjerta, eller rättare, hon är menskligheten sjelf, fattad i sitt högsta och renaste begrepp. Och när vi derföre säga, att Gud vårdar sin kyrka, då säga vi äfven med detsamma, att han vårdar sitt menniskoslägte; när vi tänka på vår upplysning, vår helgelse, då tänka vi äfven med detsamma på den stora, den eviga sabbaten, hvars förbleknade bilder, med hvarje vecka, komma och gå öfver jorden.

Men *huru* vårdar Gud sin kyrka? Hvad medel använder han till dess upprätthållande, till dess utspridande, till dess seger? Det första medlet är *ordet,* som var i begynnelsen och varar till ändan. Se, flera tusende år ha förgått, mången djuptänkt lära har blomstrat upp och försvunnit, mången blind och osalig tro har blifvit predikad med eld och svärd; men hon var död från början och derföre är hon längesedan död i minnet. *Men Guds ord varar evinnerliga,* icke genom ett underverk, som man onödigtvis åberopar, utan genom sin egen inre sanning, sitt eget inre lif. Det ordet bär sig sjelft, liksom jorden bär sig sjelf i den ändlösa rymden; det är Guds ord, just derföre att det tillika är den ädlaste, den renaste mensklighetens ord, det är ett uppenbaradt ord, just derföre att det tillika är det högsta förnuftets. Ty uppenbarelsen är Guds förnuft; men det menskliga förnuftet är ju en stråle af hans, är ljus af hans ljus, fastän brutet i skyarna, fastän orenadt i gruset, fastän mångfärgadt af de omgifvande dunsterna; dess väsende är likväl ursprungligen detsamma. Derföre kan det också aldrig gifvas någon verklig strid mellan uppenbarelsen och förnuftet, likaså litet som det gifves någon strid mellan barnets enkla pråk och den utbildade talarens. Men är det uppenbarade ordet ingenting annat än ett högre, ett klarnadt förnuft, så följer deraf, att det måste bestå så länge som förnuftet, så länge som menniskoslägtet varar. *Helfvetets portar skola ej varda det öfvermäktiga*, heter det med rätta, ty helfvetet är det Onda, är mörker, är oförstånd. — Således, genom ordet vårdar Gud sin kyrka, och ordet upprätthåller sig sjelft af egna krafter. Men på samma sätt har det äfven blifvit utspridt, och utsprides ännu dagligen. J hafven ju alla hört, huru Herrans ord, helst i våra dagar, flyger öfver hafvet, och slår ned på öar, som nyligen voro obekanta, bland hedningar, som nyss gingo till de stumma afgudar? J hafven ju hört, huru Kristi Evangelium vandrar fredligt genom ödemarkerna till jordens ändar, vid solens portar och vid aftonrodnadens säng; J hafven ju hört, huru det bygger sig hyddor midt ibland vildarna, som med undran, med kärlek, med tro, herbergera den himmelska gästen? Guds ord talar snart alla verldens tungomål, det bor rikeliga både i norr och söder, den stora kyrkan omfattar snart all land; *det folket, som i mörkret vandrar, ser ett stort ljus, och öfver dem, som bo i mörko lande, skin det klarliga;* det skall snart varda *en* hjord och *en* herde. Men icke utsprides Kristendomen nu, såsom fordomdags, med våld; Petrus har blifvit visare och stuckit sitt svärd i skidan; allt *krig med storm och blodig klädnad* är förvist ifrån tron, den går hvitklädd, som invånarne i det nya Jerusalem; fridens lära kommer med frid, det sväfvar en dufva öfver hennes hufvud liksom fordomdags öfver Jordan, hennes hand är utsträckt till försoning, och öfvertygelsen sitter på hennes läppar. När hon en gång öfvertygat *alla,* när alla jordens barn med gemensamma röster bekänna en gemensam tro, och bedja till en gemensam Fader, då skall det visa sig, bättre än nu, hvad en helig, allmännelig kyrka är, hur den bildar, hur den uppfostrar, hur den förädlar menskligheten, då skall det visa sig huru Gud vårdar sin kyrka genom ordet.

Ett annat medel, hvarigenom Gud vårdar sin kyrka, är *läroembetet.* I hufvudsaken förklarar sig väl det eviga ordet sjelft; ty *det* är egentligen förklaringsgrunden för allt annat, *det* är hufvudnyckeln till alla kunskapens dörrar; det anslås ingen känsla i menniskobröst, hvartill ej grundtonen ligger förvarad i de heliga skrifterna. Derföre är ett rent och fromt sinne den oumbärligaste, stundom äfven den bäste, bibeltolkaren. Men i det enskilta förekommer dock mycket, som kan vara mörkt och otydligt för den okunnige. Detta måste läraren förklara och upplysa. Derföre måste han äga en mängd svårförvärfvade kunskaper, och som gerna, om de rätt och grundligt skola fattas, fordra en hel menniskoålder. I synnerhet måste han känna de gamla språken, som äro uppenbarelsens modersmål; och icke dessa allena, utan äfven flera andra, på hvilka forntidens vishet och samtidens bildning uttryckt sig. Ty väl bör den andeliga kunskapen vara honom det förnämsta, väl är kyrkan en andelig bildningsanstalt, och Guds ord bör gälla mera än menniskors; men kyrkan är äfvenväl en inrättning, som hörer till staten, hon är statens andeliga grund, genom osynliga band är hon förenad med honom. Derföre får den så kallade verldsliga visheten icke heller försummas; kyrkan bör vara *allmännelig* och omfatta det hela af mensklig odling; större delen af menigheten får ingen annan undervisning, hvarken för det andliga eller det lekamliga, än den läraren meddelar. Derföre bör han vara allt i allom för sina åhörare, han bör styra sin församling, som patriarkerna fordom styrde sitt hus, han bör vara en myndig man, en konung i den krets, som hörer till hans kyrka. Han bör känna, icke blott Guds lag, utan äfven menniskors, han bör känna menniskor i allmänhet, just derföre att han förkunnar Gud; menniskolifvet med allt sitt vetande, med hvarje sin känsla, bör ligga som en uppslagen bok för honom. Dock — hvad är lärdomen allena, om den icke är understödd af det bästa, af ett sjelfständigt sinne och en fördomsfri blick? Läsrummet är ingalunda lärarens uteslutande boning, han måste ut och bada sig i tidens ström, han måste vara hemmastadd i det allmänna lefvernet, hans blick måste väl vara riktad emot himmelen, men han får ej heller glömma jorden, der han bor, att han icke må stöta sin fot emot stenen. Äro också hans ögon skumma, derföre att han förmycket, för ifrigt, fästat dem på de heliga skrifterna, på Gudomlighetens runor; hans inre syn måste vara klar och skarp såsom lodjurets, han måste i allt stå på sin egen grund, trygg i sin styrka, obekymrad om dagens hugskott, om det vacklande omdömets nycker. Och likväl — med blotta kunskapen, med blotta sinnets ljus, är den kristlige läraren knappast halffärdig. Hjertat är det, som gör läraren, liksom mannen i allmänhet; *der* är roten för allt menskligt värde. *Der* skall det bo en fromhet, som är Kristendomens sammandrag, ett nit, som aldrig slocknar, ett tålamod, som aldrig tröttnar, en sinnesstyrka, som är det Storas moder, men tillika en barnslig oskuld, som är värd mera än visdomen, en tillförsigt till Gud, som aldrig sviker, derföre att hon aldrig svigtar, ett hopp så rikt, så oändligt som evigheten, dit det syftar. Öppen som ett barn, fast som en man, och vis som en gubbe — detta är, i tre ord, den rätte, den trogne, den kristlige lärarens beskrifning.

Sådan bör läraren vara. Då först är han ett medel i Guds hand att vårda dess kyrka. Men hvar finna vi en sådan? Behöfver jag att fråga det i dag, behöfver jag att derom fråga eder, J invånare af dessa församlingar? Kännen J icke tilläfventyrs igen den bild, jag målat, finnen J ej den bilden träffad, sen J icke mannen huru han står midt ibland eder? Jag märker det väl, edra ögon, liksom mina, söka ibland mängden er själasörjare, som snart i tjugu år ledt eder på lifsens väg; de söka *honom*, och hvila med glädje, med vördnad, med tacksamhet vid den funna.* Stig derföre fram, du trogne herde, du gudomlighetens härold, du grånade lärare för denna kristliga menighet: stig fram och stå till rätta för din egen ära. Se dig omkring! Hvart du ser inom dessa murar, skådar du din förtjenst, du står här midt i ditt fulländade verk, du står här med högre anspråk än jag, som i dag endast inviger och helgar hvad du grundat och fullbordat. Dock, det är icke endast i detta afseende, som du äger ett företräde. Äfven i ett annat, i ett vigtigare, vet jag väl, att *du* kunnat innehafva den plats, *jag* nu innehar, och att *du* kunnat värdigare bekläda den. Men — du var visare än jag. Du visste väl — hvad jag ej heller glömde — att det icke är så lätt, som kanske mången tror, att intaga den plats, som Wallqvist fyllde med sitt snille, och Mörner med sin rättfärdighet. Du visste väl, att korset är en börda, äfven om det är smiddt af guld, att det hänvisar på försakelse och uppoffringar, att det medför dagar fulla af bekymmer och nätter utan sömn. Du visste väl, att den bördan icke är så lätt, när man nemligen vill bära den utan vanheder, bära den *så,* att man kan ansvara inför Gud och sitt samvete, inför konung och folk, inför samtid och efterverld. Du var visare än jag; och derför qvarblef du i ditt lugn, du frodas i din skugga, aktad på en lägre plats, och förtjent af en högre. Jag ångrar icke hvad som skett, men jag lyckönskar dig till din vishet. Njut länge dess frukter, låt församlingen njuta dem med dig, upplys henne med din kunskap, vägled henne med ditt efterdöme, *föd min får*, och led dem till *de brunnar, som vatten gifva.* Var länge ännu en föresyn för dina yngre bröder i embetet, låt dem se på dig hur man vinner ett berömdt namn och tillika ett älskadt, stå ännu länge som en ledstjerna för många. Och när *den* stjernan går neder, måtte hon slockna gladt i de eviga vågorna, måtte hon uppgå på nytt i fröjd, och skina klarare på en skönare, på en renare himmel!

---

* Kontraktsprosten, Doktor C. M. Agrell, berömd Orientalist (jfr. *E. Tegnérs samlade skrifter*, andra bandet, sid. 81). Han hade, året förut, innehaft tredje rummet på samma Biskops-förslag, der talaren innehaft det första.

Och sålunda, kristlige åhörare, har jag i korthet genomfört min betraktelse för dagen. J hafven förnummit, huru Gud vårdar menniskoslägtet och, med detsamma, sin kyrka, hvilken föreställer det bästa derutaf och är dess andliga förebild. J hafven förnummit, huru vårdningsmedlen äro ordet och läraren, det eviga ordet nemligen och den trogne läraren. Här är väl egentligen frågan om den kristna, den stora, den allmänneliga kyrkan. Er egen är väl endast en ringa del derutaf, ett utbygge på mensklighetens höga tempelbyggnad. Men hvad som gäller om det hela, det gäller äfven om den ringaste af delarna, och J kunnen derföre med trygghet anförtro i den Högstes vård det hus, som J här upprest till hans ära. Det huset står under ett mäktigt värn, det är ett fridens hus, jag lyser Guds frid derutöfver. Men hvad betyder friden öfver de kalla, öfver de kalkade murarna? Måtte jag äfven kunna lysa Guds frid öfver alla de tusende hjertan, som här skola söka tröst och vederqvickelse! Den Högstes beskydd, den Högstes välsignelse vare öfver dem alla! — Derute ser jag att J tillreden dödens sängar, J gräfven om jorden för att utså i förgänglighet hvad som skall uppstå i oförgänglighet. Der skolen J och alla edra söner en gång hvila, der sammanstöta alla lifvets vägar, der är det slutliga herberget för oss alla. Lycka en gång på den långa, på den yttersta resan; sofven lugnt i de tysta kamrarna, som ännu ej äro färdiga, gläden er, att de ligga så nära det hus, der odödlighet, der uppståndelse predikas! — *Vänd dig till din tjenares bön och till hans begär, Herre min Gud! låt dina ögon stå öppna öfver detta hus natt och dag.* Gör det till hoppets linda: gif hopp af höjdene! Gör det till ljusets skattkammare: gif ljus af höjdene! Gör det till salighetens vagga: gif salighet af höjdene! *Herre, hör det lof och den bön, som din tjenare gör för dig i dag!* Amen.

III.

Vid en Kyrko-invigning.*

Arbeter på Guds hus, att det må byggas på sitt rum. Så hette det fordomdags hos Israeliterna, då de återvände ifrån sin landsflykt och funno sitt Zion öde, helgedomen oskärad och templet brutet och förstördt. Äfven J, mine åhörare, hafven sett ert tempel förstördt, icke af jordisk, men af himmelens eld, hvilken antände det, liksom offret fordomdags antändes på Abels altare. Tre år äro förflutna, sedan grundstenen lades till denna byggnad, som nu växt opp ur askan af den gamla, och står fullfärdig i dag, skönare, rymligare, ljusare, än den förra. Den står äfven, i det närmaste, på samma ställe som den, och med foten i edra fäders grafvar. Betraktar man alltså endast det yttre, så är tempelbyggnaden fulländad: J hafven flitigt *arbetat på Guds hus*, och det synes äfven vara *byggdt på sitt rum.* Men de anförda orden kunna äfven antaga en inre, en andelig, en djupare betydelse. Jag frågar eder med Apostelen: *Veten J icke, att J sjelfve ären Guds tempel, och att Guds ande bor i eder.* Den yttre, den synbara kyrkan hon är ju i allmänhet blott en sinnebild, en skugga af den rätta, den helga, allmänneliga, kristna kyrkan, och denna är ännu ingenstädes fulländad, den kyrkobyggnaden måste fortgå genom århundraden, genom årtusenden, till dagarnas ända. Derföre förmanar jag eder ännu: *arbeter på Guds hus, att det må byggas på sitt rum.* *

---

* I Malmbäck, den 29 Nov. 1828.

Att i denna mening *arbeta på Guds hus*, kan icke betyda annat än att, i sin mån, befordra Guds afsigter med menniskoslägtet i allmänhet, och synnerligast de afsigter, för hvilka han stiftat sin kyrka. Hvilka dessa afsigter äro, derom kunne vi ej vara villrådiga. Men ingen utaf er, m. åh. ingen må anse sig för ringa att kunna bidraga till Guds ändamål, till menskligthetens, till Kristendomens syfte. J kunnen alla, hvar och en i sin stad, bidraga med sin skärf, med sitt sandkorn, till byggnaden af det stora templet, som omfattar menskligheten, *det* templet, hvars hvalf är som himlahvalfvet, hvars tornspiror räcka öfver stjernorna, det stora, det himmelsvida templet, hvars grundval är lagd, icke i de dödas grafvar, utan i hvarje lefvande och förädladt menniskohjerta; det templet, hvars altartafla är, icke ett måladt bräde, utan de eviga lagtaflorna i vårt bröst, som äro äldre än Sinais; det templet, hvars öfversteprest är, icke ett vanligt menniskobarn, utan Jesus Kristus, som var Guds enfödde son, emedan Gud, som uppenbarar sig öfverallt, uppenbarade sig klarast hos honom; som var verldens försonare, emedan han försonat, icke Gud med menniskan, utan menniskan med Gudi; som befriat oss ifrån syndens herravälde, derigenom att han i sin egen lefnad visat oss helighetens väg; som är allas vår frälsare genom sin lära, den han bekräftat genom sin död. Till byggnaden af *det* templet är det som jag i dag förmanar eder; i denna mening är det som jag främst beder eder att *arbeta på Guds hus.*

---

* Esra bok, 6: 7.

Men — äfven om det synliga templet heter det: *arbeter på Guds hus, att det må byggas på sitt rum.* Det är icke *byggdt på sitt rum,* när det besökes lättsinnigt och utan andakt. Besinnen, att *detta är ett heligt rum.* Inunder er och rundtomkring är jorden vigd: det är dödens åkerland, der utsädet till evinnerligt lif är nermylladt och ligger slumrande och väntar på uppståndelsen; men de döda äro edra fäder, edra fäders fäder, väl äfven edra vänner och barn, och deras andar titta osynliga in genom fönstren, in i edra hjertan. Och uppöfver er är himmelen, der den eviga barmhertigheten bor, men också den eviga rättvisan, som icke låter gäcka sig; himmelen, der icke blott solen och de milda stjernorna ha sin gång, utan äfven åskan åker på sin dundrande vagn, den åskan, som störtade ert fordna tempel och lät höra sin hotande stämma, när grundstenen lades till det nya. Sannerligen, stället är allvarligt och heligt; ett menskligt sinne bör här lägga af all flärd, och ikläda sig sin högtidsdrägt, innan det stiger in öfver tröskeln; de lösa, de kringsväfvande tankarna böra här samla sig och stadgas, och andakten böja sitt knä och sitt hufvud, ty det Gudomliga är nära. Den, som icke sålunda kan stiga hitin, han gör bättre, att han stadnar utanför. Ty de verldsliga tankarna höra icke hit: han kan finna spelrum nog för dem annorstädes. Kommen derföre icke hit för att fördrifva en sysslolös stund; ty hvad har Gud att göra med er sysslolöshet: hans tempel är icke byggdt för att deri uppföra ett skådespel. Kommen icke heller hit för att följa en gammal vana; ty sker det blott af vana, så är det en ovana, det är ett gäckeri med helgedomen, och den, som bor derinne, är väl en barmhertig fader, men äfven en sträng hämnare. Utan kommen hitin för att förnimma sanningens ord, för att stärkas i tron, för att upplyftas i hoppet, för att värmas i kärleken: *tron, kärleken och hoppet, dessa tre, men störst af dem är kärleken.*

Arbeter på Guds hus, att det må byggas på sitt rum. Men det är icke *byggdt på sitt rum,* när en falsk, en skrymtaktig gudaktighet intränger sig der, sådan som vi nu finna den mångenstädes. Det vanliga kännetecknet på en sådan gudaktighet är ett sorgligt utseende, ett hängande hufvud, en bitter ofördragsamhet mot hvar och en, som tänker olika, ett skenheligt undvikande af lifvets oskyldiga glädje. Men är icke Evangelium *ett gladt budskap,* äro icke glädje och förnöjsamhet den rätta gudaktighetens vinning? Den, som rätt fruktar Gud, han afsöndrar sig icke från menniskor, han lefver midt ibland dem, han hjelper hvar han kan, och der han icke kan hjelpa, der hugnar han åtminstone med sitt deltagande, han glädes med de glada och sörjer med de bedröfvade, han sjelf gör sin gerning *med fröjd och icke med suckan.* Detta är den rätta gudaktigheten, hvartill J kallade ären. Men den falska, den grubblande, den tungsinta, den missförstår Kristendomens milda och tröstefulla anda, den förbittrar onödigtvis lifvet, den förmörkar ljuset i den Högstes tempel. Måtte den aldrig intränga inom dessa murar, der icke svafvel och eld skall predikas, men frid och försoning och evinnerligt hopp.

Arbeter på Guds hus, att det må byggas på sitt rum. Men det är icke *byggdt på sitt rum,* så länge den tro, som der förkunnas, icke visar sig verksam i gerning. J hafven med rätta lärt, att tron är grunden för er salighet. Men icke är det en tro, som består endast i en död öfvertygelse om vissa sanningar, huru osvikliga de än må vara. Utan det måste vara en tro, som har något inflytande på ert lefverne, en tro, som verkar någon rening i ert hjerta, någon förbättring i er vilja. *Uti edra tro låten finnas dygd,* säger Apostelen. Ty den förutan är eder tro en dårskap, hon är som J villen tänka er solen utan värma, eller våren utan blommor. J kunnen icke tro utan omvändelse, liksom J icke kunnen omvända er utan att tro. Det ena följer af det andra, liksom dagen följer af ljuset. Den, som förlitar sig på en död tro utan lefvernets förbättring, han är lik den, som ville vägleda sig i mörkret derigenom att han tror på solen. Så lärer icke Kristendomen, och om någon säger er något dylikt, så lyssnen icke till honom: han är blind både för det naturliga och det uppenbarade ljuset. Derföre vinnlägger eder att med er lefnad visa, att er tro är sann; ty endast derigenom kan hon blifva en tro till syndernas förlåtelse och till evinnerlig salighet. Endast i den meningen förkunnas hon på detta helgade rum, detta är betydelsen af *trons predikan.* Verkar den predikan som hon bör ibland eder, ligger bekännelsen icke blott på läpparna utan i hjertat, framträder hon derutur i saktmod, i fördragsamhet, i kärlek, i kristelig gerning: då är detta Guds hus icke fåfängt uppfördt, då är det *byggdt på sitt rum.*

På detta sätt, kristelige åhörare, återstår ännu mycket att arbeta på, det Jesu Kristi kyrka måtte i eder uppbyggd varda. J måsten, enligt Apostelns uttryck, *såsom lefvande stenar uppbygga eder till ett andeligt hus.* Men detta är ett arbete för lifstiden, och icke blott för eder lifstid, utan äfven för edra efterkommandes, så länge som dessa skogar bebos af ett kristeligt slägte, så länge en kristen kyrka står på dessa höjder. I denna mening inviger jag dig, du nybyggda Herrans tempel, till detta ändamål helgar jag er, J murar! Måtten J skåda, nu och alltid, huru inom er den inre, den oförvanskliga kyrkan uppbygges, der *Jesus Kristus öfverste hörnestenen är, på hvilken hela byggningen tillhopafogad växer till ett heligt tempel i Herranom, Gudi till ett hemman, genom andan.* Och efter templet står midt på kyrkogården, efter det står som en evighetens timvisare midt ibland grafvarna, måtte den timvisaren osvikligen förkunna hvad tiden lider, måtte det vara blott ett enda, ett lätt steg ifrån kyrkans frid till evighetens, måtte mången from själ utanför dessa murar finna salighetens hvila. J dödens hvilokamrar, J salighetens vaggor derutanför! Gifven lugn åt mången trött vandrare i er tysta boning, gifven hopp åt mången, som ännu går på edra förvissnade täcken, och väl skulle önska att få slumra derunder! Du grafvarnas och uppståndelsens Gud, du dödens och lifvets Herre! Skydda det tempel, som här helgas till din ära. Amen.

IV.

Vid en Kyrko-invigning.[*]

Lofvad vare den, som kommer i Herrans namn; vi välsigne eder, som af Herrans hus ären.[**] Sålunda lyda orden hos David i den lofsång, som de gamle med rätta kallade för hans gyllene Halleluja. Denna sång är egentligen en segersång af en konung, som genom Herrans bistånd öfvervunnit sina hedniska fiender. I djupa, högtidliga toner prisar han deri den Eviges mildhet, som upphöjt sin högra hand och nedlagt alla hans ovänner. Många århundraden förflöto sedermera; men i tidernas fullbordan kom Jesus Kristus, Davids son, och besegrade, eller lärde oss att besegra, den farligaste fienden, den gamle hedningen i vårt eget hjerta, icke med vapen och örlog, utan med öfvertygelsens makt, med sin milda lära, med sin heliga föresyn. När han då för sista gången tågade in i Jerusalem för att med sin uppoffrande och oskyldiga död besegla sin gudomliga lära och kröna sin gudomliga lefnad: då strömmade folket honom till mötes, och helsade honom med detta utrop, hämtadt från den segrande, den konungslige sångaren: *Välsignad vare han, som kommer i Herrans namn!* [*]

---

[*] I Wirestad, den 15 Aug. 1830.

[**] Ps. 118: 26.

Kristelige åhörare! Jag står här inunder en tafla, som väl föreställer ett annat uppträde ur den store gudasonens lefnad, men hvari man dock lätteligen kan igenkänna *den, som kommer i Herrans namn.* Det är Kristus, som lärer i templet. Den berömde konstnärn, [**] som målat taflan, var född ibland er, och J kunnen vara stolta deraf. Ehuru han ej var annat än en ringa landtman, är dock all landet fullt af hans ära; ty Gud hade rört honom med sin anda och förunnat honom den gåfvan att i en lefvande bild för ögat framställa det heliga, och fästa och qvarhålla det förflutna i förgängliga färger. Betrakten, huru han här ofvanom mig har aftecknat den gudasände sådan som han utan tvifvel mången gång uppenbarat sig för honom i drömmen, eller i de stilla, de ensliga stunder, då himmelen stiger ner i konstnärns hjerta, och evigheten visar honom sina under. Sen J icke, hur det menskliga är förklaradt i hans anlete, liksom en gång på Thabor, sen J icke, hur det gudomliga deri är mildradt genom innerlig välvilja, genom öfverseende kärlek, genom menskligt förbarmande? Så måste den *menniskones son* se ut, *i hvilken all Gudomens fullhet bodde; så* måste jord och himmel smälta tillsammans i en blick, på en panna! Jag lyckönskar er att, så ofta J viljen, kunna betrakta en sådan tafla; ty den är en målad uppenbarelse, den är en Bibel i färger, den är tecknad, efter konstnärns vana, i raska och lefvande drag, icke noggrann i småsaker, men kraftig och hjertgripande i det hela. Och folket sedan, som omgifver honom! Der gifves i den stora mängden intet drag, som ej är betydningsfullt, ej ett penselstreck, som ej har en djup mening. Sen J icke det andeliga högmodet, den sjelfförnöjda inbilskheten, det trångbröstade tänkesättet, måladt på öfversteprestens och fariseernas anleten? Sen J icke, hur hopp och fruktan och tillförsigt blanda sig i de hjelpsökandes, de blindes, de lames, de vanföres uppsyn? Märken J qvinnan, huru fromt och stilla och kristeligt hon, i en vrå, offrar sin penning, utan att ana, att Gud på så nära håll ser hennes gerning? Och barnen sedermera, dem menniskones son hade så kära: sen J icke, huru de stå vid hans fötter och blicka opp till oskuldens Herre och beskyddare; sen J icke, huru deras späda läppar äro öppnade, likasom för att utropa: *Hosianna, Davids*

---

[*] Matth. 21: 9.

[**] Målaren Pehr Hörberg, född i Wirestad d. 31 Jan. 1746.

son! Välsignad vare han, som kommer i Herrans namn!

Ja, *välsignad vare han, som kommer i Herrans namn!* Men *hvem* och *hvad* är det, som kommer i Herrans namn? Visserligen är här endast och egentligen fråga om *honom*, i hvilken *alla jordens slägter skulle välsignade varda.* Men det är ju äfven dessutom mången annan, det är mycket annat, som möter oss i vår lefnad, hvilket med rätta kan sägas *komma i Herrans namn.* När en upplyst och nitisk lärare undervisar er utan likgiltighet och nitälskar utan svärmeri för de himmelska sanningarna, och visar er den rätta vägen till salighet, med värma och öfvertygelse, men enkelt och förståndigt, såsom det höfves en rättskaffens Evangelii budbärare: välsignad vare den *läraren*, ty äfven han *kommer i Herrans namn!* När en rättvis domare skipar lag och rätt utan väld, och beskyddar den oskyldige, och straffar den brottslige, utan anseende till personen, och derigenom upprätthåller ordning och säkerhet inom ert samhälle: välsignad vare den *domaren*, ty äfven han *kommer i Herrans namn!* När J sen ett godt efterdöme af redlighet, af flit, af nykterhet, af tålamod i olyckan, af ödmjukhet i medgången, af kristelig försonlighet mot sina fiender, af kristelig kärlek till sina bröder: välsignadt vare då det *efterdömet*, ty äfven det *kommer i Herrans namn*, det är ett sändebud från kärlekens och rättfärdighetens Herre. När allt går eder väl i lifvet, och säden trifves och växer rikeligen på marken, och välartade barn trifvas och växa i huset, och stå *såsom oljoqvistar omkring ert bord* i blomma, när ro och förnöjsamhet bosätta sig hos er, så att J läggen er med frid och vaknen med hopp, och allt, hvad lofligt J företagen er, lyckas och välsignas: välsignad vare då *glädjens dag*, ty han *kommer i Herrans namn*, han kommer för att påminna er om den vördnad, den lydnad, den tacksamhet, J ären skyldige det Godas gifvare. Men om åter allt går er emot, om fattigdomen trycker, om sjukdomen utmagrar er, om vedermödan leder er till sängs och bekymret väcker er, om äfven de billigaste förhoppningar förrinna som vatten mellan edra händer, och det beklämda hjertat vill förvissna i ert bröst: -- välsignad vare då äfven *sorgens dag*, ty också han *kommer i Herrans namn*, han kommer för att pröfva, för att styrka, för att luttra er till tålamod och undergifvenhet under Herrans tuktan. Och när pröfningen en gång slutar, och det trötta hufvudet dignar, och döden, den sista, den vänliga befriaren nalkas: välsignad vare *han,* den stilla engeln, den tysta saliggöraren; ty, sannerligen, äfven han *kommer i Herrans namn,* och förer oss alla från sorg och vedermöda in i vår Faders glädje.

Och sålunda vare oss då välsignadt *allt* hvad som *kommer i Herrans namn!* Men det heter vidare i vårt anförda bibelspråk: *vi välsigne eder, som af Herrans hus ären.* Vi stå här i ett Herrans hus, en rymlig, en ljus och vacker byggnad, ett värdigt minnesmärke af edra fäders nit och omtanka. Man har sagt mig, att detta tempel aldrig varit, på gammalt lofligt sätt, helgadt och invigdt till sin bestämmelse. Välan då, så vill jag i dag välsigna huset, jag vill nedkalla den Högstes nåd och hägn öfver eder, J hittills oinvigda murar! Måtten J ännu i århundraden skåda huru inom er den Högstes afsigt med sitt menniskoslägte befrämjas, till sanningens kunskap, till bättringens frukter, till helgelsens salighet! Måtte aldrig obotfärdigheten, eller lättsinnigheten, eller förströelsen, hädanefter våga sig in under edra hvalf, måtte aldrig vantron och den falska, den hycklande, den skenheliga gudaktigheten finna ett stolrum inom ert område. Måtte tron, som är himmelens dotter, som är lifvets tröst, som är dödens förhoppning, den rätta, den gudasända, den kristeliga tron, här väckas, här tillväxa och förkofras, så att hon går ut härifrån och tar mandom i lifvet, och uppenbarar sig, som hon bör, i gerning, och blir själen i handlingens lemmar. Du trons gifvare, du församlingens öfverherre, du verldens skapare och upprätthållare, Ande, Son och Fader! Låt din sol skina fredligt på templets tinnar, låt din åska flyga förbi de helgade hvalfven, låt ditt rike växa från slägte till slägte, församlade inom dess murar!

Men det är icke blott huset, som jag ville välsigna: vi vilje äfven välsigna alla dem, *som af Herrans hus äro.* Hvilka äro de, som med rätta sägas vara af Herrans hus? Icke är det alla, som besöka kyrkan och afhöra predikan och anamma sakramenterna, och i allt det yttre iakttaga församlingens stadgar. *Detta folket*, säger Herren hos profeten, *nalkas mig med sin mun och hedrar mig med sina läppar, men deras hjerta är långt ifrån mig.* De, som verkeligen *äro af Herrans hus*, de äro få: de äro de utkorade, hvilkas antal öfverallt är ringa. De frukta Gud, men i andan och sanningen, de böja knän och hjertan för den Evige, men icke gå de med hängande hufvuden och med hycklande åtbörder fram igenom lifvet, de emottaga ordet sådant som det predikas dem, rent och klart, af upplysta, af pröfvade, af lagligen kallade lärare; men icke löpa de landet omkring efter *allehanda lärdomsväder*, icke smyga de sig förbi kyrkorna till stulna, äfven i verldslig lag förbudna, sammankomster, der svärmeriet sitter som åhörare, och okunnigheten står och predikar. De frukta Gud, men *Herrans fruktan är* för dem *vishetens begynnelse,* icke begynnelsen till ofördragsamhet, till oförstånd, till andeligt högmod. — De, som verkeligen *äro af Herrans hus*, de tacka Gud, om han välsignar deras arbete, deras ödmjukhet växer med deras rikedom; ty de veta väl, att *all god gåfva kommer ofvanefter*, och att menniskan *har intet, som hon ej undfått hafver;* men icke brösta de sig öfver förgängliga håfvor, som den ena dagen ger och den andra kan borttaga, icke pösa de af högmod, om Gud tilläfventyrs har gifvit dem litet mera än de kunna äta upp för dagen. — De, som verkeligen *äro af Herrans hus*, de föda sig redligen i sin anletes svett, efter det stånd, dit Försynen satt dem, efter det yrke, som närde deras fäder. Äro de födde landtmän, då arbeta de åkern, då beskatta de skogen och sjön, då beta de hjordarna och rikta sig af deras afkastning, liksom patriarkerna gjorde fordomdags; och englarne, fridens, husligbetens, förnöjsamhetens englar, stiga ännu ner och besöka deras hyddor, liksom de fordom besökte Abraham i hans tjäll; men icke öfvergifva eller försumma de sitt naturliga näringsfång, icke söka de en lättare, men också osäkrare vinst genom handel och köpenskap, som lär dem nya behof, lockar dem bort från deras enkla seder, föranleder till vingleri och, som oftast, slutar med obestånd. — De, som verkligen *äro af Herrans hus,* de neka sig icke hvad som hör till lifvets nödtorft, men, om de ock dit räkna den dryck, som ett hårdt luftstreck, ett strängt arbete och en långlig vana nu mera synes hafva gjort till ett behof för folket, icke missbruka de den ändock till öfverflöd, till svalg och dryckenskap, icke förstöra de derigenom sin helsa, sitt välstånd, sitt borgerliga anseende, icke dränka de i den förnuftets ljus, icke erbjuda de tidt och ofta den vämjeliga synen af Guds beläte, som sjunkit ner till kreaturen, icke låta de oss tidt och ofta se en mensklighet, som är förryckt, förnedrad, försoffad. — J invånare af Wirestads församling! *Ären J* verkeligen alla *af Herrans hus,* i denna mening taget? Läggen handen på hjertat och svaren, icke mig, utan Gud, som *ransakar hjertat och pröfvar njurarna.* Är det ingen ibland er, som vet med sig ett eller flera af de fel, jag här omtalat? Hvarhelst en sådan finnes, och jag fruktar, att det finnes mera än en, sannerligen, han är icke ännu *af Herrans hus,* om han också ville bosätta sig inom kyrkomurarna, om han också låge från morgonen till qväll inför Herrans altare. Öfver en sådan kan jag icke ännu uttala den välsignelse, som jag så gerna unnade er alla. Dock — jag kan varna, jag kan förmana, jag kan bedja för honom. Store Gud, barmhertighetens, rättfärdighetens, vishetens evige fader! Upplys de förvillade, böj deras hjertan till din fruktan! Lär dem att i tid besinna hvad deras frid tillhörer, låt dem använda de krafter, du dem förlänat, och styrk dem med din nåd till bättring och ett nytt lefverne! Var deras ljus i mörkret, var deras sköld i striden emot det onda, emot efterdömet, som förleder, emot vanan, som lockar, emot begärelsen, som drager dem! Led dem åter alla på din väg, hvarifrån de äro bortkomne, på den vägen, som förer till lif och salighet! Samla de förskingrade omkring dig, på det att det måtte varda *en* hjord och *en* herde, på det att dine tjenare en gång måtte med glädje få välsigna dem alla, alla dem, *som af ditt hus äro!* Amen.

V.

Vid en Kyrko-invigning.[*]

Herrans herrlighet kom in uti huset genom den porten österut: och huset vardt alltsammans ljust af Herrans herrlighet. När Herren ville visa profeten Hesekiel grundritningen till det nya templet, som efter babyloniska fångenskapen skulle uppföras i Jerusalem, då förde han honom i andanom på ett högt berg. Och han såg en man, hvars anlete blänkte som koppar. Och mannen hade ett mätesnöre i sin hand, och han utmärkte för honom templet, och dess murar och hvalf, dess portar och gångar hvar för sig. Och när allt utmätt var, se, då kom *Herrans herrlighet in uti huset genom den porten österut; och huset vardt alltsammans ljust af Herrans herrlighet.*[**]

Kr. åh. Äfven här, i *ert* tempel, är porten österut, och altaret i vester, tvärtemot det vanliga bruket. Det är berömligt af eder, att J icke aktat på en allmän fördom, utan ställt er kyrka så, som omständigheterna och belägenheten fordrade. Ty hvarföre skulle man ej kunna dyrka Gud äfven vid ett altare, som vänder sig åt vester, der solen går ner och helsar till de obekanta landen, der alla jordens folkslag tänkt sig de dödas hemvist och evighetens riken? *Af solens uppgång allt intill nedergången*, det vill säga, i öster som i vester, *skall Herrans namn herrligt varda*, heter det hos profeten Malachi. Sannerligen, Herrans herrlighet har inga väderstreck, och hon träder in äfven så gerna genom den östra porten som genom den vestra.

---

[*] I Wäckelsång, den 11 Juni 1832.

[**] Hesek. 43: 4, 5.

Men hvad är *Herrans herrlighet?* Den uppenbarar sig på mångfaldigt sätt både i den yttre och inre naturen. Du ser henne i vårens fägring, du förnimmer henne i åskans dunder. När tanken forskar efter sanning, och efter sanningens eviga källa, som är Gud; när känslan anar hans kärlek, och med hopp och förtroende knäfaller inför barmhertighetens fader: då ser du en skymt af Herrans herrlighet, då känner du inom dig en fläkt af hans anda. Men vill du tänka dig den Högstes herrlighet under en yttre bild, ett synbart tecken, så kan det ej vara annat än ljuset. Ljuset var det första, som Gud skapade: *varde ljus och det vardt ljus*, heter det straxt i början af den heliga boken. *Ljus är hans klädnad, som han uppå hafver*, sjunger David: *Herren bor uti ett ljus, der ingen tillkomma kan*, säger Paulus. I ljuset bor hans herrlighet. Derföre kom den också *in genom den porten österut: och huset vardt alltsammans ljust af Herrans herrlighet.*

Templet var alltså en boning för ljuset, och detta måste äfven *hvart* tempel vara. Men icke endast för det yttre ljuset, som *kommer in genom den porten österut*, som dagligen går upp med solen; utan äfven för det inre ljuset, som kommer ifrån ljusets ursprung och går upp uti menniskans sinne. Ty hvarföre, mine åhörare, hafven J här med mångårig möda upprest ett tempel, om icke derföre att det eviga, det himmelska ljuset skulle hafva en boning derinne, och derifrån utgjuta sig öfver edra egna hjertan? Till det yttre ljuset sträfvar allt, som lif hafver, blomstren förblekna och dö, när de ej lifvas af solen; för allt lefvande bor glädjen i dagens sken, men sorgen sitter i mörker och dödsens skugga. Och på samma sätt sträfvar tanken till det inre ljuset, till klarhet och sanning, och det oroliga hjertat längtar efter den vederqvickelse, som kommer ofvanefter ifrån ljusets fader. Men hvarifrån skulle väl det inre ljuset utgå, om icke ifrån det tempel, der Herrans ord förkunnas, der förståndet får svar på sina frågor, och hjertats dunkla aningar klarna till visshet?

Här skall predikas rätt och sanning: skulle här icke vara *ljus för lifvet?* Här skall predikas odödlighetens hopp mellan grafvarna: skulle här icke vara *ljus för döden?* Sannerligen, mörkret bor rundtomkring, det bor inom oss; men då vi träda in öfver templets tröskel, då bör det förskingras, och ur det aldraheligaste bör klarhet och dag gå oss till mötes, och vara *våra fötters lykta och ett ljus på våra vägar.*

Mörkret, sade jag, bor inom oss, och i templet bör det vara *ljus för lifvet. Hvilken, som vandrar om dagen,* heter det hos Johannes, *han stöter sig icke, ty han ser denna verldens ljus; men den, som vandrar om nattena, han stöter sig, ty ljuset är icke i honom.* Men när jag säger, att mörkret bor inom oss, så menar jag ingalunda, att menniskan skulle vara blind af naturen, att förnuftets ljus endast skulle vara ett bländverk, som vi borde misstro eller förakta för uppenbarelsen. Tvärtom är ju förnuftet Guds första och ursprungliga uppenbarelse: *Gud har skrifvit lagen i menniskans hjerta,* säger Paulus: men han har äfven skrifvit Evangelium der; ty hvar der är kärlek, försonlighet, välvilja, der är äfven Evangelium, der är frid och salighet. Men den skriften i vårt eget hjerta, den är likväl för de flesta ännu dunkel och oläslig. Derföre är uppenbarelsen kommen, icke för att motsäga utan för att bekräfta, icke för att förjaga utan för att förklara förnuftet. Afsöndrar du det tillfälliga och håller dig blott till det väsendtliga, så trifvas de begge i broderlig endrägt tillsammans, de äro som menniskans begge ögon, hvilka hjelpa hvarandra att se, de äro som högra handen och venstra, hvilka hjelpa hvarandra att handla. Skillnaden är endast den, att det uppenbarade ordet ger dig en högre och säkrare visshet i hvad du förut endast sett *såsom i en spegel*, såsom *i ett mörkt tal.* Sålunda lär dig det ordet, utan vank och villa, hvad du skall tro om Gud och hans egenskaper, om de skapade tingen och ditt eget ursprung; ty det ordet innehåller menniskoslägtets urkunder, det ställer dig vid dagarnas början, vid tidens vagga, och undervisar dig i betydningsfulla bilder huru allt tillgått i begynnelsen. Det lärer dig hvad Gud åsyftat med menniskan, hvad din bestämmelse är på jorden, hvad anstalter han genom årtusenden vidtagit för vår upplysning och förbättring. Det lär dig uppoffringens stora hemlighet, den uppoffringens, som låter sitt lif för sanning och rätt, den uppoffringens, hvars frukt växer på korsets träd och kallas försoning. Det lär dig hvad du skall göra och låta, hvad du skall hoppas och förtrösta uppå. Det lär dig rättskaffenhet mot hvar man, ty *Herrans ögon se uppå hvars och ens vägar, och han skådar alla deras gångar*, sjunger Job. Det lär dig kärlek mot hvar man; ty *den, som säger sig vara i ljuset, och hatar sin broder, han är ännu i mörkret*, heter det hos Johannes. Det lär dig ödmjukhet i medgången; ty *Herren bor när dem, som en förkrossad och ödmjuk ande hafva*, lärer Esaias. Det lär dig tålamod i motgången; ty *tålamodet är eder behof, på det J mågen göra Guds vilja, och få det som lofvadt är*, säger Apostelen. Det gifves, med ett ord, ingen belägenhet i lifvet, der icke det ordet varnar och lär, tröstar och hugsvalar; det gifves ingen glädje, som det ej adlar, ingen sorg, som det ej lindrar. Det är *lifvets ljus*. Måtte det bo i ert tempel, måtte det härifrån utgå och skina klarliga öfver er dunkla lefnad; ty *Herren är i sitt helga tempel, och ljusastaken skall icke slockna på altaret.*

Men det är icke blott *för lifvet*, utan äfven *för döden*, mot dess mörker och förskräckelse, som det är ljus i templet. Visserligen är döden förskräcklig i sig sjelf, och allt lefvande ryser med skäl för den yttersta fienden. Men rysligast är den likväl för menniskan, som har så mycket att förlora, hvars ande anar sitt högre ursprung, hvars hjerta längtar till odödlighet. Det är i sig sjelft rysligt att stå vid grafven och se ner i det svarta djupet, der allt tycks vara slut, och lif och kraft och känsla äro upplösta i förruttnelse. När vi betrakta huru tomt och öde det öga är, som fordom afspeglade himmel och jord, huru kallt, huru orörligt det hjerta ligger, hvilket fordom klappade i sorg och glädje, när vi se hur maskarna bo i det hufvud, som tänkte sig oändligheten: — O! då måste väl hvart menskligt sinne rysa för förgängelsen, hvars vidriga bilder följa oss öfverallt, äfven se'n ögat vändt sig ifrån dem, då måste vi väl icke blott tvifla, utan äfven förtvifla om menniskolifvets yttersta mål och om alla våra förhoppningar på andra sidan om grafven. Men derföre vilje vi prisa *honom, som grafven icke hålla kunde, honom, som bragt lif och oförgänglighet i dagen.* Är det icke *hans* seger öfver döden och mörkret, som här skall firas? Är det icke *hans* lära om evinnerligt lif, som här skall förkunnas? Är det icke *hans* ljus, som skall stråla ut från detta heliga rum och lägga sig som en morgonrodnad öfver de mörka grifterna? Sedan han *helgat våra grifter till hvilokamrar*, har allt, som var mörkt i döden, klarnat upp, hvad som var förskräckligt, det har blifvit mildradt, det ödsliga Intet, som förut bodde i grafven, det har flyttat undan för det egentliga väsendet, för evinnerlig salighet, skilsmessans tröstlöshet har flyttat undan för återseendets hopp, döden har flyttat undan för det eviga lifvet. — *Du död, hvar är din udd? du graf, hvar är din seger? Döden är uppsvulgen uti segern. Lofvad vare derföre Gud, som oss segern gifvit hafver genom vår Herra Jesum Kristum!*

Och sålunda vare då templet en ljusets boning både för lifvet och döden: *huset vare alltsammans ljust af Herrans herrlighet!* — Till en ljusets boning inviger jag dig, du Herrans kyrka! I kraft af mitt embete helgar jag er, J murar, uppförda af jordiska händer, men för ett högre, för ett himmelskt ändamål. Måtte ljuset trifvas inom er, icke blott så länge *de* lefva, som byggt er, utan äfven för deras söner och efterkommande i mångfaldiga leder, genom århundraden, så länge som dessa stenar hålla tillhopa! Måtte det ljuset aldrig fördunklas här, hvarken af tidens lättsinnighet, eller af det sjukliga svärmeri, som merendels är ett barn af skrymtan, förklädd till andakt: utan måtte ljuset utgå härifrån, rent och klart, sådant som det kan och bör uppfattas af andäktiga, men fördomsfria sinnen! Måtte alla lefvernets vigtigaste förhållanden här helgas och bekräftas, många slägten, många tidehvarf igenom! Måtte här månget oskyldigt barn upptagas i kristna kyrkans gemenskap, här döpas till tro, till ära, till salighet! Måtte det här, inför detta altare, stadfästa sitt förbund med Gud och församlingen, så att ett nytt slägte, århundraden igenom, med hvarje år uppträder i templet och svärjer de heliga ederna, och håller dem! Måtte mången ren och oskrymtad kärlek här knyta de eviga banden, och härifrån, ren som guld, nej, ren som en engel, gå fram genom lifvet och i döden. Måtte Jesu Kristi åminnelse här under synliga tecken utdelas för många, för ofödda slägten, till hjertats tröst, till lefvernets förbättring, till salighet i döden! Måtte ordet här förkunnas, så enkelt, så kraftigt, så tröstefullt, som det fordom bodde på gudavigda läppar! Och efter templet står omgifvet af grifterna, måtte sluteligen mången from kristen utanför dessa murar finna det lugn för sin jordiska hydda, som han inom dem funnit för sitt hjerta! J grafvar, J himmelens och odödlighetens profeter med de förseglade läpparna, lären oss, lären oss äfven J, *att prisa Fadren, som oss hafver beqväma gjort till att delaktige varda af de heligas arfvedel i ljuset.* Amen.

VI.

Vid en Kyrko-invigning.[*]

Herren är i sitt helga tempel. Med denna tanke tröstade sig David, när han förföljdes af sina ovänner, och i helgedomen sökte en fristad för de jordiska bekymren. Med denna tanke tröstar sig ännu i dag en hvar, som känner behofvet af en tillflyktsort, der han i ostörd ro kan förgäta lifvets vedermöda och upplyfta sitt sinne till det högsta, till sin skapare. För en hvar sådan är det en glädje att tänka sig liksom närmare till Gud, att känna sig liksom mindre aflägsen från den eviga barmhertigheten. Det lugnar och tröstar oss alla, när vi veta, att blott en mensklig beskyddare är när, vi sluta oss gerna intill den mäktige, och ställa oss med gladt mod i skuggan af hans sköld. Huru mycket mera, då beskyddaren är den allsmäktige, som *har himmelen till sin stol, och jorden till sin fotapall?* Huru tröstefullt att få nalkas honom, som känner vår nöd och håller räkning med vårt lidande? Och, äfven i glädjens dagar, huru skönt att veta hvar man kan finna det godas gifvare, och få besöka honom i hans gårdar, och få tacka honom i hans helgedom! Sannerligen, det är en tröstefull tanke för oss alla, att *Herren är i sitt helga tempel.* *

---

[*] I Stenbrohult, den 2 Juni 1833.

Men hvad vill det egenteligen säga, att *Herren är i sitt tempel?* Är icke Gud närvarande öfverallt i sin skapelse, liksom själen och lifskraften är öfverallt i menniskokroppen? Är det icke hans ande, som lifvar och upprätthåller det hela? Och förutsätter icke detta, att han måste osynlig vara tillhands öfverallt, i hvarje del af sin verld, i den största som i den minsta? Är det icke han, som rör himlakropparna, hvilka flyga i den ändlösa rymden, äfven så väl som masken, som krälar på sitt blad? Till dessa föreställningar om Guds väsende leder oss redan det naturliga ljuset, och de heliga skrifterna stadfästa dem på mångfaldiga ställen. *Är jag icke en Gud, den hardt när är, och icke en Gud, den fjerran är? Är icke jag den, som uppfyller himmel och jord,* säger Herren hos Jeremias. *Hvart skall jag gå för din anda*, sjunger David, *och hvart skall jag fly för ditt ansigte? Fore jag upp i himmelen, så är du der, bäddade jag åt mig i afgrunden, si, så är du ock der; toge jag morgonrodnans vingar och blefve ytterst i hafvet,*

---

* Davids psalm. 11: 4.

så skulle dock din hand der föra mig, och din högra hand hålla mig. Huru skall nu denna tanke om en allestädes närvarande Gud kunna förenas med den, att han bor i ett tempel? *Himmelen och alla himlars himlar kunna icke begripa honom:* huru skulle han kunna rymmas inom husets väggar, uppförda af menniskohand? *Hvad är det då för ett hus,* heter det hos Esaias, *hvad är det då för ett hus, som J mig bygga viljen? Eller hvar är det rummet, der jag hvila skall?* —

I sanning, vore här fråga om en naturlig och vanlig närvarelse, föreställde vi oss, att Gud bor i sitt tempel, liksom en menniska bor i sitt hus, så vore en sådan föreställning både vidskeplig och orimlig. Dock detta är icke heller meningen hos någon tänkande kristen. Men det gifves stunder i menskliga lifvet, då vi känna oss ädlare, bättre, mera rörda, mera upplyftade från jorden än annars, heliga, andäktiga, saliga stunder, då den eviga nåden uppvärmer ett menniskobröst, och himlen öppnar sig för oss, liksom fordom för Stefanus. Dylika stunder komma väl någon gång äfven i det dagliga lifvet, ty Herrans nåd är icke bunden vid tid eller rum, han besöker jorden när och hvar han vill, han kommer om midnatten i stjernornas sken, likså lätt som om middagen, då solen strålar, han sväfvar icke blott öfver folksamlingens hvimmel, utan han går äfven med tysta steg till den ensliges läger. Men oftast och vanligast höra dock dylika andaktsstunder till templet, der hans ord förkunnas, hans hemligheter uppenbaras, hans sakramenter utdelas; der den store gudasonens Evangelium alltjemt talar till vårt hjerta, der bilderna af hans lidande, hans uppoffring, hans kärlek, öfver allt möta vårt öga, der, med ett ord, allt påminner om *Gud, och den han sändt hafver, Jesum Kristum.* När du derföre märker i templet, huru *ditt hjerta är brinnande i dig,* huru bönen flyger renare och varmare till Gud, huru sången tar din själ på sina vingar och lyfter henne högt öfver jorden, högt öfver stjernorna, — när du känner lifligare än annars ångrens bitterhet, men tillika bättringens ljufhet, när du klarare än annars inser syndens styggelse, men tillika helgelsens salighet, när den andeliga döden med all sin ryslighet framstår för dig, men tillika, i bakgrunden, en himmelsk bild af det eviga lifvet: — då förnimmer du väl, att Gud i sin helgedom tillkännager sin närvaro på ett verksammare, ett omedelbarare sätt än vanligt, du märker väl att, i denna mening, *Herren är i sitt helga tempel.* Ty icke är han vid altaret, icke på predikstolen, icke i hvalfvet; icke är han i allmänhet inom de menniskobyggda förgängliga murarna; utan han är i ditt hjerta, som han rör, han är i din andakt, som han väcker, i din tro, som han stärker, i din kärlek, som han lifvar, i ditt hopp, som han bevingar. Sannerligen, *detta är ett heligt rum*, ty det är invigdt åt det heliga, *här bor visserliga Gud*, ty han verkar här omedelbarligare, kraftigare, saligare, än annorstädes.

Men just denna omständighet, att Gud, nemligen i den mening vi nyss antydt, *är i sitt helga tempel*, just detta, kr. åh., bör uppfylla de ogudaktiga med fruktan och de fromma med tröst, både i lifvet och i döden. Du, som med obotfärdigt, med förstockadt sinne träder in i det heliga, fruktar du icke för den eviga hämnaren? Väl är han öfverallt, väl kan du ingenstädes, hvarken i lifvet eller i döden, undfly hans straffande rättfärdighet; väl ser han dig, om du också fördolde dig i jordens djup, om högarna skylde dig, och bergen föllo öfver dig. Men skarpast ser han dig dock här, här i sitt tempel, som du oskärar genom din närvaro, som du gäckar genom din hårdnackenhet, i det tempel, som är byggdt för rena, för helgade, eller åtminstone, för botfärdiga hjertan. Räds du icke, när lagens åska dundrar från predikstolen, såsom fordom ifrån Sinai? Räds du icke, när du ser hans altare, der försonings-blodet kommer öfver ditt hufvud, der du blir saker på Herrans lekamen, der du *äter och dricker dig sjelfvom domen?* Akta dig, syndare! — dock, du kan icke akta dig, utan du omvänder och bättrar dig; ty Israels Gud sofver icke, och *Herren är i sitt helga tempel.*

Men du åter, som kastar helighetens slöja öfver din ondska, du skrymtare, som ideligen ropar *Abba, Abba*, men aldrig *gör din faders vilja, som är i himmelen*, visserligen kan du med din låtsade fromhet till en tid, kanske för alltid, bedraga menniskor; men Gud, som *pröfvar hjertat och ransakar njurarna*, kan du dock icke bedraga; i natten af ditt bröst, dit intet menskligt öga räcker, der ser han klart, han har ett öra i ditt hjertas rådkammare, han hör hvad du tänker, han läser din tysta vilja. När de falska tårarna dväljas i ditt öga, när de hycklade bönerna bosätta sig på dina läppar, då vet han väl hvad de betyda; de äro honom en styggelse *i* hans tempel, liksom derutanför. Den dag kommer, då han rycker larfven från ditt skenheliga väsende, eller om det icke kommer en *dag*, så kommer der en *natt*, nemligen grafvens natt, der allt hyckel är slut, och allt, som förborgadt var, framträder till mönstring inför domen. Eller om du kan stjäla dig till ett falskt anseende på jorden, tänker du äfven, att du på samma sätt kan stjäla dig in i Guds himmel? Fruktar du icke att komma som en vandrande lögn in i helgedomen, som en hvitmenad grift, hvilken endast gömmer förruttnelse? Akta dig, skrymtare! — dock du kan icke akta dig, utan du omvänder och bättrar dig, ty Israels Gud sofver icke, och *Herren är i sitt helga tempel.*

För eder alltså, om J skullen finnas i församlingen, är helgedomen byggd till förskräckelse; det måste hos er väcka en bäfvan, att *Herren är i sitt tempel.* Men för eder är det en tröst, J bättre sinnen, J som älsken ljuset och *skaffen med fruktan och bäfvan, att J måtten salige varda.* Du, som nyss har börjat att inse din svaghet, du, som tager de första och osäkra stegen på bättringens väg, kom ofta, kom gerna upp i templet, och tag der Gud till vittne på din ånger. Den är icke förgäfves, den är rättfärdighetens frö, den är helgelsens vagga. När du framställer den ren och oskrymtäd inför Guds ögon, då räcker han ut sin hand och leder den stapplande och stöder den svaga. Här i sin helgedom möter han dig med sitt ord, med det ordet, som lär, att *Herren icke vill någon syndares död,* här stärker han din vacklande tro, här uppmuntrar han ditt svigtande hopp, här förråder han dig sin kärleks oändlighet, här uppenbarar han dig försoningens stora hemlighet, den kärleksrikaste, den djupaste, den tröstefullaste af alla. Här faller småningom det ena täckelset efter det andra från ditt öga, den ena isskorpan smälter bort efter den andra från ditt hjerta. Ty kyrkan är för de botfärdiga en trappa till himlen, vägen till evinnerligt lif utgår ifrån altarrunden. När du då märker, huru de heliga rörelserna med hvarje gång tilltaga, när du känner, huru englavingarna växa på din själ, då må du tacka honom, som låter sig finna i sitt hus, och tröstar och hugsvalar med sin närvaro, då må du glädjas, att *Herren är i sitt helga tempel.*

Men det gifves dessutom — så hoppas jag åtminstone till Gud, — det gifves dessutom andra i denna kristeliga församling, som framgått längre på lifsens väg, hvilkas hjertan äro renare, hvilkas sinnen äro ännu mer vända till det eviga, till det enda nödvändiga. Äfven de må gerna, må ofta komma upp i templet för att akta sig för återfall och bevara sin krona. Den öfvertygelsen, att man är bättre än sina bröder, föder gerna ett andeligt högmod, och högmod är fallets fader. De saliga englarne föllo sjelfva af högmod; och den engeln, som växer och utvecklar sig i ett helgadt hjerta, visserligen är han af samma väsende som de, visserligen kan han äfven falla. *För Gud är ingen rättfärdig:* detta är en lära, uppenbarad icke blott i Bibeln, utan äfven i hvarje menniskas samvete, så fort hon redligt och uppmärksamt lyssnar till dess röst. Påminnen er derföre, att det är ingen, som har någonting att berömma sig af inför Gudi; varen vaksamme på edra egna hjertan; men hvar skulle detta kunna ske bättre än här, hvar kunnen J granska och öfverse er räkning med Gud bättre än här, der hans lagtaflor äro uppställda och visa er alla edra brister? Söken J uppริgtigt och utan stolthet och öfvermod, söken J Herran som han *vill* sökas, med en ödmjuk, med en förkrossad ande, så bör det ju vara er en glädje att uppträda i hans hus, der den barmhertiges öga granskar ert innersta, det bör vara er en fröjd, att J kännen hans närvaro i edra hjertan, det bör vara er, och *er* i synnerhet, en tröst, att *Herren är i sitt helga tempel.*

Och du, som är olycklig genom yttre och tillfälliga omständigheter, du, som tryckes af armod eller sjukdom eller af de tysta, de tärande sorger, som innästla sig i hjertat och bo der, och icke annorlunda framträda i dagen än på de bleka kinderna och i det förslocknade ögat: kom äfven du ofta, kom gerna i templet; ty hvar skulle du bättre kunna finna tröst än i Guds hus, der alla lifvets sorger och lidanden mildras af den, som sjelf har lidit ibland menniskor, der Guds kärlek upptager i faderliga armar de suckande barnen och trycker dem till sitt bröst? — Ack! lifvet är fullt af sorger, och *menniskan är född till olycka, liksom foglarne till att flyga.* Men det gifves också ingen olycka, hvarföre Guds ord och Herrans fruktan icke har ett läkemedel, till tålamod eller till tröst. Begagna derföre, så ofta du kan, de läkemedlen; ty

När oss lefna'ns oro tär,
O hur skönt Guds tempel är!
O hur ljuft att der bortsjunga
Jordens sorg och dagens tunga!

Håll dig fast vid den tanken, att Gud icke öfverger, men endast pröfvar dig, och att du finner ankargrund för ditt hopp, i grafven om ej förr. Håll dig fast vid den tanken, att Gud den barmhertige vakar öfver sitt verk, att han räknar dina tårar, och antingen aftorkar dem här i lifvet, eller också belönar dem i evigheten. Håll dig fast vid den tanken, att din sorg aldrig är bättre än i Guds grannskap, och att *Herren är i sitt helga tempel.*

Men du, som är lycklig i det yttre och lugn och glad i det inre, kom äfven du ofta, kom gerna upp i templet, och tacka det godas gifvare för din lycka. *Det är en kostelig ting,* säger David, *att tacka Herranom och lofsjunga hans namn: om morgonen förkunna hans nåd och om aftonen hans sanning.* Påminn dig, att din framgång, som oftast, mera är en gåfva än en förtjenst, och att kanske mången af dina bröder drages med oförtjenta bördor, dem den Högstes välbehag äfven så väl kunnat lägga på dina skuldror. Ty hans rådslag äro outransakeliga, och i afseende på hans verldsstyrelse kunne vi blott ana eller gissa, men den blir dock ytterst *hans* hemlighet. Var derföre tacksam, ty du kan ej annorlunda betala din skuld till Gud, var ödmjuk, ty den rätta ödmjukheten är icke blott Kristendomens, utan äfven mensklighetens krona; var fördragsam, ty fördragsamhet, öfverseende och kärlek äro Evangelii pelare, *var barmhertig, såsom din himmelske Fader barmhertig är.* Herren hafver byggt huset, att du skall prisa honom; *lofva honom, att han så nådelig är; din själ fröjde sig, att han så gerna hjelper;* gläd dig, att du vet hvarest du säkrast finner honom, och att *Herren är i sitt helga tempel.*

Och sålunda, kristelige åhörare, bör det vara en tröst för alla, som förtjena det, att Herren bor i sitt helga tempel. I denna mening hafven J också upprest det. Måtte ert fromma arbete vara välsignadt för tid och evighet!

Den heliga förrättning, hvarför vi i dag varit samlade, nalkas nu sitt slut. Er kyrka är vigd och helgad efter lagens föreskrift och svenska församlingens sed. Ert fordna tempel hade redan länge varit för trångt, för mörkt, för bofälligt. Till hälften af sten och till hälften af träd, förrådde det öfverallt sin ursprungliga obetydlighet, och bar många århundradens mossa på sin förfallna skepnad. Efter tre års arbete har det lyckats er att få ett nytt och värdigare tempel upprest på Herrans berg. J hafven dervid ej sökt någon annan hjelp än den bästa, nemligen Guds hjelp och er egen möda och omtanke. För alla olyckshändelser, som icke äro sällsynta vid dylika arbeten, har också Gud bevarat er. Jag tackar er för er samdrägt, ert nit, er ihärdighet under arbetet i allmänhet; och mången ibland er tackar jag särskilt för uppoffringar och frikostighet, så väl till kyrkan, som till den nya klockan, den väldiga himlastämman af malm, som sitter och ropar i tornet. Men framför andra tackar jag dig, du församlingens lärare, som ledt arbetet och varit själen i det hela. På din tillsyn, på din omtanke har det hufvudsakliga berott, och du kan derföre i dag stå med glädje i ditt eget verk. Förkunna länge fridens och salighetens ord inom de murar du uppfört; och om du en gång, mätt af år och välsignelse, här lägger ner din herdestaf, så sof roligt i den vigda jorden, och vakna med fröjd på Herrans tillkommelsedag!

En skönare hviloplats än denna kan också ingen önska sig. Ty templet står vänligt och ljust midt i den full-löfvade våren, vid dess fot sjunger vågen en lofsång åt den Högste, och rundtomkring växa de märkvärdigaste blommor på vårt jordklot, *de* blommor, som fordom omgåfvo LINNÉS vagga.* Hans bild pryder med rätta er kyrka, och det är väl knappast någon ibland er, J männer af Stenbrohult, som icke från barndomen hört omtalas hans berömda namn. Det var den store blomsterprofeten, som, bättre än någon före honom, såg och uttydde Herrans under i naturen. Ty Gud är uppenbar vorden öfver allt och bland alla folk, till och med ibland blommornas stilla folk, ett renhjertadt, ett oskyldigt folk, som är döpt i himmelens dagg, och, i stum andakt, prisar Herran utan tunga. Förakten icke deras tysta predikan, när J sen dem stå såsom fridens sinnebilder rundtomkring ert tempel. Ty ert tempel sjelft, det är ju också ett fridens hus; jag lyser Guds frid derutöfver: jag nedkallar den Högstes beskydd, den Högstes välsignelse öfver eder och alla dem, som här skola glädas af eviga lifsens ord, här skola förnimma, att *Herren är i sitt helga tempel.* Amen.

---

* *Carl Linnæus* (sedermera *von Linné*) föddes på komministers-bostället Råshult i Stenbrohults socken, d. 13 Maj 1707.

VII.

Vid en Kyrko-invigning.*

Jag skall församla folket på mitt berg: och min ande skall bo ibland dem. Så säger Herren hos profeten; och orden äro betydningsfulla, icke blott för i dag utan för alla tider. Närmast och egentligen åsyftades väl dermed det helga berget Zion, som bar både templet och konungaborgen, der alla folkets heligaste minnen samlade sig, der alla folkets förhoppningar voro sammanträngda, och som derföre ansågs för ljusets och salighetens vagga. Det är i många afseenden naturligt för menniskan, helst i hennes barndoms tider, att anse vissa ställen såsom heligare och särskilt kära för gudomligheten: och det var en kär föreställning för Judarna, att deras Zion skulle bli sätet för herraväldet öfver jorden, skulle bli medelpunkten för verlden, hvarifrån icke endast den herrskande läran, utan äfven den verldsliga styrelsen, utginge öfver folken. Men deras förhoppningar sveko dem, åtminstone i det sednare afseendet; deras mångbesjungna berg ligger nu i ruiner, och ödlorna bygga mellan de omstörtade grundvalarna. Men i en annan och högre mening samlas ännu folken, och samla sig med hvarje dag mer och mer, omkring deras Zion, icke som det var fordomdags, men förklaradt i skenet af Kristendomen, som der har sin rot, och hvars grenar, fulla af lifsens frukt och af himmelens dagg, redan öfverskygga, om icke den största, dock den bästa, delen af jorden. Sålunda, och i denna mening fattade, voro orden ej fåfänga, och bestå för alla tider. — Och ännu i dag inviger jag ju ett annat, ett ringare *Berg* åt Herranom, ännu i dag äro folken der församlade. Låtom oss önska, låtom oss hoppas, att *Guds ande måtte bo* äfven *ibland dem.*

---

* I Berg, den 9 Aug. 1835.

Men hvad är Guds ande? Huru verkar den i naturen och hos menniskan? Ställa vi dessa frågor till förnuftet, så svarar det oss, att ingen ande kan tänkas såsom i hvila, utan den är till sitt väsende idel rörelse och verksamhet. Guds ande måste derföre vara Guds kraft, det är, Gud sjelf, så vida han verkar på verlden och menskligheten. De gamla hedniska vise sade oss redan för årtusenden tillbaka, att det är den anden, som lyser i solen, som växer i blommorna, som stormar på hafvet: han är öfverallt och allestädes, han är verldens själ, han är tingens innersta lif; de skulle dö bort utan honom, stjernorna skulle falla ur sin bana, våren skulle gulna bort som ett förvissnadt blad, hela skapelsen skulle stå lik i det gränslösa intet. Menniskosjälen sjelf, sade de, är blott en gnista af Guds ande, en droppe ur den oändliga källan: hon kommer från himmelen, och återvänder en gång till sitt ursprung. Sådan var och är förnuftets utsago i denna fråga, och om vi dermed jemföra uppenbarelsens, skall det visa sig, här som annorstädes, att den dermed öfverensstämmer i hufvudsaken, och att uppenbarelsen är förnuftets bekräftelse, endast tydligare, säkrare, djupare utförd. Sålunda heter det straxt i början af skapelseboken, att *Guds ande sväfvade öfver vattnet*, och då skilde sig ljus ifrån mörker, och himmel ifrån jord. *All himmelens här är gjord af Herrans ande,* säger David: *Guds ande har gifvit mig lif*, heter det hos Job. Betrakte vi åter hans verkan på menniskohjertat i alla lifvets särskilta förhållanden, då lär oss härom uppenbarelsen, helst nya testamentets skrifter, mycket och tröstefullt, och som bestyrkes af erfarenheten hos en hvar, som vant sig att ge akt på förändringarna i sitt inre. När alltså en sanning fattar dig med en plötslig, en oemotståndlig kraft, när en stor tanke öfverväldigar dig, utan att du vet eller förstår hvarifrån den kommer, när ett ljus går opp i din själ, liksom en stjerna i natten: då är den helige ande dig när, ty han är sanningens och ljusets ande. Eller när du känner dig mer än vanligt stärkt och tröstad af bönen, när det synes dig som komme du derigenom i närmare gemenskap med Gud, och förnumme hans röst i det tysta, och märkte hans gång öfver stjernorna: då är den helige ande dig också när, ty han är bönens ande. Och när du känner din tro varmare, lifligare, förtröstansfullare än vanligt, när den stora uppoffringen på Golgatha träder lefvande fram för din själ, och du känner inom dig, att den, som så lefde, så lärde, så dog, han måste vara af Gudi, han måste försona verlden med sig sjelf: gif akt, då är det den helige ande, som verkar på dig, ty han är trons ande. Eller när hoppet om evinnerligt lif och salighet träder dig närmare, och sitter som en engel på grafstenen, och svalkar dig med sina vingar; eller när du känner, att den eviga kärleken, som är Guds andedrägt, fläktar varmare uppå dig, och lär dig att räkna slägt med hela menskligheten, och du tycker att du ville trycka äfven din fiende som en broder till ditt bröst: var viss derpå, detta är den helige ande, ty han är äfven hoppets, han är kärlekens ande. — Och märker du, att ditt sinne renas och helgas, att förderfvet faller styckevis från ditt hjerta, liksom fjällen falla från de spetälska, och att du gör det rätta med lust, utan strid och tvekan: tacka då Gud, som har sändt dig sin helige ande, ty han är äfven, och i synnerhet, helgelsens ande. Med ett ord, hvarhelst en ädlare tanke framträder, hvar ett godt uppsåt lifvas, hvar en renad vilja gör sig gällande, der är Guds ande med. En sådan ande har alltid, ehuru mer och mindre hämmad, verkat i menskligheten. Det är det Rättas, det Godas, det Fullkomligas ande. Fanns icke den anden, så vore menniskan ett djur, förnuftet en dikt, och menniskobildningen en saga. Men i synnerhet har denna ande visat sig verksam i Kristendomen, emedan dess lära är den anderikaste, den renaste, den menskligaste af alla.

Att nu denna Guds ande alltjemt verkar och fortlefver i kristenheten, likasom den förut lefvat och verkat på alla utmärkta och ädlare sinnen; derom kan svårligen fråga uppstå hos någon tänkande man. Men denna ande kommer numera icke, som han kom till församlingens vagga, såsom *ett hastigt dön af himmelen* eller som *ett mäkta starkt väder.* Men han kommer ännu såsom himmelens vindar, hemlighetsfull, oberäknad, oförklarlig. Hvad det fromma, det upplysta, det saliga hjertat känner i sina bästa, sina gudavigda stunder, hvem kan förklara det, hvem kan säga: det är deraf, eller deraf? Den tanke, hvarigenom hjelten vinner fältslaget, eller statsmannen omskapar verldens utseende för århundraden, eller den vise spränger en ny port till sanningen, eller konstnären förtjusar och förskönar sitt tidehvarf: dessa tankar äro barn af ögonblicket: den, som fått dem, vet ej sjelf hvarifrån de härleda sig, de hänga ej tillsammans med den vanliga kedjan af hans föreställningar, utan ligga utanom och ofvanför densamma, de falla som en blixt i mörkret och befrukta det förvånade sinnet, de äro, som forntiden kallade dem, en ingifvelse af Gudi, de äro Guds ande, ett prof af hans nåd, oberäknadt och oberäkneligt både till sin uppkomst och sina följder. Låt dagens vise le åt en sådan föreställning såsom svärmande och vidskeplig, låt dem klyfva hår för att skilja mellan en medelbar och omedelbar verkan af Gudomen, låt dem skryta att de uppgått rågången mellan Gud och naturen: ack, om det finnes en sådan rågång, så är det sannerligen icke de, som uppgått den, det är en väldigare hand än deras, som uppsatt gränsstenarna. Hvarje sinne, som fått en gnista af Gudomen, vet och känner inom sig, att deras landtmäteri är falskt, och att Guds ande ännu icke är utdöd bland sitt folk. Väl kommer den anden icke numera, såsom förr, *med eldstungor*, men han röjer sig ännu alltjemt såsom en flamma, hvilken lyser, värmer och renar hjertat. Han talar icke numera *med annor tungomål*, och vi må gerna låta de skriftlärda tvista hvad som egentligen menas härmed, om ett främmande språk, eller endast något främmande, ovanligt och högtidligt i uttryckssättet; men han lär att tala i ett språk, som alla förstå, som griper alla, i hjertats och öfvertygelsens språk. Hör du det språket, så tillslut icke ditt öra derför, låt dig uppbyggas, låt dig röras, låt dig öfvertygas deraf, ty det kommer från den anden, som väcker och saliggör. Väl väcker han icke heller nu, som fordomdags, han drager icke nu, som då, tusentals bekännare på en gång till församlingen, ty detta behöfves icke numera: kristna kyrkan har länge stått på sin fasta grund, och i vår verldsdel finnas få, som icke åtminstone med läpparna bekänna Kristendomen. Men han sammanhåller ännu församlingen inom sig sjelf, och i allmänhet församlingarna inom sig sjelfva. Väl är det icke nu, som förr, *ett hjerta och en själ i hela hopen*, tvärtom är kristenheten delad mellan flera olika bekännelser, och inom hvarje särskilt bekännelse finnas äfven många olika tänkesätt; men i det väsendtliga stämma dock alla öfverens, det är ännu, som i alla tider, ett osynligt band, som förenar alla bättre och ädlare menniskor, om icke till en gemensam andakt, likväl till ett gemensamt mål; och detta band är, hvad det alltid varit, den gode, den helige anden, Guds ande, den förädlade, den renade mensklighetens ande.

Och till denna andens dyrkan är det, som jag i dag inviger ett *Berg* åt Herran, som jag i dag helgar templet. Måtte han trifvas inom dessa murar och sväfva fredligt öfver er och edra söner i århundraden. *Helgadt varde hans namn* härinne, genom ordet, som predikas väldeliga, genom sången, som tar själen på sina vingar, genom bönen, som stiger från rörda hjertan! *Tillkomme hans rike*, det rättas, det godas, det heligas rike, genom upplysning, genom bättring, genom tro, som är verksam i lefvernet! *Ske hans vilje, såsom i himmelen så ock på jorden*, bland menniskors barn, icke blott inom templet, utan äfven derutanföre! *Vår Herras Jesu Kristi nåd, Guds kärlek och den helige andes delaktighet vare med och öfver eder alla!* Amen.

VIII.

Vid en Kyrko-invigning.[*]

Lägg ut på djupet, och kaster edra nät ut till drägt. Då svarade Simon och sade till honom: *Mästare, vi hafve arbetat hela natten, och fått intet; men på din ord vill jag kasta ut näten.*[**] Så heter det i dagens Evangelium. Låtom oss välja dessa ord till ämne för en kort betraktelse.

Lägg ut på djupet. Dessa ord äro här väl sagda i sin egentliga betydelse och ställda till fiskaren Simon. Men det var samme Simon, som sedermera kallades Petrus, och blef den förste bland Kristi apostlar. Det var *det* hälleberget, hvarpå den första kristna kyrkan grundades, det var den man, som sedermera, hela sin lefnad igenom, predikade tron på Kristum, och i hans lära alltjemt *lade ut på djupet.* Orden kunna derföre äfven tagas i en annan och andelig mening, och då betyda de detsamma som att drifva en sak med fullt allvar, utan ytlighet och flärd, af alla sina krafter, af all sin håg, med hela sitt hjerta. Och i denna mening heter det ännu till en hvar, som har ett kall eller yrke: *lägg ut på djupet.* Är du således, till exempel, en kyrkans tjenare, har du åtagit dig det ansvariga kall att leda Herrans menigheter, så lägg först och främst ut på djupet i kunskapens haf, hvila icke, innan du bemäktigat dig allt det vetande, som är nödvändigt för ditt embete, klättra opp på de höjder, hvarifrån du kan öfverse kristna läran i sitt sammanhang, lär dig, med ett ord, att veta på hvem och på hvad du tror, jemte grunderna för beggedera. Men härmed är du ännu endast halfvägs. Lägg alltså vidare ut på djupet, fyll din själ med öfvertygelsen om vigten och värdet af ditt kall, fyll ditt hjerta med brinnande nit och med from kristelig välvilja, beifra det onda hvar du ser det, styrk svagheten hvar du kan, befrämja det goda med lära och efterdöme, gör en evangelisk lärares verk. — Är du åter en statens tjenare, så föreställ dig icke, att det finnes någon tjenst, som ej fordrar skicklighet, insigt och erfarenhet. Ännu mindre finnes det någon, som kan umbära samvetsgrannhet, nit, ordning, redlighet. Hvarje embete fordrar i allmänhet sin man, och upptager hans tid, om det rätt skall förestås, såsom svarligt vara kan för Gudi och mannom. Men föraktlig är den, som icke vill *lägga ut på djupet* deri, icke betraktar det såsom sitt lifs bestämmelse, utan som en bisak, som en undsättningsanstalt för makligheten, som en lifränta för odugligheten. Står du derföre på en *lägre* plats, och har alltså en trångare krets att verka uti; välan, så fyll den kretsen med flit, med ordentlighet, framför allt med oegennytta; ty *arbetaren är sin lön värd*, men orättfånget gods förnedrar den, som får det, och har sällan någon, ens timlig, välsignelse med sig. — Är du åter ställd på höjderna, till en mästare i Israel, eller till en pelare i landena, väl så blunda icke på din höjd, utan se dig omkring med vakna, med friska ögon, bedöm tiden och dess riktning i stort, rätta henne så vidt du kan, der hon är skef, påskynda henne, der hon är god, gräf icke ner dig i det enskilta, utan omfatta det hela, och led det, eller bemöda dig åtminstone att leda det, till det bättre. Ty detta, just detta, hör till din högre plats, och endast sålunda kan du der *lägga ut på djupet*. — Men är du åter, som de fleste ibland eder, en man för dig, har du fått det tunga, men hedersamma yrket att arbeta jorden och förtjena ditt bröd i din anletes svett; äfven då gälla textens ord: *lägg ut på djupet*, det vill säga, drif ditt yrke med allvar och förstånd och omtanke. Hvad du häri behöfver veta, det är ringa, du lär det från barndomen, genom öfning och erfarenhet. Men lyssna dock äfven häruti till de klokares råd och följ deras efterdömen. Ty det är väl godt att följa fädernas sed, och ej lättsinnigt och blott på försök öfvergifva det gamla och bepröfvade. Men är förbättringen säker och bestyrkt af erfarenheten, och möjlig för dina tillgångar, då är det ingalunda godt att blindt och af tröghet förkasta den, derföre att hon förr icke varit bruklig. Menniskan lär, så länge som hon lefver; men tiden lär också, så länge som han går, och det ena slägtet är ju bestämdt att vara de andras, de föregåendes arftagare. Dock — detta är här icke det svåraste, icke heller det hufvudsakligaste. Utan hufvudsaken är arbete, flit och ordning. Till arbete är menniskan född, hvar och en i sin stad, på sitt sätt, efter sitt yrke. *Den, som icke vill arbeta, han skall icke heller äta,* heter det, det vill säga, han skall ej heller lefva, han är en förruttnad ledamot i den menskliga samhällskroppen, han är en onyttig börda på Guds jord. När jernet ej brukas, då förrostas det, när vattnet står still, då förruttnar det. På samma sätt blir äfven lättjan en moder till många laster, och i ert stånd i synnerhet föder hon armod och elände. *Gack bort till myran,* säger den vise Salomo, *se uppå hennes seder och lär. Ändock hon ingen herre hafver, tillreder hon likväl sitt bröd om sommaren,*

---

[*] I Gårdsby, femte söndagen efter hel. Tref. 1837. *Anm.* De tvenne poëmer, som tillhöra denna akt, finnas redan införda i tredje bandet af Författarens *samlade skrifter*, sid. 221 och 226.

[**] Luc. 5: 4, 5.

maren, och samlar sin föda i andetiden. Men den late lägger händerna tillhopa och sofver; derföre kommer fattigdomen öfver honom såsom en röfvare, och armodet såsom en väpnad man. Men arbetsamhet allena är icke nog. Det fordras äfven i ert stånd, liksom öfverallt, ordning och beräkning, ingen tid räcker till, som ej är indelad, intet förråd förslår, som ej är beräknadt. Huru ofta har jag ej hos allmogen funnit hur den missräknar sig, eller rättare hur den allsicke räknar. Ofta då hon tror sig vara bergad, ligger nöden redan inom fyra väggar, i visthus eller lada. Med öfverslag och omtanke hade den lätteligen kunnat afhjelpas i tid; men man räknar inga andra korn, ingen annan halmkärfve än de sista, man lefver för stunden, och låter morgondagen sörja för sig sjelf. Och hvad tiden angår, så räcker han till för allt, blott han användes med ordning. Men då måste han ock gå som ett uppdraget och väl ställdt urverk, som slår timmarna osvikligt, och har sin syssla för hvardera. * - - - För att iakttaga en sådan arbetsamhet och ordning, måste du ha allvar och kraft, i hvarje stånd och yrke som helst; öfver allt måste du sky det halfva, det lösliga, det ytliga, öfver allt måste du

---

* Några punkter i handskriften hafva här måst uteslutas, såsom redan förekommande på ett annat ställe i dessa kyrkotal.

lägga ut på djupet. Är du derföre en husfader, så sörj allvarligt och med omtanke för din och de dinas bergning. Är du en husmoder, så sköt ditt hus ordentliga, utan slarf och efterlåtenhet, dansa icke bort din bestämmelse i lifvet; ty det händer dig, att föraktet slutligen blir den enda, som bjuder opp dig, och då går du ömfotad ur dansen. Är du en yngling, så bilda dig med allvar för ditt yrke, sök ej förströelser som din bestämmelse, utan som ditt tidsfördrif, försök ej att vara man på förhand, ty då blir du gubbe i förtid. Är du ett barn, så lyd och lär; ty lydnad och läraktighet äro barnets enda dygder. Är du en tjenare, så var villig och trogen, ty detta är tjenarens bestämmelse. Och om J detta gören, då verkar en hvar, som han bör, till sitt ändamål, då gör han allvar af lifvet, och stadnar icke vid den grunda stranden, utan han *lägger ut på djupet*, och sträfvar att der uppnå sin lefnads mål.

Men — *Mästare, vi hafve arbetat hela natten och fått intet*, heter det vidare i vår text. Och så heter det ju äfven ofta i vårt eget hjerta, så klagar ju med skäl både hög och låg, både ung och gammal. Och hvem kan förtänka en sådan klagan,. helst hos en man, som kanske blifvit ställd på ett högre rum och derigenom fått ett högre ansvar? Huru ofta erfar *han* icke, att allt hans bemödande är fåfängt, att hans nit träffar blott kalla hjertan, hans välmening misskännes, hans bäst genomtänkta företag betraktas antingen som onödigt nyhetskrämeri eller som skuggrädd forntidssjuka, och i begge fallen mötas med liknöjdhet eller vedervilja! Kan man förtänka honom, om det smärtar att se sin kraft förspilld utan framgång, att se huru mörkret ej vill vika, huru han än ljungar deruti, att håglösheten ej vill vakna, huru han skakar på den försoffade, att se huru det växer dödkött i det andliga, och menskligheten, som borde gå framåt, går tillbaka eller står still? Eller tänken J kanske, att han inga bekymmer har, att det ej klappar något hjerta i *hans* bröst, derföre att tilläfventyrs en stjerna sitter derutanpå, eller att det kan vara honom likgiltigt hur tiden går, blott det ej går honom sjelf illa? Honom sjelf? Och hvad är då han sjelf annat än ett solgrand i stoftet, en sprint i verldshjulet? Hans rätta sjelf, det är det ädla han vill, det rätta han söker, det goda han verkar. Känner han icke det i djupet af sitt hjerta, då är han icke värd sin plats, och det vore honom bättre, att han stege ner derifrån. Men tänker han annorlunda och som han bör, då är ej underligt, om hans mod någon gång svigtar, och han känner sig nedslagen och tvifvelaktig, som Simon Petrus i dagens Evangelium. — Och på samma sätt går det äfven med den ringare, som rör sig inom en trängre krets, och hvars flesta bekymmer ha sin medelpunkt i hans och hans närmastes bergning och trefnad. Ty hur ofta händer icke, att hans billigaste förhoppningar bortflyga, hans klokaste företag misslyckas, hans käraste gå bort i förtid och lemna honom qvar i sorgen! Fadren faller i sin styrkas dagar, eller modren går bort midt i sin sommar, och lemnar de små öfvergifna och värnlösa. Eller också kastas mannen på sjuksängen, just när han som bäst behöfde arbeta för sitt och de sinas underhåll. Eller också fördränker regnet hans gröda, eller solen förbränner henne, eller haglet mal henne sönder i förtid. Eller elden sliter sig lös, och frossar opp på en stund hvad många års arbete har samlat. Ack! olyckans tyghus är väl försedt med vapen, menniskan kan ej beräkna dem, och är dock utsatt för dem alla. Och när de träffa, när välsignelsen förrinner såsom vatten, och lyckan förvissnar mellan våra händer: hvem kan då undra, om äfven det starkaste sinne böjes, om tvekan och klenmodighet uppstår, och all vår möda synes oss fåfäng? Hvem kastar första stenen på den, som, i ett sådant ögonblick af tvifvel och nedslagenhet, utropar med Simon: *Vi hafve arbetat hela natten och fått intet.*

Men på din ord, Herre, vill jag kasta ut näten. Så lyder vår text slutligen. Måtte dessa ord, i nödens och tviflets stunder, finna ett återsvar i hvarje bröst! De innebära den förtröstan till Gud, som bör vara hörnestenen i allt kristeligt lif, dessa orden äro stamorden till allt mod, allt hopp, all glädje i lifvet och i döden. Visserligen gifves det ett dåraktigt sätt att förtrösta på Gud, då man nemligen i orkeslös beqvämlighet låter allting gå som det vill och kan, och tänker att Gud, allt vårt bemödande förutan, väl ändå slutligen skall styra allt till det bästa. *Han kläder liljorna på marken,* heter det, *och föder foglarna under himmelen:* skulle han då icke äfven föda mig? Dessa missförstådda ord äro alltjemt i dårens mun, helst då han himlar sig och lättjas och tigger. Gud skall föda dig, säger du. Ja, visserligen: men i ditt anletes svett skall han föda dig, de krafter Gud dig förlänat dem skall du icke skrinlägga såsom en ofruktbar skatt, utan du skall använda dem så godt du kan och förstår, du skall icke tro, att lifvets goda regnar sjelfmant ner öfver den drömmande, eller att du sofver dig till din lycka, du skall minnas, att framgången för det mesta är bemödandets son. — Men huru du sträfvar och äflas, visserligen måste du dock erkänna att, *om Herren ej bygger huset, så arbeta de fåfängt, som derpå bygga.* Du sår din jord, men det är Gud, som växten gifver. Der går en plan genom verlden, hvars sammanhang du icke inser, men hvars följder du erfar och måste underkasta dig. I allt hvad du företar beror utgången dock ytterst på en högre ledning; ingen jordisk klokhet, ingen mensklig makt förmår ställa borgen för det tillkommande, och öfver stjernorna bor *han*, som med rika händer utdelar både medgång och motgång. Men just härvid är det också som en rätt, en förnuftig förtröstan till Gud fäster sig. Ty när du gjort allt hvad du, efter måttet af dina krafter, förmått, när du icke försummat något, som stått i din förmåga, då måste du äfven, utan knot och tvekan, öfverlemna det öfriga till Herran, då måste du göra för dig rätt klar, rätt lefvande den föreställningen, att, hvad Gud gör, det är väl gjordt. Och i denna fasta och orubbliga öfvertygelse växer mod och lugn vid alla lyckans kastningar, deruti består en sannfärdig, en tänkande, en kristelig förtröstan till Gud. Det var en sådan förtröstan, som Petrus visade i dagens Evangelium, då han sade: *Herre, på din ord vill jag kasta ut nätet.* Han hade kunnat draga nätet lika tomt tillbaka som förr, och ändå ej bort förtvifla, utan öfverlemna tid och stund åt honom, som fångsten gifver. Och tänker du så, låt då alla dina förhoppningar ramla, låt dina klokaste uträkningar misslyckas, låt allt ditt arbete vara fåfängt: med lugn kan du stå på spillrorna af din jordiska lycka, och utropa: *mitt vittne är i himmelen och den mig känner bor i höjdene.*

Du kan med tålamod fördraga den oförvållade olyckan, ty hon kommer ifrån den, som dock har dig kär, som väl pröfvar, men icke förderfvar, aldrig sviker i nöden, aldrig låter de rättfärdigas hopp komma på skam, när det gäller. Se, han håller sin sköld ur skyarna, han har ett öra i ödemarken, och hans öga blickar genom natten. *Låtom oss förtrösta uppå honom,* ty han vill hvad oss godt är, och han kan hvad han vill. Han är fast att bygga på som hälleberget, han är from och kärleksrik, han är nådig och barmhertig. *Låtom oss förtrösta uppå honom!*

Och sålunda, mine åhörare, hafve vi då genomgått och i korthet förklarat vår text. Den innehåller väl en allmän sanning, och gäller således för alla tider och förhållanden. Men särskilt gäller den likväl och har sin tillämpning på vår tid. Ty huru långt äro vi icke bortkomna från våra fäders fromma allvar, från deras kraft och duglighet i allt, hvad de företogo sig! Huru långt derjemte från deras jemna arbetsamhet, deras ordningssinne och tarflighet! Sannerligen, vi lefva i en kraftlös, en slapp, en löslig tid, der skenet gäller mer än verkligheten, skalet är måladt och målas alltjemt, men kärnan är maskstungen. Huru få äro nu mera de, som, i all sin diktan och traktan, med besked *lägga ut på djupet.* Och förtröstan till Gud, som är förnöjsamhetens grund, som är lyckans borgesskrift, hvar finnes den nu så fast, så lefvande, så osviklig som fordom? Hvem svarar nu så förhoppningsfullt som Petrus: *Herre, på din ord vill jag kasta ut näten?* Och derföre går det oss alltjemt sämre och sämre, vi måste oftare klaga med Apostelen: *vi hafve arbetat och fått intet.* Det går en dof klagan genom tiden, en obelätenhet med det närvarande och en farhåga för hvad som komma skall. Vår fot halkar på jorden, och vi ha inga vingar för himlen. Men kraft och fasthet växa alltjemt i ett menniskobröst, när du endast vill med allvar. Och vingar till skyn, till din himmelsfärd, dem kan du ju hämta, när du önskar, ur templet. - Hämten dem der, pröfven dem der, J bröder! Då är templet i dag icke vigdt förgäfves.

Eder kyrka är nu invigd och helgad efter lagens föreskrift och fädernas sed. J hafven skäl att glädja er åt ert nya tempel, ty det är rymligt och luftigt och fritt, himmelens ljus faller rikliga in genom fönstren och ser på edra goda gerningar och prisar eder Fader, som är i himmelen. Hvad som ännu fattas er är ett orgelverk, som är gudsfruktans själ, som är andaktens lifsluft, och hvarförutan sången alltjemt haltar och förirrar sig. Edra tillgångar ha väl ännu ej medgifvit att anskaffa ett sådant; men när alla offentliga bidrag ändteligen influtit, och kunna läggas tillhopa med församlingens egna, då hoppas jag ännu få se den dag, då jag kan inviga en sådan sångens Styrbjörn Starke, en sådan andans Erik Segersäll ibland eder. När jag, för flera år sedan, uppmanade er att ändteligen bygga ny kyrka, och icke längre äfventyra, att den gamla skulle falla ner öfver edra hufvuden, då ansåg mig kanske mången ibland er för sträng, byggnadssjuk, nyhetskrämare, upptågsam. Och längre fram, då några ville flytta templet från sin gamla helgade plats, från fädrens grafvar, och kasta det ut i ödemarken, för att hålla gudstjenst öfver vargens ide, — då tyckte kanske mången bland eder, att jag var för gammalmodig, för fördomsfull, och icke följt nog med tidens prisade upplysning. Nu deremot, då allt detta är förbi, hoppas jag, J alla finnen er nöjde både med er kyrka och dess plats; jag hoppas, J glädjen er, att allt lyckats så väl, och att J, ehuru med möda, arbete och uppoffring, tagit åtminstone *denna* börda från edra söners axlar. Ty mödosam, kostsam, men äfven lyckosam har byggnaden varit: och jag tackar er alla för det endrägtiga nit, hvarmed J bedrifvit den, påskyndat dess fortgång och förskönat dess utseende. Ingen ibland er har kunnat eller velat undandraga sig det ofta påkommande arbetet;

men några hafva dessutom genom enskilta och frivilliga bidrag befordrat den goda saken. *

---

* Talaren tillade här följande enskiltheter: »Utom församlingen har detta skett af Enkefru *Björklund* i Wexjö, som sjelf är född i Gårdsby och derföre hågkommit kyrkan med ett par vackra nummertaflor, som äro sångens urvisare. Vidare, och inom församlingen, har enkan *Annika Jonsdotter* i Haketorp skänkt 166$\frac{2}{3}$ r:dr till ett tornur. Måtte det uret, hvarje gång det med sin tunga af malm utropar timmarna, påminna er, icke blott om tidens flygt, utan äfven derom, att tiden icke bättre kan användas än genom välvilja och välgörenhet mot dem, som förtjena det, och dertill hör otvifvelaktigt kyrkan. Sluteligen hafva äfven fröknarna *Eva* och *Ulrika Ribbing* på Kråkenäs skänkt till kyrkobyggnaden 150 r:dr. Men detta är ännu icke på långt när allt, hvarför församlingen har att tacka dem. Jag känner på enskilt hand, hvad J alla veten, att det inom deras krets ej finnes något lidande, det må vara armod eller sjukdom, som de ej sökt att lindra, med understöd, med deltagande, ja till och med, med personlig vård och skötsel. Och detta göra de tyst, obemärkt, utan skryt och prål, och ehuru de sjelfva ej kunna bjuda öfver några rika tillgångar. Dock — jag bedrar mig. Den bästa rikedomen är hjertats rikedom, och den har blifvit deras. Jag tackar dem derföre i dag offentligen, icke blott å kyrkans vägnar, utan äfven å egna, å församlingens, å den lidande menskligheteus vägnar. Jag tackar alla kyrkans välgörare, alla, som velat och vilja henne väl. Och måtte Herren gälda *deras* hus hvad väl de velat, hvad godt de gjort för *hans!* — Men kyrkan bygges icke blott med gåfvor, icke heller med murslef och yxa allena. Arbetet fordrar äfven ordning, tillsyn, beräkning; och en byggnads-styrelse

Och härmed, J män af Gårdsby, öfverantvardar jag eder er kyrka. *Detta är nu ett heligt*

---

har derföre varit tillsatt, som skulle leda det hela. Dess ordförande var du, kyrkoherde *Johan Svensson*, som i många år företrädt mitt ställe här i församlingen. Du har nyligen blifvit kallad ifrån oss för att röra dig i en vidare och mera egen verkningskrets; men med rätta är du här i dag, och biträder vid invigningen af den kyrka, som uppväxt under din tillsyn. Välkommen tillbaka, om också endast för dessa korta stunder! Bed med oss för det tempel, hvars uppkomst du följt, från grundvalen upp till tinnarne, bed med oss för den församling, som du länge ledt och undervisat och rört. Det förestår dig snart att på din nya plats göra hvad du här gjort; det tyckes vara din bestämmelse att, hvar du kommer, uppbygga, antingen Herrans hus eller Herrans menigheter, eller beggedera. Det är en skön bestämmelse. Lycka dertill, och lyckosamliga gånge det dig öfverallt, hvart du flyttar din herdestaf, dina stora gåfvor, ditt klara sinne. Farväl! — Bland byggnadsstyrelsens öfriga ledamöter är det isynnerhet en, som utmärkt sig framför de öfriga, och tagit den drygaste delen både af besvär och ansvar på sina skullror. Det är du, *Måns Pehrsson* från Stongby, som från början nitälskat för saken, och, med daglig uppoffring både af tid och möda, vakat öfver och hållit tillhopa det hela. Du har mött motstånd och misstydning, som är det vanliga för en hvar, som vill verka med eftertryck; men du lät icke förvilla dig deraf, utan gick alltjemt rakt fram, utan tvekan och vankelmod, till ditt mål. Jag säger det offentligen, utan ditt biträde, din rådighet, din ihärdighet, hade kyrkan icke stått sådan, som hon i dag står. Derföre vare dig tack och heder på denna din hedersdag, den bänk, du sitter på, är en *rum, och här bor visserliga Gud.* Betrakten det rummet med vördnad, med kärlek, med tillförsigt. Betrakten det som er själs fädernesland, som det egentliga hemmet för ert bättre väsende. Kommen hit med eder sorg för att få tröst, kommen hit med eder glädje för att få tacka och lofva! Tacker och lofver Herranom i templet; ty väl förtälja himlarne hans ära, och fästet förkunnar hans händers verk; men han försmår dock icke sitt pris från menskliga läppar, han lutar sig fram ur molnen, när J lofsjungen honom. Hans under omgifva er öfver allt, ifrån solen till solgrandet. Men det största undret är dock inom er sjelfva, i en själ, som anar hans väsende, i ett hjerta, som känner hans kärlek, som hoppas på hans barmhertighet. Måtte templet ej vara förgäfves byggdt, ej vara förgäfves invigdt! Måtte Gud böja edra

---

hedersbänk, vore han också icke den främsta, den församlingens tacksamhet nu anvisat dig. Stig fram och böj ditt hufvud för Herran, prisa honom i din själ, att han låtit dig se denna dagen. Dock — hvad säger jag? Du *ser* honom icke egenteligen, det har blifvit skumt för dina ögon. Men du förnimmer honom med din inre syn, du vet och känner, att han är inne. Din lefnads bana löper mot sitt slut, du närmar dig med trötta steg det gemensamma målet för oss alla. Hvila då ut, hvila lugnt i skuggan af de murar du, framför andra, hjelpt till att resa, sof stilla i den kyrkogård, som du redt och bäddat. Den Högste vare när dig till dess — och sedan. Farväl!»

hjertan och edra söners hjertan i mångfaldiga led, till att här söka och stärka sig i det rätta, det goda, det heliga. Böjen nu alle edra hjertan till Gud och anammen hans välsignelse: *Herren välsigne eder och bevare eder*, m. m. Amen.

IX.

Vid en Kyrko-invigning.[*]

Menar du, att Herrans ande är så alldeles borta? [**] Så frågades det fordom hos profeten Micha; och sålunda skulle vi väl ännu ofta vara frestade att fråga, när vi se tiden och dess riktning, så väl i allmänhet som hos de enskilta. Det tyckes på många ställen gå en helt annan ande genom verlden än Herrans ande; en egennyttans, en beräkningens, en otrons ande, som icke tror på något annat än sig sjelf, icke söker något annat än sin egen fördel, och lefver som om jorden vore vårt enda mål, och himmelen icke till. En sådan tanke måste vara bedröflig och nedslående för alla bättre sinnen. Ty hvad är det som försonar oss med det myckna lidandet i verlden, med de olyckor, som från vaggan till grafven omhvärfva menniskoslägtet, hvad är det, om icke det hoppet, att Gud, ehuru på vägar, som synas oss obegripliga, dock slutligen styr allt till det bästa och förer slägtet till ett högre, ett ädlare mål? Försvinner den stjernan i häfdernas natt, O hvem skulle ej då förtvifla, hvem ville ej då lägga sig ner i sin graf och dö? Hvad skulle vi göra på jorden, om *Herrans ande är alldeles borta*, är helt och hållet viken derifrån?

---

[*] I Solberga, den 24 Sept. 1837.

[**] Micha, 2: 7.

Men vore Herrans ande alldeles borta, huru kunde vi då i dag stå i ett tempel, färdigt att invigas till den andens dyrkan? Huru fyllde sig templen rundtomkring, huru kom det sig, att man ännu alltjemt böjer knä omkring altarrunden? Huru kom det sig, att ännu, här och der, mången ädel känsla, mången helig rörelse klappar i menniskobröst? Nej, nej: tiden är väl ond, den syns oss väl, och med rätta, vara mycket sjunken, mycket bortkommen från våra bättre fäders frommare tro, kristligare sinne, saligare utsigter: — men *Herrans ande är* dock ännu icke *så alldeles borta*, den lefver ännu i den kristna församlingen, och äfven derutanför, den är ännu verksam i menskliga hjertan.

Kr. åh.! Att det hos oss finnes något mera och ädlare än kroppen, att vi äro något annat och högre än djur försedda med lif och känsla, att vårt egentliga och yppersta väsende är något andeligt, något osynligt och fritt och gudomligt: — detta tyckas vi ofta glömma, och i synnerhet, när allt går oss väl i det jordiska och timliga. Häraf kommer det stora antalet af dem som, för att nyttja skriftens ord, äro *kött,* det vill säga, som söka intet annat än jordiskt nöje, jordisk fördel, och anse sig föga annorlunda än som ett slags klokare djur. Dåraktigt och fåfängt förekommer dem allt, som öfverstiger sinnenas fattning. Men derföre äro de också hjelplösa och utan tröst, så snart det jordiska begäret ej kan tillfredsställas, eller de förlora det timliga goda, som ensamt utgjort deras glädje. Just emot en sådan försoffning i det timliga, en sådan försjunkning i det jordiska, visar sig Guds ande verksam hos menniskan. Han gör henne uppmärksam derpå, att hon måste vara något mera än blott kropp. Han gör henne uppmärksam på krafter, som sträfva utom det lekamliga, och slumrat obemärkta i hennes bröst, han rycker henne lös från det yttre, och öppnar en inre, en skönare verld för hennes ögon, han upplyfter henne till känslan af det, som i hennes väsende är det renaste, det högsta, det gudomliga; han väcker henne, med ett ord, till medvetande af sin egen högre natur, sitt ädlare ursprung, sin slägtskap med Gud, sin arfsrätt till odödlighet. Denna tanke uppkommer sällan i verldsbullret, men så mycket oftare i sansningens och enslighetens timmar. Då, i de tysta stunderna, när hon känner sig ensam och skiljd ifrån verlden, hvars brusning och stoj och äflan hon hör på afstånd, då, när solen sjunker bakom trädtopparna, eller de eviga stjernorna gå sin stilla, sin himmelska gång öfver henne, och själen samlar sig och blickar in i sig sjelf: — då anar hon, att det dock måtte finnas något annat och bättre än det blott jordiska; Gud hviskar i hennes öra, att han ännu är till, hon märker, att *Herrans ande icke är alldeles borta.*

Men just härigenom erinras äfven menniskan om ett högre, ett osynligt inflytande af den anden, hon påminnes om en verkan *ofvanifrån.* Vanligtvis aktar vårt sinne endast på de intryck och verkningar, som komma *utifrån,* och de fleste äro ej vane att vänta sig något inflytande från annat håll. All verkan från en högre, osynlig verld, förekommer mången, kanske de flesta, till en början, antingen omöjlig, eller åtminstone oviss och tvifvelaktig. Och likväl är det just detta inflytande ofvanefter, och icke utifrån, ifrån himmelen och icke från jorden, som vi måste erkänna och antaga, om andens verkningar hos oss skola vara möjliga. J hafven ju hört huru Guds ande fordomdags blef utgjuten öfver Kristendomens första förkunnare och bekännare. Detsamma kan och bör äfven, om också i ringare mån, gälla för oss. Såsom menniskor, och i synnerhet som kristna, stå vi på gränsen mellan tvenne verldar, och ha borgarerätt i begge. Äfven vår ande står i sammanhang med en högre tingens ordning, äfven till oss kan en verkan nedstiga ifrån höjden, ett hemligt band förenar äfven oss med vår Gud och skapare. Om J endast samlen edra sinnen, och gifven akt på ert eget inre, och hvad deruti föregår, så skolen J ej kunna neka, att J någon gång kännen er plötsligt fattade, eller djupt rörda, eller eftertryckligt varnade, eller kraftigt uppmuntrade och mäktigt drifna till det goda. J skolen icke kunna neka, att det mången gång är er obegripligt, hvarifrån kraften och trösten och ljuset kommer, som uppgår uti ert inre. J skolen icke kunna neka, att det är heliga röster från en annan verld, som stundom låta höra sig i ert bröst. — Följen dem, följen dem, för att med hvarje dag blifva bättre och ädlare. Varen uppmärksamme på alla dylika rörelser; ty de äro verkningar af Guds ande i menniskan: de hafva sinsemellan ett sammanhang, en afsigt, en betydelse: de komma icke tillfällighetsvis, utan utgöra ett enda fortgående nådeverk: er väckelse, er upplysning, er bättring, er helgelse, er själs eviga frälsning är det verkets ändamål. J skolen icke ångra en dylik uppmärksamhet på hvad som föregår inom er. Ty det uppenbarar icke blott ert innerstas hemligheter, det låter er icke endast se in i själens verkstad, utan det öfvertygar eder äfven derigenom, att *Herrans ande icke är så alldeles borta.*

Och härigenom, kristelige åhörare, lären J äfven att inse och värdera de öfverjordiska förhållanden och den andeliga förening, hvaraf er egen ande är mäktig. J sanning, det är en förening, som i vidd och omfång, i höghet och värde, öfverträffar hvar och en annan, som finnes på jorden. Ty hvad innebär väl en helig och allmännelig kyrka, hvad betyder det helgamanna samfund, hvartill J hören? Är det icke stiftadt att vara ett heligt förbund för sanning och rätt, för dygd och fromhet? Är det icke stiftadt för att småningom samla alla jordens folkslag till en enda, Guds och Jesu Kristi församling? Var och är icke dess afsigt den, att genom kraften af en gemensam tro, genom bandet af en gemensam kärlek, genom gåfvan af ett himmelskt hopp, förena alla de bästa och ädlaste menniskor på alla tider och ställen, och genom fortfarande utveckling bilda dem för Guds rike? Och är icke en sådan afsigt till en stor del redan vunnen? Uppstod icke derigenom redan på Kristendomens första tider en förening af ädla menniskor, som älskade Gud och höllo hans ord? Har icke denna förening sedermera utbredt sig ibland folken, och vunnit medlemmar bland alla jordens slägten? Omfattar icke kristna församlingen hela den bildade verlden, och räknar, ifrån många århundraden tillbaka, ibland sig jordens yppersta och ädlaste männer? Står hon icke slutligen i förbindelse med Guds högre församling i himlen, med de högsta väsenden i skapelsen, ja, med Gud sjelf? Hvilken förening, mine bröder, hvilken hög och underbar förbindelse, hvilket omfattande helgamanna samfund! Derigenom *ären J komne till lefvande Guds stad*, såsom Apostelen säger, *det himmelska Jerusalem, och till den otaliga englaskaran, och till de förstföddas församling, som i himmelen äro beskrifne, och till Gud, som alla dömmer, och till de fullkomliga rättfärdigas andar.* Lycksaliga prisar jag eder, om J veten med er sjelfva, att J tillhören en sådan förening i verkligheten, och icke endast till namnet. Ty en sådan förening, ett sådant helgamanna samfund, det bevisar mera än allt annat, att *Herrans ande icke* ännu *är alldeles borta.*

Men skall den anden kunna verka utan hinder från er sida, så måsten J äfven akta på det osynliga mål, hvartill er egen ande bör sträfva. Hvad jorden synes er ha önskansvärdt, hvad som der visar sig såsom målet för edra bemödanden, detta kan ju omöjligen utgöra ert lifs yttersta och högsta bestämmelse. Såsom fria och sjelfständiga väsen tillhören J ju en verld, som står högt öfver allt jordiskt. För att förbereda er till den, för att invigas i dess förbindelser, måsten J vara öfvertygade, att ert lifs rätta mål ej kan ligga annorstädes än i det osynliga, i det förlofvade landet ofvanom skyarna. Det kan icke heller, under det J vandren härnere, bestå i annat än i en helig öfverensstämmelse med andarnas fader, med Gud och *den han sändt hafver.* Att härigenom bli alltjemt visare och ädlare, alltjemt bättre och mer rättskaffens, alltjemt ifrigare för det goda, enigare med Gud, värdigare en närmare gemenskap med honom: — detta är dock ett skönt och herrligt mål, som står högt öfver jorden och dess små, förgängliga omsorger. Fatten J det målet rätt i ögonen, så måste det utvidga er synkrets åt himmelen, det måste lifva heliga tankar och beslut inom er, det måste ingifva er ett saligt hopp, icke blott för lifvet, utan för döden. Ty ju mera vår själ vaknar till klart medvetande, ju bättre hon lär känna sin bestämmelse och sitt värde; ju mer tydligt blir det oss äfven, att vi här på jorden icke kunna önska oss någon varaktig stad, och att det först är döden, den bleka ledsagaren, som förer främlingen till sitt rätta fädernesland. Det är genom sådana tankar som vi lära känna hvar vårt stamträd växer, och inse vår slägtskap med hvad oförgängligt är, med andarnas bättre verld. Ty till henne höra de högre väsenden, till hvilka vi sjelfve böra räkna oss; ifrån henne kommer den kraft, som genomtränger och upplifvar vårt inre, för henne bli vi genom Herrans ande förberedda och helgade. Och derigenom måste äfven döden, när han kommer, synas oss som en vägledande engel, som fattar den vilsnes hand, och leder honom, ur lifvets mörka irrgångar, opp i ljuset till sin faders hus. Lycklig den, som sålunda betraktar honom, och på randen af sin graf kan utropa med Aposteln: *den oss beredt hafver, är Gud, hvilken oss panten gifvit hafver, som är anden!* Lycklig den, som i sin sista stund, i djupet af sin själ känner sig öfvertygad, att *Herrans ande icke är alldeles borta!*

Det är åt den anden, som J upprest detta tempel, det är till dess dyrkan, som jag i dag inviger det. Måtte han dyrkas der i from andakt, i salig hängifvenhet, af er och edra efterkommande i många århundraden! Måtte han verka der, i många århundraden, till öfvertygelse, till bättring, till helgelse! Och dertill önskar jag er nåd och välsignelse af *honom, som rikeliga förmår göra, öfver allt hvad vi bedje eller tänke: honom vare ära och pris i församlingen, ifrån nu och till evig tid.*

Kristelige åhörare af Solberga församling! J hafven här uppfört ett tempel, vackert, prydligt, ansenligt för en så ringa församling. Det har skett utan att J derför anlitat något offentligt understöd, genom edra egna medel, samlade för det mesta ur fattigdomens hus, men framburna med gladt mod och välment förtröstan på altaret. Herren har lagt sin välsignelse dertill, och de ringa skärfverna ha växt och förkofrat sig till en skatt, som räckt till att bestrida tempelbyggnaden. J hafven dervid ej heller varit biträdde eller ledde af någon enda ur de så kallade högre samfundsklasserna. Församlingens presterskap var af sjuklighet och andra omständigheter hindradt att föra någon verksam uppsigt öfver arbetet, och J voren öfverlemnade åt er egen omtanke, förstånd och nitälskan. Men er byggnadsstyrelse, vald ibland allmogen, ledde och fulländade dock verket med ihärdig drift och rådighet. — Och sålunda står då det nya templet, ett minnesmärke af folkets fromma nit och vackra omtanke, och predikar icke blott om allmogens tro, utan äfven om dess förstånd och konsterfarenhet. Det står gladt och solar sig på sina Solberga-höjder, och blickar vida ut öfver nejden, och fröjdar sig i det eviga ljuset. Ty det eviga ljuset är det, som skall samlas der, det är dess läror, som skola der förkunnas, dess rätter, som der skola förklaras. Jag har vigt och helgat det i dag till en boning för *Herrans ande, som icke är alldeles borta.* Måtte han *aldrig* vara borta derifrån, utan stiga ner och bo och vistas derinne, så ofta som tempelportarna springa opp, och församlingen strömmar in, och bönen hviskar till

Gud, och sången brusar till hans ära! Måtte han trifvas och röra sig och verka derinne, så ofta ordet förkunnas, så att begreppet klarnar, och hjertat bevekes, och sinnet lyftes ifrån jorden! Och när de hemlighetsfulla, de underbara gåfvorna kringbjudas här kring altarrunden, måtte de då verka som de böra, till åminnelse af den största, den kärleksrikaste uppoffring på jorden, till tro, till försoning, till salighet! Och sker det sålunda, då är templet icke förgäfves byggdt, icke förgäfves invigdt. Då står det genom många tidehvarf och pekar med sin tornspira åt himmelen; och edra söner, och edra söners söner, församla sig dit, och hämta tröst och hopp och hugsvalelse under de vigda hvalfven. Och när de tröttnat af sin vandring, då lägga de sig ner i skuggan af den helgedom, som fröjdade och tröstade dem medan de lefde; då hvila de ut i odödlighetens åkerland, i salighetens vagga härutanföre. Frid och välsignelse vare öfver kyrkan och öfver kyrkogården, öfver de lefvande och de döda! Frid och välsignelse vare öfver allt och öfver alla! Amen.

* * *

INNEHÅLL.

Anmälan . . . . sid. 5.

Tal vid Prestvigningar.

Första talet . . . . » 9.
*Andra talet . . . . » 16.
*Tredje talet . . . . » 27.
Fjerde talet . . . . » 31.
Femte talet . . . . » 36.
Sjette talet . . . . » 46.
Sjunde talet . . . . » 53.
Åttonde talet . . . . » 59.
Nionde talet . . . . » 66.
Tionde talet . . . . » 69.
Elfte talet . . . . » 77.
Tolfte talet . . . . » 91.
Trettonde talet . . . . » 95.
Fjortonde talet . . . . » 101.

Vid en Kyrkoherdes invigning i embetet.

I. I Tolg, 1824 . . . . » 104.
II. I Jönköping, 1827 . . . . . . » 120.

***Vid en Kyrkoherdes begrafning** . . . . » 134.
Vid en ung krigares graf . . . . » 145.
***Vid ett barns dop** . . . . » 148.
Vid tacksägelsen för H. K. H. Prins Gustafs födelse . . . . » 151.

Vid Kyrko-visitationer.

I. I Kalfswik . . . . » 153.
II. I Elmeboda . . . . » 169.
III. I Agunnaryd . . . . » 178.
IV. I Pjetteryd . . . . » 191.
V. I Karlstorp . . . . » 206.

---

* Betecknar de tal, som förut varit tryckta.

Vid Kyrko-invigningar.

I. I Berga . . . . sid. 219.
II. I Skatelöf . . . . » 229.
III. I Malmbäck . . . . » 245.
IV. I Wirestad . . . . » 253.
V. I Wäckelsång . . . . » 263.
VI. I Stenbrohult . . . . » 272.
VII. I Berg . . . . » 285.
*VIII. I Gårdsby . . . . » 293.
IX. I Solberga . . . . » 310.

STOCKHOLM, 1851.
P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

PT
9820
1847
v.7
c.1
ROBA